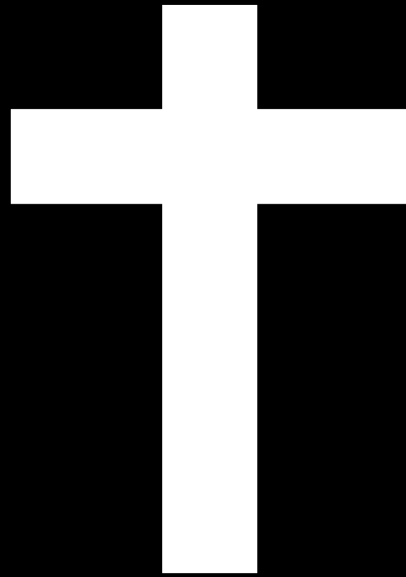

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language
of Benin

Alkawal Kesal

Portions of the New Testament in the Fulfulde Borgu language of Benin

copyright © 2011 SIM International

Language: Fulfulde Borgu (Fulfulde, Borgu)

Translation by: SIM

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-16

Contents

Matiye	1
Yuhaana	40
Roma	67
Korintu Aranol	84
Galaatiya	100
Efesu	106
Filippi	112
Koloosi	117
Tesalonika Dida6ol	121
Timote Aranol	124
Timote Dida6ol	129
Titus	133
Filemon	136
Iburaninkee6e	138
Piyer Aranol	151
Piyer Dida6ol	156
Yuhaana Aranol	159
Yuhaana Dida6ol	164
Yuhaana Tata6ol	165
Yahuuda	166
Kollitinki	168

Linjiila Yeesu hande no Matiye winniri

Haala puɗɗirka

Binnuɗo linjiila arandeha kaa do laati nun Yahuduujo janɗuɗo. Diga fuɗɗoode, himbe e miili Matiye jaboowo ceede faada nun winni linjiila kan. O laati nun bo gooto der aahiibe Yeesu sappo e ɗiɗo. Yahuduube nun o winnani. O hollitii ɗum e limtango ɓe aayaaje Alkawal Kiinɗal duuɗde, kollitooje no Yeesu nun laatii kebbiɗo annabaakuuji duuɗɗi. Linjiila makko e jogii haalaaji mawɗi feere feere.

Haala Laamaare Alla nun laatii ɗaɗol manɗol der ekkitinol Yeesu. Laamaare Alla nen Matiye bo nod-data Laamaare kammu. Maytitaago noddugo mo «Bii Dawda», kan nun hollitinta ɗum. Yeesu laati nun laamiido mo annabiibe batani waran, kan laatii waaji Matiye. Woodube annal waddanii «laamiido Yahuduube», dokke. Yeesu fiinii no Laamaare Alla faanake, tuubuɓe, ko wayliti goonki mum, faami no e haajaa Alla walla ɗum, kambe nun laamaare nen laatani.

Baa no laamiido on hollitii maa-neeji Laamaare Alla e wafugo kaay-eefiiji, o nyawti nyawbe, o nyaanni rafaabe, e non fu, himbe woppii mo hande no o batunoo de duuɗɗum kanko e hoore makko. Yahuduube daartannoobe laamiido, faamay no e haani laamiido on toorroo.

No Yeesu finti, o hollii no o laataaki laamiido Yahuduube tan. O wi'i: «Mi hokkaama baawde dow kammu e dow leydi fu».

Tokkontirki haalaaji

1. Kaakiraaɓe Yeesu e dingol mum, 1.1-2
2. Waaju e golle Yuhaana gaɗoowo batasi, 3.1-12
3. Wafugo Yeesu batasi e jarbeeki mum, 3.13-4.11
4. Golle Yeesu der Galili, 4.12-18.35
5. Ummaago Yeesu diga Galili, yahi Urusaliima, 19.1-20.34

6. Asaweere Yeesu sakitiineere, 21.1-27.66

7. Fintuki e hollitaaki Yeesu Joomi-raawo, 28.1-20.

Inde kaakiraaɓe Yeesu (Luka 3.23-38)

¹ Nani do inde kaakiraaɓe Yeesu Almasiihu, taaniraawo Dawda, taaniraawo Iburahiima:

² Iburahiima rimi Isiyaaku, Isiyaaku rimi Yaakuubu, Yaakuubu rimi Yahuuda e miiraaɓe mum. ³ Yahuuda rimi Fares e Jara, kambe woni ɓe o rindi e Tamar, Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram. ⁴ Aram rimi Aminadab, Aminadab rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmuuna. ⁵ Salmuuna rimi Bo'es, mo o rindi e Rahab, Bo'es rimi Obed, mo o rindi e Ruutu, Obed rimi Yesa. ⁶ Yesa rimi Dawda, laamiido.

Dawda rimi Suleymaanu, inniiko woni debbo mo Uriya acci.

⁷ Suleymaanu rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa. ⁸ Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya. ⁹ Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya. ¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa rimi Amon, Amon rimi Yusiya. ¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e miiraaɓe mum. Wakkati mum nun Yahuduube egginaa, yaaraa leydi Babiila.

¹² Baawo no ɓe jaara Babiila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobabel. ¹³ Jorobabel rimi Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora. ¹⁴ Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda. ¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuubu. ¹⁶ Yaakuubu rimi Yusufu, gorko Mariyama, inna Yeesu, bi'eteedo Almasiihu.

¹⁷ Jaamanuuji sappo e naay nun wadi diga Iburahiima faa yottii Dawda. Diga Dawda faa yottii wakkati Yahuduube egginaa, yaaraa Babiila, wadii jaamanuuji sappo e naay. Diga Yahuduube egginaa yaara Babiila, faa yottii Almasiihu, wadii jaamanuuji sappo e naay.

Dingol Yeesu Almasiihu
(Luka 2.1-7)

¹⁸ Nani do no Yeesu Almasiihu rimiraa. Mariyama inniiko, e laatii mo Yusufu dabbi. Amma ko be kawta, Mariyama hebii reedu e baawde Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Yusufu dabbudu Mariyama e laatii neddo poonnitiido. O yiday sentingo mo, den o resi salaago mo e cuudiidum. ²⁰ Wakkati o woni oo miijoo ka, malaykaajo Joomiraawo wari e makko, der koydool. Malaykaajo on wi'i mo: «Yusufu, taaniraawo Dawda, taa hulu ettugo Mariyama, debbo maa. Gam binnel nel o saawi, e Ruuhu Ceniido yiwi. ²¹ O riman biddo gorko, kokkaa mo inne Yeesu, gam o hisinan himbe makko diga hakkeji ma66e.»

²² Dum fu, dum wadii gam hebbingo haala ka Joomiraawo batuno diga e hunnuko annabiijo, o wi'i:

²³ «Gatol nel annaa gorko saawan, rima biddo gorko, o wi'ete Emmanuwel.»
Maana inne nen woni: «Alla e wondi e meeden.»

²⁴ No Yusufu fini, wadi ko malaykaajo Joomiraawo bati dum, o bani Mariyama. ²⁵ Amma o hawtay e makko, faa nyaanne o rimi biddo gorko. Yusufu hokki mo inne Yeesu.

2

Woodube annal warii daarugo Yeesu

¹ Yeesu rimaama Baytilaama der leydi Yahudiya, wakkati laamiido Eroodu, go woodube annal yiwoy diga lettugal, wari Urusaliima. ² No be jottii, be yami: «Toy laamiido Yahuduube dimaado jooni on woni? Men ji'ii hoodere makko diga lettugal, men garii sujidango mo.»

³ No laamiido Eroodu nani habaru on, hakkillo mum jibii, kanko e himbe Urusaliima fu. ⁴ O noddini hooree6e limaamiibe, e moodi66e tawreeta fu, o yami be, toy nun Almasiihu rime-tee? ⁵ Be toontii mo, be bi'i: «Baytilaama nun, der leydi Yahudiya, gam nani ko annabiijo winnunoo:

⁶ «An, Baytilaama der leydi Yahudiya,

a faanday caka ci'e Yahudiya mawde. Gam ardotoodo yiwan diga e maa, kanko nun durata himbe am Isira'iilaabe.»»

⁷ Den, Eroodu noddini woodube annal ben e cuudiidum, yami be be laabinana dum wakkati de hoodere nen hollitii. ⁸ Baawo mum, o lildi be Baytilaama, o wi'i be: «Jahee, pumpi-tee habaru sukayel nel faa laaba. To on ji'ii nel, maatinee am, gam mi yaha, min bo, mi sujidana nel.»

⁹ No be nani ka laamiido bati be, be jawti. Den, be kollirii hoodere ne be ji'unoo lettugal e ardii be. No ne yottii nokkuure to sukayel nel woni, ne darii. ¹⁰ No be ji'i hoodere nen, berde ma66e welii puy. ¹¹ Be naati der wuro, be ji'i sukayel e inna mum, Mariyama. Be jiccii, be kujidani nel. Be pittii gineeji ma66e, be kokkori nel kanneeje, e wardi buudeteedum, e dace luut-tooje, bi'eteede miir. ¹² Baawo majjum, Alla holli be der koydool to be bittu to Eroodu. Den be kootiri leydi ma66e e laawol gonjol.

Yusufu doggii suudooy Misira

¹³ No be jawti, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum. Doggidin nel, jahaa Misira, joododaa ton faa de bi'umaa mi gartaa. Gam Eroodu waran daartugo sukayel nel, gam halka nel.»

¹⁴ Yusufu ummii jemma, yaari sukayel nel e inna mum faa Misira. ¹⁵ O joodii ton faa de Eroodu maayi. Nun nun ka Joomiraawo batuno e hunnuko annabiijo hebbiri, de o wi'i: «Mi noddii biyam wurtoo diga Misira.»

Eroodu halkii sukaabe Baytilaama

¹⁶ No Eroodu faami woodube annal ben jammike dum, mone makko ummii puy. O lili be bara sukahon goron tawaakon Baytilaama e der jeyde makko fu, diga sukahon keccon, faa kon duubi didi. O wadii dum, o foonni deydey wakkati ki woodube annal batuno mo dow hollitaago hoodere

nen. ¹⁷ Dum hebbinii haala ka annabi Yeremiya batunoo, wi'i:

¹⁸ «Cimaali nanaama der siire Rama, e bojji, e goytaali duuddi. Rahiilu nun wullata, gam sukahon mum. O nootaaki eyteego, gam kon maayidii.»

Yusufu wittii Nasaratu

¹⁹ Baawo maayde Eroodu, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, der leydi Misira. ²⁰ O wi'i mo: «Umma, ettu sukayel nel e inna mum, bitton leydi Isira'iila, gam yidunooɓe warugo suka on maayii.»

²¹ Den Yusufu ummii, etti sukayel nel e inna mum, ɓe bitti leydi Isira'iila. ²² Amma Yusufu nanii Arikilawus jabii laamaare baaba mum Eroodu, laamii dow Yahudiya. O huli yahugo ton. Ko Alla baddi mo der koydool, den o yahi far leydi Galili. ²³ O yahi o joodii siire wi'eteene Nasaratu. Dum laatike, gam hebbingo ka annabiibe batunoo, wi'i: «O noddete Nasaratuujo.»

3

Waaji Yuhaana gadoowo batisi (Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yuhaana 1.19-28)

¹ Wakkati majjum, Yuhaana gadoowo batisi suppitii. Oo waa-joo der ladde haro Yahudiya, oo wi'a: ² «Tuubee, gam Laamaare Alla faanake.»

³ Kanko nun annabi Esaaya batani, wi'i: «Daane neddo e bata dow dow, der haro, e wi'a: Moyyinee laawol Joomiraawo, poonnitee laabi makko!»

⁴ Yuhaana e ɓorninoo gineeji canyiraadi leebi jeelooba, oo haɓɓii ɓelɓelol gurol dow funɗudu makko. Nyaamdu makko laatii baɓatti e juuri ladde. ⁵ Himɓe Urusaliima, e leydi Yahudiya, e tawaaɓe takkol maayo Urdun fu, wari to makko. ⁶ Be tuubi hakkeji maɓɓe, go Yuhaana wadi ɓe batisi der maayo Urdun.

⁷ No o yi'i Farisaaɓe e Sadukiibe duuɓɓe e wara wadeego batisi, o wi'i ɓe:

«Biɓɓe bolle pure! Moy tintini on doggon mone Alla waroore? ⁸ Gadee golle kollitooje on tuubii. ⁹ To on miilee e ɓerde moodon bi'on: "Iburaahiima nun woni maama amen!" Gam mii wi'a on, Alla e waawi wayl-itingo kaaye, de laatoo ɓiɓɓe Iburaahiima! ¹⁰ Jooni, jammere ɓantaama gam feyya ledde faa e dadi mum. Den, leggal ɗal rimataa ɓiɓɓe boodde fu wudditinte, faddee der yiite. ¹¹ Min, e diyam nun gadiiranmi on batisi, gam hollitingo on tuubi. Amma garoowo ɓaawo am, e ɓurimmi baawde. Mi fotay du baa jimminaago, ɓorta pade makko. Kanko, o wadan on batisi e Ruuhu Ceniido, e yiite. ¹² Oo jogii besirdum e junɗo makko, o laabinan fiyrde makko. O loowa gawri der rummuure makko, o wula nyaane der yiite ne nyifataa.»

Yeesu wadaama batisi (Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Wakkati majjum, Yeesu yiwi Galili, wari maayo Urdun to Yuhaana, gam Yuhaana wada mo batisi. ¹⁴ Amma Yuhaana nootaaki, wi'i: «Min nun haajaa gadanaa batisi, ko an nun wari to am mi wadane?»

¹⁵ Yeesu toontii mo, wi'i: «Noota dum laatoo non non jooni, gam hande non kebbinirten ko foonnitii fu.»

Den Yuhaana nootii. ¹⁶ Don maa don, no Yeesu wadaa batisi, wurtii e diyam, kammu maɓɓitii. O yi'i Ruuhu Alla e jippoo dow makko, hande tantabaraaru. ¹⁷ Don daane gom nanaa dow kammu, e wi'a: «Oo do nun laatii Biddo am jidaado, mo cey-oriimi.»

4

Seydan jarbake Yeesu (Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

¹ Baawo majjum, Ruuhu Ceniido yaari Yeesu der haro gam Ibiliisa jarboo mo. ² O suumii nyaloomaaje lasoy didi e jemmaaje lasoy didi. Den, rafo wadi mo. ³ Don Jarbotoodo

on battii mo, wi'i: «To a laati nun Biddo Alla, batu kaaye dee do wayli-too peen.»

⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E winnaa: «Neddo wuurirtaa e peen tan, amma e haala burtiika diga hunnuko Alla fu.»»

⁵ Ibiliisa yaari mo wannarde seniine, bili mo dow suudu Alla to buri towugo. ⁶ Den o wi'i mo:

«To a laati nun Biddo Alla, fittu kodaa ley,

gam e winnaa der dewtere, Alla batan malaykaaḅe mum ḅe tabḅee e juude maḅḅe gam to koyde maa fergoo kaaye.»

⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dewtere wi'i kade: «Taa jarba Alla Joomiraawo maa.»»

⁸ Ibiliisa yaari mo kade dow waanne towune puy. O holli mo laamaareji duuniyaaru fu e teddujal majji. ⁹ Den o wi'i mo: «Mi hokkete huune dum fu, to a jiccake kujidandaa am.»

¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dillu diga don, an Ibiliisa, gam e winnii der dewtere:

«Sujidan Alla Joomiraawo maada, kanko tan teddintaa!» ¹¹ Den Ibiliisa acci mo, go malaykaaḅe battii e jagganoo mo.

Yeesu waajake der leydi Galili (Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)

¹² No Yeesu nani Yuhaana gadoowo batisi nanjaama, wattaa der kasu, o witti leydi Galili. ¹³ O eggi Nasaratu, o joodoy Kafarnahum, takkol fonḅo maayo Galili, hakkune jeyde leydi Jabulon e Neftali. ¹⁴ Hande non haala ka annabi Esaaya batunoo hebbiri, o wi'i:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Neftali, joodiini takkol maayo, fonḅo Urdun, Galili, an laatiini joodorde himḅe ḅe lenyi janani.

¹⁶ Himḅe tawaaḅe der niwre, yi'ii jayḅol manḅol. Joodiibe e leydi maayde, niḅḅuni, jayḅol yayanii dum.»

¹⁷ Diga wakkati majjum, Yeesu fuddi waajaago e wi'a: «Tuubee, gam Laamaare Alla battike.»

Aahiibe Yeesu arandeeḅe (Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ No Yeesu woosotoo takkol fonḅo maayo Galili, o yi'i suuḅotooḅe liyyi dido, Simon, noddeteedo Piyer, e minyum Andere, e fadda taaruuji mum der maayo. ¹⁹ Yeesu wi'i ḅe: «Tokkee am, mi wadan on suuḅotooḅe himḅe.»

²⁰ Don maa don ḅe acci taaruuji maḅḅe, ḅe tokki mo. ²¹ O yahi yeeso, o yi'i rindaaḅe dido der laana, Yaakuuba e minyum Yuhaana, biḅḅe Jebede. Kamḅe e baaba maḅḅe, ḅee moyyina taaruuji maḅḅe. O noddi ḅe. ²² Don maa don, ḅe acci laana ḅan e baaba maḅḅe, ḅe tokki mo.

Yeesu e waajoo, e nyawta himḅe (Luka 6.17-19)

²³ Yeesu woositii leydi Galili fu. Oo jannina der cuudi baajordi, oo waajoo linjiila dow Laamaare Alla, oo nyawta himḅe ḅe nyawuuji feere feere, e toorotooḅe. ²⁴ Habaru makko sankitii der leydi Siriya fu. Bee gaddana mo nyawḅe nyawuuji feere feere, hande ḅe ginnaaji toorata, e yanooḅe padde, e moofidinḅe, o nyawti ḅe. ²⁵ Jama'aare duunne e tokki mo. Be yiway maa diga leydi Galili, e ḅaadeere Genniije Sappo, e Urusaliima, e Yahudiya, e fonḅo maayo Urdun.

5

Waaji dow waanne

¹ No Yeesu yi'i jama'aare duunne, o eenci dow waanne, o joodii. Aahiibe makko hawritii ley makko. ² O fuddi waajaago ḅe, o wi'i:

Haala barke (Luka 6.20-23)

³ «Barke laatani ḅe yonki mum humpaa Alla, gam kamḅe nun jey Laamaare Alla!

⁴ Barke laatani wullooḅe, ḅerde maḅḅe fewtinte!

⁵ Barke laatani digguḅe, gam ḅe donan leydi!

⁶ Barke laatani rafaḅe, e dondaaḅe foonnitaare, gam ḅe kaaran!

7 Barke laatani endotoo6e, gam 6e endete!

8 Barke laatani 6e berde mum laabi, gam 6e ji'an Alla!

9 Barke laatani daartoo6e jam, gam 6e noddete 6i66e Alla!

10 Barke laatani tooraabe gam sabbu foonnitaare, gam kam6e nun Laamaare Alla laatani!

11 Barke laatani on, to him6e yenii on, toorii on, takki on gaccee baadey fu, sabbu am. 12 Ceyee, belbeltee, gam riiba mawka e hedii on dow kammu. Hande non annabiibe ardiibe on tooriraa.»

Lamdam e jaynol
(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

13 «Onon laatii lamdam duuniyaaru. Amma to lamdam walaa dakam, e ume dam welinirtee? Dam nafataa goddum, sey dam woppee, him6e yaaba dam.

14 Onon laatii jaynol duuniyaaru. Genni mahaani dow waanne suudataako. 15 Fitilla bo hu66ataake gam ka omme gummal. Amma ka 6ilete dow to fitilla 6iletee, gam ka yalnana wonu6e der suudu fu.

16 Hande non haani jaynol moodon yalnira yeeso him6e. Den 6e ji'an golle boodde de gadoton, 6e teddina Baaba moodon gonudo dow kammu.»

Yeesu e jannina dow haala tawreeta

17 «To on miilee mi warii gam moytugo tawreeta, dum bo ko winnaa der dewte annabiibe. Mi waray moytugo ka, amma gam hebbingo ka. 18 E goonja batanmi on, dow e leydi heennyan, amma tobbel, dum bo maasel gootel der tawreeta, sottintaake, faa nyalaane huune fu hebboyta. 19 Gam majjum, mo dwtanaaki tobbel gootel, burunel faandugo der tawreeta, go e ekkitina wobb6e bo to dwtoo, o laatoto paandudo der Laamaare Alla. Amma dwtaniido tawreeta, go e jannina wobb6e bo dwtanoo ka, joomum laatoto mawdo der Laamaare Alla. 20 E goonja bi'anmi on, to foonnitaare mon buray ne moodi66e

tawreeta e Farisaabe, on naatataa der Laamaare Alla pay.»

Yeesu e ekkitina dow haala mone
(Luka 12.57-59)

21 «On nanii ko kaakiraa6e meeden wi'ano: "Taa waru neddo, baru6o neddo fu, hiitete." 22 Amma min, mii wi'a on, jogoriido banniraawo mum mone fu, hiitete. Bi'udo banniraawo mum: "A walaa hoore," joomum yaarete yeeso hiitorde mawne. Bi'udo banniraawo mum "A haanja nun," o wattete der yiite jahannama. 23 Gam majjum, to a yahii sakkanoygo Alla sadaka, to hisirde, go ciwtordaa aa woodi gokka e banniraawo maa, 24 accu don sadaka maa yeeso hiisirde. Den jahaa taw to banniraawo maa, jaafontiron. Baawo mum, bittaa, cakkaa sadaka maa. 25 To goddo gaccake maa, go oon jaha to kiitotoodo, yawda nannantiraa e makko diga e laawol. To a waday dum, o wattete der juude kiitotoodo, den kiitotoodo bo watee e juude sandaaji, mabbedaa der kasu. 26 Mii batee e goonja, a wurtataako diga don, to a yobiday nyamaane maa, faranwel mum koriinjel.»

Ekkitinol dow jeenu

27 «On nanii wi'aanoma: "Taa wadu jeenu!" 28 Amma min, mii wi'a on, daarudo debbo fu, ko suunii mo, wadii jeenu e makko der berne mum. 29 Gam majjum, to itere maa nyaamoore nun laatantee daliila doyyere, doofu ne, boppaa to woddi! Dum burante jokkulal bannu maa gootal halka, e no bannu maa fu naatirta der yiite jahannama. 30 To junno maa nyaamo nun laatantee daliila doyyere, wudditin no, boppaa to woddi, dum burante jokkulal maa gootal halka, e no bannu maada fu naatirta der yiite jahannama.»

Ekkitinol dow ceergal
(Matiye 19.9; Marku 10.11-12; Luka 16.18)

31 «Wi'aama bo: "Ceerudo debbo mum fu, sey hokka mo derewol ceergal." 32 Amma min kan, mii wi'a on, ceerudo debbo mum to hinaa gam

daliila jeenu, to o hoowaama, o laatinii mo jeenoowo. Neddo koowudo debbo ceeraado fu, wadii jeenu kanun bo.»

Ekkitinol dow hunayeere

³³ «On nanii kade, kaakiraabe meeden wi'aama: "Taa fiirtu hunayeere maa, hebbin ne yeeso Joomiraawo." ³⁴ Amma min, mii wi'a on, to on kunee. To on kunoree kammu, gam ŋu laati nun gurol Laamaare Alla. ³⁵ To on kunoree leydi, gam ni laati nun jaabirdum koyde makko. To on kunoree Urusaliima, gam ni laati nun wanjarde Laamiido mawdo. ³⁶ To on kunoree ko'e mon bo, gam on baawataa rawningo, dum bo bawlingo baa leebol gaasa mon gootol. ³⁷ Haala mon fu daroo dow: "oo", dum bo "aawo", to yawtu don. Ko beydii dow majjum fu yiwii diga e Kalludo.»

Ekkitinol dow wattaago (Luka 6.27-36)

³⁸ «On nanii wi'aama, "Itire yobiree itere, nyiire yobiree nyiire." ³⁹ Amma min, mii wi'a on, to on battee gadando on ko boni. To goddo fiyii maa meenyo dow golal nyaamowal, hokku mo ŋal to bo. ⁴⁰ To goddo gacike maa, e yidi teeta dansikiire maa, accu mo o etta gulunfaare maa bo. ⁴¹ To goddo doolii maa doonanodaa dum doongal mum kuule ujuneere, roonana mo ŋal kuule ujune didi. ⁴² To goddo eelii maa, hokku mo. To goddo e yidi wuyaago huune maa, taa hadu mo dum.»

Jidee waybe moodon (Luka 6.27-28)

⁴³ «On nanii wi'aama: "Yidu banniraawo maa, banyaa ganyo maa." ⁴⁴ Amma min, mii wi'a on, jidee waybe moodon, du'anee tooranbe on. ⁴⁵ Hande non, laatortodon biibe Baaba moodon gonudo dow kammu. Gam oo fudina naaje dow yeeddube e hallube. Oo tobina bo diyam gam foonnitiibe e be foonnitaaki. ⁴⁶ To oon jidi yidube on tan, riiba kaye keboton? Baa jaboobe ceede faada bo e wada hande non! ⁴⁷ To oon canna

banniraabe moodon tan, ko haaynii ume gadoton don? Baa heeferbe bo e wada hande non! ⁴⁸ To non, laatee hebbube, hande no Baaba moodon mo dow kammu laatorii kebbudo.»

6

Ekkitinol dow wallugo talakaabe

¹ «Kakkilee, to on kollitee gadu moodon geetu yeeso himbe gam ji'edon. To on gadii dum, on kebataa riiba to Baaba moodon gonudo dow kammu.

² To non, to aa hokka sadaka, taa fiyu lenjuru gam himbe yi'ee. Non non nun munaafitiibe wadata der cuudi baajordi, e sera laabi. Bee gada dum gam himbe mana be. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba maabe. ³ Amma, to aa hokka sadaka, taa accu junjo maa nano anna ko nyaamo wadata. ⁴ To a wadii dum, sadaka maa laatoto e cuudiidum. Den Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobete dum.»

Ekkitinol dow du'aare (Luka 11.2-4)

⁵ «To oon du'oo, to on gadee hande no munaafitiibe wadata. Kambe bee jida du'aago e darorii der cuudi baajordi, e ate cele, gam himbe fu yi'a be. E goonja batanmi on, be kebii riiba maabe ko. ⁶ Amma an, to aa du'oo, naatu suudu maa, maaba dammugal, eelaa Baaba maa e cuudiidum. Den, Baaba maa ji'oowo ko woni der cuudiidum, yobete dum.

⁷ To oon du'oo, to on duudinee haalaaji di galaa nafuwe hande no heeferbe wadata. Bee miili to be duudinii haalaaji, Alla toontoto be. ⁸ Gam majjum to on nandee e maabe, gam Baaba moodon e anni ko kaajadon diga on eelay dum.» ⁹ «Nani do no haani du'orodon: "Baaba amen tawaado dow kammu, inne maa e senii.

¹⁰ Laamaare maa wara.

Sago maa laato dow leydi,

hande no ŋo laatorii dow kammu.

¹¹ Hokku men nyaamdu keyannu men hanne.

¹² Yaafana men hakke amen,

hande no minon bo men jaaforanto woofananbe men.

¹³ Taa accu men naata der jarbeeji, amma hisin men diga e Kalludo. [Gam an nun laamaare, e baawde, e teddujal fu woodani faa abada. Aami!]"

¹⁴ To on jaafanake himbe boofi mum, Baaba moodon gonudo dow kammu yaafanto on onon bo. ¹⁵ Amma to on jaafanaaki himbe, Baaba moodon bo yaafantaako on boofi moodon.»

Yeesu e ekkitina dow suumayeere

¹⁶ «To oon cuumoo, to on jurmiki-nee hande no munaafitiibe wadata. Bee jiba geese maabe gam himbe anita bee cuumii. E goona batanmi on, be kebii ko riiba maabe. ¹⁷ Amma an, to aa suumii, sulma, bujodaa wardi. ¹⁸ Den himbe annitintaa naa aa suumii. Amma Baaba maa mo yi'ataake tan anni. Baaba maa ji'owo ko gadudaa der cuudiidum, kanko yobetee.»

Jawdi dow kammu (Luka 12.32-34)

¹⁹ «To on kawritanee ko'e mon jawdi der duuniyaaru, to mooyi e guyuhon biisata ni, dum bo to wuybe yulata cuudi mon, wujja ni. ²⁰ Amma kawritanee ko'e mon jawdi dow kammu, to guyuhon e mooyi biisataa ni, wuybe bo hebataa wujja ni. ²¹ Gam to jawdi maa woni, don berne maa bo wonoto.»

Haala jayjol e niwre (Luka 11.33-36)

²² «Gite woni fitilla bannu. To gite maa e yandi, bannu maa fu, wonoto der jayjol. ²³ Amma to gite maa yandaa, bannu maa nol fu, nol wonoto der niwre. Den, to jayjol gonujol der maa laatike niwre, a yi'ii don no niwre mawniri!»

Alla e jawdi (Luka 16.13)

²⁴ «Walaa baawowo ko jagganii joomiraabe dido, gam o wanyan oo do, o yida oo to, o takkontiran e oo do, o yawoo oo to. On baawataa ko jagganii Alla, e jawdi.»

Hoolaago Alla (Luka 12.22-31)

²⁵ «Gam majjum bi'anmi on: To on cukulanee yonkiiji moodon dow ko nyaamoton e ko jaroton. To on cukulanee balli moodon dow ko bornotodon. Yonki buraa nyaamdu na? Bannu buraa koltal na? ²⁶ Daaree pooli piirooji: Di aawataa, di dug-gataa, di galaa rummuure. Amma e non, Baaba moodon gonudo dow kammu e nyaanna di. On buraa pooli teddujal na? ²⁷ Moy e moodon der billaaje mum waawata ko beydi balde mum, baa mayyande woore?»

²⁸ To non, gam ume ko oon cukulana kolte? Daaree no pinniji gese mawnirta: Di mottataa, di kannyataa. ²⁹ Amma mii bata on, baa Suleymaanu e teddujal mum fu, bornaaki kolte boodude hande no pinniji din gootel mum. ³⁰ To Alla e holtina kudooji ladde tawaadi hanne, jaano di bulee yiite, o holtintaa on bura non non na? Onon be goondinki paanduki! ³¹ To on cukulee bi'on: «Ume nyaameten? Ume jareten? Ume bornotoden?» ³² Gam kujje dee, heeferbe nun daartata de. Amma Baaba moodon gonudo dow kammu, e anni oon goodi haaje majje. ³³ Daartee aran Laamaare Alla, e fonnitaare makko. Den ko horii fu, on beydante dum. ³⁴ To on cukulanee gam jaano, jaano sukulanto hoore mum. Nyalaane fu, toora mum heyii dum.»

7

Hiitaago wobbe (Luka 6.37-38, 41-42)

¹ «To on kiitee wobbe, gam to Alla hiitoo on. ² Gam no kiitoridon wobbe, non kiitortodon. Etorde etirandon wobbe, kayre etirantedon. ³ Ume wadi go aa daara kudeel der itere banniraawo maa, go a faamanay legga gonuja der itere maa? ⁴ Noy baawirtaa ko wi'i banniraawo maa: "Accu mi ikkinanee kudeel gonujel der itere maa", nani bo, legga e woni der ne maa? ⁵ Munaafitiijo, ikkin legga gonuja der itere maa taw, den

gite maa laaban, keɓaa no ikkinirdaa kudeel gonuɗel der itere banniraawo maa.

⁶ To on kokkee dawaadi ko senii, gam to di bittoy di n̄ata on. To on cankitee kaaye moodon dime yeeso afaaji, gam to di jaaɓu de.»

Alla e toontoo eelanbe dum
(Luka 11.9-13)

⁷ «Eelee, on keban, daartee, on jiitan, cilminee, on maɓɓitante. ⁸ Gam eeloowo fu, heban, daartoowo fu, yiitan, piyoowo dammugal fu, maɓɓitante. ⁹ Moy caka moodon to biyum eelii dum peen, hokka mo hayre? ¹⁰ Dum bo to o eelii mo linnol, o hokkan mo boddi? ¹¹ Onon halluɓe, oon baawi hokkugo ɓiɓɓe moodon dokke boodde, hakko Baaba moodon gonudo dow kammu. Oo hokka eelanbe mo fu dokke boodde.

¹² Gam majjum ko jidudon himbe wadana on fu, onon bo, gadanee ɓe dum. Kanjum woni ekkitinol tawreeta e dewte annabiibe.»

Dammugal paanduɗal
(Luka 13.24)

¹³ «Naatiree dammugal paanduɗal, gam dammugal jaajuɗal e laawol koyuɗol, e yaara der halkere, himbe duuɓɓe nun tokki n̄ol. ¹⁴ Amma dammugal paanduɗal, e laawol billiɗol, e yaara to yonki, yiituɓe n̄ol duudaa.»

Hakkilango annabiibe fewrekuuɓe
(Luka 6.43-44)

¹⁵ «Kakkilane annabiibe fewrekuuɓe. Be garan to moodon, ɓee ɓornii guri baali, amma der maɓɓe, ɓee laatii bu'i ladde bonuɗi. ¹⁶ E gaɗu maɓɓe annitirton ɓe. Innabooje ɓorataake dow gi'e, ibbe bo ɓorataake dow gi'e danehi. ¹⁷ Leggal booduɗal fu riman ɓiɓɓe boodde, amma leggal kalluɗal riman ɓiɓɓe kallude. ¹⁸ Leggal booduɗal waawataa ko rimi ɓiɓɓe kallude, nun bo leggal kalluɗal waawataa ko rimi ɓiɓɓe boodde. ¹⁹ Leggal fu n̄al rimataa ɓiɓɓe boodde wudditinte, fadde der yiite. ²⁰ Hande non, annitirton ɓe diga e gaɗu maɓɓe.»

Mi annaa on abada
(Luka 13.25-27)

²¹ «Hinaa wi'ooɓe am “Joomiraawo, Joomiraawo” fu naatata Laamaare Alla, sey wadooɓe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi tan. ²² Nyalaane darɗal, duuɓɓe wi'an am: “Joomiraawo, Joomiraawo! E inne maa nun men gadiri annabaaku. E inne maa nun men diiwiri ginnaaji. E inne maa nun men gadiri haaynaareeji duuddi.” ²³ Wakkati mum, mi toontoto ɓe: “Mi annaa on abada. Bodde am, onon wadooɓe ko halli!”»

Cuudi didi
(Luka 6.46-49)

²⁴ «Hande non, neddo fu kettiniido haala am, go e gollira ka, e nandi e neddo kakkildo, mahudo suudu mum dow tepaare. ²⁵ Diyam tofi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Amma n̄ol yanay, gam dow tepaare nun n̄ol dadɗaa. ²⁶ Amma kettiniido haala am fu, go tokkay ka, e nandi e neddo mo walaa hakkillo, mahudo suudu mum dow jaaneeri. ²⁷ Diyam tofi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Den n̄ol yani yanande mawne.»

Baawde Yeesu

²⁸ No Yeesu heennyi waajuuji din, haaynaare nannji jama'aare puy gam waaji makko. ²⁹ Gam o janninirii ɓe e baawde, hinaa hande no moodiɓɓe tawreeta janninirta.

8

Yeesu nyawtii ceccefo gom
(Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

¹ Yeesu jippoyii diga dow waanne, go jama'aare duunne e tokki mo. ² Wakkati mum, ceccefo gom wari, jiccii yeeso makko, wi'i mo: «Joomiraawo, to aa yidi, a waawan ko nyawtimmi.»

³ Yeesu foorti junno mum, meemi mo, wi'i: «Mii yidi, nyawta!» Don maa don, gorko on nyawtii. ⁴ Den Yeesu wi'i mo: «Hakkil! Taa batu ka goddo. Amma yahu holloy hoore maa limaamiijo. Den, gaɗaa sadaka ka

Muusa wi'i on gadon, gam anninaa 6e a yoofake.»

Yeesu nyawtii jaggiido hooreejo soogeeji Roma

(Luka 7.1-10; Yuhaana 4.4-54)

⁵ Yeesu e naata siire Kafarnahum, don hooreejo soogeeji gom battii mo, eeli mo, wi'i: ⁶ «Joomiraawo, jaggiido am na'on fukkii wuro, yandaa, faa juude e koyde fu waatii, oo naawee sanne!» ⁷ Yeesu wi'i mo: «Mi yahan, mi nyawta mo.» ⁸ Amma hooreejo soogeeji on toontii, wi'i: «Joomiraawo, mi fotay naataa wuro am. Amma batu woliine woore tan, jaggiido am yoofoto. ⁹ Min e hoore am, mii woodi mawbe 6e downtanii mi, min bo mii woodi downtaniibe am. To mi wi'i, oo do, "yahu", o yahan. To mi wi'i, oo to, "war", o waran. To mi wi'i, jaggiido am, "wadu nii", o wadan.»

¹⁰ No Yeesu nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i tokku6e dum: «E goonja batanmi on, mi yi'ay iri goondinki kii do dow goddo, baa der Isira'iilaabe. ¹¹ Mii bata on, duubbe waran diga lettugal e gorgal. Be joododo e Iburahiima e Isiyaaku e Yaakuubu, 6e nyaamda der Laamaare Alla. ¹² Amma laatiibe 6i6be Laamaare, faddete yaasi, der niwre. Ton 6e bullata, 6e yakkontira nyiiye.»

¹³ Baawo mum, Yeesu wi'i hooreejo soogeeji on: «Hootu! Dum laatane hande no goondinirdaa.» Wakkati mum, jaggiido makko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawbe duubbe
(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)

¹⁴ Yeesu yahi wuro Piyer. O tawi esiraawo Piyer debbo e fukkii, e yontaa. ¹⁵ Yeesu meemi junno makko, yontere nen acci mo. Den o ummii, oo jagganoo 6e.

¹⁶ No kiikiide wadi, Yeesu wadanaa himbe duubbe, 6e ginnaaji woni e mum. O riiwi di e haala makko, o nyawti nyawbe fu. ¹⁷ Hande non haala annabaaku Esaaya heb-biri, ka o wi'i:

«O jabii roonaago tampe meeden, o nyawtii nyawuujii meeden.»

No haani Yeesu tokkiree
(Luka 9.57-60)

¹⁸ Yeesu yi'i jama'aare duunne e huuriti dum, o wi'i aahiibe makko 6e jola fonjo far to. ¹⁹ Don Moodibbo tawreeta gom battii mo, wi'i: «Mood-ibbo, mi tokkete to jahataa fu.»

²⁰ Yeesu wi'i mo: «Dondondehon e woodi gayde, pooli bo e woodi dadfa mum, amma Bii neddo woodaa to fukkinta hoore mum gam siwtoo.»

²¹ Goddo diga caka aahiibe wi'i mo: «Joomiraawo, accu mi yaha, mi uwaa baaba am taw.»

²² Yeesu toontii mo, wi'i: «Tokkam, accu maaybe uwa maaybe mum.»

Yeesu deyyitini hennu
(Marku 4.31-41; Luka 8.23-25)

²³ Yeesu naati der laana diyam, go aahiibe makko e tokki mo. ²⁴ Don maa don, hennu mawkol ummii e wifa dow maayo. Nol wifa, faa galmaaji diyam e yidi mutina ja. Amma Yeesu e daani. ²⁵ Aahiibe battii mo, finni mo, wi'i: «Joomiraawo, faaba men! Men na'on kalka!»

²⁶ O toontii 6e, o wi'i: «Gam ume ko kuludon? Onon 6e goondinki paanduki!» Den, o ummii, o falmi hennu e maayo. Dum yeewi siriw!

²⁷ Be fu, haaynaare nanji 6e, 6ee bi'a: «Iri moy nun oo do, faa hennu e maayo e downtanoo mo?»

Yeesu nyawtii ginnaajiibe dido
(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Yeesu joli fonjo maayo, yottii der leydi Gadarena. Don worbe dido woodu6e ginnaaji wurtii e caabeeje, fotti e makko. Bee kunnii puy, faa goddo suusataa ko tokki laawol nol.

²⁹ Be darii 6ee bata e semme, 6ee bi'a: «An Biddo Alla, ume jidudaa wadugo men? A warii do gam toora men diga wakkati waday na?»

³⁰ Fotii darne afaaji mawne gom e durannoo takkol don. ³¹ Ginnaaji din eeli Yeesu, wi'i: «To a riiwii men, accu men naataa der darne afaaji nee do.»

³² O wi'i 6e: «Jaheel!» Ginnaaji din wurtii, naatoy der afaaji din. Don

maa don, darne afaaji nen fu diirtii diga takkol waanne, simmitii der maayo, yoolii e diyam.

³³ Durooɓe afaaji ɗin doggi, hooti wuro. Be batoy ko wadi fu, e ko wadi wooduɓe ginnaaji ɗiɗo ɓen. ³⁴ Den, himɓe siire nen fu wurtoy fotti e Yeesu. No ɓe ji'i mo, ɓe eeli mo o wurtoo leydi maɓɓe.

9

Yeesu nyawtii moofa

(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)

¹ Yeesu naati laana diyam, joli, witti der siire mum. ² Himɓe waddani mo moofa, pukkinaado dow daago. No Yeesu yi'i goondinki maɓɓe, wi'i moofa on: «Suka am, tiidɗin ɓerne maa! Hakkeeki maa yaafaama!»

³ Den, moodiɓɓe tawreeta woɓɓe yanti e miila der ɓerde mum, e wi'a: «Gorko oo ɗo e bata kalluka dow Alla!»

⁴ Yeesu e anni miilooji maɓɓe, o wi'i ɓe:

«Gam ume go oon miila miilooji kalludi dii der ɓerde moodon? ⁵ Ume ɓuri hoyugo? wi'ugo: «Hakkeeki maa yaafaama,» naa wi'ugo: «Umma yahu?» ⁶ Amma, mii yidi paamon, no Bii neddo e woodi baawde yaafaago hakke der duuniyaaru ɗo.» Den, o wi'i moofa on: «Umma, ettu daago maa, hootu wuro maa!»

⁷ O ummii, o hooti wuro makko. ⁸ No jama'aare yi'i dum, huli, darii e teddina Alla gam o hokki himɓe baawde hande dee.

Yeesu noddii Matiye

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yeesu e yawta, diga e laawol o yi'i gorko bi'eteedo Matiye e joodii to ceede faada yobetee, o wi'i mo: «Tokkam.» Matiye ummii, tokki mo.

¹⁰ Baawo mum, Yeesu yahi e nyaama der wuro Matiye. Jaɓooɓe ceede faada duuɓɓe, e wadooɓe hakke wari joodii e nyaamida e Yeesu e aahiibe mum. ¹¹ No Farisaabe yi'i dum, ɓe bi'i aahiibe makko: «Gam ume moodibbo moodon nyaamidinta e jaɓooɓe ceede faada, e wadooɓe hakke?»

¹² Yeesu nani ka, wi'i ɓe: «Yandube haajaaka nyawtoowo, sey nyawɓe.

¹³ Jahee ekkitee ko haala kaa do yidi wi'ugo: «Yurmeene nun jidumi, sadakaaji bane.» Gam mi waray noddugo foonnitiiɓe, amma hakkeɓe.

Yande dow suumaye

(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Den, aahiibe Yuhaana gaɗoowo batasi battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Ume wadi minon e Farisaabe emen cuumoo, go aahiibe maa suumataako?»

¹⁵ O toontii ɓe, o wi'i: «Noddinaabe ɓangal waawan ko woni der biisere ɓerne to jommanjo gorko e wondi e maɓɓe na? Nyalaane waraan de jommanjo gorko on ettetee caka maɓɓe. Den ɓe cuumoyto.

¹⁶ Walaa takkoowo lefol kesol dow wudere hiinne, gam lefol kesol foodan wudere hiinne, den cercol mayre yaajan puy. ¹⁷ Kade bo innabojam kesam loowataake der jollooji guri kiiddi. To hinaa non, jollooji ɗin pusan, innabojam reyyitoo, jollooji ɗin bo halka. Amma innabojam kesam, sey loowee der jollooji guri kesi, gam dum fu dum dada.»

Suka debbo gom e debbo meemudo toggoore Yeesu

(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Wakkati Yeesu woni e bata ɓe ka, don hooreejo suudu waajorde gom yottii, jiccii yeeso makko, wi'i: «Biyam debbo maayii, dum wadii tifere. Amma war yowu junjo maa dow makko, heɓa o wuura.»

¹⁹ Yeesu ummii e aahiibe mum, tokki mo.

²⁰ Den debbo gom, mo lefol mum salii ko haggii diga duubi sappo e ɗiɗi, yiwi ɓawɓawre Yeesu, meemi kommulol toggoore makko. ²¹ Gam o miilii der ɓerne makko, o wi'i: «To mi heɓii meemumi baa kommulol toggoore makko, mi yoofoto.» ²² Yeesu yeeyitii, yi'i mo, wi'i: «Suka am, tiidɗin ɓerne maa! Goondinki maa nyawtii ma.» Wakkatiire nen, debbo on yoofii.

²³ Yeesu yottii wuro hooreejo waa-jorde on. O yi'i fuurooḅe puuraadi maayde e himḅe wullooḅe. ²⁴ O wi'i ḅe: «Burtee diga ḅo. Suka on maayay, o ḅaani nun.» Be darii ḅee jala mo. ²⁵ No himḅe wurtinaa yaasi, o naati der suudu, o nannj junḅo suka debbo, go o ummii. ²⁶ Habaru majjum sankitii toy fu der leydi nin.

Yeesu wuntinii wumuḅe ḅido

²⁷ No Yeesu yawtata, wumuḅe ḅido tokki mo, e bata e daane townne, e wi'a: «Bii Dawda, yurma men!»

²⁸ No o naati suudu, wumuḅe ḅen battii mo, o wi'i ḅe: «Oon goondini mi waawan ko wadi dum na?» Be toontii mo, ḅe bi'i: «Oo, Joomiraawo, emen goondini.» ²⁹ Den, o meemi gite maḅḅe, o wi'i: «Dum laatanoo on hande no goondinirdon.» ³⁰ Den ḅe bumti. O waggini ḅe, o wi'i: «To on batee ka baa godḅo.» ³¹ Amma no ḅe burtii, ḅe jahi ḅee cankita habaru makko der leydi nin fu.

Yeesu nyawtii muumo

³² No wuntinaaḅe ḅen wurtotoo, Yeesu waddanaa gorko mo ginnool muumidini. ³³ O riiwi ginnool ḅol, muumo on yanti e bata. Jama'aare fu haayḅinii, e wi'a: «Iri ḅum ḅo meeday ko yi'aa der Isira'iila!» ³⁴ Amma Farisaaḅe wi'i: «E baawḅe hooreejo ginnaaji nun o riiwirta ginnaaji!»

Yeesu yurmake jama'aare

³⁵ Yeesu e woositoo der genneelee mawḅe, e ci'on petton fu. Oo jannjina der cuudi baajordi, oo fiina linjiila Laamaare Alla, oo nyawta nyawḅe nyawneeji feere feere fu. ³⁶ No o yi'i jama'aare, ḅe jurminii mo, gam ḅe comii, ḅe tampi, ḅee laatii hande baali ḅi galaa duroowo. ³⁷ Den, o wi'i aahiḅe makko: «Ko ruggetee e duudi, amma ruggooḅe duudaa. ³⁸ Eelee Joomiraawo dugge lildaa ruggooḅe der to ruggantee.»

10

Aahiḅe Yeesu sappo e ḅido (Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

¹ Yeesu noddi aahiḅe mum sappo e ḅido. O hokki ḅe baawḅe riiwugo ginnaaji e nyawtugo nyawḅe nyawu-uji feere feere fu. ² Inde lilaaḅe sappo e ḅido ḅen woni: Simon noddeteedo Piyer, e minyum Andere. Yaaku-uba ḅii Jebede, e minyum Yuhaana. ³ Filippu e Bartolome, Toma e Matiye jaḅoowo ceede faada. Yaakuuba ḅii Alfee, e Taddee. ⁴ Simon tinniido gam Alla, e Yahuuda Iskariyot, jammoytoodo Yeesu.

Yeesu lili aahiḅe mum sappo e ḅido (Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Yeesu lili aahiḅe mum sappo e ḅido, bati ḅe haalaaji ḅii ḅo, wi'i: «To on jahee to heeferḅe, to on naatee bo der siire Samariyaaḅe. ⁶ Amma jah-ee, caka Isira'iilaaḅe, laatiḅe hande baali majjudi. ⁷ To jahudon fu, pi-inee, bi'on: "Laamaare Alla battike!" ⁸ Nyawtee nyawḅe, pintinee maayḅe, joofinee sesseḅḅe, diiwee ginnaaji. On keḅii on jobay, onon bo kokkee to on jaḅee godḅum. ⁹ To on jaaree kanḅeeri, ḅum bo cardi, maa bo ceede der jiibaaji moodon. ¹⁰ To on jogee bogooru, ḅum bo toggooje ḅidi. To on ettee pade, ḅum bo sawru. Gam gollotoodo e haani nyaama.

¹¹ To on garii der genni, ḅum bo si-ire gom, daartee beero geeto. Jooḅee to makko faa de jawtudon. ¹² To oon naata der wuro, cannee tawaaḅe don. ¹³ To wuro ḅon e haanani ḅum, jam moodon naata der maggo. Amma to ḅo haananaa ḅum, jam moodon wittana on. ¹⁴ To on jabaaka, on kettinanaaka bo, burtee don, pidḅon sollaare koyḅe moodon. ¹⁵ E goonja batanmi on: "Nyalaane darḅal, kiita Sodoma e Gomora buran hoyugo dow kiita siire nen.»

Tooraaji garooji

(Marku 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ «Kettinee! Mii lila on hande baali caka bu'i. To non, laatee yoyuḅe hande bolle, laatodon ḅe walaa gacce hande tantabaraaji. ¹⁷ Kakkilanee ko'e moodon e himḅe, gam ḅe jaaran on yeeso kiitorḅe, ḅe piya on looci der cuudi maḅḅe baajordi. ¹⁸ Be jaaran on

yeeso mawbe leydi, e laamiiɓe genni, sabbu am. On laatanto am seedeeɓe yeeso maɓɓe, e yeeso heeferɓe. ¹⁹ To on jaaraama yeeso hiitotooɓe, to on miilee no batiroyton e ka batoyton. Gam on kokkete ka batoyton wakkati mum. ²⁰ Onon bane batata, Ruuhu Baaba moodon nun batata diga e moodon.

²¹ Mawniraawo ummanto miiraawo, acca o waree. Baaba bo wadanan dum biɓɓe mum. Biɓɓe bo ummanto saareeji mum, wada dabare gam ɓe baree. ²² Himɓe fu wanyan on gam am. Amma munyudo faa heennyitirde, joomum hisinte. ²³ To on tooraama e genni nii do, doggiree nii to. E goonja batanmi on, on keenyataa woositaago gennee Isira'iila, go Bii neddo wara.

²⁴ Aahiiɓo burataa moodibbo mum, maccudo burataa joomiraawo mum. ²⁵ E woodi aahiiɓo laatoo hande moodibbo mum, maccudo bo, hande joomiraawo mum. To hooreejo wuro noddaama "Beljebul" hakko himɓe wuro makko!»

Hoolaago Alla (Luka 12.2-9)

²⁶ «To on kulee himɓe. Ko suudii fu wurtitinto, asiiri bo suppitinto. ²⁷ Ka batumi on der niwre, batiite ka caka nyalooma. Ka batadon e noppi der asiiri, piinee ka dow doomooɗe cuudi. ²⁸ To on kulee warooɓe ɓannu, ɓe baawataa ko wari yonki. Amma, kulee baawoowo ko halki ɓannu e yonki fu der yiite jahannama. ²⁹ Colon didon sippataake faranwel gootel na? Amma baa gootel makkon yanataa e leydi, to e sago Baaba moodon bane. ³⁰ Onon, baa gaasaaji ko'e moodon fu e limaa. ³¹ Gam majjum, to on kulee, gam oon ɓuri colon duukkun teddujal.

³² Ceedaniido am yeeso himɓe, min bo, mi seedanto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu. ³³ Amma caliido am yeeso himɓe fu, min bo, mi saloto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu.»

Yeesu woni daliila ceennirgu (Luka 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ «To on miilee jam nun gaddumi e duuniyaaru. Mi waray gam mi wadda jam, amma kaafahi gaddumi. ³⁵ Ko waddimmi woni, seennugo biɗɗo gorko e baaba mum, biɗɗo debbo bo e inna mum, debbo ɓanjaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fu, himɓe wuro mum nun laatotoo wayɓe mum.» ³⁷ «Jidudo baaba mum, dum bo inna mum faa ɓurininmi, joomum fotay laataago mo am. Jidudo biɗɗo mum gorko naa bo debbo, faa ɓurininmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁸ Mo ettay leggal mum palaanjal tokkimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁹ Jidudo hisina yonki mum, dullan ki, amma majjindo yonki mum gam am, hebitinto ki.»

Haala riiba (Marku 9.41; Luka 10.16)

⁴⁰ «Jaɓɓiido on fu, jaɓɓike am, jaɓɓiido am bo jaɓɓike liloydo am. ⁴¹ Jaɓɓiido annabiiɓo gam oo annabiiɓo, joomum heɓan riiba ka annabiibe heɓata. Jaɓɓiido neddo poonnitiido gam oo poonnitiido, joomum heɓan riiba ka foonnitiibe heɓata. ⁴² E goonja batanmi on, kokkudo ɓurdo faandugo caka aahiiɓe am, diyam peewdam, baa der jarirgel gootel, gam oo aahiiɓo am, o dullataa riiba makko.»

11

Yuhaana lili aahiiɓe mum to Yeesu (Luka 7.18-35)

¹ No Yeesu heennyi waajaago aahiiɓe mum sappo e dido waajuuji dii, o yawti diga don. Den o yahi janninoygo e waajaago caka ci'e mawde, der weccoore nen.

² Yuhaana gadoowo batasi e wonoo der kasu, go o nani golle de Almasiihu wadata e batanee. Den o lili aahiiɓe makko, ³ yaha yamaa Yeesu, wi'a: «An woni kaanudo wara na, naa men kedoo goddo?»

⁴ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Jahee, batee Yuhaana ko nanudon e ko ji'udon

fu: ⁵ wumuḅe e wunta, moofidinḅe e yaha, sesseḅḅe e nyawtee, pahidinḅe e nana, maayḅe e finta, talakaabe bo e waajee habaru Laamaare Alla. ⁶ Barke laatanto mo mi laatanaaki daliila fergere dow goondinki mum.»

⁷ No lilaabe ḅen yawti, Yeesu fuddi batugo jama'aare haala Yuhaana, o wi'i: «Ume jahudon daaroygo der haro? Kudool ḅol hennu dimmata na? ⁸ Naa ume daaroydon? Gorko ḅorniido gineeji boodudi na? Borniibe gineeji boodudi, der wuro laamiibe nun tawetee. ⁹ Den, ume jahudon daaroygo? Annabiijo na? Oo! Mii bata on, oo ḅuri annabiijo.

¹⁰ Kanko nun Dewte batani wi'i: «Mi lilan lilaado am yeeso maada, o moyyananee laawol.» ¹¹ «E goonja batanmi on, der ḅe rewḅe rimi fu, walaa ḅurdo Yuhaana gadoowo batisi manḅu. Amma, ḅurdo pettidingo der Laamaare Alla, e ḅuri Yuhaana manḅu.» ¹² Diga Yuhaana gadoowo batisi fuddi waajaago faa jooni, himḅe e teetontira Laamaare Alla e catte. Sattuḅe bo teetata ne. ¹³ Annabiibe, e dewte tawreeta fu, wadii annabaaku dow Laamaare nen faa yottii wakkati Yuhaana gadoowo batisi. ¹⁴ To oon jidi koolee, Yuhaana woni annabi Eliya, kaanudo wara. ¹⁵ Goodudo noppi fu, nana.

¹⁶ Ume nun nanditiranmi himḅe jaamanuuru nuu do? Bee nandi e sukaabe joodiibe caka jayri to himḅe fijata, e huuba igooḅe mum, e wi'a: ¹⁷ «Men puuranii on puuraadi, on pijay, men jimanii on jimi bojji maayde, on cimaaki.» ¹⁸ Gam no Yuhaana wari, o nyaamataa o yarataa, on bi'ii: «O ginnaajiijo nun.» ¹⁹ Bii neddo warii, e nyaama, e yara. Den, himḅe wi'i: «O laati nun deereeruujoo, e jaroowo bagi. Oo laatii bo beldiijo jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke hande maḅḅe.» Amma, hakkillo Alla e hollitoo der golle muudum.»

Yeesu felii genneelee caliide ko tuubi (Luka 10.13-16)

²⁰ Baawo majjum, Yeesu felii genneelee de o wadi haaynaareeji duuddi

der mum ko himḅe majje tuubay. O wi'i: ²¹ «Bone laatante, an Korajin! Bone laatante, an Baytisayda! Gam haaynaareeji gadaadi to moodon, to di gadaanomaa der Tirus e Sidon, maa ḅe mootikeno dooni, ḅe ḅornii saakiho, ḅe kollitira no ḅe tuubii. ²² Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darḅal, kiita Tirus e Sidon hoyan e ka moodon. ²³ An bo Kafarnahum, aa miili a towinte faa dow kammu na? Aawo! A leesinte faa der joonne maayḅe. Gam haaynaareeji gadaadi der maa, to di gadaanomaa der Sodoma, maa siire nen na'onno faa hanne. ²⁴ Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darḅal, kiita Sodoma hoyan e ka moodon.»

Yeesu e nodda himḅe gam siwtaare (Luka 10.21-22)

²⁵ Wakkati mum, Yeesu etti haala wi'i: «Mii yettee Baaba, Joomiraawo mo dow, e mo leydi. A suudii wooduḅe annal e hakkillo kujje dee, ko kollitindaa de sukahon petton. ²⁶ E goonja, mi yettii maa Baaba, gam non dum fottiran maa. ²⁷ Baaba am hokkii am huune fu der junjo am. Walaa annudo Biddo to hinaa Baaba. Walaa annudo Baaba bo, to hinaa Biddo, e mo Biddo yidi hol- litingo dum.»

²⁸ «Garee to am on fu, onon somuḅe, e rooniiḅe doolle tedduḅe, mi hokkan on siwtaare. ²⁹ Downtanee am, accee mi jannina on. Gam mii yeeddi, mii diggi, den yonkiiji mon heḅan siwtaare. ³⁰ Gam doongal am e huyfi, ko dooninanmi on bo teddaa.»

12

Yande dow nyalaane siwteteene (Marku 2.23-28, 3.1-6; Luka 6.1-5)

¹ Wakkati mum, Yeesu e aahiibe mum e falta caka gese alkamaari nyalaane siwteteene, go aahiibe makko rafo wadi dum, yanti e wooca cammeeje e yakka. ² No Farisaaḅe yi'i dum, wi'i mo: «Daaru, aahiibe maa e wada ko haanay wadeego nyalaane siwteteene!» ³ O toontii ḅe, o wi'i: «E goonja on jannay ko Dawda wadi no rafo wadi dum, e himḅe mum na? ⁴ O

naati der suudu Alla, e himbe makko, be yakki peen cakkanaako Alla. Baa no kanko e himbe makko be goodaa laawol yakkugo ko. Limaamiibe tan nun woodi laawol yakkugo ko. ⁵ Naa, on jannay der tawreeta Muusa, no limaamiibe gollotoobe der suudu Alla wadiri ko haanaa der nyalaane siwte-teene? Amma e nun fu be gaccaaka. ⁶ Mii wi'a on e goonja, burdo suudu Alla mawnugo nun woni do. ⁷ To on paamiino ko haala Alla kaa do fillitii: "Yurmeene jidumi, hinaa sadakaaji kiiseteedi", on kiitataakono himbe be walaa gacce.» ⁸ Gam Bii neddo nun laatii Joomiraawo nyalaane siwteteene.»

Yeesu nyawtii gorko mo junjo waatunjo

(Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Yeesu yawti diga don, yahi der suudu waajorde maabe. ¹⁰ Gorko mo junjo waatunjo gom e tawaa don, go tawaa be don yami mo yande dee do, gam heba no gaccorii mo, wi'i: «Laawol hokkii nyawtiigu wadee nyalaane siwteteene na?» ¹¹ O toontii be, o wi'i: «To goddo moodon e woodi baalel mum, go nyalaane siwteteene nel yanti der bunnu, joomum suttoytaa nel na? ¹² Neddo e buri baala faa to woddi! To non, laawol hokki ko woodi wadee der nyalaane siwte-teene.» ¹³ Den, o wi'i gorko on: «Foortu junjo maa!»

O foorti no, no yoofii hande no noo to. ¹⁴ Farisaa be wurtii, yahi dawraa dow no be kalkirta Yeesu.

Annabaaku Esaaya hebbii

¹⁵ No Yeesu nani ka, yawti diga nokkuure nen, himbe duube e tokki mo. O nyawti nyawbe fu. ¹⁶ Den o waggini be, to be batu goddo moy nun o laatii. ¹⁷ Dum laatike non gam haala annabi Esaaya hebba, ka o wi'i:

¹⁸ «Nani gollotoodo am mo cubumi. Kanko woni jidaado am, mo ceyorimi.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko, o fiinan habaru foonnitaare dow lenyi fu.

¹⁹ O yeddontirtaa e goddo, o falmataa goddo,

daane makko nanataake e laabi.

²⁰ O heltataa yommal turiinal, o nyifataa fitilleel cuurtoowel, faa nyalaane o hokki foonnitaare jaalorgal.

²¹ Lenyi fu yowan hoolaare mum dow makko.»

Yeesu e toontoo ka be gaccorii dum (Marku 3.19-30; Luka 11.14-23)

²² Den, Yeesu waddanaa gorko bumdo muumidindo, mo ginnool woni e mum. O nyawti mo faa muumo on e bata, e yi'a bo.

²³ Haynaare nanji himbe fu, ko be bi'a: «Hinaa kanko woni Bii Dawda na?»

²⁴ Amma no Farisaa be nani ka, yanti e wi'a: «E baawde "Beljebul" hooreejo ginnaaji nun o riiwirta di.»

²⁵ No Yeesu e anni miilooji maabe, o wi'i be: «Laamaare fu to seennirake e haaba hoore mum, ne halkan. Dum bo to siire gom, maa bo wuro gom seennirii e haaba hoore mum, no wonataako. ²⁶ To Seydan seennirake e riiwa Seydan, den noy laamaare makko wonortoo? ²⁷ To laatike e baawde "Beljebul" nun diiwiranmi ginnaaji, bibbe moodon bo na, e baawde moy be diiwirta di? Gam majjum, kambe e ko'e maabe nun laatoytoo hiitotoobe on! ²⁸ Amma to e Ruuhu Alla nun diiwiranmi ginnaaji, edum holla no Laamaare Alla warii faa to moodon.

²⁹ Naa moy waawata ko naati wuro gorko semmenteejo, teeta jawdi makko, to o habbay joomum taw. Amma to o habbii mo, o waawan ko wuuwi ko woni der wuro non fu.

³⁰ Mo wonday e am fu, ganyo am nun. Mo wallay am hawritingo, sankitan nun. ³¹ Gam majjum, mii wi'a on: himbe heban yaafuye hakkeji mum, e kalluka ka be bati. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake pay. ³² Batudo kalluka dow Bii neddo fu, heban yaafeego. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake der jaamanuuru nuu do, e der jaamanuuru warannu.»

Leggal annitirte nun diga e bi66e mum

(Luka 6.43-45)

³³ «To leggal e woodi, bi66e maggal bo woodan. To leggal woodaa, bi66e maggal bo woodataa, gam leggal fu, diga e bi66e mum nun annitirtee. ³⁴ Bi66e bolle pure! Noy baawirton batugo booduka, onon laatiibe hallube? Gam ko hebbi der berne, kan nun hunnuko wurtinta. ³⁵ Neddo geeto, wurtinan ko woodi diga booddum ko suudii der berne mum. Neddo kalludo bo, wurtinan ko halli diga kalludum cuudiidum der berne mum. ³⁶ E goonja bi'anmi on: nyalaane darnjal himbe toontoyto haalaaji baanji baanji di 6e bati fu. ³⁷ Gam moy fu, haala mum nun wurtinta dum, dum bo ka doyya dum kiita.»

Farisaa6e e daarta Yeesu wadana dum kaayeeffi

(Luka 11.29-32)

³⁸ Baawo majjum, wobbe der moodi66e tawreeta e Farisaa6e, wi'i Yeesu: «Moodibbo, emen jidi gadanaa men kaayeeffi.»

³⁹ O toontii 6e, o wi'i: «Himbe jaamanuuru hallunu, cobube, e daarta kaayeeffi. Be ji'ataa kaayeeffi gom, to hinaa kaayeeffi annabi Yonas. ⁴⁰ Yonas wadii nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der reedu linnol manjol. Hande non bo Bii neddo wadirta nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der leydi. ⁴¹ Nyalaane darnjal, himbe Niniwe ummodoto e himbe jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam 6e tuubii no 6e nani waaji Yonas. Nani bo, burudo Yonas nun woni do! ⁴² Nyalaane darnjal, laamiido debbo mo leydi hoore fudo ummodoto e himbe jaamanuuru nuu do, gacoo 6e. Gam o yiwoy diga kaddin leydi, o wari hettinaago haalaaji Suleymaanu kebbudi hakkillo. Nani bo, burudo Suleymaanu nun woni do!»

Wittoygo ginnool der wuro mum hiinjo

(Luka 11.24-26)

⁴³ «To ginnool wurtike e neddo, nol yahan nol yiilitoo nokkuuje joorde, enol daarta to nol siwtoto, amma nol hebataa. ⁴⁴ Den nol wi'an: «Mi wittinto wuro am no eggunoomi e mum.» To nol yottike, nol tawan goddo walaa der wuro non, eno wuuwaa, eno moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Den, nol wittan, nol waddaa ginnaaji jeedidi goddi burudi nol hallugo. Di naata e wuro non, di joodoo der maggo. Heennyitirde neddo on buran arandeere mum hallugo. Hande non dum laatantoo himbe jaamanuuru hallunu nu.»

Miiraa6e Yeesu e inniiko

(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Wakkati Yeesu baddata e jama'aare, inniiko e miiraa6e makko yottii. Be darii yaasi, 6ee jidi baddugo mo. ⁴⁷ Den, goddo bati Yeesu, wi'i: «Inna maa e miiraa6e maa e darii yaasi, e yidi baddugo maa.» ⁴⁸ O toontii mo, o wi'i: «Moy woni inna am? Bey woni miiraa6e am?» ⁴⁹ O sappii aahiibe makko, o wi'i: «Inna am e miiraa6e am nun do. ⁵⁰ Miiraa6e am worbe e rewbe, e inna am woni, wadoobe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi.»

13

Ballool aawoowo

(Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)

¹ Nyaanne mum, Yeesu wurtii wuro, yahi joodoy takkol maayo. ² Jama'aare duunne e howii mo, o ummii o naati laana diyam, o joodii. Himbe fu e darii takkol maayo. ³ O bati 6e kujje duudde e ballaaji. O wi'i 6e: «Aawoowo nun wurtii aawoygo. ⁴ No o aawata, awdiiri gonni yani sera laawol, pooli wari soppo ni. ⁵ Gonni bo yani e kaaye to leydi duudaa, ni fudi don maa don, gam ni hebay to leydi luggi. ⁶ Amma no naaje nyawli, ne wuli ni. Ni yoori, gam ni walaa dadi. ⁷ Gonni bo yani caka gi'e. Gi'e mawni, biddi ni. ⁸ Gonni bo yani e leydi geeri, ni fudi, ni rimi bikkol: Gonni rimi gite hewre, gonni lasoy tati, gonni bo laso e sappo. ⁹ Goodudo noppi fu nana!»

Ko acci Yeesu e badda himbe e ballaaji

(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)

¹⁰ Aahiiɓe Yeesu ɓattii, yami mo, wi'i: «Ume waɗi ko aa baddira himbe e ballaaji?» ¹¹ O toontii ɓe, o wi'i: «Onon, on kokkaama faamugo asiiri Laamaare Alla, amma kambe, ɓe keɓay ɗum. ¹² Gam gooduɗo nun ɓeydantee faa ɗuuda. Anni mo woodaa, baa sedda ko woodi, teetete. ¹³ Gam majjum, baddiranmi ɓe e ballaaji: "Gam ɓee daara, amma ɓe ji'ataa, Bee kettinoo, amma ɓe nanataa, ɓe paamataa bo." ¹⁴ Hande non ka Alla batunoo e hunnuko annabi Esaaya hebbiri dow maɓɓe:

"On nanan faa wooda, amma on paamataa fuy,
on daaran faa wooda, amma on ji'ataa fuy.

¹⁵ Gam himbe lenyol ɗol ɓerde mum laatike joorde.

Be cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muunnii gite maɓɓe,
gam to ɓe ji'u

to ɓe nanu e noppi maɓɓe,
hakillo maɓɓe bo to faamu,
hakko ɓe tuuba, mi nyawta ɓe."

¹⁶ Amma onon, barke laatanike on, gam gite moodon e yi'a, noppi moodon bo e nana! ¹⁷ E goonja batanmi on, annabiiɓe ɗuuɓɓe, e foonnitiibe ɗuuɓɓe yiɗiino yi'a ko ji'oton, amma ɓe ji'ay. Be jidiino ɓe nana ko nanoton, amma ɓe nanay.»

Yeesu e faamina ballool aawoowo
(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)

¹⁸ «Onon, kettinee ko ballool aawoowo ɗol fillitii. ¹⁹ To neddo e hetinoo haala Laamaare Alla, go o faamataa ka, Kalluɗo nun suttata ka der ɓerne makko. Kanko nandi e awdiiri caamuni sera laawol. ²⁰ Goddo e nandi e awdiiri caamuni to kaaye. Kanko to o nanii haala Alla, don maa don o jaɓa ka e seyo. ²¹ Amma ka wadataa ɗadi der makko, wakkati sedda tan o wonoto. To billaaje, ɗum bo tooraaji yottake gam haala kan, o woppa ka law. ²² Goddo e nandi e awdiiri caamuni to gi'e woni. To o nanii haala Alla, billaaje duuniyaaru

e yidde jawdi ɓidda ka, ka rimataa bikkol. ²³ Amma goddo e nandi e awdiiri caamuni to leydi geeri. To o nanii haala Alla, o faama ka. Kanko o riman bikkon. Gokkon hewre, gokkon lasoy tati, gokkon bo laso e sappo.»

Fuɗo kalluko der gesa alkamaari

²⁴ Yeesu wadani ɓe kade ballool gonɗol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e gorko aawuɗo awdiiri geeri e gesa mum. ²⁵ No himbe fu daani, don ganyo makko wari, aawi fuɗo kalluko caka alkamaari nin, yawti. ²⁶ No alkamaari fudi e sawtina, den fuɗo kalluko bo suppitii. ²⁷ Gollotoobe jom gesa wari, wi'i mo: "Joomiraawo, awdiiri geeri bane aawuɗaa der gesa maa na? Diga toy fuɗo kalluko koo do yiwi?" ²⁸ O toontii ɓe, o wi'i: "Ganyo nun waɗi ɗum.» Den, gollotoobe ɓen yami mo, wi'i: «Men jaha men doofaa fuɗo kalluko kon na?" ²⁹ O toontii ɓe, o wi'i: "Aawo, gam to oon doofa fuɗo kalluko, on kawran e alkamaari. ³⁰ Accee ɗum mawnida faa wakkati dugga yottoo. To wakkati dugga yottake, mi wi'an ruggoobe am doofa fuɗo kalluko kon taw, haɓɓa ko, watta der yiite. Amma alkamaari, ɓe kawrita ɗum der beemal am.»

Ballool binɗel mutaadihi

(Marku 4.30-32; Luka 13.18-21)

³¹ Yeesu wadani ɓe ballool gonɗol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e binɗel mutaadihi, ɗel goddo etti aawi der gesa mum. ³² Binɗel mutaadihi ɓuri bikkol ledde kara li'o fu faandugo. Amma to ɗel fudi, enel ɓura ledde kara li'o mawnugo, ɗel laatoo leggal manɗal faa pooli wada dadda mum dow licce maggal.»

Ballool yuufinirdum

(Luka 13.20-21)

³³ O wadani ɓe ballool gonɗol, o wi'i: «Laamaare Alla e nandi e yuufinirdum, ɗum debbo etti hawrontiri e conni etorde tati, ko ni yuufini conni laawaani nin fu.»

Ko acci Yeesu e bata e ballaaji
(Marku 4.33-34)

³⁴ E ballaaji nun Yeesu baddiri himbe huune dum fu. O badday be to hinaa e ballaaji. ³⁵ O wadfi dum gam hebbingoo haala ka annabi-ijo batunoo, wi'i: «Mi ma66itan hunnuko, mi bata e ballaaji, mi batan, mi wurtina kujje cuudinoode diga ko duuniyaaru tagaa.»

Yeesu faantini ballool fudo kalluko

³⁶ Baawo majjum, Yeesu acci himbe, hooti wuro. Aahiibe makko 6attii, yami mo, wi'i: «Faantin men ballool fudo kalluko der gesa.» ³⁷ O toontii be, o wi'i: «Aawudo aawdi booduni woni Bii neddo. ³⁸ Gesa nan woni duuniyaaru. Awdiiri geeri woni fotube naata der Laamaare Alla, fudo kalluko woni, tokkuba Kalludo. ³⁹ Ganyo aawudo fudo kalluko woni Ibiliisa, dugge laati nun nyalaane darnal, ruggooobe bo laatii malaykaabe. ⁴⁰ Hande no fudo kalluko doofirtee watee e yiite, hande non dum laatotoo nyalaane darnal. ⁴¹ Bii neddo lilan malaykaabe mum, wurtina doyyooobe himbe der hakke, e wadoobe ko halli der laamaare mum. ⁴² O faddan be der yiite jahannama, ton be bullata, be yakkontira nyiye. ⁴³ Amma wakkati mum, foonniibe jalbitinto hande naane der Laamaare Baaba mum. Goodudo noppi fu, nana!»

Ballool jawdi cuudiini

⁴⁴ «Laamaare Alla e nandi e jawdi cuudiini der gesa. Goddo hocciri ni, witti suudtii ni. Berne makko weli puy, den o yahi o sippoy ko o woodi fu, gam o sooda gesa nan.»

⁴⁵ «Faa hanne Laamaare Alla e nandi e tenkotoodo daartoowo sokiyaaje dime. ⁴⁶ No o yi'i sokiyaaje dime, o sippoy ko o woodi fu, o soodi de.»

Ballool taaruwol

⁴⁷ «Laamaare Alla e nandi kade e taaruwol paddaanol der maayo, nanoy liyyi feere feereji. ⁴⁸ No nol hebhi, suubotoobe foodi nol, wurtini far fonno, be joodii be cubitii

di. Be gatti liyyi booddi der kil-laaje, be boppi di nafataa goddum. ⁴⁹ Hande non dum laatotoo nyaanne duuniyaaru timmata. Malaykaabe waran suttontira hallube e woodube. ⁵⁰ Be paddan hallube der yiite manje, be bulla, be yakkontira nyiye.»

Ballool kujje kese e kiidde

⁵¹ Yeesu yami be, wi'i: «On paamii huune dum fu na?» Be toontii, be bi'i: «Oo, men paamii.» ⁵² Den, o wi'i be: «Moodibbo tawreeta paamudo haala Laamaare Alla, e nandi hande jom wuro, burtinoowo huune kesum e kiiddum diga e jawdi mum.»

Be Nasaratu salike ko goondini Yeesu

(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ No Yeesu heennyi batugo e ballaaji, o yawti diga don. ⁵⁴ O witti genni makko to o mawni, oo wajo der cuudi ma66e baajordi. Ko haaynaare nanji himbe hettinaniibe mo, be bi'a: «Toy o hebi annal iri nal do, e baawde wadugo kaayeeffiji dii do? ⁵⁵ E goonja, kanko bane woni bii ceboowo ledde on na? Inniiko bane wi'ete Mariyama na? Miiraabe makko bane Yaakuuba, e Yusufu, e Simon, e Yahuuda na? ⁵⁶ Enen e sakikiraabe makko rewbe bane wondi do na? Den, toy o hebi dum don fu?»

⁵⁷ Dum hadi be goondingo mo. Gam majjum, o wi'i be: «Annabiijo teddintaake der genni mum, e der wuro mum.» ⁵⁸ O waday don haaynaareji duuddi gam be goondinay mo.

14

Maayde Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati majjum, Eroodu hooreejo leydi Galili nani Yeesu e batanee. ² O wi'i jaggiibe makko: «Yuhaana gadoowo batisi nun! O fintii. Kanjum acci oo woodi baawde wadugo kaayeeffiji.»

³ Tawi Eroodu hokkiino laawol Yuhaana nannee, ha66ee, watee der kasu. O wadfi dum sabbu Erodiya, debbo mawniiko, Filippu. ⁴ Gam

Yuhaana wi'iino Eroodu: «Laawol hokkay maa koowaa mo.» ⁵ Eroodu e yiduno warugo mo, amma oo hula himbe, gam himbe fu e goondini no Yuhaana laati nun annabiijo.

⁶ No nyalaane juulde dingol Eroodu yottii, bii Erodiya debbo naati e fija yeeso noddinaabe. Dum weli Eroodu puy. ⁷ O hunanii suka on, o hokkan dum huune ko yami fu. ⁸ Suka debbo on gollori ka inna mum tintini dum, wi'i Eroodu: «Wattanam do hoore Yuhaana gadoowo batasi der heedo!»

⁹ Berne Eroodu biisi, amma, gam sabbu o hunike yeeso noddinaabe makko, o hokki hunnuko ne hokkee suka debbo on. ¹⁰ O lili goddo yaha wudditaa hoore Yuhaana der kasu. ¹¹ Hoore nen waddaa der heedo, suka debbo on hokkaa. Kanko bo, o hokkoy inniiko. ¹² Aahiiɓe Yuhaana wari etti bannu makko, uwoy. Baawo majjum, ɓe jahi ɓe batoy Yeesu ko wadi.

*Yeesu nyaannii himbe ujune joyo
(Marku 6.30-44; Luka 9.10-17;
Yuhaana 6.1-14)*

¹³ No Yeesu nani habaru on, o solti kanko tan, o naati laana, o yahi nokkuure deyyune. Himbe nani ka, wurtoy diga ci'e mum, tokki mo e koyde. ¹⁴ No o wurti e laana, o yi'i jama'aare duunne, yurmeene maɓɓe wadi mo, den o nyawti nyawbe tawaaɓe don.

¹⁵ No kiikiide wadi, aahiiɓe makko battii mo, wi'i: «Kiikiide wadii, kade bo, e ladde nun gonuden do. Accu himbe ɓen yawta, yaha der ci'e, soodaa ko nyaamata.» ¹⁶ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Doole bane ɓe jawta. Onon e ko'e moodon, kokkee ɓe ko ɓe nyaamata!» ¹⁷ Be toontii mo, ɓe bi'i: «Peen joyo, e liyyi didi tan gooduden do.» ¹⁸ O wi'i ɓe: «Gaddanee am dum do.»

¹⁹ O hokki hunnuko himbe joodinee dow fudo. Den o etti peen joyo kon, e liyyi didi din, o tiggittii, o yetti Alla. O nappiti peen kon, o hokki aahiiɓe makko seennana jama'aare. ²⁰ Be fu ɓe nyaami ɓe kaari. Aahiiɓe hawriti ko horii, dum hebbi killaaje sappo e

didi. ²¹ Nyaamuɓe dum wadii worɓe ujune joyo, rewɓe e sukaaɓe limaaka.

*Yeesu yahii dow diyam
(Marku 6.45-52)*

²² Don maa don, Yeesu dooli aahiiɓe mum naata laana, ardo, jola fonjo maayo. Wakkati mum, oo waynoo jama'aare. ²³ Baawo no o waynodii ɓe, o yawtiri dow waanne gam o wadaa du'aare kanko tan. Foti kiikiide wadii, kanko tan bo woni ton. ²⁴ Tawi laana nan wodɗake diga e fonjo, ko galmaaji diyam e fiya na, gam na jaɓɓitinto nun hennu. ²⁵ No faanii weetugo, Yeesu yottii to maɓɓe, e yaha dow maayo e koyde. ²⁶ No aahiiɓe makko yi'i mo oo yaha dow diyam e koyde, kulol manjol nanji ɓe, ɓe bi'i: «Beelu nun!» Be darii ɓee kalɓa sabbu kulol. ²⁷ Don maa don Yeesu wi'i ɓe: «Deyyitee! Min nun, to on kulee!»

²⁸ Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to an nun e goonja, accu mi yaha dow diyam, mi wara to maa.»

²⁹ O toontii mo, o wi'i: «War!» Piyer wurtii laana, e yaha dow diyam, e fonnii to Yeesu. ³⁰ Amma no o yi'i hennu e satti, o huli, o fuddi mutugo, den o halbi, o wi'i: «Joomiraawo, faabam!» ³¹ Don maa don, Yeesu foorti junjo mum, jogii mo, wi'i: «An mo goondinki paanduki, gam ume ko gaduɗaa seko?» ³² Be fu dido, ɓe naati laana, den, hennu darii. ³³ Tawaaɓe der laana nan fu, sujidani Yeesu, wi'i: «E goonja, a laati nun Bidɗo Alla!»

*Yeesu nyawtii nyawbe der leydi
Genesaret
(Marku 6.53-56)*

³⁴ Baawo no ɓe joli maayo, ɓe jottii leydi Genesaret. ³⁵ Himbe tawaaɓe nokkuure nen anniti mo. Be lildi habaru der leydi nin fu, no o wari, ɓe gaddani mo nyawbe fu. ³⁶ Bee eela mo o acca nyawbe ɓen meema baa kummulol toggoore makko tan. Hande non bo, meemuɓe njol fu e yoofoo.

15

Tawaanjal kaakiraaße (Marku 7.1-13)

¹ Farisaaße e moodiße tawreeta yiwoy Urusaliima, wari to Yeesu, yami mo, wi'i: ² «Ume wadi ko aahiibe maa e waylita tawaanjal kaakiraaße meeden? Gam ße lootataa juude maße go ße nyaama.»

³ O toontii ße, o wi'i: «Onon bo na, ume wadi go oon baylita sariyaaji Alla no fottiranta tawaanjal moodon?»

⁴ Gam Alla wi'i: «Teddin baaba maa e inna maa.» O wi'i kade: «Jennudo baaba mum, ðum bo inna mum, joomum e haani waree.» ⁵ Amma onon, oon bi'a, to neddo wi'ii baaba mum, ðum bo inna mum: «Ko haani mi wallitiree laatike gedu Alla, den doole bane ballitaa baaba maa e inna maa.»

⁶ Nun nun baylitirdon haala Alla gam tawaanjal moodon. ⁷ Onon munaafitiiße! Esaaya wadii annabaaku dow moodon, wi'i:

⁸ «Lenyol ñol ðo, e hunnuko tan nun teddinirtammi,

amma berde maße e wodododii am.

⁹ Bee kujidanammi, amma ðum nafataa gam ko ße jannjinta laati nun miilooji himße.»»

Ko sobinta neddo (Marku 7.14-23)

¹⁰ Den, Yeesu noddi jama'aare, wi'i ße: «Kettinee, paamee faa wooda:

¹¹ Ko naatata der hunnuko neddo bane sobinta mo. Amma ko wurtoto diga e hunnuko makko, kanjum sobinta mo.»

¹² Go aahiibe makko battii, wi'i mo: «Aa anni haala maada kan metinii berde Farisaaße na?» ¹³ O toontii ße, o wi'i: «Aawre fu ne Baaba am gonudo dow kammu aaway, ne doofete. ¹⁴ Accee ße, wumuße ardiibe wumuße nun! To bumdo e ardiibumdo bannum, ße fu dido, ße jantan der gayka.»

¹⁵ Piyer toontii mo wi'i: «Faamin men haala kan.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Onon bo, faa jooni on galaa faamu na? ¹⁷ On paamay huune ko naati e hunnuko fu, der reedu ðum pa'i, den ðum wurtoo na? ¹⁸ Amma ko

wurtoto e hunnuko fu, der ßerne ðum yiwata, kanjum nun sobinta neddo.

¹⁹ Gam diga der ßerne neddo nun miilooji kallufi yiwata. Den di gatta mo barol himße, jeenu, kaaruwaaku, guyka, seedaago fewre, e batugo kalluka. ²⁰ Dum don nun woni ko sobinta neddo. Amma nyaamugo lootay juude mum hande no tawaanjal holliri sobintaa neddo.»

Debbo Kananinkeejo goondinii Yeesu

Marku 7.24-30

²¹ Baawo majjum, Yeesu yawti diga don yahi der jeyde Tirus e Sidon.

²² Debbo Kananinkeejo, jeyaado der leydi nin wari to makko, bati e daane townne, wi'i: «Joomiraawo, Bii Dawda, yurmam! Ginnool nun toorata biyam debbo sanne!» ²³ Amma o toontaaki mo gokka. Ko aahiibe makko wi'i mo: «Riiwu mo, gam o accay halbugo,

oo tokkiri en.» ²⁴ Yeesu toontii ße, wi'i: «Mi lilaaka maa to baali Isira'iila majjudi tan.» ²⁵ Amma debbo on wari jiccii yeeso makko, wi'i: «Joomiraawo, war wallam!» ²⁶ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dum woodaa nyaamdu sukaaße ettee, faddanee dawaadi.»

²⁷ Debbo on wi'i: «Goonja nun Joomiraawo, amma dawaadi bo e subinoo nyaamdu caamoowol to joomiraawe mum nyaamata.» ²⁸ Den, Yeesu toontii mo, wi'i: «Hey debbo, goondinki maa e mawni! Dum laatane hande no jidirdaa.» E wakkati on, biyiiko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawße duuße (Marku 7.31-37)

²⁹ Yeesu yawti diga don, witti takkol maayo Galili, eenci dow waanne, joodii ton. ³⁰ Himße duuße wari to makko, ße gaddani mo layooße, e wumuße, e moofidinße, e muumidinße, e nyawße nyawuujii feere feere. Be desi ße ley koyde Yeesu. ³¹ Haynaare nanji himße, no ße ji'i muumidinße e bata, moofidinße e yoofoo, layooße e yaha deydey, wumuße bo e yi'a. Be teddini Alla mo Isira'iila.

Yeesu nyaannii kade worbe ujune nayo

(Marku 8.1-10; Matiye 14.13-21)

³² Yeesu noddi aahiiፎe mum, wi'i: «Himፎe ፎee e yurminoo am. Gam wadii balde tati ፎee gondi e am, ፎe goodaa ko ፎe nyaamata. Mi yidaa bo riiwugo ፎe ፎe jawta e rafo, gam to rafo doyyu ፎe e laawol.» ³³ Aahiiፎe makko wi'i mo: «Toy kebeten nyaamdu ko nyaannata jama'aare nee do e ladde haro do?» ³⁴ O yami ፎe, o wi'i: «Peen noyo goodudon?» Be toontii mo, ፎe bi'i: «Peen jeediፎo e likkol pettol sedda.»

³⁵ Baawo majjum, o hokki hunnuko jama'aare joodoo e leydi. ³⁶ O etti peen jeediፎo, e likkon sedda kon. O yetti Alla, o ስappiti, o hokki aahiiፎe makko, ፎe ceennani jama'aare. ³⁷ Be fu ፎe nyaami faa ፎe kaari. Be kawriti ko horii, hebbi killaaje jeediፎi. ³⁸ Nyaamuፎe dum wadii worbe ujune nayo, rewፎe e sukaaፎe limaaka. ³⁹ Baawo mum Yeesu waynii ፎe. Den, o naati laana, o yahi leydi Magadan.

16

Farisaaፎe yamii Yeesu wadana dum kayniidum

(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)

¹ Farisaaፎe e Sadukiiፎe wari jarbaago Yeesu. Be yami mo o wadana ፎe kayniidum yiwudum diga kammu. ² O toontii ፎe, o wi'i: «[To on ji'ii dow kammu e wojji kiikiide, oon bi'a: "Nokkuuje woodan." ³ Subaka bo, to on ji'ii kammu e wojji e niፎፎi, oon bi'a: "Diyam toፎan." Oon anni suttontirgo ko wadotoo dow kammu, amma on baaway suttontirgo maane wakkatiire nee do!] ⁴ Himፎe jaamanuuru hallunu, coፎuፎe, e daarta kaayeeፎi. Be ji'ataa kaayeeፎi gom, to hinaa kaayeeፎi Yonas.»

Baawo majjum, o acci ፎe, o yawti.

Hakkilango munaafitaare Farisaaፎe e Sadukiiፎe

(Marku 8.14-21)

⁵ No aahiiፎe jolata fonፎo maayo far to, ፎe jeggiti ko etti peen.

⁶ Yeesu wi'i ፎe: «Kakkilee, deenee ko'e mon e yuufinirdum Farisaaፎe e dum Sadukiiፎe.» ⁷ Aahiiፎe darii e wi'ontira hakkune mum: «Gam en ettay peen acci oo bata ka.»

⁸ Yeesu anniti ka ፎe batata, wi'i ፎe: «Ko wadi oon badda hakkune mon, oon batana dullere moodon jogaago peen? Onon ፎe goondinki paanduki! ⁹ E goonja faa jooni on paamay na? On ciwtoray peen joyo ko ceennanmi worbe ujune joyo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹⁰ On ciwtoray bo peen jeediፎo ko ceennanmi worbe ujune nayo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹¹ Noy wadi go on paamay no haala peen bane batananmi, wakkati bi'umi on, kakkilane yuufinirdum Farisaaፎe e dum Sadukiiፎe?»

¹² Den, ፎe paami no yuufinirdum conni peen bane o batanta, amma, ekkitinol Farisaaፎe e ስol Sadukiiፎe.

Piyer batii Yeesu nun woni Almasiihu

(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)

¹³ Yeesu yahii leydi Kaysariya Filippu. O yami aahiiፎe makko, o wi'i: «Moy himፎe wi'ata Bii neddo e laatii?»

¹⁴ Be toontii mo, ፎe bi'i: «Wobፎe e wi'a, a laati nun Yuhaana gadoowo batisi. Wobፎe e wi'a, an woni annabi Eliya. Wobፎe kade e wi'a, an woni annabi Yereፎiya, to dum bo gooto der annabiiፎe.» ¹⁵ Yeesu yami ፎe, onon bo na: «Moy bi'oton mii laatii?»

¹⁶ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «An woni Almasiihu, Biddo Alla yonkinteejo.» ¹⁷ Den Yeesu ettitii haala wi'i mo: «Barke laatani maa, an Simon ፎii Yonas. Gam neddo bane hollitin maa dum, amma Baaba am gonudo dow kammu hollitin maa dum. ¹⁸ Min bo, mii wi'ee, an woni Piyer, waato hayre. Dow hayre nen mahanmi Eklesiya am, baa joonne maayፎe waawataa ko jaalii ka. ¹⁹ Mi hokkete maፎፎitirgel Laamaare Alla. Ko calidaa e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudaa e leydi do bo, jabaama dow kammu.» ²⁰ Den, Yeesu waggini aahiiፎe mum, e semme, wi'i

to 6e batu goddo, no kanko nun woni Almasiihu.

Yeesu batanii maayde e pintol mum (Marku 8.31-9.1; Luka 9.22-27)

²¹ Diga wakkati mum, Yeesu fudfi faamingo aahiibe mum wi'i e haani o yaha Urusaliima. Ton dottiiibe e limaamiibe, e moodiibe tawreeta tooroyta mo puy, 6e bara mo. Amma nyalaane tatawre, o fintan. ²² Den, Piyer yaari mo sera, wooltani mo wi'i: «Joomiraawo, Alla hadu dum! Iri majjum tawataa maa!» ²³ Yeesu yeeyitii, wi'i Piyer: «An Seydan, wittu baawo am! A laati nun ko doyyatammi. Miilooji maa yiway to Alla, to himbe di yiwi!»

Tokkugo Yeesu

²⁴ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «Jidudo tokkugo am fu, acca mii-jaanaago hoore mum, etta leggal mum palaanal, tokkammi. ²⁵ Gam jiddo hisingo yonki mum, dullan ki. Amma, majjindo yonki mum gam am, hisinan ki. ²⁶ To neddo hebii huune fu der duuniyaaru do, ko yonki mum halki, ume dum nafi mo? Naa ume neddo waawata ko hokki gam sooditaago yonki mum? ²⁷ Gam Bii neddo waran e teddujal Baaba mum, e malaykaabe mum. Den o yoban moy fu ko wadi der golle mum. ²⁸ E goonja batanmi on, tawaabe do, wobbe mum maayataa, ko 6e ji'a Bii neddo e warida e laamaare mum.»

17

Tagudi Yeesu waylitake (Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18)

¹ Baawo balde jeego'o, Yeesu yahidi e Piyer e Yaakuuba e minyum Yuhaana. O yaari 6e sera, faa dow waanne towune. ² Tagudi makko waylitii yeeso maabe. Yeeso makko e jalba hande naane, gineeji makko rawni tar hande jayjol. ³ Muusa e Eliya suppitanii 6e, e badda e makko. ⁴ Piyer etti haala wi'i Yeesu: «Joomiraawo, wonaago men do e woodi. To aa yidi, mi darnan do bukaaji tati: an wooru, Muusa wooru, Eliya wooru.»

⁵ O heennyay batugo, ko duulel jalboowel gom wari ommi 6e. Don daane gom yiwi der duulel nel, wi'i: «Oo do laatii Biddo am jidaado, mo cubumi. Kettinane mo!»

⁶ No aahiibe nani daane nen, 6e jani, 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne. ⁷ Yeesu battii, meemi 6e, wi'i: «Umnee, to on kulee.» ⁸ Den, 6e banti gite, 6e ji'ay goddo, sey Yeesu tan.

⁹ No 6e jippotoo diga dow waanne nen, Yeesu waggini 6e, wi'i: «To on batee goddo ko ji'udon, faa to Bii neddo fintii diga e maaybe.» ¹⁰ Den, aahiibe makko yami mo, wi'i: «Gam ume ko moodiibe tawreeta e wi'a: "Eliya nun artata wara"?» ¹¹ O toontii 6e, o wi'i: «Goonja nun, Eliya nun artata wara, moyyina huune fu. ¹² Amma mii wi'a on, Eliya wari ko. Amma 6e annitay mo, 6e gadanii mo ko 6e jidi fu. Hande non 6e toorirta Bii neddo bo.»

¹³ Aahiibe faami no haala Yuhaana gadoowo batisi nun o batanta 6e.

Yeesu nyawtii suka mo ginnawol toorata (Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)

¹⁴ No 6e bittoy to jama'aare woni, gorko gom wari jiccii yeeso Yeesu. ¹⁵ O wi'i: «Joomiraawo, yurma biyam gorko! Ginnool nun woni e makko, enol toora mo puy. To nel ummanake mo, enol doyya mo der yiite, nokkun bo der diyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to aahiibe maa, amma 6e baaway ko nyawti mo.»

¹⁷ Yeesu toontii, wi'i: «Hey, onon himbe jaamanuuru hallunu, 6e walaa goondinki! Faa dey gondanmi e moodon? Faa dey tokkanmi munyango on? Gaddanee am mo do!» ¹⁸ Yeesu falmi ginnool tawaanol der suka on, nel wurtii, o yoofii don maa don.

¹⁹ Baawo majjum, aahiibe makko yami mo kambe tan, wi'i: «Ume acci men baaway ko riiwi ginnool nel?» ²⁰ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam goondinki moodon e faandi. E goonja batanmi on: To goondinki moodon e foti baa hande binjel mutaadihi, on baawan ko wi'i waanne nee

do: "Eggu do, jahaa to," ne eggan bo. Walaa ko tampoton wadugo. ²¹ [Amma, ginnool hande njol do wurtataako to hinaa e du'aare, e suumaye.]»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de didawre
(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)

²² No 6e boositintoo der leydi Galili, den Yeesu wi'i 6e: «Bii neddo wattete der juude himbe. ²³ Be baran mo, amma nyalaane tatawre o fintan.»

Berde aahiibe makko biisii puy, no 6e nani ka.

Yeesu yobii ceede faada

²⁴ No Yeesu e aahiibe mum yottii Kafarnahum, jaboo6e ceede faada suudu Alla battii Piyer, wi'i mo: «Moodibbo moodon yobataa woni ceede faada suudu Alla?» ²⁵ Piyer toontii, wi'i: «Oo yoba.» No Piyer naati der wuro, Yeesu arti etti haala, wi'i: «Simon, ume miiludaa? Bey nun haani yoba ceede faada? Bi66e genni nun naa ho66e?» ²⁶ Piyer toontii, wi'i: «Ho66e nun haani yoba.» Yeesu wi'i mo: «Den, 6i66e genni haanay yoba. ²⁷ Amma, gam to en laatana himbe fergere, yahu maayo. Tuunnu malimali maa, pitodaa linnol njol artudaa nannudaa. Den nyaaba hunnuko maggol, a tawan ceede cardi der don. Ikkinnaa de, jobanaa en, min e maa.»

18

Burdo manju der Laamaare Alla
(Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)

¹ Wakkati majjum, aahiibe Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Moy buri manju der Laamaare Alla?» ² Yeesu noddi sukayel, darni nel yeeso ma66e, ³ wi'i: «E goonja batanmi on: to on baylitaaki laatidon hande sukahon petton, on naatoytaa der Laamaare Alla. ⁴ Gam majjum, leesindo hoore mum, hande sukayel nel do, kanko nun burata manju der Laamaare Alla. ⁵ Ja66iido sukayel pettel hande nel do, e inne am, min nun joomum ja66ii.»

Manju hakke

(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma to goddo doyyii sukahon petton, goondinkon am, gooten mum der hakke, dum buranno hoyango mo, o ha66anee namarde e daane, o faddee caka maayo. ⁷ Bone laatanii duuniyaaru nuu, gam woodi ko doyyata himbe der hakke. Wadataako ko doyyata himbe waray, amma bone laatanto laatiido daliila majjum!

⁸ To junjo maa, dum bo koyjal maa nun wadinte hakke, wudditin de boppaa to woddi. Dum burante woodugo, naataa aljanna e koyjal gootal, dum bo e junjo wooto, e no paddirtedaa e koyde maa didi, dum bo e juude maa didi der yiite tabitiije. ⁹ To bo itere maa nun wadintee hakke, doofu ne boppaa to woddi. Dum burante hoyugo naataa aljanna e itere woore, e no paddirtedaa e gite maa didi der yiite jahannama.»

Ballool dow baalel majjunel
(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Kakkilee, to on jawee baa gooten der sukahon petton kon. Gam mii wi'a on, malaykaa6e makkon, e darii wakkati fu, dow kammu e daara yeeso Baaba am gonudo dow kammu. [¹¹ Gam Bii neddo warii hisingo majju6e.]

¹² Kaye miiludon? To neddo e woodi baali hewre, go baala goota majji, o accataa lasooji naay e sappo e jeenay koriidi dow waanne, o daartaa majjunja nan na? ¹³ E goonja batanmi on: to o yiitii na, o seyorto na bura lasooji naay e sappo e jeenay koriidi, di majjay. ¹⁴ Hande non Baaba moodon gonudo dow kammu yidaa baa gooto, der sukahon kon, majja.»

Yaafanaago banniraawo

¹⁵ «To banniraawo maa woofanii maa, yahu to makko an tan, kollaa mo onon dido. To o nootike, a he6itake mo. ¹⁶ Amma to o hettinaaki ka kollataa mo, den wittu, jahidaa e neddo gooto, dum bo dido, gam haala kan moyyinee yeeso seedee6e dido,

dum bo tato. ¹⁷ To o salike hettinanaago 6e, den batu ka Eklesiya. To o salike hettinanaago Eklesiya bo, den fu daaree mo hande keefeero, dum bo ja6oowo ceede faada.

¹⁸ E gooŋa batanmi on: Huune fu ko calidon e leydi 6o, salaama dow kammu. Ko ja6udon e leydi 6o, ja6ete bo dow kammu.» ¹⁹ Mii bata on kade e gooŋa: «To him6e 6ido e duuniyaaru 6o nannantirii dow huune ko 6e eelata, Baaba am gonudo dow kammu hokkan 6e dum. ²⁰ Gam to him6e 6ido dum bo tato e hawritii e inne am, mi na'on caka ma66e.»

Balloom gollotoodo caliido yaafaago

²¹ Den Piyer 6attii Yeesu, yami mo, wi'i: «Joomiraawo, de noy nun haani mi yaafano banniraawo am to o woofanii am? De jeedidi na?»

²² Yeesu toontii mo, wi'i: «De jeedidi tan bane bi'umaa mi, amma de lasoy tati e sappo faa de jeedidi.

²³ Hande non Laamaare Alla e nandi e laamiido gom jidudo gollotoobe mum liisanoo dum jawdi muudum.

²⁴ No o fuddi liisaade, 6e gaddani mo joganiido mo ceede cardi miliyooji duuddi. ²⁵ Gorko on woodaa ko yobirta mo. Den, laamiido on hokki laawol o sippee, kanko e deekiiko, e sukaa6e makko, e ko o woodi fu, gam o yoba nyamaane nen. ²⁶ Gollotoodo on jiccii yeeso makko, eeli mo, wi'i: «Joomiraawo Munyanam, mi yobete fu!»

²⁷ Joomiraawo on yurmii mo, yaafanii mo nyamaane nen, acci mo, o yawti.

²⁸ No o wurtii, o fotti e banniraawo makko joganiido mo ceede cardi hewre. O gattii mo, o deddi daane makko, o wi'i: «Yo6am ceede am!» ²⁹ Banniiko jiccii, eeli mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!» ³⁰ Amma o jabay. O yaari mo o ma6boy der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. ³¹ No banniraabe makko gollotoobe horiibe yi'i ko wadi, mone ma66e ummii puy, 6e jahi 6e batoy joomiraawo ma66e ko wadi. ³² Den, joomiraawo on nodditii gollotoodo on, wi'i mo: «An gollotoodo kalludo!

Mi yaafanakeno maa nyamaane joganinodaa am fu, gam a sawrinii am.

³³ An bo, haanayno jurmodaa banniraawo maa hande no jurmoriimaa mi na?» ³⁴ Mone wadi joomiiko, watti mo e juude hiitotoobe. O ma66aa der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. Den Yeesu beydi wi'i:

³⁵ «Hande non Baaba am gonudo dow kammu wadanta on to moy moodon fu yaafanaaki banniraawo mum e berne woore.»

19

Ekkitinol dow ceergal

(Marku 10.1-12; Tokkitaaki. Tawreeta 24.1-4; Matiye 5.31-32; Luka 16.18)

¹ No Yeesu heennyi fillaaji din, o yawti diga Galili, o yahi Yahudiya, far fonjo maayo Urdun. ² Jama'aare duunne e tokki mo, den o nyawti ton nyaw6e.

³ Wo66e der Farisaa6e wari to makko, yami mo gam jarboo mo, wi'i: «Gorko e woodi laawol seera debbo mum, baa to gam daliila kaye nun na?» ⁴ O toontii 6e, o wi'i: «On jannay ko winnaa e dewtere na? Diga fuddoode Alla tagii gorko e debbo.»

⁵ O wi'i: «Gam majjum gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, 6e fu 6ido, 6e laatoo 6annu gootol.» ⁶ Hande non 6e laatataako kade 6ido, amma 6annu gootol. Den kan, to neddo seennu ko Alla hawti.

⁷ Farisaa6e 6en yami mo, wi'i: «Gam ume ko Muusa wi'i gorko hokka debbo 6erewol ceergal to oo seera mo?» ⁸ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Gam sabbu yoorugo 6erde moodon nun acci ko Muusa hokki on laawol ceeron rew6e moodon. Amma diga fuddoode, dum laataakino non. ⁹ E gooŋa bi'anmi on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowi goddo, o wadii jeenu.»

¹⁰ Aahiibe makko wi'i mo: «To non non nun haala gorko e debbo laatii, gomma to neddo 6anuu.» ¹¹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Him6e fu bane waawata ko jabi haala kan, sey 6e Alla hokki

dum tan. ¹² E woodi rimaabe e laatii waatoraaabe. Wobbe bo himbe nun watti be dum. Wobbe kan banjataa gam daliila Laamaare Alla. Baawudo ko jabi haala kan fu, jaba!»

Yeesu du'anake sukahon petton
(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Baawo majjum, himbe waddani Yeesu sukahon petton, gam o yowa juude makko dow makkon o du'anoon kon, amma aahiibe makko nyaasitii be. ¹⁴ Den Yeesu wi'i be: «Accee sukahon petton wara to am, to on kadee kon, gam Laamaare Alla laatani nun wa'ube hande makkon.» ¹⁵ O yowi juude makko dow makkon, den o yawti diga don.

Yeesu e gojankeejo jom jawdiijo
(Marku 10.17-31; Luka 18.18-30)

¹⁶ Gojankeejo gom battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Moodibbo, boodfum ume haani mi wada, go mi heba yonki tabitiiki?» ¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Ko wadi aa yamammi dow ko woodi? Alla tan woni booddo! To aa yidi hebugo yonki tabitiiki, sey tokkaa sariyaaji.» ¹⁸ Gorko on yami Yeesu, wi'i: «Diye nun sariyaaji din?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Taa waru neddo, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre. ¹⁹ Teddin baaba maa e inna maa, den jidaa banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ²⁰ Gojankeejo on wi'i mo: «Mii jogii sariyaaji dii don fu. Ume nun horii kade?» ²¹ Yeesu wi'i mo: «To aa yidi laatodaa kebbudo, yahu cippaa ko goodudaa, kokkaa talakaaabe ceede majjum. Den a heban jawdi dow kammu. Baawo majjum, garaa tokkaa am.»

²² No gojankeejo on nani haala kan, yawti e berne biisiine, gam o laati nun jom jawdiijo. ²³ Den, Yeesu wi'i aahiibe mum: «E goonja batanmi on, edum sadi jom jawdiijo naata der Laamaare Alla! ²⁴ Mii batiito on ka kade, edum buri hoyugo, jelooba wurtoroo e hinere baatal, e no jom jawdiijo naatirta der Laamaare Alla.» ²⁵ No aahiibe makko nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i: «Den, moy waawata ko hisi?» ²⁶ Yeesu

daari be, wi'i: «E himbe, dum don wadataako, amma to Alla, huune fu wadoto.»

²⁷ Den, Piyer etti haala wi'i mo: «Minon, men accii huune fu men tokki maa. Ume nun laatantoo men?» ²⁸ Yeesu wi'i be: «E goonja batanmi on, to huune fu laatinaama kesum, Bii neddo joodoto e kittaal laamaare teddujal makko. Den, onon sappo e dido tokkuibe am, on joodoto dow kittaaje sappo e didi, kiitodon lenyi Isira'iilaabe sappo e didi. ²⁹ Neddo fu accudo wuro mum, e sakikiraabe mum worbe e rewbe, e baaba mum, dum bo inna mum, e sukaabe mum, e gese mum, gam am, o heban ko buri dum, kade bo, o heban yonki tabitiiki. ³⁰ Amma duube ardiibe jooni, laatoto sakitiibe, duube der sakitiibe jooni bo, laatoto ardiibe.»

20

Ballool gollotoobe der gesa innabooje

¹ «Laamaare Alla e nandi e jom gesa innabooje. O wurtii subaka kecco, gam o daarta gollotoobe, o yaara to gesa innabooje makko. ² O nannantiri e gollotoobe, o yoba be nyalaane fu ceede cardi goote. Den o yaari be gesa makko. ³ O wurtii jaka yande jeenay, o tawi wobbe e joodii der luumo, woodaa gadeteenal. ⁴ O wi'i be: "Jahee golloдон, onon bo der gesa innabooje am, mi yoban on ko haani," ⁵ kambe bo be jahi. Jom gesa on witti kade caka nyalooma e yanne tati, o wadi hande non. ⁶ Baawo majjum, wakkati yanne joy, o wurtii kade. O tawi wobbe e darii, woodaa gadeteenal. O wi'i be: "Ume wadi ko oon nyalli daraago do, on goodaa gadeteenal?" ⁷ Be toontii mo, be bi'i: "Men kebay ettudo men golle." O wi'i be: "Jahee onon bo golloдон der gesa innabooje am."

⁸ No kiikiide wadi, jom gesa on wi'i deenudo jawdi mum: "Noddu gollotoobe ben, jobaa moy fu ceede mum. Puddiraa sakitiibe, keennyitiraa ardiibe." ⁹ Ettanoobe

golle deydey alaasara wari, moy maɓɓe fu hokka ceede cardi goote. ¹⁰ Ardinoobe etteego golle bo wari. Bee miiluno joddi maɓɓe buran ni bee to. Amma moy maɓɓe fu yooɓa ceede cardi goote. ¹¹ No ɓe jobaa, ɓee dumbitoo dow jom gesa on, ¹² ɓee bi'a: "Sakitiibe wari, yanne woore tan gollii, ko potindaa ɓe e minon golliiibe nyalaane ne fu, der naaje e guli!" ¹³ Jom gesa on toontii gooto maɓɓe, wi'i: "Banniraawo am, mi farkanay maa. En nannantir bane dow ceede cardi goote nyalaane fu na? ¹⁴ Ettu joddi maa, dillu. Mii yidi yobugo cakitiido hande no maa. ¹⁵ Laawol hokkay am mi wadira ceede am no jidirmi na? A daaririi am e gite kallude gam mi wadii ko woodi na?"» ¹⁶ Yeesu wi'i: «Hande non sakitiibe laatortoo ardiibe, ardiibe bo laatoo sakitiibe.»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de tatawre

(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ No Yeesu yahata Urusaliima e aahiibe mum, o noddi sappo e dido ɓen, feere mum, o wi'i ɓe: ¹⁸ «Nani een jaha Urusaliima. Ton Bii neddo wattoyte der juude hooreeɓe limaamiiɓe, e moodiɓɓe tawreeta. Be kiitoto mo kiita maayde. ¹⁹ Be gattan mo der juude heeferɓe, gam ɓe jaanca mo, ɓe piya mo looci, ɓe bila mo dow leggal palaanjal. Amma nyalaane tatawre, o fintan.»

Elgal inna Yaakuuba e Yuhaana

(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)

²⁰ Den, inna ɓiɓɓe Jebede e sukaaɓe mum battii Yeesu. O jiccii yeeso Yeesu gam o eela dum ballal. ²¹ Yeesu wi'i mo: «Ume jidudaa?» O toontii mo, o wi'i: «Mii yidi, to a laamike, nootodaa ɓiɓɓe am dido ɓee do, gooto joodoo nyaamo maada, gooto bo nano maada.» ²² Yeesu toontii, wi'i: «On annaa ko eeloton am. On baawan ko yariri jarirgel nel jarirammi na?» Be toontii mo, ɓe bi'i: «Men baawan.» ²³ O wi'i ɓe: «Goonja nun, on baawan. Amma joodaago nyaamo am e nano am, min bane hokkata dum. Bee do

Baaba am siryanii joonde den nun hebata de.»

²⁴ No aahiibe sappo horiibe nani ka, mone maɓɓe ummii dow banniraabe maɓɓe dido ɓen. ²⁵ Den, Yeesu noddi ɓe, ɓe fu, wi'i ɓe: «Oon anni hooreeɓe duuniyaaru, no boni nun jogorii himbe mum. Mawbe bo e holla himbe mum baawde. ²⁶ Amma, dum wadataako hande non hakkune moodon. Jidudo laataago mawdo caka moodon fu, joomum laatoo jaggotodo mon. ²⁷ Kade bo, jidudo ardaago e moodon fu, joomum laatoo maccudo moodon. ²⁸ Hande non, Bii neddo waray gam jagganeego, amma, jagganaago himbe waddi mo, o hokkitira yonki makko gam sooditaago duuɓɓe.»

No Yeesu wuntiniri wumuɓe dido (Marku 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yeesu e aahiibe mum e wurtoo Yeriko, go jama'aare duunne e tokki mo. ³⁰ Wumuɓe dido gom e joodinoo sera laawol. Be nani e wi'ee, Yeesu nun yawtata don, den ɓe janti ɓee kuuɓa, ɓee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³¹ Jama'aare e falma ɓe gam ɓe jeedoo, amma ɓe beydi huubugo e semme, ɓee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³² Yeesu darii, noddi ɓe, wi'i: «Ume jidudon mi wadana on?» ³³ Be toontii mo, ɓe bi'i: «Joomiraawo, wuntin men.» ³⁴ Yeesu yurmii ɓe, meemi gite maɓɓe. Don maa don ɓe bumti, ɓe tokki mo.

21

Yeesu naatii Urusaliima (Marku 11.1-10; Luka 19.28-40; Yuhaana 12.12-19)

¹ No Yeesu e aahiibe mum faanii Urusaliima, ɓe jottii Baytifaaji, takkol waanne wi'eteene waanne Jaytuuɓe. Yeesu lili aahiibe dido. ² O wi'i ɓe: «Jahee siire wonune yeeso moodon, to oon naata ne, on tawan babba e binnel mum e haɓɓii. Pittee di gad-danon am. ³ To goddo yamii on gokka fu, toontee mo: "Joomiraawo nun bukaa di." Don maa don, o accan on gaddon di.»

⁴ Dum wadii, gam hebbingo haala ka annabiijo batuno, wi'i:

⁵ «Batee 6i66e Siyoona, bi'on:

“Daaree, laamiido mon e wara e mon, oo diggi, oo waddii babba, e binnel mum.”»

⁶ Aahii6e 6en yahi, wadi ko Yeesu bati 6e. ⁷ Be gaddi babba e binnel mum, 6e daddi toggooje ma66e dow majji, den Yeesu waddii. ⁸ Duu66e der jama'aare nen weyyiti gineeji mum dow laawol. Wob6e bo salti licce ledde, e weyyita dow laawol. ⁹ Ardii6e Yeesu, e tokkin6e mo 6aawo fu, e hulgina e wi'a: «Hosana, Bii Dawda! Barke laatanoo garoowo e inne Joomiraawo! Hosana Joomiraawo mo dow kammu!»

¹⁰ No Yeesu naati Urusaliima, genni fu laawontirii. Him6e e yamontira, e wi'a: «Moy nun gorko oo do?»

¹¹ Jama'aare toontii, wi'i: «Yeesu annabiijo, mo Nasaratu, der leydi Galili nun.»

Yeesu riiwii sippoobe e soodoobe der suudu Alla

(Marku 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhaana 2.13-22)

¹² Yeesu naatii der suudu Alla. O riiwi sippoobe, e soodoobe, o hippi taaburuuji cengotoobe ceede, e kit-taaje sippoobe tantabaraaji. ¹³ Den, o wi'i 6e: «Alla batii der Dewtere, wi'i: “Suudu am noddete suudu to du'aare wadatee.” Amma onon, on gartirii njol suudorde wuy6e!»

¹⁴ Wumu6e e layoobe wari to makko der suudu Alla, go o nyawti 6e.

¹⁵ Hooree6e limaamiibe, e moodi66e tawreeta, mone mum ummi no yi'i kujje kayniide de Yeesu wadata, e no sukaa6e hulginirta der suudu Alla, e wi'a: «Hosana Bii Dawda!» ¹⁶ Den 6e bi'i: «Aa nana ko sukaa6e 6en batata na?» Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii nana. On meeday ko janni haala kaa do na? “A hebii maanteego diga e kunnude sukaa6e, e musinoobe.”»

¹⁷ Den, o acci 6e, o wurtii siire nen, o yahi Baytaniya, o waaloy ton.

Yeesu yaa'ike ibbi

(Marku 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Fini mum subaka, Yeesu dawii e witta der siire, go rafo wadi mo.

¹⁹ O hollirii ibbi sera laawol. O yaali to makki, amma o taway goddum, sey baafe tan. Den o bati ibbi kin, o wi'i: «A rimataa 6i66e kade faa abada!» Don maa don, ibbi kin yoori.

²⁰ No aahii6e makko yi'i dum, haay-naare nanji dum, den 6e yami mo, 6e bi'i: «Noy ibbi kin yooriri don maa don?» ²¹ O toontii 6e, o wi'i: «E goonja batanmi on: To oon goondini, on gaday seko, on gadan ko 6uri ko ibbi kin wadanaa. On baawan ko wi'i, waanne nee do: “Doofa diga do, yantoy der maayo,” dum laatoto bo. ²² To oon goondini, ko eeludon e du'aare fu, on keban dum.»

Yahuduube e yama diga toy baawde Yeesu yiwi

(Marku 11.27-33; Luka 20.1-8)

²³ Yeesu naati der suudu Alla. No o waajotoo, hooree6e limaamiibe, e dottiibe Yahuduube battii, yami mo, wi'i: «E baawde dey gadirtaa kujje dee? Moy hokku maa baawde majjum?»

²⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Min bo, mi yaman on yande goote. To on toontike am, mi batan on e baawde dey nun gadiranmi huune dum. ²⁵ Moy lili Yuhaana wada him6e batisi? Alla nun, naa him6e?» Be baddi hakkune ma66e, 6e bi'i: «To en bi'i “Alla nun”, o wi'an: “Den, ume wadi go en goondinay Yuhaana?”

²⁶ Amma to en toontike bi'uden “him6e nun”, een kula him6e bo, gam him6e fu e daari Yuhaana hande annabiijo.»

²⁷ Be toontii Yeesu, 6e bi'i: «Men annaa.» Kanko bo, o wi'i 6e: «To non min bo, mi batataa on to e baawde dey nun gadiranmi kujje dee.»

Ballool rindaabe dido

²⁸ Yeesu beydi wi'i: «Kaye miiludon e ballool njol do: Gorko gom nun woodunoo sukaa6e wor6e dido. O bati arano, o wi'i dum: “Suka am, yahu gollodaa to gesa innabooje.”

²⁹ Suka on toontii, wi'i: “Mi yahataa.” Amma 6aawo nii, o miijitii, o yahi.

³⁰ Baaba on noddii suka dida6o, wi'i mo ka o wi'unoo arano on. Oo

don toontii, wi'i: "Woodi Baaba, mi yahan" Amma o yahay. ³¹ Der kambe dido ben, moy nun e maβbe wadi ko baaba mum yidi?» Be toontii, 6e bi'i: «Arano on nun.» Den, Yeesu wi'i 6e: «E goonja batanmi on, jaboobe ceede faada, e kaaruwaaβe artan on naatoygo Laamaare Alla. ³² Gam Yuhaana warii caka moodon, hollii on laawol foonnitaare, on jabay haala makko. Amma jaboobe ceede faada e kaaruwaaβe goondinii mo, go onon yi'ube dum, on tuubay goondindon mo.»

Ballool gesa innabooje
(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ «Kettinee ballool gonjol kade. Neddo gom nun tiggi gesa innabooje mum. O wadi kowaagol kara, o fiiltini ka. O wasi gayka to 6iβbe innabooje biddetee, o mahi suudu towukol deenirkol der gesa ka. Baawo mum, o accani ka gollotoobe makko 6e gadi haya, den o wadi jahaanjal. ³⁴ No wakkati borugo innabooje yottii, o lili gollotoobe makko to reeninaabe gesa, 6e gaddanaa mo gedu makko der 6iβbe innabooje den. ³⁵ Amma reeninaabe gesa nan nanji lilaabe 6en, fiyi gooto, gooto bo, 6e bari dum, tataβo 6e paddi dum kaaye, 6e bari. ³⁶ Jom gesa on lilitii gollotoobe mum, burube arandeebe duudugo. Reeninaabe gesaa, wadani 6e no wadannoo arandeebe. ³⁷ Faa sakitiine, o lili biyiiko gorko to maβbe, o wi'i: "No wadi fu, 6e teddinan biyam." ³⁸ Amma no reeninaabe gesa yi'i mo, 6e bi'ontiri hakkune maβbe: "Kanko woni donoowo gesa nan. Garee baren mo, donen nja!"» ³⁹ Den, 6e nanji mo, 6e paddi mo baawo gesa, 6e bari mo. ⁴⁰ Jooni noo, to jom gesa innabooje on wari, noy o wadata 6e?»

⁴¹ Be toontii mo, 6e bi'i: «O halkan reenuβe halluβe 6en halkere naawune. Den o hokkan woβbe gesa nan, wada haya, baawooβe ko hokki mo gedu makko, to wakkati borol 6iβbe fotii.»

⁴² Baawo majjum, Yeesu wi'i 6e: «On meeday jannugo ko winnaa der dewtere na?

"Hayre ne mahoobe woppi, kayre laatii hayre jogiine maadi." Kanjum woni golle Joomiraawo, edum haaynii e gite meeden!»

⁴³ Gam majjum, mii wi'a on: «Laamaare Alla sottinte caka moodon, ne hokkee himbe lenyi janani, wadoobe ko Alla yidi. ⁴⁴ [Neddo janudo dow hayre nen, heltoto. Mo ne yanti dow mum fu bo, muunyitinto.]»

⁴⁵ No hooreeβe limaamiibe e Farisaabe nani ka, 6e paami kambe nun Yeesu wadani ballaaji ddi. ⁴⁶ Bee daarta laabi no 6e nannjirta mo, amma 6ee kula himbe, gam himbe fu e daari mo annabiijo.

22

Ballool dow bangal
(Luka 14.15-24)

¹ Yeesu baddi 6e kade e ballaaji, wi'i: ² «Laamaare Alla e nandi hande laamiido gom gadudo julde bangal biyum. ³ O lili gollotoobe makko noddanaa mo noddinaabe julde bangal. Amma noddinaabe 6en yiday warugo. ⁴ O lili kade gollotoobe makko woβbe, o wi'i 6e: "Bi'ee noddinaabe 6en, huune fu siriyaama, ga'i e baali payudi hiisaama, huune fu gasii, 6e gara nyaamde." ⁵ Amma noddinaabe yebii noddoore nen, hiinnii haajuuji mum. Oo do yawtiri gesa mum, oo to bo yawtiri daartiiru mum. ⁶ Horiibe nanji gollotoobe, toori 6e, wari 6e. ⁷ Mone laamiido ummii puy. O lili soogeeji makko yaha halkaa himbe 6en, wuuda ci'e maβbe. ⁸ Baawo majjum, o wi'i gollotoobe makko: "Nafa bangal benni, amma noddinanooβe fotay nyaamugo ka. ⁹ Gam majjum, jahee to fottirde laabi, noddon 6e tawudon don fu wara." ¹⁰ Gollotoobe 6en yahi to fottirde laabi, noddii 6e tawi don fu, halluβe e wooduβe fu, faa suudu hebbi himbe.

¹¹ Laamiido naati gam daara noddinaabe mum. O hollirii goddo gom,

mo ɓornaaki gineeji ɓangal. ¹² O battii mo, o wi'i: "Banniraawo am, noy naatirɗaa ɗo go a ɓornaaki gineeji ɓangal?" Amma, oo jeedii. ¹³ Den, laamiido wi'i gollotoobe mum: "Kaɓɓee mo, koyɗe e juude, boppon yaasi, der niwre. O wulla ton, o yakkontira nyiye."» ¹⁴ Yeesu tokki wi'ugo: «Noddaabe e duufi, amma subaabe duudaa.»

Yobugo laamiido Roma ceede faada (Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Farisaaɓe yahi baddoy dow no ɓe nannirta Yeesu der haala mum. ¹⁶ Be lili aahiibe maɓɓe wobbe, e ɓe Eroodu, ɓe bi'i mo: «Moodibbo, emen anni a laati nun goonjaajo. E goonja nun janninirtaa laawol Alla, a hulataa bo himɓe, gam a burontirtaa himɓe. ¹⁷ Den, batu men ko miludaa dow haala kaa ɗo: E haani men joba laamiido Roma ceede faada naa haanay?»

¹⁸ Amma Yeesu e anni miilooji berɗe maɓɓe kalluɗi. O toontii ɓe, o wi'i: «Onon munaafitiibe! Ume wadi ko oon daarta jammaago am? ¹⁹ Kollee am ceede jobirteede den.»

Be gaddani mo ceede cardi goote. ²⁰ O yami ɓe, o wi'i: «Foto moy e inne moy woni ɗo?» ²¹ Be toontii, ɓe bi'i: «Laamiido Roma nun.» Den o wi'i ɓe: «To non, kokkee laamiido Roma ko laatani ɗum, kokkon Alla bo ko laatani ɗum.»

²² No ɓe nani ka o toontii, haaynaare nannji ɓe. Den ɓe acci mo, ɓe jawti.

Pintol maayɓe

(Marku 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Der nyalaane woore nen, wobbe yiwoy diga e waalde Sadukiibe. Kambe nun yeddata, e wi'a maayɓe fintataa. Be gari to Yeesu, ɓe yami mo, ²⁴ ɓe bi'i: «Moodibbo, Muusa wi'i: "To godɗo maayii rimay ɓiɓɓe, minnyiiko naatta debbo on, gam o darina lenyol mawniiko maayudo."»

²⁵ Dum wadiino caka amen dow wobbe rindaabe jeedido. Arano ɓanji debbo, maayi, rinday e makko. Minnyiiko naatti debbo on. ²⁶ Kanko

bo o maayi, o rinday mo ɓiddo. Tataɓo bo non non, faa ɓe fu jeedido ɓen. ²⁷ Baawo maɓɓe ɓe fu, debbo on bo maayi. ²⁸ Den, nyalaane darɗal, to maayɓe fintoy, moy nun e maɓɓe, o laatoytoo debbo mum, dow kambe jeedido ɓen? Gam ɓe fu ɓe koowiino mo.»

²⁹ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «On majji, gam on paamay Dewte, on annaa baawɗe Alla bo. ³⁰ To maayɓe fintii, worbe ɓanɗataa, rewbe bo ɓanɗataake, ɓe laatoto nun hande malaykaabe tawaaɓe dow kammu. ³¹ Dow haala pintol maayɓe, on jannay ko Alla wi'i on na? O wi'i: ³² "Min woni Alla Ibrahiima, Alla Isiyaaku, e Alla Yaakuubu." Alla laataaki Alla maayuɓe, amma Alla wuuruɓe.»

³³ Jama'aare hettinaniine mo, haaynaare nannji ɗum e ekkitinol makko.

Sariya buruka mawnugo

(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ No Farisaaɓe nani Yeesu muɓɓii kunnude Sadukiibe e haala, ɓe gadi hawriine. ³⁵ Gooto maɓɓe, laatiido janninoowo Sariya, yidi jarbaago Yeesu, yami mo, wi'i: ³⁶ «Moodibbo, sariya kaye buri mawnugo der dewtere tawreeta?» ³⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «"Yidu Alla Joomiraawo maa e ɓerne maa fu, e yonki maa fu, e hakkillo maa fu." ³⁸ Kanka woni sariya arana, buruka manɗu. ³⁹ Sariya didaɓa nanduka e makka nani: "Yidu banniraawo maa, hande no jidirdaa hoore maa." ⁴⁰ Ko tawreeta Muusa e dewte annabiibe bati fu, e darii dow sariyaaji didi dii.»

Almasiihu e Dawda

(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ No Farisaaɓe hawritii, Yeesu yami ɓe, wi'i: ⁴² «Ume miilton dow Almasiihu? Bii moy nun?» Be toontii mo, ɓe bi'i: «Bii Dawda nun.» ⁴³ Den Yeesu wi'i ɓe: «Noy Dawda noddiri mo "Joomiraawo?" Ruuhu Alla holli mo ɗum, gam majjum o wi'i: ⁴⁴ "Joomiraawo wi'i Joomam:

Jooda nyaamo am, faa mi wada jaabaa wayɓe maa.»

45 To Dawda noddii mo “Joomi-raawo”, den, noy o laatortoo biyiiko?»

46 Be fu 6e baaway ko toontii mo gokka. Diga nyaanne mum, goddo suusay ko yami mo yande godde.

23

Yeesu felii moodi66e tawreeta e Farisaabe

(Marku 12.38-40; Luka 11.37-54; 20.45-47)

1 Den, Yeesu baddi jama'aare e aahii6e mum, wi'i: 2 «Moodi66e tawreeta e Farisaabe, yowanaama janningo tawreeta Muusa. 3 Gam majjum, nananee 6e, gadee huune fu ko 6e bi'i on. Amma to on gadee ko 6e gadata, gam 6ee bata, amma 6e gadataa ko 6e bati. 4 Bee ka66a doolle teddu6e, 6ee doonina him6e dow balbe mum. Amma kam6e, 6e jid6aa meemugo de baa e kollel. 5 Ko 6e gadata fu, 6ee gada dum gam him6e yi'ana 6e. Kanjum acci 6ee binna aayaaje dow laayaaji, 6e ka66a e tiide, e dow came ma66e. Bee juutina sariiji toggooje ma66e. 6 Bee jidi joonde arandeeje to 6e noddinaama nyaamde. Bee jidi joonde burde teddugo, der cuudi baajordi. 7 Bee jidi sanneego caka jaayri to jama'aare hawritii, e noddeego “Moodibbo”. 8 Amma onon, to on nootee noddedon “Moodibbo”, gam moodibbo gooto tan goodudon, onon kan, on fu oon banniraa6e. 9 To on noddee goddo “Baaba” e duuniyaaru do, gam Baaba gooto tan goodudon, kanko woni gonudo dow kammu. 10 To on jabee noddeego “Hooreejo”, gam hooreejo gooto tan goodudon, kanko woni Almasiihu. 11 Burudo mawnugo caka moodon laatoo gollantoodo horii6e. 12 Mawnindo hoore mum fu, leesinte. Leesindo hoore mum bo, mawninte.»

Yeesu e gacco munaafitaare

(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

13 «Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! gam oon ma66ana

him6e dammugal Laamaare Alla. Onon e ko'e mon on naatataa, on accay yidube naatugo bo, naata. [14 Bone laatanto on onon moodi66e e Farisaabe munaafitiibe! Oon teeta cuudi gawnii6e, onon juutina du'aaje gam him6e mana on. Gam majjum, on kiitete kiita buruka naawugo.]

15 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon boositoo leyde, e maayo fu, gam ke6on baa gooto tokka on. To on ke6ii mo, laatinon mo 6ii yiiteejo, de didi, bura no moodon.

16 Bone laatanto on, onon wumu6e ardiibe! Oon bi'a: “To neddo hunorake suudu Alla, dum laataaki goddum. Amma to o hunorake kanjeeri suudu Alla, doole o hebbina hunayeere makko.” 17 Onon majju6e, e wumu6e! Ume 6uri mawnugo, kanjeeri na, naa suudu Alla laabinoonjol kanjeeri? 18 Oon bi'a kade: “To neddo hunorake hiisirde dum laataaki goddum. Amma to o hunorake sadaka cakkaaka dow hiisirde, doole o hebbina hunayeere makko.” 19 Onon wumu6e! Ume nun 6uri mawnugo: sadaka kiisaaka na, naa hiisirde laabinoore sadaka kan? 20 To non kunoriido hiisirde, hunorake hiisirde e ko woni dow maggol fu. 21 Kunoriido suudu Alla, hunorake nol e Alla tawaado der mayru. 22 Kunoriido kammu bo, hunorake gurol Laamaare Alla, e Alla joodiido dow maggol.

23 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon cutta jakka haakooji bi'eteedi maantu, e anisa, e kume, amma oon jeeboo ko 6uri teddugo der tawreeta, kan woni foonnitaare, e endam, e goondinki. Amma to on jeebee ko horii. 24 Onon wumu6e ardiibe! To buubol yanii der jaram moodon, onon cekoo, ikkinon nol, amma oon moda jeelooba!

25 Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon lay6a 6aawo jarirkon, e 6aawo keede. Amma der majje e heewi huune ko wujjaa, e ko

teetaa. ²⁶ An Farisaaajo bumdo! Laybu taw der jarirkon e der keede, den baawo majje bo laaban.

²⁷ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam oon nandi hande caabeeje dawninaade. Yaasi majje e woodi, amma der e hebbi yiye maayu6e, e huune ko sobi fu. ²⁸ Onon bo, hande non laatidon. Dow gite him6e, oon nandi hande foonnitiibe, amma der moodon e hebbi munaafi-taare, e luudaare.

²⁹ Bone laatanto on, onon moodi66e tawreeta e Farisaa6e, munaafitiibe! Gam oon maha jenaale annabiibe, oon boodina caabeeje foonnitiibe. ³⁰ Den oon bi'a: "To men na'onno wakkati kaakiraa6e amen, men kawtataano e ma66e dow barki annabiibe 6en." ³¹ Hande non, nootoridon onon nun laatii 6i66e warunoobe annabiibe. ³² To non, kebbinee golle de kaakiraa6e moodon fudduno! ³³ Onon 6i66e bolle pure! Noy baawirton ko dadi yiite jahannama? ³⁴ Gam majjum, mii lildana on annabiibe, e hakkil6e, e moodi66e tawreeta. On baran wo66e, tiggon wo66e, wo66e, piyon dum looci, der cuudi moodon baajordi, tooron 6e, der ci'e e ci'e. ³⁵ Alla hiitoto on sabbu yiyam him6e foonnitiibe, baraabe. Dum fuddan diga yiyam Habiila, poonnitiido, faa yiyam Jekariya, 6ii Barakiya, mo barudon hakkune suudu Alla e hiisirde. ³⁶ E goonja batanmi on: Huune dum fu, tawan him6e jaamanuuru nuu do!

Yeesu yurmike him6e Urusaliima (Luka 13.34-35)

³⁷ «Urusaliima, Urusaliima! an baroowo annabiibe, e paddoowo 6e Alla lildanoy maa kaaye! De duuddum jidumi hawritingo 6i66e maada hande no gertogal hawritirta coppi mum ley biyeede mum. Amma on jabay. ³⁸ Gam majjum, on accante genni moodon laatoo bille. ³⁹ E goonja batanmi on, on ji'ataa am kade faa nyalaane bi'oyton: "Barke woodani garoowo e inne Joomiraawo!"»

24

Pusol suudu Alla e keennyol duuniyaaru

(Marku 13.1-37; Luka 21.5-24; 17.22-37)

¹ Yeesu wurtii suudu Alla, e yawta, ko aahiibe makko 6attii, e holla mo no suudu Alla 7ol mahiraa. ² Den, o wi'i 6e: «On ji'i huune dum fu na?» E goonja batanmi on: «Baa hayre yowataako dow wonne, dum fu, dum pusete.»

³ Yeesu yahi joodoy dow waanne wi'eteene waanne Jaytuuje, den aahiibe makko wari kam6e tan, yami mo, wi'i: «Batu men dey nun dum wadata. Maane ney nun hollitinta garki maa e keennyol duuniyaaru?»

⁴ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Kakkilee, to on accee goddo majjina on. ⁵ Gam duu66e waran e inne am, 6e bi'a, kam6e nun woni Almasiihu. Be majjinan him6e duu66e. ⁶ On nanan habaruuji konuuji e rimmo konuuji e batanee, amma to on kulee! Doole nun dum wada, amma timmoode bane don taw. ⁷ Lenyol ummanto lenyol hawre. Laamaare ummanto laamaare bannun hawre. Rafo e dimmaade leydi wadan der nokkuuje godde. ⁸ Dum don fu laati nun hande fuddoode 7atawre.

⁹ Den him6e wattan on e juude wo66e gam tooredon, baredon. Lenyi fu wanyan on gam inne am. ¹⁰ Wakkati mum, him6e duu66e accan goondinki, 6e jammontiran, 6e banyontira hakkune ma66e. ¹¹ Annabiibe fewoobe duu66e waran, 6e majjinan him6e duu66e. ¹² Hallande yahan e duuda faa yidde him6e duu66e feewta. ¹³ Amma munyudo faa timmoode, hisan. ¹⁴ Linjiila dow Laamaare Alla waajete der duuniyaaru fu, gam dum laatanoo lenyi fu seedaaku. Den, timmoode duuniyaaru waran.»

Tooraaji mawdi e wara

(Marku 13.14-23; Luka 21.20-24)

¹⁵ «Gam majjum, to on ji'ii "karmudum, nyiddudum", dum annabi Daniyel batannoo e darii dow

nokkuure ceniine, den sey janjoobe ka wada hakkillo. ¹⁶ Den, tawaabe Yahudiya fu dogga eenca baalle. ¹⁷ Tawaado dow suudu bo, to wi'a jippoto etta ko woni der suudu. ¹⁸ Tawaado gese bo, to wittu wuro ettoygo toggoore mum. ¹⁹ Bone laatanto rewbe gaambe, e musinteebe der nyalaade den! ²⁰ Du'ee, gam to doggudu moodon laatoo wakkati dabbune, dum bo nyalaane siwteeteene. ²¹ Gam, toora mawka laatoto, hande makka meeday ko wadii diga duuniyaaru fuddi faa jooni, hande makka bo wadataa kade faa abada. ²² To nyalaade den buytaakano juutugo, goddo hisataano. Amma Alla buytii de sabbu subaabe mum.

²³ Wakkati mum, to goddo wi'ii on: "Almasiihu nani do," naa bo "o nani to," to on goondinee. ²⁴ Gam almasiihuube e annabiibe fewrekuube waraan. Be gadan kaayefiiji mawdi, e haaynaareeji duuddi, gam be majjina baa e subaabe, to wadoto. ²⁵ Paamee wooda, mi seedinii on dum diga dum waray.

²⁶ To goddo wi'ii on: "O na'on der haro," to on jahee ton. Naa bo to be bi'ii on: "O na'on der cuudi," to on goondinee. ²⁷ Hande no maayyere maayyirta dow kammu diga lettugal faa gorgal, hande non Bii neddo bo warirta. ²⁸ To baatudum woni fu, ton nun digaareeje hawritintoo.»

Wittoygo Almasiihu
(Marku 13.24-31; Luka 21.25-33)

²⁹ «Don maa don, baawo nyalaade billaaje den, naaje nibban, lewru accan yaynugo, koode yanan diga dow kammu, baawde gonude dow kammu fu dimmoto. ³⁰ Den, maane Bii neddo hollitinto dow kammu. Lenyi himbe duuniyaaru fu simoto. Be ji'an Bii neddo e wara diga kammu, der duule, e baawde mawde, e teddunjal. ³¹ Walaldu mawnu fuurete. O lilan malaykaaabe makko der gooraaje leydi naay, lettugal e gorgal, sobbiire e hoore fudo, gam hawritingo subaabe makko wonube der duuniyaaru fu.

Ballool ibbi
(Marku 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Paamee ko ibbi ekkintinta. To licce makki e wilita, e wada haako, oon anni dunju faanike. ³³ Hande non, onon bo, to on ji'ii huune ko batanmi do fuddi wadugo, annitee wakkati Bii neddo faanike, oo darii dammugal wuro. ³⁴ E goonja batanmi on: Himbe jaamanuuru nu do maayidintaa go huune dum fu laatoo. ³⁵ Kammu e leydi heennyan, amma haala am heennyataa faa abada.»

Alla tan anni nyalaane darjal
(Marku 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Amma nyalaane e wakkati majjum, walaa annudo dum. Baa malaykaaabe wonube dow kammu annaa, baa Biddo bo. Walaa annudo dum sey Baaba tan. ³⁷ Hande no dum latino der jaamanu Nuuhu, hande non garki Bii neddo bo laatoto. ³⁸ Go ilam tufaana wara, himbe e nyaamanno, e yaranno, e bananno, e banana bibbe mum, faa nyalaane Nuuhu naati laana diyam. ³⁹ Be miijanaaki dum, faa ilam tufaana wari halki be be fu. Hande non garki Bii neddo bo laatoro. ⁴⁰ Wakkati mum, worbe dido wonoto der gesa, gooto ettee, gooto accee. ⁴¹ Rewbe dido namidan dow namarde woore, gooto ettee, gooto accee. ⁴² To non, deenee, gam on annaa wakkati de Joomiraawo moodon warata. ⁴³ Paamee kaa do: To jom wuro e anni wakkatiire ne gujjo warata jemma, o daanataako. O accataa gujjo yula suudu makko. ⁴⁴ Gam majjum, kakkilee onon bo, gam Bii neddo waran der wakkatiire ne on miilay.»

Gollotoodo geeto e gollotoodo kalludo
(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «Moy woni gollotoodo kooliniido, kakkildo? Kanko woni mo joomiraawo mum yowani dum himbe wuro mum gam o hokka be nyaamdu der wakkati kaanuki. ⁴⁶ Barke laatanto gollotoodo mo joomiraawo

mum warti tawi e hiinnii golle mum. ⁴⁷ E goonja batanmi on: Joomiiko yowanan mo jawdi mum fu. ⁴⁸ Amma to gollotoodo on e laatii kalludo, o wi'an der berne makko: Joomiraawo am booyan, wartay, ⁴⁹ den o yanta oo fiya banniraa'be makko gollotoo'be, oo nyaamida, oo yarida e yaroo'be. ⁵⁰ Kanko, joomiiko wartan nyalaane ne o miilanay, e wakkatiire ne o annaa. ⁵¹ Joomiiko hiitoto mo kiita naawuka, o he'ba riiba e munaafitiibe. Den o wullan, o yakkontira nyiye.»

25

Ballool dow gati sappo di annaa wor'be

¹ «Nyalaane mum, Laamaare Alla nandan e gati sappo di annaa wor'be ettudi fitillaaji mum, wurtii gam fottoygo e jommanjo gorko. ² Joyo ma'bbe e laatii nyaabiibe, joyo bo yoyube. ³ Nyaabiibe ben etti fitillaaji mum, amma be ettay nebbam goddam. ⁴ Yoyube kan etti fitillaaji mum, hawri e paali nebbam goddam. ⁵ No jommanjo jenni waray, be fu be n'ni, be daani.

⁶ Faa caka jemma, huu'baano nanaa, wi'i: "Jommanjo gorko nani, burtee, pottee e makko!" ⁷ Den be fu be pini, bee moyyina fitillaaji ma'bbe. ⁸ Gati joy nyaabiidi wi'i banniraa'be mum yoyube: "Kokkoree men nebbam moodon sedda, gam fitillaaji amen na'on nyifa." ⁹ Yoyube toontii be, wi'i: "Aawo nebbam dam men goodi heyataa en, en fu. Jahee to sippoo'be, coodee dam moodon!" ¹⁰ No be jawti soodoygo nebbam, jommanjo gorko yottii. Wadunoobe siri mum naatidi e makko der wuro to bangal wadata, den dammugal ma'bbaa. ¹¹ No booyi sedda, joyo horiibe wittoy, e huu'ba, e wi'a: "Joomiraawo, Joomiraawo, ma'bbitan men!" ¹² Amma o toontii be, o wi'i: "E goonja batanmi on, mi annaa on."

¹³ Gam majjum Yeesu wi'i: «Dee-nee, gam on annaa nyalaane, dum bo wakkatiire de Bii neddo warata.»

Ballool gollotoo'be tato (Luka 19.12-27)

¹⁴ «Dum nandan hande gorko gom ciriyiido wada jahaanjal. Den o noddi gollotoo'be makko, o yowani be jawdi makko. ¹⁵ O hokki arano ma'bbe ceede cardi keme joy, dida'bo, ceede cardi keme didi, tata'bo bo, ceede cardi hewre, moy fu jaka baawde mum. Den o yawti genni makko. ¹⁶ Don maa don, gollotoodo kokkaado ceede cardi keme joy, yahi tenkori de, de diibi ceede cardi keme joy godde. ¹⁷ Kokkaado ceede cardi keme didi bo, wadi hande non, kanko bo o riibii ceede cardi keme didi godde. ¹⁸ Amma kokkaado ceede cardi hewre, yahi wasi gayka, uwi don ceede joomiraawo mum hokki dum.

¹⁹ No booyi, joomiraawo ma'bbe warti, noddi be, be liiso, be kolla no moy ma'bbe fu wadiri golle mum. ²⁰ Kokkaado ceede cardi keme joy wari, waddi ceede cardi keme joy godde, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme joy de kokkudaa am riibake keme joy godde." ²¹ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!" ²² Gollotoodo kokkanoodo ceede cardi keme didi wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme didi de kokkudaa am riibake ceede cardi keme didi godde." ²³ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!" ²⁴ Kokkaado ceede cardi hewre wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, mii anni a laati nun neddo cadudo: Aa rugga ko a aaway, aa botta ko a hawritay. ²⁵ Gam majjum kulumi, jahum cuudoymi ceede maa der leydi. Ja'bu ceede maa!" ²⁶ Joomiiko toontii mo, wi'i: "An gollotoodo kalludo, ciiwaakuujo! Aa annunoo mii rugga ko mi aaway, mii botta ko mi hawritay, ²⁷ den, ume wadi

ko a wattay ceede am der banki, to mi wartiino mi jaɓanno de e riiba majje. ²⁸ Teetee ceede makko den, kokkon goodudo ceede cardi keme joy. ²⁹ Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Amma mo woodaa, baa sedda ko woodi teetete. ³⁰ Gollotoodo mo nafataa on, paddee mo yaasi der niwre, o wulla ton, o yakkontira nyiye.”

Bii neddo hiitoto himbe nyaanne dargal

³¹ «To Bii neddo warii e teddujal mum e malaykaaɓe fu, o joodoto dow kittaal laamaare makko ɗal teddujal. ³² Himbe lenyi duuniyaaru fu, hawritinto yeeso makko. O seenniran himbe hande no duroowo seennirra baali e be'i. ³³ O resan baali, junjo makko nyaamo, o resa be'i bo, junjo makko nano. ³⁴ Den, laamiido wi'an wonube junjo mum nyaamo: "Garee, onon ɓe Baaba am barkidini, jabeɓe donju laamaare ne ciriyanadon diga fudfoode duuniyaaru. ³⁵ Gam rafo wadii am, on nyaannii am, mi dondaama, on jarnii am, mi laatino kodo, on bernii am. ³⁶ Mi wonake funtu, on koltinii am, mi nyawii, on nyawtii am, mi maɓɓaamaa der kasu, on daaroyii am." ³⁷ Den, foonnitiibe toontoto mo, wi'a: "Joomiraawo, dey men ji'u maa aa rafi, men nyaannu maa, naa dey men ji'u maa aa donɗii, ko men jarnu maa? ³⁸ Dey men ji'u maa aa laatii kodo, men beernu maa, naa dey men ji'u maa aa woni funtu go men koltin maa? ³⁹ Dey men ji'u maa aa nyawi naa bo aa maɓɓaa der kasu, men daaroy ma?" ⁴⁰ Laamiido on toontoto ɓe, wi'a: "E goonja batanmi on: ko gadandon gooto der burudo faandugo caka sakikiraabe am ɓee, min nun gadandon dum."

⁴¹ Baawo majjum, o wi'an wonube junjo makko nano: "Dillee woddi am, onon ya'aabe! Naatee der yiite tabitiine, desanaane Ibiliisa e malaykaaɓe mum! ⁴² Gam rafo wadii am, on nyaannay am, donka wadii am, on jarnay am, ⁴³ mii laatino

kodo, on beerinay am, mi wonino funtu, on koltinay am, mi nyawii, maɓɓaami der kasu, on daaray am.”

⁴⁴ Den, ɓe toontoto mo kambe bo, ɓe bi'a: "Joomiraawo, dey men ji'i rafo e wadee, dum bo donka e wadee, maa bo aa laatii kodo, naa bo aa woni funtu, maa bo aa nyawi, naa aa maɓɓaa der kasu, ko men ballay maa?" ⁴⁵ O toontoto ɓe o wi'a: "E goonja batanmi on: ko on gadanay gooto der burube faandugo, min woni on gadanay dum." ⁴⁶ Den kambe, ɓe jahan der ɓillaare tabitiine, amma foonnitiibe heɓan yonki tabitiiki.»

26

Mawbe Yahuduube e dawra no nannirta Yeesu

(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhaana 11.45-53)

¹ No Yeesu heennyi wadugo fillaaji ɗin fu, o wi'i aahiibe makko: ² «Oon anni balde ɗiɗi nun horii go juulde Paska wada, Bii neddo bo wattete e juude himbe, ɓe tigga mo dow leggal palaanjal.»

³ Wakkati mum, hooreeɓe limaamiibe e dottiiɓe wadi hawriine der wuro hooreejo limaamiibe, bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be nannantiri ɓe nanja Yeesu e yoyre, ɓe bara mo. ⁵ Amma ɓe bi'i: «To en gadee dum wakkati juulde, gam to himbe ummin fitina caka jama'aare.»

Debbo gom moomii wardi dow hoore Yeesu

(Marku 14.3-9; Yuhaana 12.1-8; Luka 7.36-50)

⁶ Yeesu e wonuno Baytaniya der wuro Simon cecefo. ⁷ No ɓe nyaamata, don debbo gom battii Yeesu, e jogii faanu gadiraanjal hayre albaatiri kebbunjal wardi, dam ceede duudde. O waanji dam dow hoore Yeesu. ⁸ No aahiibe makko yi'i dum, berde maɓɓe welay, ɓe bi'i: «Gam ume wardi dam biisaa baanji? ⁹ Dam waaweteno sippeego ceede duudde, de ceennanee talakaabe.»

¹⁰ Yeesu faanti ko ɓe batannoo, wi'i ɓe: «Gam ume ko oon toora debbo on? O wadani am golle boodde.»

11 Gam talakaaɓe e wondi e moodon wakkati fu. Amma min, mi wondataa e moodon wakkati fu. 12 O moomii bannu am wardi, gam siryaago uwol am. 13 E goonja batanmi on: To linji-ila waajetee e duuniyaaru do fu, ko debbo on wadi batante, siwtorte bo.»

Yahuuda jammake Yeesu
(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

14 Den Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiiɓe sappo e dido, yahi to hooreeɓe limaamiiɓe. 15 O wi'i ɓe: «Ume kokkoton am to mi wattanii on Yeesu der juude mon?» Be limi ceede cardi laso e sappo, ɓe kokki mo. 16 Diga wakkati majjum, oo daarta laabi no o jammortoo Yeesu.

Yeesu nyaamii hiraane Paska e aahiiɓe mum
(Marku 14.12-31; Luka 22.7-34; Yuhaana 13.1-38)

17 Nyalaane arandeere, der juulde peen ko yuufinaaka, aahiiɓe Yeesu wari, yami mo, wi'i: «Toy jidudaa men ciriyanee hiraane Paska?» 18 O toontii ɓe, o wi'i: «Jahee siire, naaton wuro waane, bi'on mo: "Moodibbo wi'i, wakkati mum faanike, der wuro maada nun o nyaamata juulde Paska e aahiiɓe makko.» 19 Aahiiɓe wadi ko Yeesu bati dum, ɓe ciryii hiraane Paska.

20 No kiikiide wadi, o joododii e aahiiɓe makko sappo e dido, ɓee nyaama. 21 Wakkati ɓe nyaamata, Yeesu wi'i ɓe: «E goonja batanmi on: gooto moodon jammoto am.» 22 Berde maɓɓe biisii puy, go ɓee yama mo gooto gooto, moy fu e wi'a: «Joomiraawo, min bane hinaa?» 23 O toontii ɓe, o wi'i: «Tummidindo junɗo mum e am der heedo, joomum nun jammotoo am. 24 E goonja Bii neddo dilan hande no Dewte bati dow makko. Amma bone woodani jammiido mo! To o rimaakano, dum burananno mo woodugo.»

25 Yahuuda, jammotoodo mo, yami mo, wi'i: «Moodibbo, min nun naa?» O toontii mo, o wi'i: «A batii ka.»

Kirtaari ceniini
(Marku 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintu 11.23-25)

26 No ɓe nyaamata, Yeesu etti peen, yetti Alla, njappiti, hokki aahiiɓe mum, wi'i: «Jabee, nyaamee, kanjum woni bannu am.» 27 Baawo majjum, o etti jarirgel innabojam, o yetti Alla, o hokki ɓe, o wi'i: «Jaree on fu. 28 Kanjam laatii yiyam am, yiyam alkawal, deyyitiidam gam yaafuye hakkeji himɓe duuɓɓe. 29 Mii wi'a on: Mi yarataa innabojam dam kade faa abada, sey nyalaane jaridanmi kesam e moodon, der Laamaare Baaba am.»

30 Baawo ɓe jimi jimol, ɓe burtii, ɓe jahi waanne Jaytuuje.

Yeesu wi'i Piyer yeddandum
(Marku 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhaana 13.36-38)

31 Den Yeesu wi'i aahiiɓe mum: «Jemmaare nee do, on fu, on accan am, gam e winnaa der dewtere: "Mi fiyan duroowo, den hoggo baali sankito.»

Yeesu ɓeydi, wi'i: 32 «Amma baawo to mi fintii, mi artan on Galili.» 33 Den Piyer, wi'i mo: «Baa to ɓe fu ɓe accii maa, min kan mi accataa maa pay.»

34 Yeesu toontii mo, wi'i: «E goonja batan maa mi: Jemmaare nee do, ko jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» 35 Piyer wi'i mo: «Baa to doole mi maayida e maa, mi wi'ataa pay mi annaa maa.» Aahiiɓe fu wi'i, hande non.

Yeesu e du'oo der Gesemane
(Marku 14.32-42; Luka 22.39-46)

36 Baawo majjum, Yeesu e aahiiɓe mum yottii nokkuure wi'eteene Gesemane. O wi'i ɓe: «Joodee do, faa mi wadaa du'aare.» 37 O yaadi e Piyer, e ɓiɓɓe Jebede dido, ko ɓerne makko fuddi biisaago, oo maata toora ɓerne puy. 38 Den o wi'i ɓe: «Biisere ɓerne sattanii am faa e yidi warugo am. Gonee do, deenidee e am.» 39 O woddii sedda, o yani o hippii e leydi, oo du'oo, oo wi'a: «Baaba, to wadoto, woddinanam jarirgel toora kaa. Amma ko jidudaa laatoo, hinaa ko jidumi.»

40 O wittoy, o tawi ɓee daani. O wi'i Piyer: «On baaway ko reenidi e am baa yanne woore na? 41 To on

daane, du'ee, gam to on janee der jarbeeji. Gam berne e yidi, amma bannu tampii.»

⁴² O witti du'aago kade de didawre, o woddii sedda, o wi'i: «Baaba, to wadataako jarirgel toora nel yawta, mi yariray nel, den, accu yidde maa laatoo!»

⁴³ Yeesu wittoy kade, o tawi be bee daani, gam doynol e jogii be puy.

⁴⁴ O acci be kade, o witti du'aago de tatawre e boliide goote den. ⁴⁵ Baawo majjum, o wittoy to aahii be makko, o wi'i be: «Faa jooni on na'on daani, oon ciwtii na? Wakkati wadii! Bii neddo wattete der juude hakkeebe.

⁴⁶ Ummee jawten! Jammotoodo am nani wara!»

Nannjoore Yeesu

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhaana 18.3-11)

⁴⁷ Yeesu heennyay batugo, go Yahuuda, gooto der aahii be makko sappo e dido yottii, e himbe duubbe, jogiibe kaafaaje, e cabbi. Hooreebe limaamii be, e dottii be nun liloy be.

⁴⁸ Jammotoodo mo on tintiniinoo be maane, wi'i: «Neddo mo cannumi e mammilaade fu, kanko nun don. Nannjee mo.»

⁴⁹ Don maa don, Yahuuda battii Yeesu, wi'i mo: «Jam kirden Moodibbo!» Den o mammilii mo.

⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Igo am, wadu ko waddu maa.» Himbe ben battii, watti Yeesu junjo, nannji mo.

⁵¹ Den gooto der wondunoo be e Yeesu solti kaafahi mum, jabbi maccudo hooreejo limaamii be, setti nowru,

⁵² go Yeesu wi'i mo: «Wittin kaafahi maa der kuunnal mum, gam ka biroowo e kaafahi, e kaafahi nun joomum halkirta.

⁵³ Aa miili mi waawataa ko noddi Baaba am lildanaanmi ko buri malaykaa be konunkee be ukke sappo e didi don maa don na?

⁵⁴ Amma to dum laataaki non, noy ko winnaa der Dewtere hebbirta? Gam dewtere wi'i, non dum laatotoo.»

⁵⁵ Den, Yeesu wi'i jama'aare: «Daa on garii nannjugo am e kaafaaje, e cabbi hande pasotoodo ni. Der suudu Alla bane gonunoomi de weeti

fu, emi jannina, go on nannjay am? ⁵⁶ Amma huune dum fu wadii gam ko winnaa der dewte annabii be hebba.» Den, aahii be makko fu doggi, acci mo.

Hooreebe diina Yahuduu be hiitake Yeesu

(Marku 14.53-65; Luka 22.54, 63-65; Yuhaana 18.12-13, 19-24)

⁵⁷ Nannjube Yeesu ben yaari mo to Kayafas hooreejo limaamii be, go moodiibe tawreeta, e dottii be genni, hawritii. ⁵⁸ Piyer e tokki mo bawbawre, diga woddi, faa der fageere wuro hooreejo limaamii be.

O naati, o joododii e reenu be gam o yi'a no dum heennyitirta.

⁵⁹ Hooreebe limaamii be, e dawroobe fu, e daarta fewre ne be gaccorto Yeesu gam o waree.

⁶⁰ Himbe duubbe wari seedii fewre dow makko, amma be kebay gacce potude warugo mo. Den, worbe dido gom wari, seedii ⁶¹ wi'i: «Kanko nun wi'unoo pusan suudu Alla, mahitoo nol der balde tati.»

⁶² Hooreejo limaamii be ummii, wi'i Yeesu: «A toontataako gokka na? A nanay ka be batata dow maa na?» ⁶³ Amma Yeesu toontaaki gokka. Hooreejo limaamii be on wi'i mo: «Mii eele e inne Alla yonkinteejo, batu men to an nun woni Almasiihu, Biddo Alla.»

⁶⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «A batii ka. Ka batanmi woni: Diga jooni, on ji'an Bii neddo e joodii nyaamo Jom Baawde, o waran diga dow kammu.»

⁶⁵ Den, mone wadi hooreejo limaamii be faa serkiti toggoore mum, wi'i: «O batii kalluka dow Alla! En kaajaaka seedee be gom kade! On nanii e noppi moodon kalluka ka o bati.

⁶⁶ Ume ji'udon?» Be toontii, be bi'i: «Emo haani wareego.»

⁶⁷ Den, be tuuti mo joode e yeeso, bee piya mo guyye. Wobbe maabe e fiya mo meeye,

⁶⁸ e wi'a: «Almasiihu! Tinta, moy nun fiyu maa.»

Piyer yeddii wi'i annaa Yeesu

(Marku 14.66-72; Luka 22.55-62; Yuhaana 18.15-18, 25)

⁶⁹ Piyer e joodii yaasi fageere wuro. Horbe tawaabe don, gooto mum, battii mo, wi'i: «An bo, aa wondunoo

e Yeesu Galilinkoojo.» ⁷⁰ Amma Piyeer yeddi ka yeeso himbe fu, wi'i: «Mi faamay ko jidudaa wi'ugo.»

⁷¹ Baawo majjum, o ummii oo foonnii far dammugal wuro. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe don: «Gorko oo do e wondunoo e Yeesu Nasaratuujo.»

⁷² Piyeer yeddi kade, wi'i: «Mi hunike, mi annaa gorko on.»

⁷³ No wadi tifere, wonube don battii Piyeer, wi'i mo: «Seko walaa, a laati nun gooto der aahiibe makko, gam batu maa e hollita to yiwudaa.»

⁷⁴ Den, Piyeer hunii wi'i: «Alla hiitoo am to mi fewii, e goonja mi annaa gorko on!» Wakkati mum, jakaraari joggi. ⁷⁵ Den Piyeer siwtorii ka Yeesu batunoo dum, wi'i: «Go jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» O wurtii yaasi, o wulli bojji kaadufi.

27

Yeesu yaaraama to Pilaatu

(Marku 15.1; Luka 22.66-71, 23.1)

¹ Subaka kecco, hooreebe limaamiibe, e dottiiibe fu, hawritii e dawra dow no be barirta Yeesu. ² Be kaabi mo, be jaari to Pilaatu, hooreejo jeyde leydi Yahudiya.

Maayde Yahuuda Iskariyot

(Golle Lilaabe 1.18-19)

³ No Yahuuda jammiido Yeesu yi'i o hiitaama o waree, o miijitii, o wittini ceede cardi laso e sappo de o jabunoo to hooreebe limaamiibe, e dottiiibe, ⁴ o wi'i be: «Mi wadii hakke, mi jammike mo walaa gacce!» Be toontii mo, be bi'i: «Ko faalii men? Haala maa nun!» ⁵ Yahuuda woppi ceede den der suudu Alla, yahi haabitoyii boggol, maayi. ⁶ Hooreebe limaamiibe etti ceede den, wi'i: «Sariya meeden hokkay laawol ceede hande dee do hawritee e ceede cakkanaade Alla der suudu Alla, gam ceede yiyam nun.»

⁷ Baawo dawriine maabe, be nannantiri, be etti ceede den, be coodiri gesa mahoowo payande gom, gam hobbe e uwee ton. ⁸ Kanjum acci faa hanne, gesa nan e noddee «Gesa Yiyam.» ⁹ Hande non annabaaku

Yeremiya hebbiri, nu o wadunoo, o wi'i: «Be etti ceede cardi laso e sappo, kanje nun himbe Isira'iila tawi o foti yobaneego. ¹⁰ Be coodirii de gesa mahoowo payande, hande no Joomiraawo batunoo am.»

Yeesu yeeso Pilaatu

(Marku 15.2-20; Luka 23.1-4, 13-25; Yuhaana 18.28-19.16)

¹¹ Be jaari Yeesu yeeso Pilaatu hooreejo leydi, o yami mo, o wi'i: «An woni laamiido Yahuduuube na?» Yeesu toontii mo wi'i: «A batii ka.» ¹² Den hooreebe limaamiibe, e dottiiibe gaccii mo, amma o toontaaki gokka. ¹³ Ko Pilaatu wi'i mo: «A nanataa gacce de be batata dow maada fu na?» ¹⁴ Amma Yeesu toontaaki gokka mum. Dum haaynii hooreejo leydi on sanne.

Yeesu hiitaama waree

(Marku 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhaana 18.39-19.16)

¹⁵ Der Juulde Paska fu, hooreejo leydi e woowi yoofango be maabbaado gooto, mo himbe yidi. ¹⁶ Wakkati mum, e woodunoo maabbaado annanaado, bi'eteedo Yeesu Barabbas. ¹⁷ No jama'aare hawritii, Pilaatu yami be, wi'i: «Moy jidudon mi yoofana on: Yeesu Barabbas na, naa Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» ¹⁸ Pilaatu e anni sabbu nawniraagu nun wadi ko be nannji Yeesu be gaddi to mum. ¹⁹ Wakkati Pilaatu joodii e hiitoo, deekiiko lili goddo, wi'a mo: «Taa naannu hoore maa der haala gorko mo walaa gacce oo, gam hanki mi toorake der koydool dow haala makko.»

²⁰ Hooreebe limaamiibe, e dottiiibe yeeyi jama'aare, be yama Pilaatu yoofana be Barabbas, acca Yeesu waree. ²¹ Hooreejo leydi on yamitii be, wi'i: «Mi yoofanan on maabbaado gooto, moy nun der dido ben jidudon mi yoofana on?» Be toontii, be bi'i: «Barabbas!» ²² Pilaatu yami be, wi'i: «Den, noy gadanmi Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» Be fu be toontii, be bi'i: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²³ O yami be, o wi'i: «Ko boni ume o wadi?» Be beydi woolo e semme, bee

bi'a: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!»
²⁴ Pilaatu tawi waawataa ko deyyitini 6e, woolo bo e beydoo. Den o etti diyam, o looti juude makko yeeso jama'aare, o wi'i 6e: «Mi walaa gacce dow reyyitingo yiyam gorko oo. Haala moodon nun.»²⁵ Be fu 6e toontii, 6e bi'i: «Men jabii gacce yiyam makko yowoo dow ko'e amen, e dow 6i66e amen!»²⁶ Den, Pilaatu yoofitani 6e Barabbas, o hokki laawol Yeesu fiyee looci, 6aawo mum, o tiggee dow leggal palaanjal.

Soogeeji jaancii Yeesu

(Marku 15.16-20; Yuhaana 19.2-3)

²⁷ Soogeeji hooreejo leydi yaari Yeesu der fageere laamorde mum, ukkere soogeeji din fu hawritii e tummi mo.²⁸ Be 6orti gineeji makko, 6e 6orni mo gulunfaare wodeere.²⁹ Baawo majjum, 6e canyi huuneere gi'e, 6e kuunini mo. Be kokki mo helliiru e junno makko nyaamo, 6ee jiccoo yeeso makko, 6ee jaanca mo, 6ee bi'a: «Foo foo maa, laamiido Yahuduube!»

³⁰ Be tuuti mo joode, 6e teeti helliiru nol, 6ee piya mo dow hoore.³¹ No 6e keennyi jaancugo mo, 6e 6orti gulunfaare, 6e 6orni mo gineeji makko. Den, 6e jaari mo 6e tiggaa dow leggal palaanjal.

Yeesu tiggaama dow leggal palaanjal

(Marku 15.21-41; Luka 23.26-49; Yuhaana 19.16-30)

³² No 6e burtoto siire, 6e potti e gorko bi'eteedo Simon mo Sirene. Soogeeji dooli mo o roono leggal Yeesu palaanjal.³³ Be jottii nokkuure wi'eteene Golgota. Maana Golgota woni (nokkuure le'al hoore).³⁴ Be kokki Yeesu innabojam jillontiraadam e kaadudum, o yara. No o metti dam, o salii yarugo.

³⁵ No 6e keennyi tiggugo mo, 6e pidani gineeji makko tete, 6e ceeniri.³⁶ Baawo majjum, 6e joodii don, 6ee deeni mo.³⁷ Be binni dow alluwal daliila ko acci o tiggaa, 6e takki dow hoore makko. Ko 6e binni woni: «Oo do woni Yeesu, laamiido Yahuduube.»

³⁸ Fasotoobe dido gom bo e tiggaa takkol makko, gooto nyaamo makko, gooto bo nano makko.

³⁹ Him6e falotoobe don e yenna mo, e dimma ko'e mum,⁴⁰ e wi'a: «An pusoowo suudu Alla, mahitoo nol der balde tati, faaba hoore maa. To a laati nun Biddo Alla, jippa diga e leggal palaanjal njal!»

⁴¹ Hande non, hooree6e li-maamii6e, e moodi66e tawreeta, e dottii6e fu jaanciri mo, e wi'a:⁴² «O faabike wo66e, amma o waaway ko faabii hoore makko, kanko laamiido Isira'iila. Jooni, o jippoo diga leggal palaanjal njal, gam goondinen mo.⁴³ O yowii hoolaare makko fu dow Alla. To non Alla faaboo mo jooni, to e yidi mo. Gam o wi'i, o laati nun Biddo Alla.»

⁴⁴ Fasotoobe, tiggaa6e takkol makko bo e yenna mo hande non.

Yeesu maayii

(Marku 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhaana 19.28-30)

⁴⁵ Diga caka nyalooma, niwre wadi e leydi nin fu, faa yottii yanne tati kiikiide.⁴⁶ Jaka yanne tati kiikiide, Yeesu hal6i e semme, wi'i: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kan woni «Alla am, Alla am! Gam ume accudaa am?»⁴⁷ Wo66e der darinoobe don no nani dum, wi'i: «Emo nodda Eliya!»⁴⁸ Don maa don, gooto ma66e doggi waddoy soosuui, suuwi di der jaran lammudam, ha66i e sawru, battini to hunnuko Yeesu gam o biccinoo.⁴⁹ Den horiibe wi'i: «Munyen, daaren naa Eliya waran faaboo mo.»⁵⁰ Baawo majjum, Yeesu hal6i e semme, o maayi.

⁵¹ Wakkati mum, wudere wirniraane der suudu Alla serkitii caka caka, diga dow faa ley. Leydi dimmii, tepaaje feccii,⁵² jenaale ma66itii, seniibe duu66e maayunoobe finti.⁵³ Be burtii e jenaale. Baawo mum, Yeesu finti, 6e naatidi e genni seniini, him6e duu66e yi'i 6e.

⁵⁴ Hooreejo soogeeji deenudo Yeesu, e soogeeji mum, yi'i dimmaade leydi e ko wadi fu. Be kuli puy, 6e

bi'i: «E goona, o laati nun Bidfo Alla!»
⁵⁵ Rewbe duubbe e tawaa don e daara diga woddi, kambe nun tokkoynoo mo diga Galili, bee jagganoo mo.
⁵⁶ Der ma66e: E woodi Mariyama mo Magadala, e Mariyama inna Yaakuuba e Yusufu, e inna bi66e Jebede.

Yeesu uwaama
 (Marku 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhaana 19.38-42)

⁵⁷ No kiikiide wadi, gorko jom jawdiijo gom, mo siire Arimatiya, wari. Emo wi'ee Yusufu, kanko bo o laati nun aahiijo Yeesu. ⁵⁸ O yahi to Pilaatu, o eeli dum bannu Yeesu. Den, Pilaatu wi'i o hokkee nol. ⁵⁹ Yusufu etti bannu nol, suddi nol wudere heyre, ⁶⁰ o watti bannu nol der saabeere heyre ne o wasani hoore makko der hayre. Baawo mum, o talli hayre teddune, o ma66iri dammugal saabeere nen, o yawti. ⁶¹ Mariyama Magadalaajo, e Mariyama oo to, e tawaa don, e joodi e daari far to saabeere nen.

Soogeeji e reeni saabeere

⁶² Fini mum laatii nyalaane ardiine nyalaane siwteteene. Den hooreebe Limaamiibe e Farisaa6e hawritii yahi to Pilaatu. ⁶³ Be bi'i mo: «Joomiraawo, men ciwtorii pewoowo on batiino diga e wuuri, wi'i, fintan nyalaane tatawre. ⁶⁴ Gam majjum, batu soogeeji reena saabeere nen faa balde tati den yawta. Gam to aahiibe makko wujju bannu makko, wi'a, o fintii diga maay6e. Den fewre sakitiineere nen buran arandeere hallugo.» ⁶⁵ Pilaatu wi'i 6e: «Soogeeji nani, jahee, deene saabeere nen no baawir6on!»

⁶⁶ Be jahi, 6e deenoy saabeere nen. Be talli hayre, 6e ma66i faa woodi, 6e darini soogeeji gam reena ne.

28

Yeesu fintii
 (Marku 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhaana 20.1-10)

¹ No nyalaane siwteteene yawti, alal subaka, Mariyama Magadalaajo

e Mariyama oo to dawii, yahi daaroygo saabeere nen. ² Don de woore, leydi dimmii e semme. Malaykaajo Joomiraawo jippii diga dow kammu, talli hayre nen, joodii dow mayre. ³ Oo jalbitoo hande maayyere, gineeji makko e rawni hande malamalluuje. ⁴ Reenu6e ben huli faa e diwna, 6e laatii hande maay6e. ⁵ Malaykaajo wi'i rewbe 6en: «To on kulee onon! Mii anni Yeesu tigganoodo nun daartoton. ⁶ O walaa do, o fintii hande no o wi'unoo on. Garee, daaree to o fukkinoo. ⁷ Tinnee, batee aahiibe makko o fintii diga e maayde. O na'on hedii on far Galili, on ji'an mo ton. Ka goodumi mi bata on nun don.»

⁸ Rewbe 6en yawti law diga to saabeere nen, go kulol e seyo wadi 6e puy. Be doggi 6e batoy aahiibe makko habaru on. ⁹ Don maa don, Yeesu fotti e ma66e, wi'i 6e: «Mii sanna on!» Be battii mo, 6e nanji koyde makko, 6e cujidani mo. ¹⁰ Den Yeesu wi'i 6e: «To on kulee! Jahee, batee banniraabe am, 6e jaha Galili. Ton nun 6e ji'atammi.»

Ka reenu6e saabeere seedii

¹¹ Wakkati rewbe 6en yanti laawol, den wobbe der soogeeji deenudi saabeere nen naati e genni, e bata hooreebe limaamiibe ko wadi fu. ¹² Hooreebe limaamiibe, e dottii6e wadi hawriine, 6e baddi, 6e kokki soogeeji din ceede duudde, ¹³ 6e bi'i 6e: «Bi'ee aahiibe makko nun wari jemma, tawi oon daani, wujji bannu makko. ¹⁴ To hooreejo leydi nanii ka, minon nun anni ka batata mo, men burtina on e toora fu.»

¹⁵ Soogeeji jabi ceede mum, wadi no wi'aa. Hande non haala kan sankitorii caka Yahuduu6e faa warugo hanne.

Yeesu hollitanake aahiibe mum
 (Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhaana 20.19-23)

¹⁶ Aahiibe sappo e go'o yahi Galili, dow waanne ne Yeesu tintinnoo 6e 6e jaha. ¹⁷ No 6e ji'i mo, 6e cujidani mo, amma wobbe ma66e wadii seko. ¹⁸ O battii, o wi'i 6e: «Mi

hokkaama baawde dow kammu e leydi fu. ¹⁹ Gam majjum jahee, gadee himbe lenyi fu aahiibe am, gadee be batisi e inne Baaba e Biiddo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Janjinee be be tokkoo ko batumi on fu. Annee, mii wondi e moodon nyalaane fu, faa timmoode duuniyaaru.»

Linjiila Yeesu hande no Yuhaana winniri

Haala puɗɗirka

Yuhaana e yidi der ɗerewol mum ɗol, himbe annita no Yeesu laati nun Bidɗo Alla, den goondindo mo fu tawee e woodi yonki tabitiiki.

Wecco arano e holla kaayeeffiji feere feere, kollitooji no Yeesu nun paabotoodo, mo dum batani der dewte. Yuhaana ettii haalaaji godɗi nanditinirdi, hande jon: diyam, nyaamdu buurinoowol, innabohi goonjahi, o hollitira ko Yeesu laatii.

Yuhaana tan batani ɓangal der si-ire Kana, e haala Nikodemu, e debbo samariyaajo, e mofo mo Baytisayda, e gorko dindaado e bundan.

O batanii kaayeeffiji jeego'o di Yeesu wadi ko Matiye, e Marku, e Luka winnay. Amma Yuhaana winnay haala golle Yeesu godde. O batanay dingol Yeesu e golle mum der Galili, e jarbeeki mum, e haala kirtaari cakitiineeri gam himbe wakkati makko e annunoo dum.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka, 1.1-18
2. Yuhaana gadoowo batisi, 1.19-51
3. Golle Yeesu e waaji mum, 2.1-12.50
4. Balde Yeesu sakitiineeje faa Urusaliima, 13.1-19.42
5. Pintol Yeesu Joomiraawo e kolli-taaki mum, 20.1-31
6. Heennyitirde 21.1-25.

Haala laatike jayɗol e yonki

¹ Diga fuddoode, bi'eteedo Haala e wonunoo. Oo wondi e Alla, o laati nun Alla. ² Diga fuddoode, oo wondi e Alla. ³ E makko Alla tagiri huune fu. Baa godɗum ko woni tagaaka to hinaa e makko. ⁴ Yonki yiwii e makko, yonki kin laatanii himbe jayɗol. ⁵ Jaayɗol e yayna der niwre, niwre bo waaway ko nyifi ɗol.

⁶ Wakkati gom, Alla lili godɗo bi'eteedo Yuhaana. ⁷ O warii gam o laato seedeje, o wadana jayɗol seedaaku, gam himbe fu goondina sabbu haala makko. ⁸ Kanko bane woni jayɗol, amma o waru nun gam o seedanoo jayɗol. ⁹ Kanyol woni jayɗol goonjawol, garuɗol e duuniyaaru gam yaynana himbe fu.

¹⁰ Bi'eteedo Haala na'onno der duuniyaaru, e makko duuniyaaru tagiraa, amma himbe duuniyaaru annitay mo. ¹¹ O warii to himbe makko, himbe makko bo jabbaki mo. ¹² Amma jabbiiibe mo fu, ko goondinii inne makko, o hokkii dum laawol laataago ɓiɓɓe Alla. ¹³ Be laataaki ɓiɓɓe Alla diga e dingol, e yidde tagaado bo bane, amma gam Alla hokkii ɓe yonki kesi.

¹⁴ Haala laatike neddo. Neddo on joododii e meeden, oo hebbi moyyere e goonja. Men ji'ii tedduɗal makko, tedduɗal ɗal Bidɗo bajjo hebata e baaba mum. ¹⁵ Yuhaana seedanii mo, bati e daane towne, wi'i: «Oo do woni mo batannoomi on, bi'umi: Baawo am, burdo am waran, gam o na'on diga mi walaano.»

¹⁶ E gonnann makko, en fu en keɓii moyyere dow moyyere. ¹⁷ Diga e Muusa nun tawreeta hokkiraa, amma moyyere, e goonja warii diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁸ Godɗo yi'ay Alla abada, amma Bidɗo bajjo, laatiido Alla, gondudo e Baaba nun annini en Alla.

Seedaaku Yuhaana gadoowo batisi (Matiye 3.1-12, Marku 1.18, Luka 3.15-18, Yuhaana 5.33-36)

¹⁹ Yahuduube Urusaliima lili moodiɓɓe yiwube e lenyol Lewin-keeɓe e Limaamiibe ɓe yama mo, kanko woni moy. ²⁰ O toontii ɓe ko laabi. Nani ko o seedii: «Min, mi Cuɓaado bane.» ²¹ Be yamitii mo, ɓe bi'i: «Den kan, moy nun laatiɗaa an? An nun Eliya na?» O wi'i: «Min, mi Eliya bane.» Be bi'i: «An nun Annabiijo batanaado na?» O toontii: «Aawo, kanko bane laatiimi!» ²² Be bi'i mo: «Den fu moy nun laatiɗaa? Batu

men ko men batoyta liloyɓe men. Ko bi'udaa hoore maa?» ²³ O toontii, o wi'i:

«Min woni batoowo der haro e wi'a: "Moyyinee laawol Joomiraawo," non annabi Esaaya wi'i.»

²⁴ Lilaabe ben laati nun Farisaaɓe. ²⁵ Be yami mo: «Ko woni sabbu ko aa wada batasi nani bo a Cubaado bane, a Eliya bane, a Annabiijo batanaado bane?» ²⁶ Yuhaana toontii ɓe, wi'i: «Min, mii wadira batasi e diyam, amma e woodi goddo hakkune moodon mo on annaa, ²⁷ kanko woni garoowo ɓaawo am, mi fotay baa fittugo ɓoggi pade makko.» ²⁸ Dum don fu wadu nun Baytaniya, takkol maayo Urdun, to Yuhaana wadannoo batasi.

Yeesu nun woni Jawgiyel Alla

²⁹ Fini mum, Yuhaana yi'i Yeesu e wara to mum, wi'i: «Nani Jawgiyel Alla ikkinoowel hakkeji duuniyaaru. ³⁰ Kanko nun batannoomi, bi'umi: "Goddo waran ɓaawo am, oo ɓurimmi, gam o na'on diga mi walaano." ³¹ Min, mi annaano mo. Amma mi warii, mii wada batasi e diyam gam mi holla mo himɓe Isira'iila.»

³² Yuhaana seedii, wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu hande foonu e jippoo diga dow, hodi dow makko. ³³ Min, mi annaano mo. Amma lildo am mi wada batasi der diyam, kanko nun wi'immi: "Mo ji'oytaa Ruuhu e jippoo dow mum, kanko woni gadiroowo batasi e Ruuhu Ceniido." ³⁴ Yuhaana wi'i: «Min, mi yi'ii, mi seedike, kanko woni Biddo Alla.»

Aahiibe Yeesu arandeeɓe (Matiye 4.18-22)

³⁵ Fini mum, Yuhaana e darodii kade e aahiibe mum dido. ³⁶ O yi'i Yeesu e faloo, o wi'i: «Nani Jawgiyel Alla!»

³⁷ Aahiibe dido ben nani ka o bati, tokki Yeesu. ³⁸ Yeesu yeeyitii, yi'i ɓee tokki dum, wi'i ɓe: «Ume daartoton?» Be toontii, ɓe bi'i: «Rabbi (dum wi'ay maa Moodibbo), toy tawadaa?» ³⁹ O wi'i ɓe: «Garee, daaree!» den ɓe gari, ɓe ji'i to o tawaa. Be joododii e makko

nyalaane nen. Wakkati on, kiikiide nun.

⁴⁰ Andere, miiraawo Simon Piyer, woni gooto der dido nanuɓe haala Yuhaana, ko tokkini Yeesu.

⁴¹ Mawniraawo makko, Simon, o arti o fotti, o wi'i dum: «Men ji'ii Almasiihu.» (Dum wi'ay maa Cubaado.)

⁴² O yaari mo to Yeesu. Yeesu daari Simon Piyer, wi'i mo: «An, a Simon ɓii Yuhaana, a innitirte Kefas.» (Dum wi'ay maa Hayre.)

Yeesu noddii Filippu e Natanayel

⁴³ Fini mum Yeesu yidi yahugo Galili. O fotti e Filippu, o wi'i dum: «Tokkam!» ⁴⁴ Filippu, mo Baytisayda nun, genni Andere e Piyer. ⁴⁵ O fotti e Natanayel, o wi'i dum: «Men ji'ii mo haala mum batano der tawreeta Muusa e der dewte annabiiɓe. Yeesu ɓii Yusufu mo Nasaratu.» ⁴⁶ Natanayel wi'i mo: «Ko woodi waawan ko yiwi Nasaratu na?» Filippu toontii mo: «War, daaru!»

⁴⁷ Yeesu yi'i Natanayel e fonnoy dum, wi'i: «Oo do laati nun Isira'iilaajo lalley, jamma fu walaa e makko.» ⁴⁸ Natanayel wi'i mo: «Toy annudaa am?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Mi yi'ii maa ley ibbi diga Filippu nodday maa.» ⁴⁹ Natanayel toontii, wi'i: «Moodibbo, a laati nun Biddo Alla, a Laamiido Isira'iila nun.» ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Gam mi wi'ii mi yi'ii maa ley ibbi, kan acci ko goondindaa na? A yi'an ko ɓuri dum don manju.»

⁵¹ Den o wi'i Natanayel: «E goonja batan mi on: On ji'an duule e maɓɓitii, malaykaaɓe Alla e eenca e jippoo dow Bii neddo.»

2

Bangal der siire Kana

¹ Balde didi ɓaawo mum, ɓangal wadii e siire Kana, der leydi Galili. Inna Yeesu e tawanoo ton. ² Yeesu e aahiibe mum bo noddinaama e jamaanu nu. ³ No innabojam maɓɓe jacci, inna Yeesu wi'i mo: «Be galaa innabojam.» ⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «Inna day, taa accu ka ɓillee. Wakkati

am yottaaki taw.» ⁵ Den inniiko wi'i golloobe: «Ko o wi'i on fu, gadee.»

⁶ Loode jeego'o gadiiraade kaaye e tawaa don. Diyam majje Yahuduu6e wadiranno nanardam gam laabingo ko'e mum, hande no diina ma66e bati. Loode den, baaney mum fu e jaba yoogirde diyam sappo. ⁷ Yeesu wi'i 6e: «Kebbinee payande den diyam.» Be kebbini de faa ga66ude. ⁸ O wi'i 6e: «Jooni kan, nyedee, jaaranee mawdo bangal.» Be nyedi. ⁹ No mawdo bangal metti diyam baylitaadam innabojam dam, o annaa toy dam yiwi. Amma golloobe nokkoy6e dam, e anni. O noddi jommanjo gorko, ¹⁰ o wi'i dum: «Him6e fu innabojam beldam woowi artirgo. To him6e buusii, ko dam hewtay welugo sakitoree. Amma an, a resii beldam dam faa jooni.»

¹¹ Non Yeesu wadiri kaayee fi mum arandehi der siire Kana, der leydi Galili. Non o hollitiri baawde makko, go aahiibe makko goondini mo.

¹² Baawo majjum o yahi Kafar-nahum, kanko e inniiko, e miiraa6e makko, e aahiibe makko. Be joodii ton balde sedda.

Yeesu riiwii tenkuube der suudu Alla

(Matiye 12.38-40, Marku 11.15-18, Luka 19.45-46)

¹³ No juulde Yahuduu6e bi'eteede Paska 6adii, Yeesu yahi Urusaliima. ¹⁴ Der suudu Alla, o tawi sippoo6e ga'i, e baali, e tantabaraaji, e cengotoo6e ceede, e joodii. ¹⁵ O etti boggi o wadi boccol, o riiwi 6e 6e burtoo suudu Alla, kam6e e baali, e ga'i. O sankiti ceede cengotoo6e, o hippi taaburuuji ma66e. ¹⁶ O wi'i sippoo6e tantabaraaji: «Burtinee dum, to on gadee suudu baaba am suudu tenkuru.»

¹⁷ Aahiibe makko siwtori ko winnaa e Dewte: «Yidde suudu maa e jabina 6erne am.» ¹⁸ Den hooree6e Yahuduu6e wi'i mo: «Kaayee fi kiye gadataa ko kollaa men aa woodi laawol wadugo nun nun.» ¹⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Pusee suudu Alla 7ol do,

mi mahitinto 7ol der balde tati.» ²⁰ Be toontii mo: «Suudu 7ol mahiraama duubi lasooji didi e jeego'o, go an, bi'aa a mahitinto 7ol der balde tati na?»

²¹ Amma 6annu makko nun o nandiniri suudu Alla. ²² No Yeesu finti, aahiibe mum siwtorii o batiino dum ka, go 6e goondini Dewte e haala ka o batunoo.

Yeesu e anni ko woni e neddo fu

²³ No Yeesu wonunoo Urusaliima gam juulde Paska, duu66e goondini inne makko gam 6e ji'ii kaayee fi di o wadi. ²⁴ Amma Yeesu hoolaaki 6e, gam oo anni 6e 6e fu. ²⁵ O bukaaka goddo seedanoo mo ko woni e him6e, gam oo anni ko woni der 6erne neddo.

3

Yeesu e badda e Nikodemu

¹ E woodunoo goddo, Farisaajo, bi'eteedo Nikodemu, o laati nun gooto der hooree6e Yahuduu6e.

² Jemmaare gom o yahi to Yeesu, o wi'i dum: «Moodibbo, emen anni a laati nun baajotoodo yiwudo to Alla, gam goddo waawataa ko wadi kaayee fi ji di gadataa, to Alla wondaa e makko.» ³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Mii batee e goonja: Goddo waawataa ko yi'i Laamaare Alla to rimitaaka.»

⁴ Nikodemu wi'i mo: «Noy neddo waawirta ko rimitora a to naywii? O waawan ko witti e reedu inniiko, o rimatee na?»

⁵ Yeesu toontii mo wi'i: «Mii batee e goonja: To neddo rimitoraaka e diyam, e Ruuhu, o waawataa ko naati laamu Alla. ⁶ Ko neddo rimata, laati nun neddo. Ko Ruuhu bo rimata, laati nun ruuhu. ⁷ To dum haaynee gam mi wi'ii maa: "E haani dimitedaa." ⁸ Henu e wifa to yidi fu. Aa nana sonnyo maggol, amma a annaa to 7ol yiwi, a annaa to 7ol yahata. Hande nun dimiraado Ruuhu laati.»

⁹ Nikodemu wi'i mo: «Noy dum wadortoo?» ¹⁰ Yeesu toontii mo: «An, moodibbo Isira'iila mawdo, a annaa dum? ¹¹ Mii batee e goonja, menen, ko men anni, men batata, ko men ji'i, men ceedotoo. Amma on jabataa

seedaaku amen. ¹² On goondinay no batanmi on kujje de leydi. Noy goondinirton to mi batanii on kujje de dow kammu? ¹³ Goddo meeday een-cugo dow kammu, to hinaa jippiido diga kammu, kanko woni Bii neddo. ¹⁴ Hande no Muusa biliri boddi janni dow leggal der ladde haro, hande non Bii neddo bo bilirtee, ¹⁵ gam goondindo mo fu heba yonki tabitiiki. ¹⁶ Gam Alla yidii duuniyaaru sanne faa hokki Biddo mum bajjo, gam goondindo mo fu to halku, amma heba yonki tabitiiki. ¹⁷ Alla lilay Biddo mum e duuniyaaru gam o hiitoo nu, amma gam nu hisira diga e makko. ¹⁸ Goondindo mo hiitataake, amma mo goondinay, hiitaamaa ko, gam o goondinay inne Biddo Alla bajjo. ¹⁹ Kiita ma66e nani: Jaaynol warii e duuniyaaru, amma himbe, niwre nun buri yidugo dow jaynol, gam gadu ma66e woodaa. ²⁰ Mo golle mum woodaa e wanyi jaynol, warataa e maggol, gam e hula golle mum wurtoo. ²¹ Amma tokkudo goonja, waran to jaynol gam gadu nu wadi gam Alla, wurtoo.»

*Ko Yuhaana seedii dow Yeesu
(Yuhaana 1.19-24)*

²² Baawo mum Yeesu yaadi e aahii6e mum leydi Yahudiya. O joododii e ma66e ton, oo wada batisi. ²³ Yuhaana bo e wada batisi e siire Aynon, takkol Salim, gam ton diyam e duudi. Himbe e yaha ton e wadane batisi. ²⁴ (Tawi Yuhaana ma66aakano taw.) ²⁵ Nyaanne gom aahii6e Yuhaana yeddontirii e Yahuduujoo gom dow haala laabal. ²⁶ Be jahi to Yuhaana, 6e bi'i dum: «Moodibbo, gorko gondunoodo e maa takkol maayo Urdun, mo ceedanidaa men, kanko bo oo wada batisi. Himbe fu e yaha to makko.»

²⁷ Yuhaana toontii 6e, wi'i: «Neddo waawataa ko hebi goddum to hinaa ko Alla hokki dum. ²⁸ Onon e hoore moodon, on seedee6e am, mi wi'i: "Mi Almasiihu bane, amma mi lilaama mi ardoo mo".» ²⁹ Yuhaana wi'i kade: «Gaddanaado jommanjo

debbo, kanko woni jommanjo gorko. Dottoowo gorko e darii, e hettinii. To o nani daane jommanjo gorko, 6erne makko welan sanne. Nii beldum 6erne am hebbiri. ³⁰ Haani teddujal makko e beydoo, jal am e buytoo.»

Yiwudo dow kammu

³¹ «Yiwudo dow kammu nun buri fu. Yiwudo e leydi, laati nun leydin-keejo. Haala mum bo laati nun ka leydinkee6e. Yiwudo dow kammu, kan nun jinti moy fu. ³² Ko o yi'i e ko o nani, o seedotoo, amma goddo jabataa seedaaku makko. ³³ Jabudo seedaaku makko, tabbitinii Alla laati nun goonjaajo. ³⁴ Mo Alla lili, ko Alla bati nun o batata, gam Alla hebbinii mo Ruuhu mum. ³⁵ Baaba e yidi Biddo, faa watti huune fu e junjo makko. ³⁶ Goondindo Biddo, hebii yonki tabitiiki. Mo goondinay Biddo, hebataa ki, amma mone Alla e wonani dum.»

4

*Yeesu e samariyaajo debbo
(Yuhaana 7.37-39)*

¹ Farisaa6e nani Yeesu e wada batisi, e heba aahii6e duu66e faa buri Yuhaana. ² To goonja nun, Yeesu e hoore mum waday batisi, amma aahii6e makko nun wadannoo dum. ³ No Yeesu nani ka Farisaa6e bati, ummii leydi Yahudiya, witti leydi Galili. ⁴ E haani bo o falta leydi Samariya.

⁵ O wari e siire Samariya bi'eteene Sikar, takkol gesa na Yaakuubu hokki biyum Yusufu. ⁶ Don bunnu Yaakuubu woni. No Yeesu somi yaadu, joodii ga66ude bunnu nol. Caka nyaalooma nun.

⁷ Samariyaajo debbo wari yoogugo. Yeesu wi'i mo: «Hokkoram diyam, mi yara!» ⁸ (Tawi aahii6e makko yahii siire soodoygo ko nyaamete.) ⁹ Debbo on wi'i Yeesu: «Ee, noy an Yahuduujoo, eelirtaa am diyam jaraa, min samariyaajo debbo?» Nani bo potal walaa hakkune Yahuduube e Samariyaabe. ¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «To aa annunoo no dokkal Alla foti, e moy wi'i maa: "Hokkoram

diyam, mi yara!” an nun eelatano mo, o hokkee diyam yonki.»

¹¹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, a walaa cawgal. Bunnu nun bo e luggi. Toy kebataa diyam yonki dam? ¹² A buru nun maama amen Yaakuubu, kokkudo men bunnu nol manju na? Kanko e biibe makko, e bisaaji makko fu, be jarii e maggol.» ¹³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Neddo fu jardo diyam dam, dondete kade, ¹⁴ amma jardo diyam dam kokkanmi dum, dondataake faa abada. Gam diyam kokkanmi dum, laatanto dum buldude diyam kokkojam yonki tabitiiki.» ¹⁵ Debbo on wi'i: «Moodibbo, hokkoram diyam dam, to mi dondee kade, to mi wittaa bo Yoogugo.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Yahu noddoy gorko maa, garidon!» ¹⁷ Debbo on toontii mo: «Mi walaa gorko.» Yeesu wi'i mo: «Aa woodi goonja no bi'udaa a walaa gorko. ¹⁸ A ettayno maa worbe joyo. Gorko gondudaa jooni on bo, gorko maa bane. A batii goonja.»

¹⁹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, laabanii am, a laati nun Annabiijo. ²⁰ Maamiraaɓe amen saafiino Alla dow waanne nee, amma onon, oon bi'a: “Urusaliima nun Alla haani saafeego”.»

²¹ Yeesu wi'i mo: «Banniraawo debbo, hoola ko batan maa mi. Wakkati e wara, dow waanne nee do bane, Urusaliima bo bane caafoton Baaba. ²² Onon Samariyaabe, oon caafa ko on annaa, menen Yahuduuɓe, ko men anni men caafata, gam kisidam to Yahuduuɓe nun yiwata. ²³ Amma wakkati e wara, ki yottike du, de saafooɓe goonakuube saafirta Baaba e ruuhu e goonja. Iri saafooɓe ɓee don nun Baaba daartata. ²⁴ Alla laati nun Ruuhu. Gam majjum, e haani saafooɓe, saafira mo e ruuhu e goonja.»

²⁵ Debbo on wi'i: «Mii anni Almasiihu, bi'etedo Cubaado, waran. To o warii, o humpitanan men kujje fu.»

²⁶ Yeesu wi'i mo: «Min, baddoowo e maa, woni kanko.»

²⁷ Dow kaa don, aahiiɓe makko yottii to maɓɓe. No Yeesu baddata e debbo on, dum haaynii ɓe, amma baa

gooto maɓɓe wi'ay: «Ko daartataa?» Naa: «Gam ume baddataa e makko?»

²⁸ Den debbo on resi yoogirgal mum, witti siire, bati himɓe, wi'i: ²⁹ «Garee, daaree gorko batudo am ko gadunoomi fu. Kanko bane woni Almasiihu on?» ³⁰ Be burti siire nen, ɓe jahi to makko.

³¹ Wakkati den aahiiɓe e sawrina mo, e wi'a: «Moodibbo, nyaamu!»

³² O toontii ɓe: «Mii woodi ko nyaamaanmi, ko on annaa.» ³³ Aahiiɓe ɓen e yamontira: «Moy waddani mo ko nyaametee?»

³⁴ Yeesu wi'i ɓe: «Nyaamdu am laati nun wadugo sago lildo am, e heennyitingo golle de o hokkimmi.

³⁵ Onon, oon bi'a: “Faa hanne lebbi naay horii go dugge yottoo?” Amma min, mii wi'a on: ɓantee gite mon, daaree, gese ɓennii, de potii ruggeego. ³⁶ Duggudo heban joddi, hawritan biibe gam yonki tabitiiki, gam aawudo e duggudo seyodoo.

³⁷ Dum don e tabbitina ballool nol do: “Gooto e aawa, gooto e rugga.”

³⁸ Mi lilii on duggoon to on gollay. Wobɓe gollii, onon, on nafitoroo golle maɓɓe.»

³⁹ Der siire nen, Samariyaabe duuɓɓe goondinii Yeesu gam haala debbo ceediido, wi'i: «O batii am ko gadunoomi fu.» ⁴⁰ Gam majjum no Samariyaabe yottii to Yeesu, ɓe eeli mo o joodoo to maɓɓe. O wadi don balde didi. ⁴¹ Himɓe duuɓɓe, faa buri no arande, goondini mo, no nani haala makko. ⁴² Be bi'i debbo on: «Jooni, hinaa gam ka batudaa men tan acci men goondini. Amma menen e ko'e amen, men nanii haala makko, emen anni kanko woni Kisinoowo duuniyaaru lalley.»

Yeesu nyawtii bii semmenteejo gom (Luka 7.1-10)

⁴³ No Yeesu wadi ton balde didi, o witti Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seedike, o wi'i: «Annabiijo teddintaake der leydi mum.» ⁴⁵ No o yottii Galili, Galilinkeeɓe jabborii mo juude didi, gam kamɓe bo ɓe jahiino juulde Urusaliima, ɓe ji'iino ko o wadi ton fu.

⁴⁶ Den Yeesu warti Kana, der leydi Galili to o waylitinnoo diyam laatii jaram. Tawi bii gorko semmenteejo gom, yandaa, e fukkii Kafarnahum.

⁴⁷ Semmenteejo on nani Yeesu yiwii Yahudiya, warii Galili. O yahi to makko, o eeli mo o yaha o nyawtaa biyiiko badiido maayugo. ⁴⁸ Yeesu wi'i mo: «Abada on goondintaa, to on ji'ay kaayefiiji e haaynaareji.»

⁴⁹ Semmenteejo on wi'i mo: «Moodibbo, en jahu diga biyam maayay.»

⁵⁰ Yeesu wi'i mo: «Hootu, biya e wuuri.»

Gorko on goondini ko Yeesu bati dum, witti. ⁵¹ E laawol, golloobe makko fotti e makko, wi'i mo biyiiko yoofike. ⁵² O yami be: «Wakkati dey o yoofii?» Be toontii mo, be bi'i: «Keenya juura jonte den yoofi mo.»

⁵³ Baabiiko anniti wakkati oo don nun lalley Yeesu wi'i mo: «Biya yoofike!» Kanko e getti makko fu, be goondini Yeesu.

⁵⁴ Dum don woni kaayee fi dida bi ki Yeesu wadi Galili, no yiwunoo Yahudiya.

5

Yeesu nyawtii moofa

(Marku 2.28, Yuhaana 7.19-26 e 9.1-17)

¹ Baawo majjum, juulde Yahuduu6e e wada. Yeesu yahi Urusaliima.

² Urusaliima ton, takkol Dammugal baali, weldere diyam e woni don, nee wi'ee e Iburaninkeere Bayti-sayda. Dammude joy mawde e filtitii ne. ³ Nyaw6e duu66e e fukkii ley dammude den: wumu6e, layoobe, e [moofidin6e. Bee kedii diyam irtee,

⁴ gam malaykaajo Joomiraawo e jippoo e weldere nen tife e tife, e irta diyam dam. Nyawdo artudo naati e diyam dam de dam irtaa, e yoofoo no nyaw mum wa'i fu.] ⁵ Gorko nyawdo diga duubi laso e sappo e jeetati e wonunoo don. ⁶ Yeesu yi'i oo fukkii, anniti o booyidii e nyaw, yami mo, wi'i «Aa yidi yoofaago?» ⁷ Nyawdo on toontii mo, wi'i: «Moodibbo, mi walaa goddo ballando am naatugo

e weldere nen to diyam irtike, go mi yottoo fu, den goddo artii am naatugo.»

⁸ Yeesu wi'i mo: «Umma, ettu daago maa, yahu!»

⁹ Don maa don gorko on yoofii, etti daago mum e yaha. Dum fakkii e nyalaane siwteteene, ¹⁰ gam majjum hooree6e Yahuduu6e wi'i nyawtaado on: «Hanne nyalaane siwteteene nun, laawol hokkay maa doonodaa daago maa.» ¹¹ O toontii be, o wi'i: «Nyawtudo am, kan nun wi'immi: Ettu daago maa, yahu!» ¹² Be yami mo: «Moy nun bi'udo maa: Ettu daago maa, yahu?» ¹³ Amma nyawtaado on annaano mo, gam Yeesu mutii caka himbe sabbu no be duudiri e nokkure nen.

¹⁴ Baawo mum Yeesu fottitii e makko der suudu Alla, wi'i mo: «Daaru, jooni kan, a yoofike. Taa wadu hakke kade, wara ko buri dum bonugo hebee.» ¹⁵ Gorko on yahi batoy hooree6e Yahuduu6e wi'i Yeesu nun nyawti dum.

¹⁶ Go Yahuduu6e fuddi gaccaago Yeesu gam o wadii dum e nyalaane siwteteene. ¹⁷ Yeesu wi'i be: «Baaba am, e golloo faa hanne, min bo, mii golla.»

¹⁸ Gam majjum hooree6e Yahuduu6e hocci niya warugo mo, hinaa gam o biisii nyalaane siwteteene tan, amma gam o wi'i bo, Alla woni Baabiiko. O fotinii hoore makko e Alla.

Baawde Biddo Alla

¹⁹ Yeesu wi'i be: «Mii bata on e goonja: Biddo waawataa ko wadi goddum kan tan, sey ko yi'i Baaba e wada. Gam ko Baaba wadata fu, kanjum Biddo bo wadata. ²⁰ Gam Baaba e yidi Biddo, kan wadi e holla mo huune fu ko o wadata. O hollan mo golle burde dee do fu manju, faa haaynaare wada on. ²¹ Gam hande no Baaba fintinirta maay6e wuurina be, nun Biddo bo wuurinirta mo yidi. ²² Baaba kan, hiitataako goddo, amma o hokkii Biddo baawde hiitaago kiita fu, ²³ gam himbe fu teddina Biddo hande no teddiniri Baaba.

Neddo fu mo teddinay Biddo, teddinay Baaba liloydo mo.

²⁴ Mii bata on e goonja. Nanudo haala am ko goondini liludo am, hebii yonki tabitiiki, o hiitataake. O yiwii e maayde, o warii to yonki. ²⁵ Mii bata on e goonja: Wakkati e wara, ki yottike du, wakkati de maaybe nanata daane Biddo Alla. Nanube ne bo wuuran. ²⁶ Hande no Baaba laatorii bulirde yonki, hande nun o hokkii Biddo bo laato bulirde yonki. ²⁷ O hokkii mo baawde hiitaago, gam o laati nun Bii neddo. ²⁸ To dum haaynoo on. Wakkati waran, de maaybe wonube der caabeeje nanata daane makko, ²⁹ be burtoo. Wadube ko woodi, finta, heba yonki, wadube ko halli finta, hiitee.»

Haala Yeesu laati nun goonja

³⁰ «Min e hoore am, walaa fu ko baawumi wadugo. Ko nanumi, kiitortoomi. Kiita am e foonnitii, gam mi tokkataa sago am, sago lildo am nun tokkumi. ³¹ To mi seedanike hoore am, seedaaku am nootataake. ³² E woodi goddo ceedantoodo am. Mii anni seedaaku makko, ko o seedantoo am laati nun goonja. ³³ Onon, on lilii himbe to Yuhaana, o seedike goonja. ³⁴ Min, mi bukaaka seedaaku neddo, amma mi batii ka gam kison. ³⁵ Yuhaana laatike fitilla ku66oowa, jaaynoowa. On jabii welweltugo wakkati sedda e jayjol makko. ³⁶ Min, mii woodi seedaaku burru ru Yuhaana manju. Golle de Baaba yowanimmii mi wada, golle de gadanmi den nun seedantoo am no Baaba nun lilimmi. ³⁷ Baaba liludo am, kanko e hoore makko seedanii am. Abada on nanay daane makko, abada on ji'ay mo. ³⁸ Batu makko wonday e moodon, gam on goondinay mo o lili. ³⁹ Oon biditoo Dewte gam oon miiji de kokkan on yonki tabitiiki. Kanje seedantoo am. ⁴⁰ Amma, on jabay warugo to am gam kebon yonki.

⁴¹ Diga e himbe bane kebammi teddujal am, ⁴² amma mii anni on, mii anni yidde Alla walaa e moodon.

⁴³ Min, mi warii e inne Baaba am, on jabbaaki am. Amma to goddo wardii inne mum, on jaboto dum.

⁴⁴ Noy baawirton ko goondini, onon teddinontiroobe hakkune moodon, go accudon daartugo teddujal Alla?

⁴⁵ To on miilee min gaccotoo on yeeso Baaba. Muusa, mo jowudon hoolaare moodon dow mum, kanko nun gaccotoo on. ⁴⁶ To on goondiniino Muusa e goonja, on goondinanno am min bo, gam min o batani der dewte makko. ⁴⁷ Amma no on goondinay ko o winni, noy goondinirton haala am?»

6

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo (Matiye 14.13-21; Marku 6.30-44; Luka 9.10-17)

¹ Baawo majjum Yeesu joli maayo Galili, bi'eteenjo Tiberiya. ² Jama'aare duunne e tokki mo gam be ji'ii haaynaareeji di o wadi dow nyawbe. ³ Yeesu eenci dow waanne, joododii ton e aahibe mum. ⁴ Tawi juulde Yahuduu6e bi'eteede Paska 6adike. ⁵ Yeesu 6anti hoore, hollirii jama'aare duunne e fonnoy dum. O yami Filippu: «Toy ke6eten cooden nyaamdu ko nyaannata 6ee do fu?» ⁶ O batu nun makko gam o nana ko Filippu toontotoo, gam oo anni ko o miili wadugo.

⁷ Filippu toontii mo, wi'i: «Baa gollotoodo golle juude balde keme didi, joddi mum heyataa sooda peen, tawee moy fu heba nappel.» ⁸ Gooto e aahibe makko, bi'eteedo Andere, miiraawo Simon Piyer, wi'i mo: ⁹ «E woodi do suka gorko gom goodudo peen joy e liyyi didi, amma ume dum don wadanta 6ee do fu?»

¹⁰ Yeesu wi'i: «Bi'ee 6e, 6e joodoo.» Nokkuure nen e hebbi fudo, 6e joodii. Be gadan himbe ujune joyo. ¹¹ Yeesu etti peen kon, yetti Alla, yedi wonube don. O wadi liyyi dii bo hande nun. O hokki 6e faa 6e kaari. ¹² No 6e kaari, Yeesu wi'i aahibe mum: «Kawritee ko horii, baa goddum to halku.»

¹³ Be kawriti nappe peen joyo ko himbe 6en horii, ko kebbi killaaje sappo e didi.

¹⁴ No himbe yi'i kaayeeffi dum Yeesu wadi, 6e bi'i: «Lalley, kanko woni Annabiijo bi'aado e wara der duuniyaaru.»

¹⁵ Amma no Yeesu e anni 6e garan nanjugo dum e semme, 6e laamina, o dilli diga don, o eenci dow waanne, kanko tan.

Yeesu e yaha dow diyam maayo.
(*Matiye 14.22-34; Marku 6.45-53*)

¹⁶ Kiikiide mum, aahiibe Yeesu yahii fonjo maayo. ¹⁷ Be naati laana diyam gam 6e jola, 6e jaha Kafarnahum. Niwre fuddii wadugo, tawi Yeesu hewtaaki 6e taw. ¹⁸ Henu mawkol e wifa, galmaji diyam e ummoo. ¹⁹ Be jawdini laana kan faa 6e kebi hande kilo joy naa jeego'o. Den 6e kolliri Yeesu e yaha e koyde dow maayo, faa battii 6e. Be kuli. ²⁰ Yeesu wi'i 6e: «Min nun, to on kulee!» ²¹ Be eeli mo o naata e laana kan. Don maa don 6e jottii fonjo to 6e poonnii.

Himbe e daarta Yeesu

²² Fini mum, jama'aare wounoone fonjo maayo, yi'i laana goota tan woni ton. Yeesu naatiday e aahiibe mum laana kan. Kambe tan yawti e makka. ²³ Laanaaje yiwude Tiberiya warii takkol to 6e nyaami peen don, 6aawo no Joomiraawo yetti Alla. ²⁴ No jama'aare yi'i Yeesu e aahiibe mum walaa don, 6e naati laanaaje, 6e batti Kafarnahum daartoygo mo.

Yeesu woni nyaamdu kokkoowol yonki

²⁵ No 6e tawi Yeesu fonjo maayo, 6e bi'i dum: «Moodibbo, dey garudaa do?» ²⁶ Yeesu toontii 6e, wi'i: «To goonja nun, hinaa gam on ji'ii kaayeeffi acci oon daartammi. Ko daartirton am woni gam on nyaamii faa on kaarii. ²⁷ To on gollee gam nyaamdu keennoowol, amma gollee gam nyaamdu tabitintonjol, kokkoowol yonki tabitiiki. Nyaamdu njol don

nun, Bii neddo hokkata on, gam kanko Alla Baaba, wadani maane baawde mum.»

²⁸ Den 6e yami mo, 6e bi'i: «Ume men gadata ko men gada golle de Alla yidi?» ²⁹ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Golle de Alla yidi woni goondinon mo o lili.»

³⁰ Be toontii mo, 6e bi'i: «Kaayeeffi kiye gadataa men ji'a, faa men goondinee? Ume gadataa?»

³¹ Maamiraabe amen nyaamii nyaamdu maannu der haro, hande no dewte wi'i: «O hokkii 6e nyaamdu yiwunu dow kammu.» ³² Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: hinaa annabi Muusa hokki on nyaamdu yiwunol dow kammu. Baaba am hokki on nyaamdu geetol, yiwunol dow kammu. ³³ Nyaamdu njol Alla hokkata woni, yiwunol dow kammu, kokkoowol duuniyaaru yonki.» ³⁴ Be bi'i mo: «Moodibbo, hokku men nyaamdu njol baadey.»

³⁵ Yeesu wi'i 6e: «Min woni nyaamdu kokkoowol yonki, garudo to am, rafataake abada, goondindo am bo dondataake abada. ³⁶ Amma mi batti on: on ji'ii am, ko on goondinay. ³⁷ Be Baaba hokkimmi fu, waran to am. Garudo to am fu, mi salataako dum. ³⁸ Gam wadugo ko jidumi bane acci yiwmi dow kammu, amma gam mi wada ko liludo am yidi. ³⁹ Nani ko lildo am yidi: to baa gooto der himbe o hokki am majju, amma gam mi ummitina 6e nyalaane darnjal. ⁴⁰ Nani ko Baaba am yidi: ji'udo Biddo fu, to goondinii mo, hebii yonki tabitiiki. Mi ummitinan mo nyalaane darnjal.»

⁴¹ Yahuduu6e e dumbitoo hakkune mum dow haala Yeesu, gam o wi'i: «Min woni nyaamdu yiwunol dow kammu» ⁴² Be bi'i: «Oo do, hinaa Yeesu bii Yusufu, mo annuden inna mum e baaba mum on na? Noy o wi'irta: «Dow kammu yiwmi?»»

⁴³ Yeesu wi'i 6e: «To on dumbitee hakkune moodon! ⁴⁴ Goddo waawataa ko wari to am, to Baaba lildo am fooday mo. Min, mi ummitinan mo nyalaane darnjal. ⁴⁵ E winnii der dewte annabiibe: «Be fu

Alla janninan 6e.” Neddo fu nanudo ko Baaba bati, go jabi janninol makko, waran to am. ⁴⁶ Baa gooto yi'ay Baaba, to hinaa yiwudo to Alla, kanko tan yi'i Baaba. ⁴⁷ Mii bata on e goonja: Goondindo am, hebii yonki tabitiiki. ⁴⁸ Min woni nyaamdu kokkoowol yonki. ⁴⁹ Maamiraabe moodon nyaamii maannu der haro, 6e maayii bo. ⁵⁰ Njol do nun nyaamdu yiwuɗol dow kammu, nyaamudo njol fu maayataa. ⁵¹ Min woni nyaamdu yonkintewol, yiwuɗol dow kammu. To neddo nyaami nyaamdu njol, wuuran faa abada. Nyaamdu njol kokkanmi gam duuniyaaru wuura, laati nun bannu am.»

⁵² Dow kaa don Yahuduu6e e yeddontira no waawi fu, e wi'a: «Noy neddo oo waawirta ko hokki en bannu mum nyaamen?» ⁵³ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Mii bata on e goonja: To on nyaamaay bannu Bii neddo, on jaray yiyam makko, yonki walaa der moodon. ⁵⁴ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, hebii yonki tabitiiki. Mi fintinan mo nyalaane darɗal. ⁵⁵ Gam bannu am laati nun nyaamdu lalley, yiyam am bo laati nun jaram lalley. ⁵⁶ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, oo wondi e am, min bo mii wondi e makko. ⁵⁷ Baaba liloydo am laati nun buurudo. Gam makko buurumi. Hande nun nyaamudo am fu, wuurirta gam am. ⁵⁸ Njol do nun woni nyaamdu yiwuɗol dow kammu. Njol nandaa e njol kaakiraabe moodon nyaamuno, 6e maayii bo. Nyaamudo nyaamdu njol do wuuran faa abada.»

⁵⁹ Haalaaji dii do nun Yeesu jannini der suudu waajorde Kafarnahum.

Yonki tabitiiki

⁶⁰ No 6e nani haalaaji din, duuggal e aahiibe makko wi'i: «Haala ka e tiidi. Moy waawata ko jabi ka?»

⁶¹ Yeesu faami der 6erne mum, aahiibe mum e dumbitoo dow majjum, go o wi'i 6e: «Haala kan jibi on nun? ⁶² Jon kan to on ji'ii Bii neddo eenci to wonunoo, den mum noy gadoton? ⁶³ Ruuhu woni

buurinoowo, bannu nafataa goddum. Haalaaji haalanmi on dii, laati nun Ruuhu e yonki. ⁶⁴ Nani e woodi hakkune moodon 6e goondinay.» Gam Yeesu e anni diga fuddoode, 6e goondinay dum, e jammotoodo dum. ⁶⁵ O beydi o wi'i: «Gam majjum bi'umi on: “Walaa baawoowo ko wari to am, to Baaba hokkay dum no warirta”.»

⁶⁶ Diga den, duuggal e aahiibe makko dilli, acci tokkugo mo. ⁶⁷ Den Yeesu yami aahiibe sappo e dido 6en: «Onon bo, oon jidi dillugo na?»

⁶⁸ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to moy men jahata? An woodi haala kokkoowa yonki tabitiiki. ⁶⁹ Men goondinii, emen anni an woni Ceniido yiwudo e Alla.»

⁷⁰ Yeesu toontii 6e, wi'i: «Hinaa min subii on, onon sappo e dido? Gooto moodon laati nun seydaanujo.»

⁷¹ Haala Yahuuda, bii Simon Iskariyot nun o batata, gooto der sappo e dido 6en. Oo don woni jammotoodo mo.

7

Miiraa6e Yeesu goondinay dum

¹ Baawo majjum Yeesu e woosoo der Galili. O yidaa woosaago der Yahudiya gam hooree6e Yahuduu6e e daarta no warirta mo. ² Tawi juulde Yahuduu6e bi'eteede juulde bukaaji 6adike. ³ Miiraa6e Yeesu wi'i dum: «Eggu, jahaa Yahudiya gam aahiibe maa yi'a golle de gadataa. ⁴ Goddo suudataa ko wadata, to e yidi an-neego. No aa wada golle dee, hollitin hoore maa him6e.»

⁵ Baa miiraa6e makko goondinay mo. ⁶ Yeesu wi'i 6e: «Wakkati am waray taw, amma onon, wakkati fu laati nun wakkati moodon. ⁷ Him6e duuniyaaru waawataa ko wanyi on, amma min, 6ee banyimmi gam mii seedoo golle ma66e woodaa. ⁸ Onon, jahee juulde den. Min, mi yahataa, gam wakkati am waray taw.» ⁹ No o bati 6e kaa don, o joodii leydi Galili.

Yeesu yahi juulde bukaaji

¹⁰ No miiraa6e Yeesu yahi juulde den, Yeesu bo yahi ton, amma o

hollitay hoore makko, o suudii.
¹¹ Hooreeɓe Yahuduuɓe e daarta mo der juulɗe, e wi'a: «Toy o woni?»

¹² Himɓe ɗuuɓɓe e dumbitoo dow haala makko. Wobɓe e wi'a: «Nedɗo geeto nun!» Wobɓe bo e wi'a: «Nun nun bane, majjinoowo himɓe nun.» ¹³ Godɗo suusay batango mo e daane towne, gam ɓee kula hooreeɓe Yahuduuɓe.

¹⁴ Tawi juulɗe ɗen fecciri, go Yeesu fuddi jannjingo der suudu Alla. ¹⁵ Haaynaare wadi Yahuduuɓe sanne, ɓe bi'i: «Noy o waawiri dewte, kanko mo jannay?»

¹⁶ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Jande janninammi on, yiway e am. Diga to liloyɗo am, ɗum yiwi. ¹⁷ To nedɗo e yidi wadugo sago Alla, o annitan janninol am to Alla yiwi, naa bo to haalaaji am, e baawɗe am nun yiwi. ¹⁸ Batanoowo hoore mum, hoore mum nun daartanta tedduɗal. Amma daartoowo tedduɗal liloyɗo ɗum, oo ɗon goonja nun batata, fewre walaa e makko. ¹⁹ Hinaa Muusa hokki on tawreeta na? Amma baa gooto moodon golliray tawreeta. Ko woni sabbu go oon daarta warugo am?» ²⁰ Himɓe ɓen toontii mo, wi'i: «An, aa woodi ginnool. Moy daartata warugo maa?»

²¹ Yeesu toontii ɓe: «Golle goote tan gadumi, on fu, haaynaare wadi on. ²² Muusa hokkii laawol gadon julnol. Diga to Muusa du bane ɗol yiwi, diga to kaakiraabe mon nun, go oon julna suka nyalaane siwte-teene. ²³ To suka e julnee nyalaane siwteteene, gam to tawreeta Muusa yartee, gam ume monnotodon gam mi nyawtii tagaado bumbum nyalaane siwteteene? ²⁴ Accee hiitoraago no ji'irton, amma gadee kiita poonnitika.»

Yeesu woni Almasiihu na?

²⁵ Go himɓe Urusaliima wobɓe wi'i: «Hinaa oo ɗo ɓe daartata warugo na? ²⁶ Oo woni caka maɓɓe, oo bata, ɓe bi'ay mo gokka. Den mawɓe amen annitin nun kanko woni Cubaado na? ²⁷ Oo ɗo kan, een anni to yiwi, amma

to Cubaado e wara, godɗo annataa to o yiwata.»

²⁸ Tawi Yeesu e jannjina der suudu Alla, o bati e daane towne, o wi'i: «Oon annimmi, oon anni to yiwumi! Min bane waddi hoore am. Liloyɗo am laati nun goonjaajo. Kanko woni mo on annaa. ²⁹ Min, mii anni mo gam to makko yiwmi. Kanko liloymmi.»

³⁰ Den ɓe daarti no ɓe nanjirta mo, amma godɗo junjo mum meemaay mo, gam wakkati makko waray taw. ³¹ Duuggal der jama'aare goondinii mo, wi'i: «To Cubaado warii, o wadan kaayeeɓi burudi di gorko oo wadi na?»

Reenuɓe suudu Alla lilaama nanja Yeesu

³² Farisaaɓe nani ko himɓe ɓen dumbitintoo dow haala Yeesu. Hooreeɓe Limaamiibe e Farisaaɓe lili reenooɓe, nanja mo. ³³ Yeesu wi'i: «Min, mii wondi e moodon sedɗa taw. Baawo mum, mi wittan to liloyɗo am. ³⁴ On daartan am, amma on jiiataa am, gam on baawataa ko yahi to gonumi.»

³⁵ Yahuduuɓe yamontiri, wi'i: «Toy o yahata ko en baawataa ko yiiti mo? O yahan to himɓe meeden feroyɓe to Yunaninkeeɓe, o jannjina Yunaninkeeɓe na? ³⁶ O wi'ii en daartan mo, en jiiataa mo, gam en baawataa ko yahi to o tawetee. Kaye nun kaa ɗon bo?»

Diyam yonki

³⁷ Nyalaane sakitiineere der juulɗe ɗen ɓuri teddugo. Nyaane mum, Yeesu darii, bati e daane towne, wi'i: «Nedɗo fu dondaado wara to am, yara. ³⁸ Goondindo am fu, "ilaadi diyam yonki mawɗi ilan e ɓerne mum" hande no Dewte bati.»

³⁹ O batu nun kaa ɗon dow Ruuhu mo goondindo fu heɓata. Den Ruuhu hokkaaka taw, gam Yeesu teddi-naaka taw.

Himɓe luudontirii sabbu Yeesu

⁴⁰ No wobɓe der jama'aare nen nani haala ka, wi'i: «Lalley kanko woni Annabiijo.» ⁴¹ Wobɓe wi'i: «Kanko woni Cubaado.» Wobɓe bo wi'i: «Cubaado yiwani diga Galili na?» ⁴² Dewte wi'ay ba, e lenyol annabi

Dawda nun Cuɓaado yiwata, der siire Baytilaama, to Dawda yiwi? ⁴³ Jama'aare nen luudontiri gam makko. ⁴⁴ E woodi yidube nanjugo mo der maɓɓe, amma goddo junjo mum meemaay mo.

Mawbe Yahuduube goondinay Yeesu

⁴⁵ Reenoobe warti to hoorebe Li-maamiibe e Farisaabe, ɓe yami ɓe, ɓe bi'i: «Ko woni sabbu ko on gad-day mo?» ⁴⁶ Reenoobe ɓen toontii, wi'i: «Abada goddo batiray no gorko on batiri.» ⁴⁷ Farisaabe yami ɓe: «Onon bo on majjinaama hinaa? ⁴⁸ E woodi baa gooto der hoorebe, maa bo der Farisaabe goondindo mo na? ⁴⁹ Amma jama'aare ne annaa tawreeta, ne yaa'aane»

⁵⁰ Gooto der maɓɓe, bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Yeesu wi'i ɓe: ⁵¹ «Tawreeta meeden e hiitoo neddo tawee nanaaka ko o bati, annaaka ko o wadi na?» ⁵² Be bi'i mo: «An bo a Galilinkejo na? Widita Dewte, a yi'an walaa annabiijo yiwudo Galili.» [⁵³ Baawo mum, moy fu hooti wuro mum.

8

Debbo jeenoowo

¹ Yeesu yawti far waanne Jayt-uje. ² Subaka kecco o witti der suudu Alla. Jama'aare fu wari. O joodii, oo jannina ɓe. ³ Moodiɓɓe tawreeta, e Farisaabe waddi debbo nanjaado e wada jeenu. Be darni mo caka jama'aare. ⁴ Be bi'i Yeesu: «Moodibbo, debbo oo do nanja nun e wada jeenu. ⁵ Muusa batii der tawreeta men, iri debbo oo don kaaye nun warirtee. An bo, kaye bi'udaa?»

⁶ Be baddu nun ɓe yoyra mo, gam ɓe keɓa no ɓe gaccorii mo. Amma Yeesu jimminii, e winna e honnu mum dow leydi. ⁷ No ɓe tokki ɓee yamitoo mo, Yeesu ɓanti hoore, wi'i ɓe: «Goddo moodon mo waday hakke dadey arta fadda mo hayre.»

⁸ O jimminii kade, oo winna e leydi. ⁹ No ɓe nani ka, ɓe dilli gooto gooto. Nayeebe arti dilli. Yeesu e debbo on

tan horii. ¹⁰ Yeesu ɓanti hoore, wi'i mo: «Debbo, toy ɓe goni? Baa gooto hiitaaki maa?» ¹¹ O toontii, o wi'i: «Moodibbo, baa gooto.» Yeesu wi'i mo: «Min bo, mi hiitataako ma. Yahu, taa mayta kade wadugo hakke.»]

Yeesu woni jayjol duuniyaaru

¹² Yeesu baddi e maɓɓe kade, wi'i: «Min woni jayjol duuniyaaru. Tokkudo am, yahataa e niwre abada, amma o heɓan jayjol yonki.» ¹³ Dow kaa don, Farisaabe wi'i mo: «To aa seedanoo hoore maa, seedaaku maa jabataake.»

¹⁴ Yeesu toontii ɓe, wi'i: «Baa to mi seedanike hoore am, seedaaku am e laatii goonja, gam mii anni to yiwmi, mii anni to jahammi bo. Amma onon, on annaa to yiwmi, on annaa bo to jahammi. ¹⁵ Oon gada kiitaa hande no himbe hiitortoo, amma min, mi hiitataako goddo. ¹⁶ To mii wada kiita, kiita am e laatii goonja, gam mi hiitataako min tan, amma Baaba liloydo am, e wondi e am. ¹⁷ E wannii e tawreeta moodon: "Seedaaku himbe dido e laatii goonja". ¹⁸ Mii seedanoo hoore am. Baaba liloydo am bo, e seedanoo am.» ¹⁹ Be bi'i mo: «Toy Baaba maa woni?» Yeesu toontii, wi'i ɓe: «On annaa am min, hakko Baaba am. To oon annunoo am, maa on anniino Baaba am bo.»

²⁰ Yeesu batii haalaaji dii no o janninta der suudu Alla, to nokkuure ceede Alla wattetee. Goddo nanjay mo, gam wakkati makko yottaaki taw.

On baawataa yahugo to jahanmi

²¹ Yeesu wi'i ɓe kade: «Mi nani yaha, on daartan am, on maaydan e hakkeji moodon. On baawataa ko yahi to jahanmi.» ²² Yahuduube wi'i: «O waritinto nun naa? Gam o wi'i en baawataa ko yahi to o yahata.» ²³ Yeesu wi'i ɓe: «E ley jeyadon, amma min, dow jeyaami. E duuniyaaru nuu jeyadon, amma min, mi jeyaaka e maayru. ²⁴ Gam majjum bi'umi on: on maaydan e hakkeji moodon. Gam to on goondinay min woni mo gonmi, on maaydan e hakkeji moodon.» ²⁵ Be yami mo: «An

moy nun laatidaa?» Yeesu toontii: «Mo bi'unoo mi on diga arande, laatiimi. ²⁶ Mii woodi huune duuddum ko batanmi, e ko kiitotoomi dow mon. Amma liloydo am laati nun goonjaajo. Ko nanumi e makko, batanmi duuniyaaru.»

²⁷ Be paamay naa Baaba nun o batanta be. ²⁸ Den Yeesu wi'i be: «To Bii neddo bilaama fu, den paamoton “min woni mo gonmi,” mi wadataa bo goddum e hoore am, amma mi batan nun ko Baaba ekkitinimmi tan. ²⁹ Liloydo am e wondi e am, o accay am min tan, gam ko welata mo gadanmi wakkati fu.» ³⁰ No o bati hande nun, duubbe goondinii mo.

Rimbe e maccube

³¹ Yeesu wi'i Yahuduu6e, goondinbe dum: «To oon jogii haala am, on laati nun aahii6e am lalley. ³² On annan goonja. Goonja bo rindinan on.»

³³ Be toontii mo, be bi'i: «Menen, men yiwi e lenyol Iburahiima, abada men laataaki maccube goddo. Noy bi'irtaa men dimdan?» ³⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Mii bata on e goonja: gadoowo hakke fu laati nun maccudo hakke. ³⁵ Maccudo wonataako der saare baadey, amma biddo nun wonotoo der saare e baadey ³⁶ To Biddo rindinii on, on laatoto rimbe e goonja. ³⁷ Mii anni on yiwi e lenyol Iburahiima, amma oon daarta warugo am gam haala am naatay der moodon. ³⁸ Ko ji'umi e Baaba kan nun batanmi, onon bo oon gada ko Baaba moodon wi'i on.»

³⁹ Be toontii mo, be bi'i: «Baaba amen woni Iburahiima.» Yeesu wi'i be: «To on laatino bi66e Iburahiima e goonja, maa on gadiino golle Iburahiima. ⁴⁰ Amma jooni oon daarta warugo am, min batudo on goonja ka nanumi to Alla. Dum don Iburahiima waday dum. ⁴¹ Onon, golle Baaba moodon gadoton.» Be bi'i mo: «Menen, men jaaluu6e bane, Baaba gooto men goodi, kanko woni Alla.»

⁴² Yeesu wi'i be: «To Alla nun laatinoo Baaba moodon, maa on jidiino am, gam to Alla yiwmi, ko garumi. Mi wadday hoore am, amma kanko

lilimmi. ⁴³ Gam ume ko on nanataa haala am? Gam on baawataa ko hettinii haala am. ⁴⁴ Seydan woni baaba moodon. Jidaadi baaba moodon gadoton. Baroowo nun o laatii diga fuddoode. O walaa der goonja, gam goonja walaa der makko. To oo bata fewre, jikku makko nun, gam oo pewoowo, oo baaba fewre. ⁴⁵ Amma min, gam mii bata goonja, wadi ko on goondinay am. ⁴⁶ Moy moodon waawata seedaago mi wadii hakke? To mi batii goonja, gam ume ko on goondintaa am? ⁴⁷ Neddo Alla nun hettintoo haala Alla. Onon, on kettintaako gam on laataaki him6e Alla.»

Yeesu e buri Iburahiima

⁴⁸ Yahuduu6e wi'i mo: «Men batay goonja no men bi'i a laati nun samariyaajo, aa woodi bo ginnool na?» ⁴⁹ Yeesu toontii be, wi'i: «Mi woodaa ginnool, amma mii teddina Baaba am. Onon, oon jawoo am. ⁵⁰ Teddunjal hoore am bane daartanmi. E woodi daartanoowo am teddunjal, kiitotoodo. ⁵¹ Goonja batanmi on: Ja6udo haala am fu, maayataa abada.»

⁵² Yahuduu6e wi'i mo: «Jooni men tabbitini aa woodi ginnool. Iburahiima e annabiibe fu maayi, amma an, a wi'ii: “Ja6udo haala am fu, maayataa abada”. ⁵³ Aa buri Iburahiima baaba amen mannu na? O maayii, annabiibe bo maayii. Ume miiludaa aa laatii?»

⁵⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «To hoore am teddinanmi, teddunjal am laati nun baanji. Baaba am, mo bi'oton Alla moodon on nun teddintammi. ⁵⁵ On annaa mo. Amma min, mii anni mo. To mi wi'ii mi annaa mo, mi laatoto pewoowo hande moodon. Amma mii anni mo, mi tokkii haala makko. ⁵⁶ Baaba moodon Iburahiima e seyorino yi'ugo nyalaane wittooyo am. O yi'ii ne, go berne makko weli.»

⁵⁷ Yahuduu6e wi'i mo: «A waday taw baa duubi lasoy didi e sappo, go aa wi'a a yi'ii Iburahiima?» ⁵⁸ Yeesu toontii be, wi'i: «Mii bata on e goonja: Diga Iburahiima tagaaka, min, mi

na'on.» ⁵⁹ Dow kaa don be etti kaaye be padda mo. Amma Yeesu soltii, wurtii e suudu Alla.

9

Yeesu wuntinii dimdaado e bundan

¹ No Yeesu yawtata, o yi'i gorko dimdaado e bundan. ² Aahiiibe makko yami mo, wi'i: «Moodibbo, moy wadi hakke, kanko na, naa baaba e inna makko nun, ko o rindaa e bundan?» ³ Yeesu toontii be wi'i: «Kanko bane wadi hakke, baaba e inna makko bo bane. Amma gam baawde Alla yi'ee e makko nun. ⁴ No jaynol na'on taw, haani gaden golle liloydo am. Gam jemma waran de goddo waawataa ko gollii. ⁵ No mii tawaa e duuniyaaru, min woni jaynol mayru.»

⁶ Den, no o bati kaa don, o tuuti joode e leydi, o laawi loope e joode den, o moomi e gite bumdo on. ⁷ O wi'i mo: «Yahu sulmaa weeldere Silowe.» (Dum wi'ay maa Lilaado). O yahi, o sulmii. O warti oo yi'a.

⁸ Wondunooobe e makko, e yi'annoobe mo oo fiya bara, wi'i: «Hinaa oo do joodotono e fiya bara na?» ⁹ Wobbe wi'i: «Kanko nun!» Wobbe bo wi'i: «Kanko bane! Nandi makko nun!» Gorko on e hoore mum wi'i: «Min nun lalley!» ¹⁰ Be yami mo: «Noy bumtirdaa?» ¹¹ O toontii: «Gorko bi'eteedo Yeesu laawi loope, moomi e gite am, wi'immi: "Yahu weldere Silowe, culmodaa". Jahumi, culmiimi, ko bumtumi.» ¹² Be yami mo: «Toy gorko on woni?» O toonti: «Mi annaa!»

Farisaafe e yantinoo bumtinaado

¹³ Den be jaari bumtinaado on to Farisaafe. ¹⁴ Nyalaane Yeesu laawi loope wumtini mo, laati nun nyalaane siwteteene. ¹⁵ Farisaafe bo yami mo, wi'i: «Noy bumtirdaa?» O toontii be: «O moomu nun loope e gite am, ko culmiimi, ko bumtumi.» ¹⁶ Wobbe der Farisaafe wi'i: «Gorko on waawataa ko yiwi to Alla, gam o jogaaki nyalaane siwteteene.» Wobbe bo wi'i: «Noy gadoowo hakke waawirta ko wadi iri kaayefiiji dii do?» Go be ceenniri hakkune maabe.

¹⁷ Farisaafe yami bumtinaado on kade, wi'i: «An kaye batataa dow bumtindo maa on?» O toontii be, o wi'i: «Annabiijo nun.»

¹⁸ Hooreebe Yahuduupe jabay naa oo laatino bumdo, sey no be noddi baaba e inna makko. ¹⁹ Be yami be: «Oo do biddo moodon mo bi'udon rindaa e bundan on nun don na? Jon kan noy o wuntiri?» ²⁰ Baabiiko e inniiko toontii: «Emen anni biddo amen nun, e bumdan nun bo o rindaa. ²¹ Amma no o wuntiri jooni, men annaa. Men annaa bo moy wuntini mo. Kanko bo o mawdo nun. O waawan ko toontanii hoore makko. Yamee mo!»

²² Baabiiko e inniiko toontorike nun nun gam bee kula hooreebe Yahuduupe. Gam be desu nun: Neddo fu jabi Yeesu laati nun Cubaado, be diiwa dum, be burtina waajorde. ²³ Gam majjum saareeji makko wi'i: «O mawnii, yamee mo!»

²⁴ Farisaafe nodditii bumtinaado on, be bi'i mo: «Teddin Alla, emen anni, menen kan, gorko on hakkeejo nun.» ²⁵ O wi'i be: «To o hakkeejo nun, min kan, mi annaa. Goota tan annumi: Mi bumunoodo, jooni mii yi'a.» ²⁶ Be yami mo: «Ume o wadi e maa? Noy o wuntiniri maa?» ²⁷ O toontii be, o wi'i: «Mi batiino on dum, amma on kettinaaki. Gam ume go oon jidi nanitaago ka kade? Naa onon bo, on jidu nun laataago aahiiibe makko?»

²⁸ Be jenni mo, be bi'i: «An woni aahiijo makko! Menen, men aahiiibe Muusa nun. ²⁹ Menen, emen anni Alla baddii e Muusa, amma kanko, men annaa to o yiwi.»

³⁰ Gorko on toontii be, wi'i: «E dum haaynii no on annaa to o yiwi, ko o wuntinimmi!» ³¹ Een anni Alla hettinantaako wadoobe hakke, amma oo hettinanoo teddindo mo, gadoowo sago makko. ³² Dadey nanaaka bumtindo dimdaado e bundan. ³³ To hinaa to Alla gorko on yiwi, o waawataano ko wadi goddum.»

³⁴ Be toontii mo: «An, bumbum, der hakkeeji dimadaa, an janninta men!» Be nyeebi mo yaasi.

Bundan der berne

³⁵ Yeesu nani 6e nyeebii bumti-naado on, yi'itii mo, yami mo: «An kan, aa goondini Bii neddo na?» ³⁶ O toontii: «Moodibbo, moy woni kanko faa mi goondina mo?» ³⁷ Yeesu wi'i mo: «A yi'ii mo, baddoowo e maa woni kanko.» ³⁸ O toontii: «Moodibbo, mii goondini.» O sujidani Yeesu.

³⁹ Den Yeesu wi'i mo: «Mi waru nun der duuniyaaru mi wada kiita, gam wumu6e yi'a, yi'oo6e wuma.» ⁴⁰ Farisaabe tawanoobe don, nani ka, yami mo, wi'i: «Menen bo, men wumu6e na?» ⁴¹ Yeesu toontii 6e: «To oon bumuno, on goodataano boofi. No bi'oton jooni oon ji'a, gam majjum boofi moodon tabitii.»

10

Ballool duroowo e baali

¹ Yeesu wi'i: «Mii bata on e goonja, neddo fu naatoowo der hoggo baali go naatiray dammugal, go yartorii to feere, kanko woni gujjo, kanko woni pasotoodo. ² Amma duroowo baali, dammugal nun naatirta. ³ Cakkiido dammugal ma66bitanan mo, baali din bo nanan daane makko. O noddiran di, njaye fu e inne mum, o yaara di yaasi. ⁴ To o wurtinii di di fu, o ardo di, di tokka mo gam dii anni daane makko. ⁵ Abada di tokkataa kodo, amma di doggan mo nun faa woddi gam di annaa daane ho66e.»

⁶ Yeesu wadani 6e ballool njol, amma 6e paamay ko njol fillitii.

Yeesu laatii duroowo geeto

⁷ Yeesu wi'i 6e kade: «Mii bata on e goonja, min woni dammugal baali. ⁸ Artu6e am warugo fu, laati nun wuy6e e pasotoo6e, amma baali dii nananay 6e. ⁹ Min woni dammugal. Neddo fu naatirido e am, hisan, heban durdugol, ooran, jaannyan. ¹⁰ Gujjo warataa maa gam wujja, o wara, o biisa, amma min, mi waru nun gam him6e he6a yonki, he6a ki kii heewi.

¹¹ Min woni duroowo geeto. Duroowo geeto woni kokkitiroowo yonki mum gam baali mum. ¹² Amma biiro, mo laataaki duroowo geeto, mo jeyaa baali, to yi'ii buuru,

sey dogga, acca baali. Buuru nanja baali din, sankita koriidi. ¹³ Biiro on doggan gam faalaaka e majji. ¹⁴ Min woni duroowo geeto. Mii anni baali am, baali am bo e annimmi. ¹⁵ Hande no Baaba annirimmi, non annirmi Baaba. Mii hokka yonki am gam baali am. ¹⁶ Mii woodi kade baali goddi di galaa der hoggo njol. Dii don bo haani mi dura dum. Di nanan daane am, di laatoo darne woore, di gooda duroowo gooto.

¹⁷ Baaba e yidimmi gam mii hokkitira yonki am gam mi hebitoo ki kade. ¹⁸ Goddo ittanta am ki, min hokkata ki e hoore am. Mii woodi baawde hokkitirgo ki, mii woodi bo baawde hebitaago ki. Ooda kaa don ke6umi e Baaba am.»

¹⁹ Batuuji dii seenni kade Yahuduu6e. ²⁰ Duu66e ma66e e wi'a: «Oo ginnaajiijo nun, o haanja nun. Gam ume go oon kettinanoo mo?» ²¹ Amma wo66e wi'i: «Batu kaa, haala ginnaajiijo bane. Ginnool waawan ko wuntini bundo na?»

Yahuduu6e salike Yeesu

²² Juulde senuki suudu Alla e wadenoo Urusaliima. Dum fottii e dabbune. ²³ Ley suudu Alla don, Yeesu e yaha e warta ley danki Suleymaanu. ²⁴ Yahuduu6e fillitii mo, wi'i mo: «Faa dey accataa men der seko? To an woni Cu6aado laabinan men.»

²⁵ Yeesu toontii 6e: «Mi batii on, on goondinay. Golleeji di gadirmi inne Baaba am, e seedanoo am. ²⁶ Amma on goondinay gam on laataaki baali am. ²⁷ Baali am e nana daane am. Mii anni di, dii tokkimmi. ²⁸ Mii hokka di yonki tabitiiki, di baatataa abada. Goddo teetataa di e junjo am. ²⁹ Baaba am kokkudo am di, 6uri hu-une fu. Goddo waawataa ko teeti di e junjo Baaba. ³⁰ Min e Baaba fu, men gooto.»

³¹ Den Yahuduu6e etti kade kaaye gam 6e padda mo. ³² Yeesu wi'i 6e: «Mi wadii yeeso moodon golleeji booddi duuddi e baawde Baaba. Der golleeji din, diye e majji jidandon warirgo am kaaye?» ³³ Yahuduu6e toontii mo: «Gam golle boodde bane men

jidi warirgo maa kaaye, ko men jidi warirgo maa nun, gam a yennii Alla. An a tagaado nun, a wadii hoore maa Alla.»

³⁴ Yeesu toontii 6e: «Dum winnaaka der tawreeta moodon: “Alla wi’ii on, on allaa6e na?”» ³⁵ To tawreeta nod-dii allaa6e, 6e o baddi, een anni ko dewtere bati ikkintaake. ³⁶ Onon mo Alla seni, ko lili mo e duuniyaaru, oo don nun bi’oton: “A yennii Alla!” Gam o wi’ii oo laatii Biddo Alla. ³⁷ To mi waday golle Baaba am, to on goondinee am. ³⁸ Amma to mii wada de, baa to on goondintaa am, min e hoore am, goondinee golle am, gam annon, paamon Baaba na’on e am, min bo mi na’on e Baaba.»

³⁹ Be daarti nanjugo mo kade. O sottii 6e. ⁴⁰ Yeesu wittii fonjo maayo Urdun, nokkuure to Yuhaana wadannoo batisi arande, o joodii ton. ⁴¹ Him6e duu66e wari e makko, wi’i: «Yuhaana waday alaama kaayniika baa goota. Amma, ko o bati e gorko on fu laati nun goonja.» ⁴² Ton duu66e goondini Yeesu.

11

Maayde Lasar

(Luka 10.38, 40, 7.11-16; Marku 5.35-43)

¹ Gorko gom, bi’eteedo Lasar e tawano Baytaniya, o nyawi. O woodi sakikiraa6e dido, Mariyama e Marta. ² Mariyama on nun woni moomunoodo wardi e Joomiraawo, go o moytiri gaasa makko koyde Yeesu. Sakiike makko, Lasar nyawunoo. ³ Sakikiraa6e makko lili e Yeesu wi’a mo: «Moodibbo, beldiijo maa yandaa.»

⁴ No Yeesu nanunoo ka, wi’i: «Nyaw dum don nyaw maayde bane. Dum waru nun gam teddujal Alla, gam Biddo Alla teddiniree e majjum.»

⁵ Yeesu e yidi Marta, e miiraawo mum, e Lasar. ⁶ Baa no o nani Lasar yandaa, haday mo joodaago balde didi to o wonunoo. ⁷ Baawo majjum o wi’i aahii6e makko: «En bittee leydi Yahudiya!» ⁸ Aahii6e wi’i: «Moodibbo, baa 6ooyay Yahuduube e

daartano warirgo maa kaaye, go ton nun bittataa?» ⁹ Yeesu toontii: «Hinaa wakkatiiji sappo e didi woni der nyaalooma? Jahoowo nyaalooma fergataako gam oo yi’a jayjol duuniyaaru nu. ¹⁰ Amma jahoowo jemma fergoto gam jayjol walaa e makko.»

¹¹ Baawo o bati haalaaji dii, o wi’i: «Gido meeden Lasar daanike, mi yahan, mi finnina mo.» ¹² Aahii6e wi’i: «Moodibbo, to o daani nun, o yoofoto.» ¹³ Maayde Lasar nun o batannoo. Kam6e 6e miili haala doynol nun o batani. ¹⁴ Yeesu laabinani 6e: «Lasar maayii! ¹⁵ Berne am welii gam moodon ko mi tawaaka ton. Dum laatanto on daliila goondinon. To non en jahu, to makko.» ¹⁶ Den Toma bi’eteedo Ciwto wi’i aahii6e horiibe: «En jahu enen bo gam maayden e makko.»

Yeesu nun woni ummital e gurnam

¹⁷ No Yeesu yottinoo, tawi wadii balde naay Lasar e tawaa der saabeere. ¹⁸ Hakkune Baytaniya e Urusaliima 6uraa kilooji tati, ¹⁹ Yahuduube duu66e wari to Marta e Mariyama gam eytugo 6e e maayde sakiike ma66e.

²⁰ No Marta nani Yeesu warii, yahi ta66itoyii mo, tawi Mariyama e joodii der suudu. ²¹ Marta wi’i Yeesu: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano. ²² Amma baa jooni mii anni huune fu ko yamudaa Alla, o wadante.» ²³ Yeesu wi’i mo: «Sakiike maa fintan.» ²⁴ Marta wi’i: «Mii anni o fintan nyalaane ummital.»

²⁵ Yeesu wi’i mo: «Min woni pintinoowo, min woni kokkoowo yonki. Neddo fu goondindo am, baa to maayii, o wuuran. ²⁶ Buurdo fu, goondindo am, maayataa abada. Aa goondini dum na?» ²⁷ O toontii: «Ee, moodibbo! Mii goondini an woni Cubaado, Biddo Alla, garoowo e duuniyaaru.»

Yeesu wullii

²⁸ E dow dum Marta yahi noddoygo miiraawo mum Mariyama, o sownii dum: «Moodibbo warii, oo noddee.»

29 No Mariyama nanuno kaa don, ummii don maa don, yahi to makko. 30 Yeesu naatayno siire nen taw. Oo tawaa to Marta fottunoo e makko. 31 Yahuduube e wondunoo e Mariyama der suudu. Bee eyta mo. Be ji'i o fadditii, o wurtii. Be tokki mo, 6e miili o yahan nun e saabeere o wulla.

32 No Mariyama yotti to Yeesu, no o yi'i mo, o diccii yeeso makko, o wi'i: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano.»

33 No Yeesu yi'i Mariyama e Yahuduube wondunoo6e e mum e wulla, hakkillo makko ummii, o wemmaa. 34 O yami: «Toy gattudon mo?» 6e toontii: «Moodibbo, war, daaru!» 35 Yeesu wulli. 36 Yahuduube wi'i: «Daaree no o yidiri mo.» 37 Wobbe e ma6be wi'i: «Bumtindo bundo waawataano ko hadi gorko on maayugo na?»

Lasar fintinaama

38 Hakkillo Yeesu ummii kade, o yahi to saabeere woni. Saabeere nen laati nun gayka maab6iraaka hayre. 39 Yeesu wi'i: «Ikkinee hayre nen!» Marta, sakiike maaydo, wi'i mo: «Moodibbo, o luubii ko, gam hanne wadi balde naay oo woni der saabeere.» 40 Yeesu wi'i mo: «Mi wi'ay maa baa, to a goondinii, a yi'an baawde Alla?»

41 Be ikkini hayre nen. Yeesu tiggittii, wi'i: «Baaba, mii yettee gam aa nananammi. 42 Min kan, mii anni baadey fu aa nananammi. Amma mi baddu maa nun gam him6e dariibe 6ee do, gam 6e goondina an nun lilimmi.» 43 Baawo haalaaji dii, o bati e semme: «Lasar wurta!» 44 Maayunoodo on wurtii, juude mum e koyde mum e filaa leppi, yeeso mum e soomii. Yeesu wi'i 6e: «Piilitee mo, accon mo o yaha.»

45 Duuggal e Yahuduube warunoo6e to Mariyama, yi'ube ko Yeesu wadi, goondini mo. 46 Amma wobbe ma6be yahi to Farisaabe, bati 6e ko Yeesu wadi. 47 Farisaabe 6en e hooree6e Limaamiibe wadi dawriine, wi'i: «Gorko oo e wada kaayefiiji duuddi. Noy

gadeten? 48 To en accirii mo nunnun, 6e fu, 6e goondinan mo. Romankee6e waran, halka en enen e nokkuure meeden ceniine e leydi meeden.»

49 Gooto ma6be, bi'eteedo Kayafas, laatinoodo hooreejo Limaamiibe duubol mum, wi'i 6e: «Onon, on annaa goddum. 50 On annaa gomma neddo gooto maayana leydi men e 6uri leydi nin fu halka.» 51 Nani e hoore makko bane o bati haalaaji dii, amma gam o laatinoo hooreejo Limaamiibe duubol mum, o waday maa annabaaku e haani Yeesu maayana leydi nin. 52 Leydi nin tan bane haani o maayana, amma gam o hawrita 6i66e Alla sankitiibe fu laatoo jama'aare woore.

53 Diga nyaanne den, hooree6e Yahuduube dawri warugo mo. 54 Jon kan Yeesu acci yahugo e warta hakkune Yahuduube. O yawti diga don, o yahi siire wi'eteene Efrayim gonune ley haro. O joododii ton e aahiibe makko.

55 Juulde Yahuduube bi'eteede Paska 6adike. Duuggal e him6e leydi nii yahi Urusaliima gam laabina ko'e mum diga juulde den yottaaki. 56 Bee gonii e fageere suudu Alla, 6ee daarta Yeesu, 6ee yamontira: «O warataa e juulde den? Naa no miiludon?»

57 Tawi hooree6e Limaamiibe e Farisaabe batiino annudo to o woni fu, bata, he6a o nanjee.

12

Mariyama waanjii wardi e koyde Yeesu

1 Balde jeego'o horii go juulde Paska yottoo, Yeesu yahi Baytaniya to Lasar mo o fintinnoo. 2 Be jonjani mo hiraane. Marta e yeda 6e, Lasar e wondunoo e nyaamdoobe e Yeesu. 3 Mariyama etti feccere liitiri nardi, caadiidum, waanji e koyde Yeesu, moytiri de gaasa mum. Suudu njol fu luutti. 4 Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe makko, garoowo jammoo mo, yami: 5 «Gam ume wardi dum sippaaka hande jaka ceede joddi gollido duubol, ceede mum hokkee talakaabe?»

⁶ Ko acci o wi'i nun, hinaa gam yurmeene talakaaɓe, amma oo gujjo nun. Kanko woni jogiido ceede, oo wujja de. ⁷ Yeesu wi'i: «Accu debbo on seese. O wadu dum nun gam nyalaane uweteemi. ⁸ Talakaaɓe e tawdaa e moodon nyalaane fu. Min kan, mi tawdataake e moodon nyalaane fu.»

Hooreeɓe Limaamiibe dawrii warugo Lasar

⁹ Jama'aare Yahuduube duunne nanani Yeesu Baytaniya. Gam Yeesu tan bane ɓe gari, amma gam ɓe ji'a Lasar pintinaado bo. ¹⁰ Hooreeɓe Limaamiibe dawri warugo Lasar bo. ¹¹ Gam Lasar nun, Yahuduube duuɓɓe wurtii e maɓɓe, goondini Yeesu.

Yeesu naati Urusaliima e tedduɗal (Matiye 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Fini mum jama'aare duunne, warune juulde, nani Yeesu e wara Urusaliima. ¹³ Be calti bali, ɓe tabɓitoyii mo. Bee kulgina, ɓee bi'a: «Hosana! Alla barkidin gardudo e inne Joomiraawo, Laamiido Isira'iila!» ¹⁴ Yeesu heɓi binɗel babba, joodii dow maggel hande no winniraa e Dewte: ¹⁵ «Siire Siyoona, taa hulu! Daaru, Laamiido maa e wara, e waddii binɗel babba.» ¹⁶ Arande aahiibe makko faamayno dum. Baawo ko Yeesu teddinaa, ɓe ciwtorii dum winnaanoma. Kanjum bo wadi e makko.

¹⁷ Jama'aare tawdanoone e makko no o noddunoo Lasar wurtoo e saabeere, o fintini dum, seedanike mo. ¹⁸ Himɓe nani o wadiino alaama kaayniika. Kanjum acci ɓe tabɓitoyii mo. ¹⁹ Farisaaɓe baddontiri, wi'i: «On ji'ii, walaa fu ko baawandon mo, duuniyaaru fu nani e tokkii baawo makko.»

Yunaninkeeɓe e daarta Yeesu

²⁰ Der himɓe warɓe Urusaliima juulde gam sujidana Alla, Yunaninkeeɓe e woni der maɓɓe. ²¹ Be ɓattii Filippu mo Baytisayda, mo leydi Galili. Be bi'i dum: «Moodibbo, emen jidi yi'ugo Yeesu.»

²² Filippu batoy Andere. Be batoy Yeesu. ²³ Yeesu toontii ɓe: «Wakkati teddinol Bii neddo warii. ²⁴ Mii bata on e goonja: binɗel gawri aawaɗel, to nel nyolay, nel wonan nun binɗel gootel. Amma to nel nyoli, nel rimaan faa duuda. ²⁵ Neddo fu jidudo yonki mum, dullan yonki tabitiiki, banyudo ki e duuniyaaru nu, heɓan yonki tabitiiki. ²⁶ To goddo e yidi jagganaago am, sey tokkammi. To gonmi fu, don jagganiido am bo wonata. Baaba teddinan neddo jaggantoodo am.»

Yeesu batanii maayde mum

²⁷ «Jooni kan, mi wemmaama. Kaye bi'anmi? Mi waawataa ko wi'i: "Baaba hisinam e wakkati oo", amma gam wakkati on nun garumi. ²⁸ Baaba, teddin inne maa.» Den daane nanaa e yiwoy dow kammu, wi'i: «Mi teddinii ne, mi teddinan ne kade.» ²⁹ Himɓe dariibe ton, nani daane nen, wi'i: «Dum laati nun riggaɗo duule.» Wɓɓe wi'i: «Malaykaajo nun baddi e makko!»

³⁰ Yeesu wi'i ɓe: «Gam am bane daane nee nanaa, ne nana nun gam moodon. ³¹ Jooni woni kiita duuniyaaru. Jooni laamiido duuniyaaru nuu, tippetee yaasi. ³² Min, to mi bantaama dow fu, mi foodan himɓe fu e am.» ³³ Batuuji o batata dii, hollan nun maayde ne o maayata. ³⁴ Himɓe ɓen toontii mo: «tawreeta batii: "Cuɓaado maayataa abada. Noy baawirtaa ko wi'i Bii neddo etete?" Moy woni Bii neddo on?»

³⁵ Yeesu toontii ɓe: «Jaayɗol na'on caka mon, amma dum ɓooyataa. Jah-ee diga oon goodi jayɗol, gam to niwre juhu on. Gam jahoowo der niwre annaa to yahata. ³⁶ Goondinee jayɗol diga oon goodi ɗol gam laatodon ɓiɓɓe jayɗol.» Baawo Yeesu bati kaa don, yawti suudoyii ɓe to wɓɓi.»

Yahuduube goondinay Yeesu

³⁷ Baa no o wadi kaayefiiji duuddi yeeso maɓɓe, ɓe goondinay mo, ³⁸ nunnun haala annabi Esaaya goondiri: «Joomiraawo, moy goondini lilal meeden?»

Moy Joomiraawo holli baawde mum?»

³⁹ Esaaya wi'ii kade bo gam ume himbe ben waawataa ko goondini:

⁴⁰ «Alla wuminii be, yoorinii berne ma66e,

gam to gite ma66e yi'u, to berde ma66e faamu,

to be tuubu, to mi nyawtu be bo.»

⁴¹ Esaaya wi'u dum nun gam o yi'ii teddujal Yeesu, go o bati haala makko.

⁴² Amma baa hooree6e Yahuduu6e duu66e goondinii Yeesu. Amma gam Farisaabe, be kulii wurtingo dum, gam to be burtinee e waajorde.

⁴³ Gam 6ee jidi manooe himbe buri manooe Alla.

Haala Yeesu nun hiitoto

⁴⁴ Yeesu towni daane, wi'i: «Goondindo am fu, min bane o goondini, amma lildo am nun o goondini. ⁴⁵ Ji'udo am bo yi'ii liloydo am.

⁴⁶ Mi warii e duuniyaaru, mii jayjol, gam goondindo am fu to joodoo der niwre. ⁴⁷ Nanudo haalaaji am go tokkay, min bane hiitotoo dum. Gam mi waray hiitaago duuniyaaru, gam mi hisina nu nun garumi.

⁴⁸ Caliido am, to jabay haalaaji am, e woodi ko hiitantoo dum. Ko jannimmi, kan hiitotoo dum nyalaane darjal.

⁴⁹ Gam mi batanay hoore am, amma Baaba lildo am hokkimmi ko bi'anmi e ko janninammi. ⁵⁰ Mii anni ooda makko hokkata yonki tabitiiki. Ko batanmi, mi batan dum nun no Baaba batirimmi.»

13

Yeesu e loota koyde aahiibe mum

¹ Nyaanne finata juulde Paska, Yeesu e anni wakkati o accata duuniyaaru o hoota to Baaba yottike. O yidii himbe makko e duuniyaaru, oo yidi be faa keerol yidde.

² Wakkati hiraane, Seydan watti e berne Yahuuda Iskariyot bii Simon o jammoo Yeesu. ³ Yeesu e anni e hoore mum, to Alla nun yiwi, to Alla nun hootata. Baaba wattii huune fu der junjo makko. ⁴ O ummii o acci hiraane nen, o boorti toggoore makko,

o etti lefol, o taadi. ⁵ O wayli diyam e lootorgal, o yanti lootugo koyde aahiibe makko, oo moytira de lefoljol taadinoo. ⁶ No o yotti to Simon Piyer,

Piyer wi'i mo: «Moodibbo, an lootata koyde am?»

⁷ Yeesu toontii mo: «A faamay jooni ko gadanmi, amma 6aawo nii a faamaan.»

⁸ Piyer wi'i mo: «A lootataa koyde am abada!»

Yeesu toontii mo: «To mi lootay maa, a walaa gedu e am.»

⁹ Simon Piyer wi'i mo: «Moodibbo! To nunnun, taa haadu e koyde tan, lootu juude e hoore am bo.»

¹⁰ Yeesu wi'i mo: «Lootiido walaa haaju looteego, sey loota koyde, gam o fu oo laabi. Onon on laabu6e, amma on fu bane.»

¹¹ Oo anni jammotoodo mo. Kan wadi o wi'i: «On fu bane woni laabu6e.»

¹² No Yeesu lootunoo koyde ma66e, ettitii toggoore muudum, jooditii, yami: «On paamii ko gadanmi on?»

¹³ Oon noddammi moodibbo e maalan. On peway, kan nun laatiimi,

¹⁴ jon kan mi maalan nun, mi moodibbo bo, to mi lootii koyde moodon, onon bo oon kaani lootoontiron koyde.

¹⁵ Ko kollumi on laati nun tintinol. Onon bo gadee ko gadumi.

¹⁶ Mii bata on e goonja, maccudo burataa joomum, lilaado burataa lildo dum.

¹⁷ To oon anni dum, to on gollirii, barke laatanto on.

¹⁸ On fu bane batanmi. Mii anni 6e cubumi, amma haani ko winnaa e dewte goonda: «Nyaamdoowo e am ummanike am.»

¹⁹ Diga jooni mii bata on dum hakko dum yottoto, gam to dum yottike on goondina min woni «mo gonmi!»

²⁰ Mii bata on e goonja: Neddo fu jabbiido lilaado am, min nun o jabbi. Neddo fu jabbiido am, jabbike lildo am.»

Yeesu hollii Yahuuda nun jammotoo dum

(Matiye 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Baawo no o bati nunnun, o jibii sanne, o wi'i: «Mii bata on e goonja: Gooto moodon jammoto am.»

²² Aahiibe 6en e daarontira. Bee yamontira moy o batanta. ²³ Gooto e aahiibe makko, mo Yeesu buri yidugo,

e joodii takkol makko. ²⁴ Simon Piyer baayi mo o yama Yeesu moy o wondanaa. ²⁵ Aahijjo on wuurorii far to gabaare Yeesu, wi'i: «Joomam moy nun?» ²⁶ Yeesu toontii mo: «Mi suyyan lonjere, mo kokkan mi ne, kanko nun.» Yeesu etti lonjere, suyyi ne, hokki Yahuuda, gii Simon Iskariyot. ²⁷ Baawo o jaɓi lonjere nen, Seydan naati e makko. Yeesu wi'i mo: «Wadu ko gadataa, law!»

²⁸ (Baa gooto e joodiibe don faamay ko o batani kaa don. ²⁹ Gam Yahuuda nun jogotono ceede maɓɓe, woɓɓe e miijii Yeesu wi'u nun o soodaa goddum gam juulde, maa o heba ko o hokki talakaaɓe.) ³⁰ Yahuuda no jaɓi lonjere nen fu, don maa don o wurti. Tawii jemma wadi.

Ooda kesa

³¹ No Yahuuda wurtinoo, Yeesu wi'i: «Bii neddo teddinaama, Alla bo teddinaama sabbu makko. ³² [To Alla teddinaama sabbu makko,] Alla e hoore mum bo teddinan mo, baa ɓooyataa. ³³ Sukaaɓe am, mii wondi e moodon sedda taw. On daartan am. Mi wi'an on jooni ko bi'unoo mi Yahuduube woɓɓe: "On baawataa ko yahi to jahammi." ³⁴ Mii hokka on ooda kesa: Jidontiree! Hande no jidirmi on, onon bo jidontiree! ³⁵ To yidde e woni hakkune moodon, hande nun, himbe fu annirta on aahiibe am.»

Yeesu batii Piyer wi'aan annaa dum

³⁶ Simon Piyer wi'i mo: «Joomam, toy jahataa?» Yeesu toontii mo: «To jahanmi, a waawataa ko tokki am jooni. Amma baawo do a tokkan am!» ³⁷ Piyer wi'i mo: «Joomam, gam ume mi waawataa ko tokki maa jooni? Mi hokkitiran yonki am gam maa.» ³⁸ Yeesu toontii: «Goonja a hokkitiran yonki maa gam am? E goonja batan maa mi: Hakko jakaraari joggata, a wi'an de tati a annaa am.»

14

Yeesu woni laawol jaarowol to Baaba

¹ Yeesu wi'i aahiibe mum: «Pukkinnee berde moodon, goondinee Alla, goondinon am min bo. ² Cuudi duuddi na'on der wuro Baaba am. To dum laataakino goonja, mi batataano on mi yahan, mi moyyinanaa on joonne. ³ To mi moyyinanii on to gonoyton, mi wittaam mi hocca on to am gam gonon to gonmi. ⁴ Oon anni laawol jahoowol to jahanmi.»

⁵ Toma wi'i mo: «Moodibbo, men annaa to jahataa, noy men annirta laawol mum?» ⁶ Yeesu toontii mo: «Min woni laawol, min woni goonja, min woni yonki. Goddo yahataa to Baaba to yiwiray to am. ⁷ To oon annunoo am, on annanno Baaba am bo. Diga jooni oon anni mo, on ji'ii mo.»

⁸ Filippu wi'i mo: «Moodibbo, hollu men Baaba, dum don heyam men.»

⁹ Yeesu wi'i mo: «No ɓooydirmi e moodon nii fu, Filippu a annaa am? A annaa ji'udo am fu, yi'ii Baaba? Noy bi'irta: "Hollu men Baaba"? ¹⁰ A goondinay mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am na? Batuuji di batumi on dii fu, di yiway e hoore am. Baaba mo kawtumi e mum wadata golle mum. ¹¹ Goondinee ko batumi on: "Mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am." Baa to on goondinay am, goondinee gam golle am. ¹² Mii bata on e goonja, neddo fu goondindo am, wadan kanun bo golle gadanmi. O wadan du ko ɓuri de, gam mii dilla to Baaba. ¹³ Mi wadanan on huune fu ko yamirton e inne am. Mi wadan dum gam Baaba teddinee diga e Biddo. ¹⁴ Ko eelirdon e inne am, mi wadan dum.»

Yeesu wi'i lildaan Ruuhu Ceniido

¹⁵ «To oon jidi am, on tokkan ooda am. ¹⁶ Mi eelan Baaba hokka on balloowo goddo. O wondan e moodon faa abada. ¹⁷ Oo don woni Ruuhu goonja. Duuniyaaru nuu waawataa ko jaɓi mo, gam nu yi'ataa mo, nu annaa mo. Amma onon, oon anni mo gam oo wondi e moodon, oo tawaa bo der moodon.

¹⁸ Mi accataa on hande gondaabe, mi wittaam to moodon. ¹⁹ To ɓooyii sedda, duuniyaaru nuu yi'ataa am

kade. Amma onon, on ji'an am, gam mi buurdo, onon bo on buuran. ²⁰ Nyaanne muudum on pamaan mii hawti e Baaba, oon kawti e am, mii woni e moodon.

²¹ Jogiido oodaaji am ko tokki di, kanko nun woni jiddo am. Jidudo am, Baaba am yidan dum. Min bo, mi yidan mo, mi wirnitanto dum min e hoore am.»

²² Yahuuda, banda Yahuuda Iskariyot, wi'i Yeesu: «Joomam, noy dum laatortoo birnitanodaa men, tawee a wirtanaaki duuniyaaru?»

²³ Yeesu toontii mo: «To goddo e yidi am, o golliran haala am, Baaba am yidan mo. Min e Baaba men garda to makko, men joododo e makko.

²⁴ Neddo fu mo yidaa am, gollirtaa haala am. Haala ka nanoton ka, ka am bane, haala Baaba lildo am nun.

²⁵ Mi batii on dum diga mii wondi e moodon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, balloowo on, mo Baaba lilooya e inne am, kanko anninta on kujje fu. O suwtoran on ko batunoomi on fu.

²⁷ Mii accana on jam, mii hokka on jam am. No duuniyaaru hokkirta bane kokkiranmi on. To berde moodon biisoo, to on kulee. ²⁸ On nani ko bi'umi on: «Mi yahan, mi wartan to mon.» To oon jidunoo am, berde mon welanno ko jahanmi to Baaba, gam kanko burimmi manju.

²⁹ Mii bata on jooni, diga dum waray taw, gam to dum warii, goondinon.

³⁰ Mi baddataa kade e moodon ko duudi, gam laamiido duuniyaaru nuu e wara. Baa goddum o waawataa e am, ³¹ amma sey duuniyaaru anna mii yidi Baaba, nu annan mi wadan bo ko Baaba wannunoo am. Umme, jawten diga do.»

15

Yeesu nun woni innabohi goonjahi

¹ «Min woni innabohi goonjahi, Baaba am woni jom gesa innabooje.

² Lical takkiijal e am fu, to rimataa, o saltoto dum, lical dimoowal fu, o saabanoo dum gam jal beyda rimugo.

³ Onon, jooni on laabu e gam waaju mo baajimi on. ⁴ Tabbitee e am, min

bo mi tabbitoo e moodon! No lical caltaanjal waawataa ko rimi e hoore mum, haani e jal tiggii e innabohi, hande nun onon bo on baawataa ko rimi to on tiggaaki e am.

⁵ Min woni innabohi, onon woni licce. Tiggiido e am ko mii tiggii e mum, o rimaan faa duuda. Gam on baawataa ko wadi goddum to dum yiway e am. ⁶ To goddo tiggaaki e am, o woppete nun yaasi hande lical caltaanjal, o yooraa. Licce joorde den hawritinte, faddee der yiite, de jaba.

⁷ To on piibontirii e am, waaju am bo e fiibontirii e mon, ko yamoton fu, on keban. ⁸ To on dimii faa duudi, den kan on laatike aahiibe am. Nun-nun teddujal Baaba am wurtortoo.

⁹ Hande no Baaba yidirimmi, nun jidirmi on. Tabbitee der yidde am.

¹⁰ To on tokkii ooda am, on tabbitinto der yidde am, hande no tokkirmi oodaaji Baaba am go mii tabbii der yidde makko.»

¹¹ «Mi batu on nun kaa don gam beldum berne am wona der moodon. Den beldum berne moodon bo hebba.

¹² Ooda am nani: jidontiree hande no jidirmi on. ¹³ Yidde buuroore yidde nee do manju walaa, kokkitiroore yonki mum gam weldiibe mum. ¹⁴ To on gadii ko resanmi on on laati nun weldiibe am. ¹⁵ Mi noddataa on kade maccu e gam maccudo annaa ko joomum gollata. Mi noddan on weldiibe gam ko nanumi diga Baaba am fu, mi anninii on dum. ¹⁶ Onon bane subimmi, min subi on go desumi on jahon, dimoon biibe, biibe moodon taboo, den Baaba hokkan on huune fu ko eelirton e inne am. ¹⁷ Ko resanmi on woni, jidontiree.»

Duuniyaaru wanyii Yeesu e himbe mum

¹⁸ «To duuniyaaru nuu wanyii on, annee, min nu arti nu wanyi.

¹⁹ To oon laatinoo be duuniyaaru, duuniyaaru yidanno ko mum. Amma onon be duuniyaaru bane. Min seenni on e duuniyaaru, no cubumi on. Gam majjum nu wanyi on.

²⁰ Ciwtoree ko bi'unoo mi on: «Maccudo burataa joomum.» To be

toorii am, 6e tooran on onon bo. To 6e gollirii haala am, 6e golliran haala moodon. ²¹ Amma 6e gadanan on dum dum fu gam am, gam 6e annaa liludo am. ²² To mi warayno, to mi baddayno e ma66e, 6e goodataano hakke, amma jooni, 6e galaa accita-neego hakkeeki ma66e. ²³ Banyudo am fu, wanyii Baaba am bo. ²⁴ To mi wadayno golleeji dii hakkune ma66e, di goddo meeday wadugo, 6e goodataano hakke. Amma jooni 6e ji'ii di, 6e banyii am, e min, e Baaba. ²⁵ Dum wadu nun gam dum goondina ko winnaa der Dewtere tawreeta ma66e: "Be banyirii am baanji".

²⁶ To balloowo mo lildan mi on warii, kanko woni Ruuhu goonja yiwoowo to Baaba, kanko e hoore makko seedantoo am. ²⁷ Onon bo, on ceedanto am gam oon goondi e am diga fuddoode.»

16

¹ «Mi batii on dum gam to on maj-jee. ² Be burtinan on diga baajorde. Wakkati waran, bardo on fu miijan Alla saafata. ³ Be gadan dum nun gam 6e annaa Baaba, 6e annaa am, min bo. ⁴ Mi batii on dum, gam to wakkati on waroy, ciwtoron, mi batiino on dum.

Gollal Ruuhu Ceniido

Mi batay on dum diga arande gam mii wondunoo e moodon. ⁵ Jooni mi na'on hoota to lildo am, amma baa gooto moodon yamay am: "Toy jahataa?" ⁶ Berde moodon biisike gam mi batii on ka. ⁷ Mii bata on e goonja, yaadu am buran nafugo on. To mi yahay, balloowo on warataa to moodon. Amma, to mi yahii, mi lildan on mo. ⁸ To o warii, o anninan himbe duuniyaaru boofi mum dow hakke, dow fonnitaare, e dow ki-ita. ⁹ Dow hakke, 6ee boofa gam 6e goondinay am. ¹⁰ Dow fonnitaare, 6ee boofa gam mii hoota to Baaba am, on ji'ataa am kade. ¹¹ Dow kiita, 6ee boofa gam laamiido duuniyaaru hiitaama ko.

¹² Mii woodi kade kujje duudde de batanmi on, amma on baawataa ko faami de jooni. ¹³ To Ruuhu goonja warii, o anninan on goonja lalley, gam o batantaa hoore makko, amma o batan on ko o nani, o batan on bo ko warata. ¹⁴ O teddinan am gam o jaban ko woni e am, o yottina on dum. ¹⁵ Ko Baaba am jey fu, min jey, gam majjum bi'umi o yottinanan on ko o hebi e am.»

Biisere berne laatoyto seyo

¹⁶ «To 6ooyii sedda, on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am.» ¹⁷ Wo66e e aahii6e makko yamontiri, wi'i: «Ume woni maana haala makko ka o wi'i: "To 6ooyi sedda, on ji'ataa am e to 6ooyi sedda, ji'on am kade", gam mii yaha to Baaba?» ¹⁸ Be bi'i: «To 6ooyii sedda, ume dum hollata? Men paa-may ko o wi'i.»

¹⁹ No Yeesu annunoo 6e jidi yamugo dum, wi'i 6e: «Oon yamontira maana haala am ka: "To 6ooyii sedda on ji'ataa am, to 6ooyii sedda kade, ji'on am." ²⁰ Mii bata on e goonja: on bullan bullitodon, amma duuniyaaru nuu welweltan. Berde mon biisoto, amma biisere berne mon waylit-into welwelo. ²¹ To debbo badike rimugo, o tooroto gam njatawre billan mo. Amma to o rimii, o yeggitan naawella, berne makko e weli gam o rimii neddo e duuniyaaru. ²² Onon bo hande nun berde mon e biisii jooni, amma en jiidaan kade. Berde mon welan, goddo waawataa ko ikkini beldum berde moodon.

²³ Nyalaane nee don, on yamataa am gokka dow goddum. Mii bata on e goonja, huune fu ko eeludon Baaba, e inne am o hokkan on dum. ²⁴ Faa jooni, walaa fu ko eeludon e inne am. Eelee, on keban gam beldum berne mon hebba.»

Yeesu woni jaaliido duuniyaaru

²⁵ «Ko batumi on jooni laati nun ballaaji. Wakkati waran de mi batir-taa on e ballaaji, amma mi batan on haala batanoowa Baaba faa laa6a. ²⁶ Nyalaane nee don on eelan Baaba e inne am. Mi wi'ay mi eelanan

on Baaba, ²⁷ gam Baaba e hoore muudum e yidi on. Oo yidi on gam oon jidimmi, on goondinii bo to Alla yiwmi. ²⁸ Mi yiwii to Baaba, mi warii e duuniyaaru, jooni mi accan duuniyaaru, mi hoota to Baaba.»

²⁹ Aahiiɓe makko wi'i mo: «Jooni kan, a batii faa laabi, a accii haalango men e ballaaji. ³⁰ Jooni kan, emen anni aa anni huune fu, a walaa bo haaju goddo yamee gokka, gam majjum men goondini a yiwudo to Alla.»

³¹ Yeesu toontii ɓe: «Jooni kan, on goondinii na? ³² Wakkati e wara, wakkati on yottike du, on fu on cankitinto, moy fu yaha feere mum, accon am mi tan. Amma min tan bane, gam Baaba e wondi e am. ³³ Mi batii on dum, gam keɓon jam der kawtal moodon e am. Oon gonii e ɓillaare der duuniyaaru. Amma tinnee, gam mi jaalike duuniyaaru.»

17

Yeesu e du'ano aahiiɓe muudum

¹ Baawo haalaaji ɗin, Yeesu tiggitiidow, wi'i: «Baaba, wakkati warii, teddin Biya, gam Biya bo teddinee. ² A hokkii mo baawde dow himɓe fu, gam o hokka ɓe kalfindaa mo fu yonki tabitiiki. ³ Annugo an woni Alla gooto, goonjaajo, e lilaado makko Yeesu Almasiihu, kan woni yonki tabitiiki. ⁴ Mi teddinii maa e duuniyaaru, mi hebbinii golle de kokkudaa am mi golla. ⁵ Jooni kan, Baaba, teddinam tedduɗal ɗal goodunoo mi to maa diga duuniyaaru tagaaka.

⁶ Mi anninii inne maa himɓe duuniyaaru ɓe kalfindaa am. An ɓe gonannoo, a halfinii am ɓe. Be jaɓi haala maa. ⁷ Jooni kan, ɓee annii ko kokkudaa am fu, to maada dum yiwi. ⁸ Gam mi yottinii ɓe haala ka kaalandaa am. Be jaɓii ka. Bee anni lalley to maada yiwmi, ɓe goondinii an lilimmi.

⁹ Gam sabbu maɓɓe nun du'otoomi. Mi du'ataako gam duuniyaaru. Amma mii du'oo gam ɓe kalfindaa am, gam an jey ɓe. ¹⁰ Huune fu ko jeyumi, an jey, huune fu ko jeydaa,

min jey. Mi teddinaama e maɓɓe. ¹¹ Mi wonataa der duuniyaaru kade, mii wara to maada. Amma kamɓe ɓe na'on der duuniyaaru. An Baaba Ceniido, reenir ɓe inne maada ne kokkudaa am, gam ɓe laato gootum hande no laatoriden gootum. ¹² No gondunoo mi e maɓɓe der duuniyaaru, mi reenirii ɓe inne maa ne kokkudaa am. Mi hakkilanii ɓe, baa gooto e maɓɓe majjay to hanaa ɓii halkere, gam ko batanaa e Dewte goondinee. ¹³ Jooni kan mii foonni to maa. Mi batii haalaaji ɗii diga mi na'on e duuniyaaru gam beldum ɓerne am hebba ɓe. ¹⁴ Mi janɗinii ɓe haala maa, go duuniyaaru wanyi ɓe, gam ɓe duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁵ Mi eelay burtinaa ɓe e duuniyaaru, amma deenaa ɓe e Kalludo. ¹⁶ Be duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁷ Senu ɓe e goonja maa. Haala maa woni goonja. ¹⁸ Hande no lilirdaa am e duuniyaaru, nunnun, liliranmi ɓe min bo e duuniyaaru. ¹⁹ Mii sena hoore am gam maɓɓe gam kamɓe bo ɓe laato senaaɓe der goonja.

²⁰ Hinaa gam maɓɓe tan du'otoomi. Amma mii du'oo bo gam goondinanɓe am e haala maɓɓe. ²¹ Mii eela gam ɓe laato gootum. Baaba, ɓe kawta e meeden hande no kawtirɗaa e am, no min bo kawtirmi e maa. Be fu ɓe laato gootum, heɓa duuniyaaru hooloo an nun lilimmi. ²² Min, mi hokkii ɓe tedduɗal ɗal kokkudaa am, gam ɓe laato gootum, hande no laatoriden gootum. ²³ Mi na'on hawti e maɓɓe, a na'on hawti e am, nunnun ɓe laatoroo gootum mam mam, heɓa duuniyaaru anna an lilimmi. Aa yidi ɓe bo hande no jidirdaa am.

²⁴ Baaba, mii yidi ɓe kalfindaa am ɓee, tawdee e am nokkuure to tawaami, gam ɓe ji'a tedduɗal ɗal kokkudaa am, gam a yidii am diga duuniyaaru diidaaka. ²⁵ Baaba poonnitiido, duuniyaaru nuu annay maa, min kan mii annu maa, ɓee do bo annii an nun lilimmi. ²⁶ Mi anninii ɓe inne maa. Mi anninan ɓe ne kade

gam yidde ne jidufaa am tawee e maɓɓe, min bo mi hawta e maɓɓe.»

18

Nanjoore Yeesu

¹ Baawo haalaaji di, Yeesu yawtidi e aahiibe mum fonɗo maayel bi'eteenjel Kedoron. Ledde e duudunoo ton, o naatidi ton e aahiibe makko. ² Yahuuda jammotoodo mo e anni nokkuure nen, gam Yeesu e aahiibe mum e hawritannoo ton de duuddum. ³ Yahuuda ardii ililingal soogeeji, e reenoobe ɓe Limaamiibe e Farisaaɓe lili. Be jottii don, ɓee jogii jolli, e fitillaaji e konirdum. ⁴ Tawii Yeesu e anni ko fonnoy heɓugo dum, tabbitii ɓe, wi'i: «Moy daartoton?» ⁵ Be toontii mo: «Yeesu mo Nasaratu.» O wi'i ɓe: «Mi nani!»

Yahuuda jammotoodo mo e darodii e maɓɓe. ⁶ No Yeesu wi'unoo «Mi nani!» Be tartartiri ɓawɓawre ɓe jani. ⁷ Yeesu yami ɓe kade: «Moy daartoton?» Be toontii: «Yeesu mo Nasaratu!» ⁸ Yeesu toontii ɓe: «Mi wi'ii on, min nun. To min nun daartoton, joofee aahiibe am ɓen ɓe dilla.»

⁹ O batu nun kaa don gam ka o batuno goonda: «Mi majjinay baa gooto e ɓe kalfindaa am.» ¹⁰ Den Simon Piyer e woodunoo tabugaahi, saaɓii ki, feyyii maccudo hooreejo Limaamiibe, setti nowru mum nyaamooru. Maccudo on e wi'ee Malkus. ¹¹ Yeesu wi'i Piyer: «Wattita tabugaahi maa kii e kuunɗal mum. Aa miiji mi yarirtaa jardugel bone ɗel Baaba hokkimmi na?»

Yeesu yaaraama yeeso Annas

¹² Ililingal soogeeji e mawdo maɓɓe, e maccuɓe hooreeɓe Yahuduube nanji Yeesu, haɓɓi mo. ¹³ Be artii jaarugo mo to Annas. Annas esiraawo Kayafas nun. Der duubol ɗol don, kanko nun woni hooreejo Limaamiibe. ¹⁴ Kayafas batunoo hooreeɓe Yahuduube ko ɓuri woodugo, kan woni neddo gooto maayana leydi fu.

Piyer yeddi, wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(Matiye 26.69-70; Marku 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Simon Piyer e aahiijo goddo tokki Yeesu. Aahiijo oo don e annirnoo e hooreejo yottinoobe sadaka, o naatidi e Yeesu fageere hooreejo Limaamiibe on. ¹⁶ Go Piyer e darii yaasi ley dammugal. Aahiijo annirɗo e hooreejo Limaamiibe on, wurti baddi e debbo deenoowo dammugal, naanni Piyer. ¹⁷ Debbo deenoowo dammugal on wi'i mo: «An bo a laataaki gooto e aahiibe gorko oo na?» Piyer toontii mo: «Aawo, mi laataaki aahiijo makko.»

¹⁸ Maccuɓe e reenoobe huɓɓiino yite e aytinoo, gam jaanɗol na'on. Piyer bo e darodii e maɓɓe e aytinii.

Hooreejo Limaamiibe e yama Yeesu yande

(Matiye 26.59-66; Marku 14.55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Hooreejo Limaamiibe on yami Yeesu haala aahiibe mum, yami ko o janninta. ²⁰ Yeesu toontii mo: «Mi laaɓinanii duuniyaaru haala am. Nyalaane fu mi janninii der baajorde, der suudu Alla to Yahuduube hawritinta nyalaane fu. Walaa fu ko batumi e cuucukka. ²¹ Gam ume yamantaa am? Ko batumi, yamu hettinaniibe am. Bee anni no ko woodi batumi.»

²² Der haala ka, gooto e reenoobe fiyi Yeesu meenyo, wi'i: «Nun nun toontortodaa hooreejo Limaamiibe na?» ²³ Yeesu toontii mo: «To ko boni nun batumi, haala kay nun boni e makka. To tawii ko woodi nun batumi, gam ume piyandaa am?»

²⁴ Annas lildi mo to Kayafas hooreejo Limaamiibe, oo haɓɓaa.

Piyer yeditake wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(Matiye 26.71-75; Marku 14.69-72; Luka 22.58-62)

²⁵ Simon Piyer e aytinoo don. Be bi'i mo: «An bo, a laataaki gooto e aahiibe makko na?» Piyer yeddi, wi'i: «Mi laataaki!»

²⁶ Gooto e maccuḅe hooreejo Limaamiiḅe, gettol mo Piyer set-tunoo nowru muudum, wi'i mo: «Mi yi'idayno maa e makko der gesa to na?»

²⁷ Piyer yeddi kade, wakkati den nun, jakaraari joggi.

Yeesu yeeso Pilaatu

²⁸ Be burtini Yeesu diga to Kayafas, diga subaka kecco, ḅe jaari mo laamorde Roma. Yaaruḅe mo ḅee naatay ḅaade, gam to ḅe cobu, faa ḅe keḅa nyaamugo nyaamdu juulde Paska. ²⁹ Pilaatu yahi tawoy ḅe yaasi ton, wi'i: «Ume beeforidon gorko oo?» ³⁰ Be toonti mo: «To o wadataano ko boni, men gaddataano mo to maa.» ³¹ Den Pilaatu wi'i ḅe: «Ettee mo, kiitodon mo e ooda moodon.» Yahuduuḅe wi'i mo: «Men goodaa laawol warugo goddo.»

³² Nunnun haala ka laatorii gam goondingo ka Yeesu batuno dow no o maayirta. ³³ Pilaatu naati der laamorde mum, noddi Yeesu, wi'i dum: «A laamiido Yahuduuḅe nun na?» ³⁴ Yeesu toontii mo: «An wi'i dum e hoore maa, naa to wobbe nanudaa ka?» ³⁵ Pilaatu toontii mo: «Mi Yahudujo, min? Himḅe lenyol maa e hooreḅe Limaamiiḅe waddu maa to am. Ko gadudaa?» ³⁶ Yeesu toontii: «Laamaare am, laamaare duuniyaaru bane. To ne laamaare duuniyaaru nun, maccuḅe am habanno gam to mi naatu juulde Yahuduuḅe. Amma jooni Laamaare am ne do bane.» ³⁷ Den Pilaatu wi'i mo: «To nunnun a laamiido nun?» Yeesu wi'i mo: «Hande no bi'udaa, mi laamiido nun. Mi rimaama, mi warii bo e duuniyaaru gam mi seedanoo goonja. Jiddo goonja fu, nanan haala am.» ³⁸ Pilaatu yami mo: «Goonja, ume nun don?»

*Yeesu hiitaamaa waree
(Matiye 27.15-31; Marku 15.15.6-20; Luka 23.13-25)*

Baawo o bati ka, o wurti kade, o tawoy Yahuduuḅe yaasi, o wi'i ḅe: «Mi heḅay gacce baa goote de nanniranmi gorko oo. ³⁹ Oon boowi juulde Paska fu mi yoofana on neddo

gooto. Oon jidi mi yoofitana on laamiido Yahuduuḅe na?» ⁴⁰ Be toonti dow dow: «Kanko bane, sey Barabbas.» Nani Barabbas laati nun pasotoodo.

19

¹ Den Pilaatu wi'i ḅe nanna Yeesu ḅe piya mo looci. ² Soogeeji din sanyi gi'e, ḅe kuunini mo, go ḅe bornini mo toggowa bodeya. ³ Be battii mo, ḅee bi'a: «Fofo, laamiido Yahuduuḅe!» Bee piya mo meeye.

⁴ Pilaatu wurtii kade, wi'i Yahuduuḅe: «Mi wurtinanan on mo, heḅa annon mi heḅay fu gacce nanniran moo mi.» ⁵ Yeesu wurti e huunii huuneere gi'e, e bornii toggowa bodeya. Pilaatu wi'i ḅe: «Nani neddo on.» ⁶ No hooreḅe Limaamiiḅe e reenooḅe yi'i mo, ḅe bati dow ḅe bi'i: «Tiggu mo! Tiggu mo!» Pilaatu wi'i ḅe: «Nannee mo onon bo, tiggon mo, gam min kan, mi heḅay gacce e makko.» ⁷ Yahuduuḅe toontii mo: «Emen goodi ooda, ooda kan nun hokki laawol o waree gam o wadii hoore makko o Bii Alla.»

⁸ No Pilaatu nanunoo haala kan, kulol makko beydii. ⁹ O naati der laamorde, o wi'i Yeesu: «An, toy yiwudaa?» Amma Yeesu toontaaki baa goota. ¹⁰ Den Pilaatu wi'i mo: «A toontataako na? A annaa mii woodi baawde yoofugo maa, mii woodi bo baawde tiggugo maa na?» ¹¹ Yeesu toontii mo: «Walaa fu ko baawdaa e am, to hinaa Alla hokku maa baawde mum. Gam majjum gattudo am e junjo maa, e buru maa hakke.»

¹² Diga wakkati on Pilaatu e daarta yoofitingo mo. Amma Yahuduuḅe e bata dow, e wi'a: «To ni a yoofitii mo, a laataaki beldiijo laamiido Roma. Gam neddo gadudo hoore mum laamiido, laati nun ganyo laamiido Roma mawdo.»

¹³ No Pilaatu nani haalaaji dii, o wurtini Yeesu o joonni mo dow kittaal kiita, nokkuure bi'eteene to kaaye yowyowtiri e ne wi'ee e Iburaninkeere: «Gabbata.» ¹⁴ Nyalaane ciryaade Paska nun, caka nyaalooma.

Pilaatu wi'i Yahuduu6e: «Nani laamiido moodon!» ¹⁵ Bee boola: «Waru mo! Waru mo! Tiggu mo!» Pilaatu toontii: «Mi tigga laamiido moodon na?» Hooree6e Limaamiibe wi'i: «Min galaa laamiido to hinaa laamiido Roma.» ¹⁶ Den o hokki 6e Yeesu, 6e tiggaa.

Yeesu tiggaama e palaanjal

Be kocci Yeesu. ¹⁷ O wurtii oo roonii palaanjal makko faa o yottii nokkuure noddeteene «Le'al hoore» e ne wi'e e Iburaninkeere: «Golgota.» ¹⁸ Don 6e tiggidi mo e wob6e dido: oo do nano, oo do nyaamo, Yeesu e tummii caka.

¹⁹ Pilaatu wadi alluwal winnaa hande ni: «YEESU MO NASARATU, LAAMIIDO YAHUDUU'BE,» wi'i njal takkee e palaanjal njal. ²⁰ Duuggal e Yahuduu6e janjii binni nin gam to Yeesu tigga woddidaa e si-ire. Alluwal njal winniraama e Iburaninkeere e Romankoore e Yunaninkeere. ²¹ Hooree6e Limaamiibe bati Pilaatu: «Taa winnu "Laamiido Yahuduu6e", amma winnu: "Kanko wi'i o laamiido Yahuduu6e".» ²² Pilaatu toontii: «Ko binnumi, winnike.»

²³ No soogeeji din tiggidinho Yeesu, 6e kocci gineeji makko 6e ceenni ukke naay. Moy fu etti to mum. Horii gulunfaare ne lefol gootol, cannyaane diga dow faa ley, ne walaa nyoogol. ²⁴ Soogeeji din baddi: «To en cerkitee ne, en pidanee ne tete, daaren kebando ne,» gam ko bataa e dewte goonda: «Be ceennii gineeji am hakkune ma66e, 6e pidani gulunfaare am tete.» Nun bo soogeeji din wadi.

²⁵ Inna Yeesu, e miiraawo mum, e Mariyama debbo Kolopas, e Mariyama mo Magadala e darii takkol leggal njal Yeesu tigga e mum.

²⁶ Yeesu yi'i inna muudum e aahiijo mum mo 6uri yidugo e darodii, wi'i inna muudum: «Inna, 6iya nani!»

²⁷ Baawo mum, o wi'i aahiijo on: «Inna maa nani.» Diga nyalaane nee don, aahiijo on hoori Mariyama wuro muudum.

Maayde Yeesu

²⁸ Baawo Yeesu anni walaa fu ko horii, gam ko winnaa e Dewte goonda, o wi'i: «Donka e woodimmi.»

²⁹ Yoogirgal kebbunjal innabojam lammudam e wonunoo don. Be cuuwi soosuui e innabojam dam, 6e ka66i e loocol, 6e battini e hunnuko makko. ³⁰ No Yeesu 6iccininoo innabojam dam, o wi'i: «Dum fu dum hebbii!» O jimminii, o maayi.

Soogeeru yuwii wuttudu Yeesu

³¹ Nyalaane ciryaaki juulde nun. Hooree6e Yahuduu6e yami Pilaatu gam koyde tiggaabe heltee, 6e biltee. Be jidaa balli tiggaabe tawee e ledde nyalaane siwteteene, gam nyalaane siwteteene nen laati nun nyalaane mawne. ³² Soogeeji din wari, helti koyde arandeejo e dida6o, tiggidaabe e Yeesu 6en. ³³ Amma no 6e jottino to Yeesu, 6e tawi o maayii. Gam majjum, 6e keltay koyde makko. ³⁴ Amma gooto e soogeeji din yuwi wuttudu Yeesu e labbo. Don yiyam e diyam facci. ³⁵ Ji'udo e seedoo, seedaaku makko bo goonja nun. Oo anni o batii goonja gam onon bo, goondinon. ³⁶ Dum fu dum wadii gam ko bataa e Dewte goonda: «Baa yiyal makko gootal heltataake.» ³⁷ Aayaare wonne der Dewtere bo wi'ii: «Be daaran mo 6e juwi.»

Yeesu uwaama

³⁸ Baawo mum, Yusufu mo Arimatiya, eeli Pilaatu hokka dum bannu Yeesu. Yusufu on e latino aahiijo Yeesu e cuuccukka gam oo hulannoo Yahuduu6e. Pilaatu nootii, Yusufu wari etti bannu kol. ³⁹ Nikodemu, jahunodo to Yeesu der jemmaare gom, kanun bo warii, waddi urdiiji bi'eteedi, miir e alo'es jillontiraadi, ko wadata kilooji laso e sappo. ⁴⁰ Be etti bannu Yeesu kol, 6e piili njal leppi baanjaadi wardi hande no Yahuduu6e woowi wadugo to 6ee uwa maaydo. ⁴¹ To Yeesu tiggano, gesa e wonunoo don. Der gesa njan e woodunoo saabeere heyre ne baa goddo uwaakano e muudum. ⁴² Don 6e gatti Yeesu gam sabbu ciryaaki

juulde Yahuduu6e, saabeere nen bo e 6adii don.

20

Saabeere baanji tawaa

¹ Nyaanne alal, Mariyama mo Magadala hujji, yahi e saabeere Yeesu. O tawi hayre ma66iranoone saabeere nen tallitaama. ² O doggi, o yahi to Simon Piyer e aahiijo mo Yeesu 6uruno yidugo. O wi'i 6e: «Moodibbo ikkinaama e saabeere, mi annaa to o wattaa.»

³ Piyer e aahiijo oo ton wurtii, 6e jahi e saabeere ton. ⁴ Be fu dido 6ee dogga. Aahiijo oo ton dadi Piyer, arti mo yottaago saabeere. ⁵ O yuurnii, o yi'i leppi e joowi, amma o naatay. ⁶ Simon Piyer yottii, naati, tawi leppi e joowi. ⁷ Lefol piilanoonol e hoore makko 7ol hawritayno e leppi dii ton, 7ol tawa nun e 7ol resii feere maggol. ⁸ Den aahiijo artudo yottaago on, kanun bo naati, yi'i dum, goondini. ⁹ Be paamayno taw Dewte batiino Yeesu fintan. ¹⁰ Baawo mum aahiibe 6en hooti.

Yeesu wirnitanike Mariyama mo Magadala

(Matiye 28.9-10; Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama darii yaasi ley to saabeere, e wulla: O jimminii, oo yuurnoo der saabeere nen. ¹² O yi'i malaykaa6e dido 6ornii6e gineeji daneeki e joodi to Yeesu fukkinanoo: Gooto e joodii to hoore wonnoo, gooto far to koyde. ¹³ Malaykaa6e 6en yami mo: «Debbo, ume bullantaa?» O toontii 6e: «Moodibbo am ikkinaama, mi annaa to o wattaa.»

¹⁴ No o batunoo haala ka, o yeeyitii, o yi'i Yeesu e darii, amma o annitay dum. ¹⁵ Yeesu wi'i mo: «Debbo, ume bullantaa? Moy daartataa?» Amma kanko, oo miiji jom gesa nun baddata e makko, o wi'i dum: «To an etti mo, batan to gattudaa mo, faa mi ettitoo mo.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Mariyama.» Mariyama wonyitii, wi'i mo e Iburaninkeere: «Rabbuni,» waato moodibbo.

¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Taa meemam, gam mi eencay to Baaba am taw, amma yahu to banniraa6e am, bi'aa 6e: «Mi wonu nun mii eenca to Baaba am, laatiido bo Baaba moodon, to Alla am, laatiido bo Alla moodon.»»

¹⁸ Mariyama mo Magadala batoy aahiibe: «Mi yi'ii Joomiraawo.» O holli 6e ko Yeesu bati mo.

Yeesu wirnitanike aahiibe muudum

¹⁹ Alal kiikiide, aahiibe Yeesu fu hawriti der suudu, kullii dammugal gam kulol hooree6e Yahuduu6e, Yeesu suppiti hakkune ma66e. O wi'i 6e: «Jam wonana on!»

²⁰ Baawo haala ka, o holli 6e newe juude makko e wuttudu makko. Berde aahiibe 6en weli no 6e ji'i Joomiraawo. ²¹ Den Yeesu wi'i 6e kade: «Jam wonana on. Hande no Baaba lilirimmi nunnun, liliranmi on.»

²² No o batunoo haalaaji dii, o fuufi dow ma66e, o wi'i: «Jabee Ruuhu Ceniido. ²³ Mo jaafanidon hakkeji mum, yaafaama, mo on jaafanaaki, yaafataake.»

Yeesu wirnitanike Toma

²⁴ Toma bi'eteedo Ciwto, gooto e aahiibe sappo e dido, walaano don no Yeesu warunoo. ²⁵ Aahiibe 6en wi'i mo: «Men ji'ii Joomiraawo!» O toontii 6e: «To mi yi'ay battarde newe makko, to mi wattay honnu am e julande majje, mi watta jun7o am e wuttudu makko, mi goondintaa.»

²⁶ No balde jeetati wadi, aahiibe hawritii der suudu kade, Toma e wondi e ma66e. Dammude fu e kullii, Yeesu suppiti hakkune ma66e, wi'i 6e: «Jam wonana on!» ²⁷ O wi'i Toma: «Waddu honnu maa, daaru newe am; waddu jun7o maa bo, wattu e wuttudu am. Taa laata mo hoolaaki, goondin tan.» ²⁸ Toma toontii mo: «Joomam, Alla am.» ²⁹ Yeesu wi'i mo: «Gam a yi'ii am, a goondinii: Barke wonana 6e ji'ay go goondini.»

Daliila Dewtere nee do

³⁰ Yeesu wadii kaayeeji kaayniidi duuddi goddi yeeso aahiibe mum di winnaaka e dewtere nee. ³¹ Dii do winnaama gam goondinon Yeesu

laati nun Cuɓaado, Bii Alla, gam to on goondinii mo, keɓon yonki sabbu makko.

21

¹ Baawo majjum, Yeesu wirnitanike aahiibe mum kade fonɗo maayo Tiberiya. Nani no o wirnitorii e maɓɓe: ² Simon Piyer, e Toma bi'eteedo Ciwto, e Natanayel mo Kana, leydi Galili, e ɓiɓɓe Jebede worɓe, e aahiibe makko dido woɓɓe, ɓee tawdaa don. ³ Simon Piyer wi'i ɓe: «Mi yahan cuɓaaki liyyi.» Be bi'i: «Menen bo, men jahidan e maa.»

Be jahi, ɓe naatoy laana, der jemmaare nee don, ɓe keɓay baa goddum. ⁴ No beeggol ummoy, Yeesu wari e fonɗo ɗon, amma aahiibe annitay naa kanko nun. ⁵ Yeesu wi'i ɓe: «Sukaabe, on keɓii liyyi na?» Be toontii mo: «Men keɓay!» ⁶ O wi'i ɓe: «Paddee taaruwol ɗol wecco laana nyaamo, on keɓan.» Be paddi ɗol. Be keɓi liyyi faa ɓe tampi wattugo ɗol der laana sabbu no liyyi duudiri. ⁷ Aahiiɗo Yeesu mo o ɓuri yidugo wi'i Simon Piyer: «Joomiraawo nun!»

No Simon Piyer nanunoo: «Joomiraawo nun», o etti ginewol makko, o ɓornii gam funtu o wonunoo, o yanti e diyam. ⁸ Aahiibe woɓɓe wardi e laana kan, e daasa taaruwol keɓuɗol liyyi. Be boɗɗoraaki fonɗo ko ɓurata kuule keme didi. ⁹ No ɓe ɗabbunoo, ɓe ji'i yulɓe yiite, liyyi e peen e yowii dow mum. ¹⁰ Yeesu wi'i ɓe: «Gaddee liyyi di nanɗudon diin.»

¹¹ Simon Piyer naati laana, foodi taaruwol keɓuɗol liyyi mawdi, hewre e lasoy didi e sappo e tati. Baa no di duudiri nunnun fu taaruwol ɗol serkitaaki. ¹² Yeesu wi'i ɓe: «Garee nyaamee!» Baa gooto e aahiibe ɓen suusay yamugo «An moy nun?»

Gam ɓee anni Joomiraawo nun.» ¹³ Den Yeesu wari, etti peen e liyyi, hokki ɓe.

¹⁴ Tatawre nun don ko Yeesu wirnitanii aahiibe mum ɓaawo no o finti.

¹⁵ No ɓe nyaamdi, Yeesu yami Simon Piyer: «Simon ɓii Yuhaana, aa ɓuri ɓee do yidugo am?» O toontii: «Ee! Joomam, aa anni mii yidu maa.» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁶ Yeesu wi'i mo kade: «Simon, ɓii Yuhaana, aa yidimmi?» O toontii: «Ee! Joomam aa anni mii yidu maa!» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁷ O wi'i mo kade: «Simon, ɓii Yuhaana, aa yidimmi na?» Piyer ɓerne mum biisii, gam o wi'i dum de tatawre: «Aa yidimmi na?» Piyer wi'i mo: «Joomiraawo aa anni huune fu, aa anni bo mii yidu maa.» Yeesu wi'i mo: «Duru baali am dii. ¹⁸ Mii batee e goonja, e sukaanaaku maa, aa haɓɓonoo ɓelɓelol, jahaano to jidudaa, to a naywii, a ɓantan juude maa, kaɓɓanedaa ɓelɓelol, jaaredaa to a yidaa.» ¹⁹ Batuuji diin hollan nun no Piyer maayirta, e no o teddinirta Alla. Baawo majjum, o wi'i mo: «Tokkam.»

Yeesu e aahiiɗo mum mo o ɓuri yidugo

²⁰ Piyer yeeyitii, yi'i aahiiɗo Yeesu mo o ɓuri yidugo e tokki ɓe. Kanko woni bahinoodo ley gabaare makko, wakkati ɓe kirtotoo, bi'unoodo: «Moodibbo, moy woni jammotoodo maa?» ²¹ No Piyer yi'unoo mo, yami Yeesu: «Joomam, noy oo do heennyitirta?» ²² Yeesu toontii mo: «To mii yidii o wuura faa mi warta, ko faali maa? An ni tokkam.»

²³ Haala kan sankitii caka goondinɓe Yeesu ike aahiiɗo on maayataa. Amma Yeesu wi'ay: «O maayataa». O wi'u nun: «To mii yidi o wuura faa mi warta, ko faali maa?»

²⁴ Aahiiɗo oo don nun seedii kujje den, winni de, emen anni bo seedaaku makko laati nun goonja.

Heennyitoode

²⁵ Yeesu wadii kujje godde duudde kade: To de binnaanoma gootel, gootel, mii miila duuniyaaru nuu waawataano jaɓidingo dewte binnoytenoode.

Derewol ηol Pol wannani 6e Roma

Fuddoode haala

Derewol Pol ηol do e jogii ekkiti-nooje feere feere. Gam majjum enol woodi jayri mawni der wajaago linjiila e der habaru eklesiya. Jooni Pol heennyii hawritingo ceede de 6e lenyi janani hawriti gam walugo goondinbe Urusaliima. Pol winnii derewol ηol der jahaanjal mum tatabal. O wadii lebbi tati der Korintu, diga ton bo o winni derewol ηol, hakkune duubi 57-58.

Debbo bi'eteedo Fiibi, gollotoodo der eklesiya Kenkereya nun yaari derewol ηol Roma. Kenkereya bo woddidaa e Roma.

Pol meeday go yahi Roma, de o yidi yahugo fu laawol maabbitantaako mo. Amma e non fu, oo anni goondinbe duubbe der Roma 6e o fottunoo nokkun, kambe o sanni der hoore 16, go o yaha Roma, o wannani 6e derewol. Der maggol o janninii 6e haala kisidam e tokkontirki. O wadii dum gam eklesiya kan daroo der goondinki semmidinki, gam to ekkitinooje Yahuduu6e 6e goondinay dimma ka, he6a ka mawna der potal hunnuko. Baawo mum no Pol heennyi faamingo ko wi'etee linjiila der hoore 1, waato baawde Alla kisinooje goondindo fu, o laabinii dum der haalaaji makko di yeeso.

O fuddii faamingo no hakke woodiri baawde dow himbe fu. Himbe 6e lenyi janani woodaa accitaneego yeeso Alla. Non, Yahuduu6e bo woodaa accitaneego hakku yeeso Alla. Himbe fu wadii hakke, 6e fu bo, 6e baawan daareego foonnitiibe gam sabbu goondinki.

Hande non dum laatii e Iburahiima. Be kiita doyyi gam hakke Adamu, der Almasiihu tan 6e kebata laatineego foonnitiibe.

Der hoore 6 e 7, Pol e toontoo yande wanyu6e linjiila. Amma Ruuhu e laatina en 6i6e Alla, oo walla en bo.

Hoore 9 faa 11 e batana Isira'iila e laawol no Alla subirta himbe. Diga hoore 12 faa 15, Pol e bata haalaaji feere feere dow gondal hakkune goondinbe der eklesiya e 6e walaa der eklesiya. Hoore 16 Pol heennyitiri e cannooje.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddinirka, 1.1-17
2. Himbe fu e haajaa hisineego, 1.18-3.20
3. No Alla hisinirta himbe, 3.21-4.25
4. Goonki kesi e Yeesu Almasiihu, 5.1-8.39
5. Ko Alla miilani Isira'iilaa6e, 9.1-11.36
6. No haani goondindo yahira, 12.1-15.13
7. Haala kennytirka e cannooje, 15.14-16-27.

Sannoore

¹ Derewol ηol yiwii e am min Pol maccudo Yeesu Almasiihu. Mi noddaama gam mi laatoo lilaado, mi subaama gam mi waajoo linjiila Alla.

² Linjiila kan, Alla ha6biino alka-wal mum diga dum 6ooyi diga e annabiibe mum, der Dewte ceniide.

³ Eka batana Biddo makko, Joomiraawo meeden, yiwudo e lenyol Dawda diga e 6annu. ⁴ O hollitaama e baawde, diga e Ruuhu Ceniido, o laati nun Biddo Alla de o fintini mo e maaybe. Kanko woni Almasiihu, Joomiraawo men. ⁵ Diga e makko kebumi moyyere laataago lilaado, gam mi wada himbe caka lenyi fu goondina mo, downtanoo mo, 6e teddina inne makko. ⁶ Onon bo, on na'on caka ma6be, onon 6e Yeesu Almasiihu noddi.

⁷ Mii sanna on on fu, onon won6e Roma, yidaa6e Alla, seniibe 6e o noddi. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, hokka on moyyere e jam.

Pol e yidi yi'a 6e Roma

⁸ Taw, mii yetta Alla am diga e Yeesu Almasiihu gam moodon on fu. Gam goondinki moodon e batanee der duuniyaaru fu. ⁹ Alla mo jaggantoomi e 6erne woore, emi waajaroo

linjiila Bid'fo mum, e anni goonja nun batanmi. De du'otoomi fu, mii siwtora moy moodon fu. ¹⁰ Mii eela Alla hokkammi laawol mi wara to moodon to oo yidi. ¹¹ Mii yidi yi'ugo on sanne, heba mi seennira e moodon dokkal Ruuhu gam dum semmidina on. ¹² Naa bo mi wi'a, to mi warii to moodon, deyyitinontiren en fu sabbu goondinki kawtuki en, min e mon.

¹³ Banniraaɓe, mii yidi annon, no de duuddum mi daartii mi wara to moodon, amma faa jooni mi heboray taw. Mii yidi golle am rima bikkol caka mon, hande no dum laatorii to ɓe lenyi janani. ¹⁴ Doole nun mi yaha to himɓe fu, fettuɓe gite e ɓe fettay, janɗuɓe e ɓe jannay. ¹⁵ Kanjum acci mii suunaa waajaago on linjiila, onon wonuɓe Roma.

Baawde linjiila

¹⁶ Mi sentirtaa linjiila, gam der makka baawde Alla kisinooje goondindo fu woni, aran Yahuduube, ɓaawo mum ɓe lenyi janani. ¹⁷ Gam der linjiila nun foonnitaare Alla hollitii. Foonnitaare nen, e goondinkitan ne hebortoo, diga fuddoode faa heennyitirde. E winnii der dewtere: «Poonnitiido wuuran e goondinki.»

Himɓe fu laati nun hakkeeɓe

¹⁸ Alla e hollita mone mum diga kammu dow himɓe ɓe hulataa mo fu, e dow wadoobe ko halli e suudira goonja der hallande mum. ¹⁹ Ko haani neddo anna dow Alla e laabani ɓe, gam Alla e hoore mum hollitii ɓe dum. ²⁰ Diga Alla tagi duuniyaaru, ko yi'ataake e makko, hande jon baawde makko tabitiide, e Allaaku makko, e faamee diga ko o tagi. Gam majjum, yedduɓe woodaa laawol dadirde. ²¹ Bee anni Alla, amma ɓe teddinay mo hande no haani Alla teddiniree, ɓe jettay mo bo. Miilooji maɓɓe majjinii ɓe. Berde maɓɓe de galaa faamu niɓɓii. ²² Bee gada hande wooduɓe faamu, amma ɓe laatake haanɗaɓe. ²³ Be battontiri tedduɗal Alla mo maayataa e tooruje nandinaade e himɓe maayoobe, e pooli,

e bisaaji di koyde naayi, e daasotoodum.

²⁴ Gam majjum, Alla yoofi ɓe ɓe gada cobudum, hande no suuno berde maɓɓe yidi. Nonnon ɓe cobinirta balli maɓɓe, kamɓe e ko'e maɓɓe. ²⁵ Be battontirii goonja Alla e fewre. Be teddinii ko tagaa, ɓe caafi dum, ɓe acci Tagudo, mo yettoore wonani faa abada. Aami!

²⁶ Gam majjum, Alla yoofi ɓe ɓe tokkoo suunooji maɓɓe centiniidi. Rewɓe maɓɓe wattontiri baaldal hande no tawiraa, ɓee gada ko luudontirii e ko tawaa. ²⁷ Hande non worɓe bo acci waaldugo e rewɓe, witti e waalontira hakkune mum. Bee gadontira ko sentinii hakkune maɓɓe. Hande non, ɓe keɓan riiba majjere maɓɓe.

²⁸ No ɓe calii annitingo Alla, kan wadi ko o yoofi ɓe der majjere maɓɓe, ɓe gadi ko haanay wadeego. ²⁹ Be kebbi hallande iri ney fu, e deedi bondi, e suunooji, e ganyaani. Bee kebbi kaajal e warugo himɓe e kabe e nyaamugo himɓe amaana. Bee yoyi dow dabareeji bondi e munaafitaaje. Bee nyo'a himɓe. ³⁰ Bee jaanca himɓe, ɓee banyi Alla, ɓee jara hennu. Bee goodi manɗu hoore, ɓee juro, ɓee goodi yoyre dow dabareeji bondi. Be downtantaako saareeji maɓɓe. ³¹ Be galaa hakkillo, ɓe kebbintaa ka ɓe bati. Be galaa endam, ɓe galaa yurmeene. ³² Bee anni, sariya ka Alla resi dow wadoobe iri majjum, maayde nun, ɓe daroraaki wadugo dum tan, amma ɓee teddina wadanɓe dum bo.

2

Kiita Alla poortiika

¹ To non, an kiitotoodo woɓɓe, baa to moy laatidaa, a woodaa laawol accitaneego hakku. To aa hiitoo woɓɓe, hoore maa nun kiitotoadaa, gam ko kiitantoodaa ɓe, kanjum gadataa. ² Een anni Alla hiitoto wadoobe huune dum e goonjaaku. ³ An kiitotoodo woɓɓe ko aa wada hande ko ɓe gadata, aa miili a dadan kiita Alla na? ⁴ Naa a wonu nun aa yawoo manɗu neddaaku Alla

e sawraare mum e munyal mum? A annitay no Alla hollii maa neddaaku mum gam tuubaa na? ⁵ A yoorinii berne maa, a yidaa tuubugo. Gam majjum, a foodanan hoore maa mone Alla mawne, nyaanne o hollitinta mone makko. Nyaanne mum, o hiitoto e tawreeta makko poonnitika. ⁶ O yoban moy fu jaka gadu muudum. ⁷ Tinniibe e wada ko woodi e daartira teddujal e manju e ko tabotoo, Alla hokkan be yonki tabitiki. ⁸ Amma yidube jeddi, e saliiibe goonja, e tokki ko halli, mone e tikkere Alla yanan dow maabe. ⁹ Billaare e jibayeere duudanan gadoowo ko halli fu, aran, Yahuduuube, den be lenyi janani. ¹⁰ Manju e teddujal e jam laatanto wadoobe ko woodi fu, aran, Yahuduuube, den be lenyi janani. ¹¹ Gam Alla suttontirtaa himbe.

¹² Wadube hakke dow dullere annal tawreeta fu, halkan hinaa e tawreeta. Amma wadube hakke e anniri tawreeta, hiitorte e tawreeta. ¹³ Hettintooe tawreeta bane laatii foonnitiiibe yeeso Alla. Golliroobe ko tawreeta bati tan, laatintee foonnitiiibe. ¹⁴ Be lenyi janani, woodaa tawreeta, amma bee gada ko tawreeta wi'i e sago maabe. Be goodaa tawreeta, amma bee laatani ko'e maabe tawreeta. ¹⁵ Be kollitii golle de tawreeta yami e winnii e berde maabe. Cuudiidum berde maabe e seedanoo be dum. Tife miilooji berde maabe e gacoo be, tife bo, dii caloroo be. ¹⁶ Dum hollitinto nyaanne Alla hiitoto miilooji himbe cuudiidi. O wadan dum diga e Yeesu Almasiihu, hande no linjiila ka baajotoomi bati.

Yahuduuube e tawreeta

¹⁷ Aa nodda hoore maa Yahudu-ujo, aa darii dow tawreeta, aa juroro Alla. ¹⁸ Aa anni ko Alla yidi, aa anni suttontirgo ko woodi gam a janninaama tawreeta. ¹⁹ Aa miili a fotii ardanaago wumuube, kollaa wonuube der niwre jayjol. ²⁰ Aa ekkitina be galaa annal, aa jannina sukaaabe. Aa woodi annal e goonja diga e tawreeta. ²¹ An janninoowo

wobbe, a jannintaa hoore maa na? Aa waajoo wobbe to be bujju, go an aa wujja! ²² Aa wi'a: «to on jeenee», go an aa jeena? Aa wanyi tooruuje, go aa wujja ko woni der cuudi majje! ²³ Aa mawnitoroo tawreeta, go aa yawna Alla e yaartaago ka. ²⁴ Dewtere wi'ii: «Gam daliila moodon acci be lenyi janani e yenna inne Alla.»

²⁵ E goonja juulnol e nafa to a dwtanike tawreeta, amma to a yaartake tawreeta, a laatake hande a juulnaaki. ²⁶ To mo juulnaaki wadii ko sariya yamata, mo juulnaaki on fotay daarego hande juulniido na? ²⁷ Mo juulnaaki, go e dwtanii ko tawreeta bati, o hiitete an goodudo tawreeta e juulnol, go a dwtanaaki ka. ²⁸ Hinaa ko yi'etee yaasi bannu laatinta neddo Yahuduujjo, hinaa bo ko wadatee dow bannu laatii juulnol. ²⁹ Yahuduujjo e goonja, woni laatiido dum diga der. Juulnol goonjakuwol bo woni nol Ruuhu wadata der berne, hinaa nol tawreeta wadata. Iri Yahuduujjo on, Alla nun manata dum, himbe bane.

3

¹ Den to non, ume nun Yahudu-ujo burdiri be lenyi janani? Ume woni nafuwe juulnol? ² Nafuwe majjum e mawni dow laabi fu. Aran, Yahuduuube nun Alla arti yowani haala mum. ³ To non, to wobbe maabe laataaki hoolaaabe, dum hadan Alla laataago koolaado na? ⁴ Wadataako! Dum annitinte no Alla laati nun goonjaajo, himbe fu bo e laatii fewoobe. Gam e winnii:

«A annitinte aa laatii poonnitiido diga e haala maa, to a hiitaama, a jaaloto.»

⁵ Amma to dullere goonjaaku meeden e hollita foonnitaare Alla, den ume bi'eten? Alla laataaki poonnitiido to mone makko ummake dow meeden na? Mii bata do hande no himbe batirta. ⁶ Aawo nun nun bane, Gam to non non nun, noy Alla hiitortoo duuniyaaru?

⁷ Gam to fewre am e beyda hollugo goonja Alla, e teddina mo, ume kiitan-teemi hande mi laati nun hakkeejo? ⁸ Wo66e e hallina men e wi'a, menen nun wi'ata: «En gaḍee ko halli gam ko woodi wurtoo diga e majjum.» Kam6e, 6e kiitete no haaniri.

Poonnitiido walaa

⁹ To non, enen Yahuduu6e een 6uri horii6e na? Aawo, baa sedda! Gam mi hollii no Yahuduujoo e mo laataaki Yahuduujoo fu na'on e baawde hakke.

¹⁰ Dewtere wi'ii:

«Poonnitiido walaa, baa gooto,

¹¹ mo faamu baa gooto walaa, daartoowo Alla walaa, baa gooto.

¹² Him6e fu majjii, 6e fu 6e biisake, gadoowo ko woodi walaa, baa gooto.

¹³ Konoli ma66e e nandi e caabeeje ma66itiide, 6ee jammoo him6e e delle ma66e.

Tondi kunnude ma66e e hebbi tooke, hande bolle pure.

¹⁴ Kunnude ma66e e hebbi jaa'ooje e boliide naawude.

¹⁵ Koyde ma66e e yawdanoo reyyitingo yiyam him6e.

¹⁶ Halkere e bone e woni to 6e jahi fu.

¹⁷ Be annaa laawol jam.

¹⁸ Kulol Alla walaa e berde ma66e baa sedda.»

¹⁹ Een anni ko tawreeta wi'i fu, ka wi'anay dum maa won6e e makka. Den kunnude fu mu66oto, gacce him6e fu annitee yeeso Alla. ²⁰ Gam majjum, walaa laatinteedo poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam tawreeta hollan nun him6e hakkeji mum.

No Alla laatirirta him6e foonnitiide

²¹ Jooni, Alla hollitii laawol no o laatirirta him6e foonnitiide, hinaa e tokkugo tawreeta. Nun dewte tawreeta, e annabii6e seedinoo der binni. ²² Alla laatiran him6e foonnitiide gam 6e goondinii Yeesu Almasiihu. Dum laatanto goondindo fu, gam Alla 6urontirtaa him6e.

²³ Him6e fu wadii hakke, 6e tampi yottaago teddujal jal Alla hokkata.

²⁴ Amma Alla wadanii 6e moyyere,

laatini 6e foonnitiide gam Yeesu Almasiihu, cooditiido 6e. ²⁵ Kanko nun Alla laatini sadaka moytoojum hakkeji goondin6e yiyam makko. Hande non Alla hollitiri foonnitaare mum e munyal mum dow hakkeji gadanoodi hiitaaka. ²⁶ O wadii dum gam o hollita foonnitaare makko der wakkati ki gonden jooni. Dum hokkii mo laawol laataago poonnitiido e laatingo goondindo Yeesu fu poonnitiido.

²⁷ Ume nun horii ko jurortee kade? Goddum walaa! E sariya kaye? E dwtanaago tawreeta na? Gam Alla daarataa dwtanaago tawreeta, goondinki tan o daarata. ²⁸ Gam emen miili e goondinki nun neddo laatirirtee poonnitiido, hinaa gam tokkugo tawreeta. ²⁹ Naa Alla laati nun Alla mo Yahuduu6e tan na? O laataaki Alla 6e lenyi janani na? Seko walaa, o laati nun Alla 6e lenyi janani bo. ³⁰ Alla gooto nun woni. Kanko laatinta juulniide foonnitiide sabbu goondinki ma66e. Kanko bo laatinta 6e juulnaaki foonnitiide sabbu goondinki ma66e. ³¹ Den fu, en moytan nun tawreeta gam en goondinii na? Abada! En moytataa ka, amma een tabbitina ka!

4

Goondinki Iburahiima

¹ Ume bi'eten dow Iburahiima maama lenyol meeden? Ume o he6i? ² To Iburahiima laatinaama poonnitiido gam gadu mum, den o waawan ko mawnitii, amma yeeso Alla bane. ³ Gam Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii Alla, go Alla daari mo poonnitiido sabbu goondinki makko.» ⁴ To goddo gollake, sey joomum yobee joddi mum, moyyere bane o wadanaa, ko haanani mo nun. ⁵ Hande jon bi'en goddo waday golle, amma o goondinii Alla laatinoowo hakke6e foonnitiide. Alla daaran mo poonnitiido gam goondinki makko. ⁶ Hande nun Dawda batirani barke de neddo hebata to Alla, baa to o waday gadu geetu. O wi'i:

⁷ «Barke laatani 6e boofi mum yaafaa, e 6e hakke mum moytaa.

⁸ Barke laatani neddo mo Joomiraawo limay hakkeegi mum.»

⁹ Barke den juulniibe tan nun resanaa de na? de laatanaaki 6e juulnaaki na? Gam en bi'ii: «Alla daarii Iburahiima poonnitiido gam goondinki mum.» ¹⁰ Wakkati dey nun dum laatani Iburahiima? De o juulni na? Naa, de o juulnaaki? De o juulni bane, amma diga o juulnaakino nun. ¹¹ Alla hokkii mo juulnol, ɳol laatii alaama foonnitaare ne o hebi. E goondinki o hebi dum diga o juulnaakino. Hande non, o laatorii maama goondinbe fu, 6e juulnaaki, gam kambe bo 6e daaree foonnitiibe. ¹² O laatake bo baaba juulniibe. Be daroraaki juulnol tan nun batananmi, amma tokku6e laawol goondinki maama meeden Iburahiima, diga o juulnaaki.

Alkawal Alla

¹³ Iburahiima e lenyol mum ha6banaama alkawal rona duuniyaaru nu. Hinaa gam oo tokkii tawreeta. O ha6banaama alkawal ɳal gam foonnitaare makko ne o hebiri goondinki. ¹⁴ Gam majjum, to tokkugo tawreeta nun hokkata donɳu, den mum goondinki laatake baanji, alkawal bo moytaama. ¹⁵ Tawreeta waddan nun mone Alla. To tawreeta walaa, yaartaago ka bo walaa.

¹⁶ Gam majjum, alkawal Alla dow goondinki nun darii, gam ɳal laato e moyyere dow lenyol Iburahiima fu. Hinaa tokku6e tawreeta tan ɳal laatani, amma goondinbe hande no Iburahiima laatiido maama meeden en fu goondiniri. ¹⁷ Dewtere wi'ii: «Mi wadii maa baaba himbe lenyi duuddi.» (Iburahiima woni maama meeden en fu,) yeeso Alla mo o goondini. Alla pintinoowo maay6e, latinoowo ko walaano laato. ¹⁸ Iburahiima hoolake, wakkati daliila hoolaago walaa. O hoolake, o goondini, nun nun o laatorii baaba himbe lenyi duuddi, hande no Alla wi'unoo mo: «Nii

lenyol maada laatoyto.» ¹⁹ Goondinki Iburahiima tampay, baa no duubi makko wadan hewre. Oo anni 6annu makko faanake maayugo, Saratu debbo makko bo rimataa kade. ²⁰ O waday seko dow alkawal Alla, o saloo goondingo. Amma goondinki makko semmidinii mo, o teddini Alla. ²¹ O tabbitini no Alla e woodi baawde hebbingo alkawal mum. ²² Gam majjum, Alla daari mo poonnitiido. ²³ Amma hinaa gam makko tan dum winnaa: «O daaraama poonnitiido.» ²⁴ Gam meeden nun, enen bo, Alla daaran goondinki men. En goondinii Alla pintindo Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. ²⁵ Yeesu on maayi gam boofi meeden, o fintinaama gam laatineden foonnitiibe.

5

Almasiihu waddii jam hakkune men e Alla

¹ En laatinaama foonnitiibe gam en goondinii. Jooni jam wadii hakkune meeden e Alla, sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Kanko yottini en moyyere Alla ne gonuden e muudum jooni. Dum laatake gam goondinki meeden. Een juroro hoolaare hebugo gedu der tedduɳal Alla. ³ Hinaa kanjum tan, een juroro bo tooraaji meeden, gam een anni tooraaji riman munyal. ⁴ Munyal e rima hoolaare semmidinne. Hoolaare semmidinne e wadda hedaago ko warata yeeso. ⁵ Hoolaago ko warata yeeso majjintaa en, gam Alla wattii yidde mum der berde meeden, diga e Ruuhu Ceniido mo o hokki en.

⁶ Gam wakkati de en galaano semme, den nun Almasiihu maayani en, enen hakke6e no wakkati ki o su6i yottii. ⁷ E sadi neddo nooto maaya gam poonnitiido. Wadoto neddo nooto maaya gam neddo geeto. ⁸ Amma Alla hollitii en yidde mum. Gam Almasiihu maayanii en wakkati latinoden hakke6e. ⁹ To en laatinaama foonnitiibe gam yiyam Almasiihu, den kan, een anni en dadan mone Alla sabbu makko. ¹⁰ Wakkati

laatinoden waybe Alla, o weldinii en e hoore makko diga e maayde Biyiiko. Jooni en beldii e makko, to non non en keban hisineego gam yonki Biyiiko. ¹¹ Kanjum tan bane, een juroro Alla sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, beldindo en e makko jooni.

Aadamu e Almasiihu

¹² Diga e neddo gooto nun hakke naatiri duuniyaaru. Diga hakke bo maayde wari, go ne sankitii dow himbe fu, gam be fu be gadii hakke. ¹³ Diga tawreeta waray, hakke na'onno der duuniyaaru, amma de limaakano, gam tawreeta walaano. ¹⁴ E non fu maayde nun laamii diga Aadamu faa yottii Muusa. Ne laamake baa dow bee do waday hakke hande de Aadamu waduno.

Aadamu on woni misaalu garoowo. ¹⁵ Dokkal Alla fonnataake e hakke Aadamu. E goonja, himbe duubbe maayii gam hakke neddo gooto. Amma endam Alla, e moyyere ne o wadani duubbe diga e neddo gooto, waato Yeesu Almasiihu, e buri nun mawnugo. ¹⁶ Kade bo dokkal Alla, e hakke neddo gooto, gootum bane. Gam kiita warii diga e hakke neddo gooto. Baawo boofol gooto, Alla doyyii himbe fu kiita. Amma baawo boofi duuddi, dokkal moyyere Alla wari, laatini duubbe fonnitiibe. ¹⁷ Diga e hakke neddo gooto, maayde laamii dow himbe fu gam neddo gooto on. Amma ko neddo gooto wadi, e buri mawnugo. O hokkorii be moyyereji makko, o laatini be fonnitiibe. Be keban yonki, be laamodoo e makko.

¹⁸ Boofol neddo gooto accii himbe fu doyyaa kiita. Hande non bo gadu geetu nu neddo gooto wadi acci himbe fu hebi fonnitaare, hokkaa yonki. ¹⁹ Dullere dowtaare neddo gooto accii himbe duubbe laatii hakkebe. Hande non bo dowtaare neddo gooto accirta himbe duubbe laatoo fonnitiibe.

²⁰ Tawreeta Muusa warii gam hakke beydoo. Amma to hakke beydii, don nun moyyere Alla buri

beydaago. ²¹ Hakke acci maayde laamii. Hande non bo fonnitaare acciri moyyere Alla laamii gam keben yonki tabitiiki ki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokkata.

6

Maayidingo e fintidingo e Almasiihu

¹ Den mum, ume bi'eten? En tabitinto nun wadugo hakke gam moyyere Alla beydoo na? ² Wadataako! Gam dow wecco hakke, en maayii. Noy kade buurirten der majje? ³ E goonja on annaa enen wadanaabe batise e inne Yeesu Almasiihu, en kawtii e maayde makko na? ⁴ Diga e batise, en maayii, uwidaden e makko. Almasiihu fintii e maaybe sabbu baawde Baaba teddude, hande non enen bo, buurirten gonki kesi.

⁵ To en kawtii e makko dow maayde nandune e ne makko, en pintan bo hande no o fintiri. ⁶ Een anni jikku meeden kiinju tiggidaama e makko dow leggal palaanjal. Dum wadaama, heba bannu meeden hakkewol halka, gam to en laatoo kade maccube hakke. ⁷ Gam to goddo maayii, hakke woodaa baawde dow makko. ⁸ To en maaydii e Almasiihu, een koolii no en buuridan e makko bo. ⁹ Een anni Almasiihu pintudo diga maaybe, maayataa kade. Maayde woodaa baawde dow makko. ¹⁰ Almasiihu maayii, de woore gam hakke, dum heyii faa abada. Jooni oo wuuri, gam Alla bo o wuuri. ¹¹ Hande non, onon bo, daaree ko'e mon hande maayube dow wecco hakke, den buuranon Alla sabbu Yeesu Almasiihu.

¹² Gam majjum, to on accee hakke laamanoo balli moodon maayooji, to on dwtanee suunooji majji. ¹³ To on kokkee hakke jokkule balli moodon de gadira ko fonnitaaki. Amma kokkee Alla ko'e moodon. On maayiino, jooni oon buuri. To non kokkee mo jokkule moodon, de laatoo gadidum ko fonnitii. ¹⁴ To on accee hakke laamanoo on, gam der tawreeta bane gonudon, amma der moyyere Alla.

Gollantooe fonnitaare

15 Ume kade? En tokkoto nun wadugo hakke gam der moyyere nun gonuden hinaa der tawreeta na? Dum wadataako! 16 On anaa na? Mo gadudon ko'e mon maccube mum, gam downtanodon dum, kanko downtanodon. Wadoto hakke nun, jaarooje der maayde, dum bo dowtaare jaarooje der foonnitaare. 17 Yettoore laatanoo Alla! On laatikeno maccube hakke, amma jooni on downtanake e berde moodon fu janninol nol janninadon. 18 On dindinaama diga e hakke, on laatake gollantooje foonnitaare. 19 Mii bata do hande no himbe woowi batirgo, gam tampere moodon. On kokkiino balli moodon, gadudon ko tuuni e ko wuuri, oon gada ko halli. Hande non jooni bo, kokkee balli moodon laatodon gollantooje ko foonnitii gam laatodon seniibe.

20 Wakkati latinodon maccube hakke, foonnitaare woodaano baawde dow moodon. 21 Ume kefunodon no gadunodon ko centirton jooni? Heennyitirde majjum laati nun maayde. 22 Amma jooni, on dindinaama e hakke. On laatike maccube Alla, riiba majjum laatii laabineego. Heennyitirde majjum laati yonki tabitiiki. 23 Riiba hakke, maayde nun. Amma kokkal Alla laati nun yonki tabitiiki der kawtal men e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden.

7

Goondindo firtake e tawreeta

1 Banniraafe, mii badda on hande annube tawreeta. Oon anni tawreeta dawrantaa maa neddo to emo wuuri. 2 Hande non debbo baaado, tawreeta habbii dum e gorum wakkati guurnam goriiko. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta kabunooka mo e goriiko. 3 Amma to o laatike debbo goddo diga goriiko e wuuri, o noddete jeenoowo. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta, o noddetaake bo jeenoowo baa to gorko goddo hoowii mo. 4 Hande non dum laatii

e moodon onon bo, banniraafe am. Sabbu maayde Almasiihu on pirtaama e tawreeta. On laatake jeyde Almasiihu mo Alla fintini diga maayde gam gaden ko fottanta Alla. 5 Wakkati gadetenno ko suunooji balli men yidi, en tokkiino gidaadi hakke yiwude e tawreeta. Tawreeta kan gollotono der men e yaara en e maayde. 6 Amma jooni, en pirtaama e tawreeta, en maayii dow wecco makka. Gam majjum en caafirtaa Alla e laawol kiinjol nol tawreeta binnaaka. Amma een caafa mo e laawol kesol nol Ruuhu makko.

Tawreeta moytataa hakke

7 Den, ume bi'eten kade? Tawreeta laati nun hakke na? Abada! Amma, diga e tawreeta nun annirmi ko woni hakke. Gam mi annataano ko woni suuno to tawreeta wi'ayno: «Taa suuna.» 8 Hakke hebii laawol diga e umuroore, de gattimmi suunooji iri diye fu. Gam to tawreeta walaa, hakke bo waatii. 9 Naane, ko mi annaano tawreeta, emi wuurunoo. Amma no umuroore wari, hakke hebii baawde, 10 den min, maayumi. Umuroore kaanunoone hokkammi yonki, waddanii am maayde. 11 Gam hakke hebii laawol diga e umuroore, yoyrimmi, yaarimmi der maayde.

12 Hande non, tawreeta e laatii ceniika. Umuroore bo e laatii seniine, foonnitiine, woodune. 13 Jooni, ko woodi laatanike am maayde na? Abada! Amma gam hakke hollitoo no de laati nun hakke e goonja, de gollirii ko woodi, go de barimmi. Hande non, diga e umuroore, hakke hebi hollitirii hallande mum fu.

Habidingo e hakke

14 Een anni tawreeta yiwii diga Ruuhu. Amma min, mii laatii neddo tampudo, mii laatii maccudo hakke. 15 E goonja, mi faamataa ko gadanmi. Ko jidumi, mi wadataa dum, amma ko banyumi, gadanmi. 16 To mii wada ko mi yidaa, edum hollita no mi nootake tawreeta e woodi. 17 Jooni, min bane wadata ko gadanmi, hakke gonude der am wadata dum. 18 Gam mii anni,

ko woodi walaa der am, waato der bannu am. Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi waawataa ko wadi dum. ¹⁹ Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi wadataa dum. Kalludum ko mi yidaa gadanmi. ²⁰ To mii wada ko mi yidaa, min bane wadata dum, amma hakke gonude der am wadata dum.

²¹ Daa ko ji'umi e wadoo der am: mii yidi wadugo ko woodi, amma go kalludum e takkii am. ²² Der luggudum berne am, mii seyorii tawreeta Alla. ²³ Amma mii yi'a tawreeta gokka der am, kabidoowa e tawreeta ka hakkiilo am ja'bi. Ka laatinimmi maccudo tawreeta hakke gonude der am. ²⁴ Kayto! Mii laatii neddo jurminiido! Moy rindintammi e bannu maayoowol njol? ²⁵ Yettoore laatanoo Alla, diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu!

Min, der hakkiilo am, mi laati nun maccudo tawreeta Alla, amma der am, mii maccudo tawreeta hakke.

8

Goonki mo Ruuhu Alla durata (Galaatiya 3.13-14, 5.16-25)

¹ Gam majjum, jooni, hawtu'be e Yeesu Almasiihu doyyataake kiita. ² Gam tawreeta Ruuhu e hokka yonki to goddo hawtii e Yeesu Almasiihu. Kanka rindinimmi diga tawreeta hakke, e maayde. ³ Tawreeta Muusa waawayno ko wadi dum gam tampere bannu. Amma Alla wadii dum. O liloy Biyiiko tii etti bannu nandunjal e bannu hakke'be gam o firta be diga hakke. Hande non o hiitorii hakke gollotoode der balli meeden. ⁴ O wadii dum gam foonnitaare ne tawreeta yami, hebba dow meeden. Hande non, en jahataa kade no bannu yidiri, amma no Ruuhu yidiri. ⁵ Tokkii'be jidaadi bannu, ko bannu yidi be miijantoo. Amma tokkii'be Ruuhu, dum Ruuhu be miijantoo. ⁶ Tokkugo jidaadi bannu, maayde nun. Amma tokkugo ko Ruuhu yidi, yonki e jam nun. ⁷ Tokkudo jidaadi bannu laati nun ganyo Alla. O dowlantaako tawreeta Alla, o waawataa du ko

downtanii ka. ⁸ Wadoo'be ko balli mum yidi waawataa ko fottani Alla.

⁹ Onon kan, on tokkaaki jidaadi moodon, amma Ruuhu Alla, to Ruuhu on e woni e moodon kan. Mo walaa Ruuhu Almasiihu, laataaki mo makko. ¹⁰ To Almasiihu na'on der moodon, e non fu balli moodon maayan gam hakke, amma ruuhu moodon wuuran gam on laatinaama foonnitiibe. ¹¹ Alla fintinii Yeesu diga maay'be. To Ruuhu makko na'on der moodon, den kan pintindo Yeesu Almasiihu diga maay'be, hokkan balli moodon maayooji yonki, diga e Ruuhu makko gonudo der moodon.

¹² To non non, banniraa'be, een jogii nyamaane. Amma hinaa nya-maane suunooji balli jogiden gam gonoden no di jidiri. ¹³ To oon tokki jidaadi bannu, on maayan. Amma to on barii di diga e Ruuhu Alla, on buuran. ¹⁴ Gam be Ruuhu Alla dowata fu, kambe nun laatii bi'be Alla. ¹⁵ Ruuhu mo Alla hokki on laatinaay on maccu'be, hakko gonodon kade der kulol. Amma o laatini on bi'be Alla. Ruuhu acci een nodda Alla «Abba» waato Baaba. ¹⁶ Ruuhu Ceniido e hoore mum, e seedanoo ruuhu meeden, en laati nun bi'be Alla. ¹⁷ To een laatii bi'be Alla, en donan ko Alla resani himbe mum. En donidan dum e Almasiihu. To en toorodike e makko, en donidan bo teddunjal e makko.

Teddunjal garoowal

¹⁸ Mii anni tooraaji meeden di jooni, fonnataako e teddunjal garoowal, njal Alla suppitinanoyta en. ¹⁹ Ko tagaa fu e haa'bi yi'a wakkatiire ne o hollitinta teddunjal bi'be makko. ²⁰ Gam ko tagaa fu naatinaama der jeyaanaaku, dum laatinaa baanji, hinaa e yidde majjum, amma sabbu naatindo dum e maggu. Amma e non, hoolaare na'on. ²¹ Ko Alla tagi fu firtete e jeyaanaaku halkere. Den dum heba rindineego e teddunjal njal bi'be Alla hebata. ²² Gam een anni, faa jooni, tagaadum fu e uuma e tooro hande debbo dimoowo. ²³ Tagaadum tan bane tooroto. Baa enen be Alla hokki Ruuhu mum

hande kokkal artuŋal, een uuma. Enen bo, een kaaŋi Alla rindina 6alli meeden, laatina en 6i66e mum. ²⁴ En kisinaama, amma een kedii taw. To een ji'a huune ko tammihiden hebugo, dum laataaki kade tam-muwe. Moy nun tammihintoo ko yi'i? ²⁵ Amma to een tammihii ko en ji'ataa yottoto, en kettinto dum e munyal.

²⁶ Hande non bo Ruuhu e wara wal-lugo en der tampe meeden. En an-naa du'aago hande no haani. Amma Ruuhu e hoore mum e du'anoo en e uumaali di neddo waawataa ko bati. ²⁷ Alla annudo ko woni der berde himbe e anni ko Ruuhu yidi. No Alla yidiri bo, nun nun Ruuhu du'orantoo himbe makko.

²⁸ Een anni bo, ko Alla wadata fu, oo wada dum gam booddum yidube mo, kambe be o subu hande no o resiri. ²⁹ Himbe be Alla anni diga aran, o subii be diga fuddoode be nanda e Biyiiko. Den Biyiiko laato afo caka banniraaŋe duu66e. ³⁰ Be o subu diga fuddan, o noddii dum. Be o noddii bo, o laatini dum foonnitii6e. Be o laatini foonnitii6e, o teddinii dum.

Walaa ko seennata en e yidde Alla

³¹ Ume bi'eten kade dow haala kan? To Alla e wondi e meeden, moy waawata ko habidi en? ³² Kanko, mo saloraaki Biyiiko, amma o hokkitirii mo gam meeden en fu. Noy woni o hokkirtaa en ko o woodi fu e moyyere, diga e Biyiiko? ³³ Moy nun gaccoto be Alla subu? Walaa! Gam Alla nun laatinta be foonnitii6e! ³⁴ Moy waawata ko doyyi be kiita? Walaa! Yeesu Almasiihu maayii gam ma66e. Ko 6uri fu, o fintii, o na'on joodii nyaamo Alla, oo du'anoo en. ³⁵ To non non, moy nun waawata ko seenni en e yidde Almasiihu? Billaare na, jibayeere na, toorego na, rafo na, talakaaku na, kaliire na, naa kaafahi? ³⁶ Hande no Dewtere wi'i:

«Gam maada acci emen gonii nylaane fu der kaliije maayde,

emen daaraa hande baali kiise-teedi*».

³⁷ Amma der huune dum fu, en keŋii jaalorgal sabbu jidudo en. ³⁸ Gam mii anni, walaa ko seennata en e yidde makko. Baa maayde, baa guurnam, baa malaykaaŋe, baa baawdeeji, baa ko warata jooni, dum bo ko waroyta yeeso, dum bo semme gom, ³⁹ baa baawdeeji gonudi dow, dum bo baawdeeji gonudi ley, to dum bo tagaadum gom, walaa e majjum ko seennata en e yidde Alla nee do hawti en e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

9

Pol e wullana himbe lenyol mum (Galaatiya 4.22-31)

¹ Ka batanmi do goonja nun. E inne Almasiihu, mi fewataa. Cuudiidum berne am bo e seedanoo am diga e Ruuhu Ceniido no goonja nun batanmi. ² Berne am e biisii puy, mii woodi toora ka heennyataa, der berne am. ³ Mi wanyay laataago jaa'aado, mi seenniree e Almasiihu to dum nafanno banniraaŋe e baabiraaŋe am, be lenyol am. ⁴ Kambe woni Isira'iilaabe, be Alla laatini 6i66e mum, holli be tedduŋal mum. Be keŋii alkawalji e tawreeta. O holli be no be caafirta mo, o batii be o wadanan be huune duuddum. ⁵ Kambe laatii yiwube diga e kaakiraaŋe amen. Almasiihu bo yiwii e lenyol ŋol. Kanko woni Alla jintudo huune fu, yettoore laatanoo mo faa abada. Aami!

⁶ To non non haala Alla tampu nun na? Gam yiwube e lenyol Isira'iila fu bane woni Isira'iilaabe. ⁷ Yiwube e lenyol Iburahiima fu bane woni 6i66e makko. Gam Alla wi'i Iburahiima: «Diga e Isiyaaku kebataa lenyol innitirteŋol inne maa». ⁸ Ko dum yidi wi'ugo woni: rimaabe e 6annu bane laatii 6i66e Alla, sey rimaabe dow alkawal Alla. Kambe nun limetee der lenyol makko. ⁹ Gam Alla ha66anii mo alkawal wi'i: «Mi wittaaan mawu-uri hande nii, mi tawan Saratu rimii bidde gorko.»

* 8:36 Jabuura 44.23.

¹⁰ Don tan bane. Rebeka bo hebii reedu siwtuɓe. Baaba maɓɓe nun Isiyaaku, maama meeden. ¹¹ Sukaabe ɓen rimaakano taw, ɓe gaday ko woodi, dum bo ko halli. E nun fu, ko Alla resi nun wadata. Cuɓol makko daraaki dow gadu, amma dow no o resiri, kanko cuɓoowo. ¹² Alla wi'i Rebeka: «Mawniraawo jagganto miraawo.» ¹³ Hande ko winnaa: - «Yaakuubu jidumi, Isuwa banyumi».

¹⁴ Den, ume bi'eten? Ko Alla wadata foortaaki na? Abada! ¹⁵ Nani ko o wi'i Muusa: «Mi endoto mo endotoomi, mi yurmoto mo jurmootoomi.» ¹⁶ Hande non, cuɓol Alla daraaki dow sago neddo, dum bo dow anniya mum, amma diga e Alla endotoodo dum yiwi. ¹⁷ Gam Dewtere batii dow Fiirawna, wi'i: «Mi suɓii maa e sago am gam mi hollita baawde am dow maa, kade bo gam inne am sankitoo e duuniyaaru fu».

¹⁸ Den, Alla endoto mo yidi, yoorinan ɓerne mo yidi.

¹⁹ A yaman am bi'aa: «Ume acci ko Alla e gacoo himɓe? Moy waawata ko salii sago makko?» ²⁰ Amma an, moy laatidaa faa jeddontiraa e Alla? Fayande waawan ko yami mahudo dum: «Gam ume ko mahirdaa am ninni na?» ²¹ Mahoowo payande woodaa hoore mum wada ko yidi e loope goote den na? E loope goote den, o waawan ko mahi payande godde de tedduɗal, o maha godde bo de walaa tedduɗal.

²² Alla yidii hollitingo mone mum e baawde mum. Amma o munyanii himɓe puy, kamɓe haananooɓe mone makko, resanooɓe gam halkere. ²³ O wadii dum gam hollitingo tedduɗal makko manɗal dow ɓe o endii. O siriyake dum gam ɓe o yidi teddingo. ²⁴ Himɓe ɓen woni enen ɓe o noddi, hinaa caka Yahuduuɓe tan, amma e caka ɓe laataaki Yahuduuɓe bo. ²⁵ Kanka nun Alla bati e dewtere annabi Hose'a o wi'i:

«Lenyol ɗol laataakino lenyol am, mi noddan ɗol lenyol am,

lenyol ɗol yidaakano, mi noddan ɗol lenyol am jidaaɗol.

²⁶ Kade bo, to ɓe bi'etenoo, ɓe laataaki himɓe am, ton ɓe noddetee ɓiɓɓe Alla mo yonki».

²⁷ Annabi Esaaya bo batii haala Isira'iilaabe, wi'i: «Baa to ɓiɓɓe Isira'iila duudii hande jaaneeri maayo, wobɓe maɓɓe tan hisintee.

²⁸ Gam Joomiraawo hebbinan law haala ka o bati fu, deydey, dow leydi do.» ²⁹ Kade bo non Esaaya wi'unoo diga ɓooydum:

«To Joomiraawo hooreejo konunkeeɓe accanayno en lenyol baa sedda,

en laatotono hande Sodoma, en nandanno e Gomora.»

Isira'iilaabe dwtanaaki Alla

³⁰ Den, ume bi'eten? Himɓe ɓe lenyi janani dartayno laatoo foonnitiibe yeeso Alla, amma ɓe keɓii dum diga e goondinki. ³¹ Amma Isira'iilaabe darduɓe foonnitaare diga e tokkugo tawreeta, waaway ko hebi dum. ³² Gam ume nun? Gam ɓe dartiray dum e goondinki. E anniya maɓɓe nun ɓe dartiri dum, go ɓe pergi dow hayre doyyoore ɓe. ³³ Dewtere wi'ii:

«Mi yowii dow Siyoona hayre fergeeteene, tepaare doyyoore himɓe.

Amma goondindo ne fu sentintaake abada!»

10

¹ Banniraaɓe, mii yidi e ɓerne am fu, Isira'iilaabe hisa. Kanjum eelanmi Alla. ² Mii seedanoo ɓe no ɓee goodi tinnaare gam Alla, amma ɓe galaa annal. ³ Be annaa laawol ɗol Alla laatinirta himɓe foonnitiibe. Den ɓe dartani ko'e maɓɓe no ɓe laatortoo foonnitiibe. Be jiday dwtanaago Alla e laawol ɗol o laatinirta himɓe foonnitiibe. ⁴ Almasiihu yottinii tawreeta, gam goondindo mo fu laatinee poonnitiido.

Goondindo Almasiihu fu hisan

✧ 9:13 Malakiya 1.2-3 ✧ 9:17 Wurtaago 9.16

✧ 9:26 Esaaya 1.9; Laatanooji 19.24-25

⁵ Muusa winnii dow haala foonni-taare yiwune e tawreeta, wi'i: «Neddo fu tokkudo tawreeta, wuuran diga e makka.» ⁶ Amma foonni-taare yiwune e goondinki wi'i: Taa wi'u der berne maa «Moy eencata dow kammu?» Jippingo Almasiihu nun don. ⁷ Taa wi'u der berne maa bo: «Moy mutata der leydi?» Wurtingo Almasiihu diga hakkune maaybe nun don. ⁸ Den, ume haala kan bati? «Haala Alla e badii maa, ka na'on der hunnuko maa, e der berne maa.» Haala kan woni habaru goondinki ki men baajotoo. ⁹ To a batii e hunnuko maa Yeesu nun laatii Joomiraawo, go goondindaa der berne maa Alla fintinii mo diga maaybe, den a hisan. ¹⁰ Gam goondindo e berne mum fu, Alla laatinan dum poonnitiido. Batudo e hunnuko mum bo, Alla hisinan dum. ¹¹ Dewtere wi'ii: «Goondindo fu sentintaake.» ¹² Walaa ko suttontiri Yahuduujo e mo laataaki Yahuduujo. Be fu Joomiraawo gooto be goodi. Kanko nun hokkata noddanbe mo fu jawdi makko. ¹³ Gam «noddudo inne Joomiraawo fu, hisan.»

¹⁴ Amma noy be noddirta inne mo be goondinay? Noy be goondinirta mo be nanay habaru muudum? Noy be nanirta habaru makko to baajotoodo walaa? ¹⁵ Noy himbe waa-jortoo to be lilaaka? Dewtere wi'ii: «Ume woodi hande koyde finoobe habaruuji beldi.» ¹⁶ Amma himbe fu bane dwtanii linjiila kan. Hande no Esaaya wi'i: «Joomiraawo, moy nun goondini waaji amen?» ¹⁷ Hande non, goondinki e yiwa diga e nanugo, ko nanetee bo e yiwa diga e haala Almasiihu.

¹⁸ Amma mii yama kaa do: Isira'iilaabe nanay woni na? E goonja be nanii! Gam dewtere wi'ii:

«Daade maabe nanaama der duuniyaaru fu,

Haala maabe yottike kaddi leydi.»

¹⁹ Mii yama kade: Isira'iilaabe faamay woni na? Muusa artii wi'i:

«Mi wadan nawniraagu moodon ummoo dow lenyol nol on gattiray,

Mi accan mone moodon ummoo dow lenyol nol walaa annal.»

²⁰ Baawo mum Esaaya hulay wi'ugo:

«Himbe be dartayno am yiitii am, mi hollitanike himbe be yamanay am.»

²¹ Amma dow Isira'iilaabe, o wi'i: «Nyalaane fu mii weedi juude am gam jabugo himbe nanaruube e yeddoobe.»

11

Alla woppay Isira'iilaabe

¹ Mii wi'a: Alla woppu nun himbe muudum na? O woppay be! Gam min bo mi laati nun Isira'iilaajo, taaniraawo Iburahiima, mi yiwi e lenyol Benyamin. ² Alla woppay himbe muudum be o subu diga fuddoode. Oon anni ko Dewtere bati wakkati annabi Eliya wullani Alla gam Isira'iilaabe, e wi'a: ³ «Joomiraawo, be barii annabii be maa, be pusii kiisirde maa. Min tan horii, go bee darta min bo be barammi.» ⁴ Ume Alla toontii mo? O wi'i: «Mii horanii hoore am worbe ujune jeedido be jiccanaaki tooruure wi'eteene Ba'al.» ⁵ Hande non bo dum laatii jooni. E woodi himbe horiibe be Alla subu e moyyere mum. ⁶ To e moyyere nun o subiri be, den fu gam gadu maabe bane. To hinaa non, moyyere laatataako moyyere*.

⁷ Ume nun kade? Ko Isira'iilaabe dartannoo, be kebay dum. Be Alla subu caka maabe hebi dum. Horii be, berde muudum yoorinaama, ⁸ hande no winnaa:

«Alla maabii hakkilooji maabe, Bee goodi gite, amma be ji'ataa, be goodi noppi amma be nanataa. Non dum laatii faa hanne.»

⁹ Dawda bo wi'i:

«Nyaamduuji juulde maabe laatanoo be pittol e to be pergotoo, dum laatanoo be doyyere, e riiba golle maabe.

¹⁰ Gite maabe wuminee, dulla yi'ugo,

* **11:6** Dewte godde beydii kaa do: To e gadu maabe nun be cubiraa, den fu moyyere bane, to hinaa nun gadu laataaki gadu. ✨ **11:10** Jabuura 69.23-24

6e laatinee jeyaa6e e baadey*!»

¹¹ Den, mii yama: Yahuduu6e fergi nun gam 6e jana e baadey na? Aawo! Amma sabbu fergaago ma66e, 6e lenyi janani hebii kisidam gam nawniraagu Yahuduu6e umminiree. ¹² Fergaago Yahuduu6e laatanike him6e duuniyaaru jawdi, seekaago ma66e bo waddanii 6e lenyi janani jawdi. Den noy dum laatotono to Yahuduu6e fu tuubiino?

Kisdam lenyi janani

¹³ Jooni, onon 6e lenyi janani nun baddanmi. Mii laatii lilaado caka 6e lenyi janani, mii teddina golle am. ¹⁴ Mii yidi to wadoto, mi ummina nawniraagu him6e lenyol am, mi hisina wob6e ma66e. ¹⁵ Takkeego ma66e sera weldini him6e duuniyaaru e Alla. Noy dum laatotono to 6e bittinaama? Dum nandan hande yiwugo diga maayde naata e yonki. ¹⁶ To peen artuja sakkaama Alla, den koriiko fu e laatanii mo. To dadi leggal e laatanii Alla, licce maggal bo e laatanii mo. ¹⁷ Hande non dum laatii e him6e Isira'iila, 6ee laatii hande leggal jaytuhi. Licce jaytuhi wuro godde wudditaama, go an jaytuhi laddehi takkadaa dow jayri jaytuhi wuro, go aa heba nyaamdu maa diga e makki. ¹⁸ Gam majjum, taa yawa licce budditaade. A woodaa laawol mawnitaago. Amma to aa mawnito, annitin no an bane roonii dadi, dadi nun roonii maa.

¹⁹ Wadoto bi'aa: «Licce wuddita nun gam mi takkee to de gonunoo.» ²⁰ Goonja nun! De budditaama gam dullere goondinki majje, go an takkadaa gam goondinki maa. To non non, taa mawnita, amma hulu Alla. ²¹ Gam to Alla accay licce wuro, o accataa maa an bo. ²² En daaree geetaaku Alla e sadella makko. Sadella makko dow yanube, den geetaaku makko bo dow maa, to aa tabitii der geetaaku makko. To hinaa non, an bo a wudditinte. ²³ To Isira'iilaabe bo tabitaaki der dullere goondinki mum, Alla takkan6e kade. Gam Alla e woodi baawde takkugo 6e kade. ²⁴ An jaytuhi laddehi, a

wudditaama takkadaa to jaytuhi ki wuro. Dum don haandanayno maa. To non, edum sadi takkugo licce jaytuhi ki wuro to de gonunoo na?

Alla e woodi yurmeene him6e fu

²⁵ Banniraa6e, mii yidi faamingo on asiiri dum do, gam to on daaree ko'e moodon hande woodu6e hakkillo. Wob6e der Isira'iilaabe, berde mum yoorinaama. Amma dum daroto to limgal 6e lenyi janani hisintee6e hebii. ²⁶ Hande non, Isira'iilaabe fu hisan. Non Dewtere wi'i:

«Kisinoowo waran diga Siyoona, o mooytan dullere kulol Alla caka him6e lenyol Yaakuubu.

²⁷ Kanjum woni alkawal am e ma66e to mi moytii hakkeeki ma66e.»

²⁸ Dow wecco linjiila Yahuduu6e laatake 6e Alla wanyi, gam moodon. Amma dow wecco cubol Alla, 6e laati nun yidaabe gam kaakiraa6e ma66e. ²⁹ To Alla hokkii neddo o hokku nun, to o noddi neddo bo o noddu nun. ³⁰ Naane, on dwtanaakino Alla. Amma joonii on kebii endam Alla gam dullere dwtataare Yahuduu6e. ³¹ Non bo jooni, 6e dwtanaaki Alla gam kebon endam makko. Jooni, kam6e bo 6e keban endam makko, hande no onon bo kebirdon. ³² Gam Alla ma66ii him6e fu der dullere dwtataare, gam o endoo 6e, 6e fu.

³³ Hey! E goonja Alla e mawni! Hakkillo makko e annal makko e luggi! Walaa baawoowo ko faami no o hiitortoo, laabi makko faamataako!

³⁴ Gam e winnaa:

«Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy woni kokkoowo mo saawari?

³⁵ Moy arti hokki mo, hakko o yoba dum?»

³⁶ Gam huune fu e makko yiwi, gam makko dum woni, kanko bo woodi dum. Teddujal laatanoo mo faa abada! Aami!

12

No haani goondin6e Yeesu wuurira

¹ Banniraa6e, mii eela on sabbu endam Alla. Kokkee mo ko'e moodon hande sadaka yonkinteha, ceniika,

pottananka Alla. Kanjum woni sujida goonaha, kaanuka caafiron Alla. ² To on nandee e himbe duuniyaaru nu. Amma accee Alla waylita on. Hakkillooji moodon laatoo kesi. Den on baawan suttontirgo ko Alla yidi, e ko woodi, e ko weli, e ko hebbi.

³ Alla wadanii am moyyere mum. Gam majjum mii wi'a moy moodon fu to daaru hoore muudum bura ko laati. Amma moy fu daara hoore mum jaka no foti, e jaka goondinki ki Alla hokki dum. ⁴ Moy meeden fu e woodi jokkule duudde der bannu gootol. Jokkule den fu golle goote bane wadata. ⁵ Hande non, enen bo, no duudir den fu, en laati nun bannu gootol, gam kawtal meeden e Almasihu. En fu, een jeyontiri. ⁶ Alla hokkii en dokke feere feereeje e moyyere mum. Kokkaado gadol annabaaku, wada dum no fottiri e goondinki. ⁷ To wallugo wobbe nun, o wada dum e hakkillo makko fu. Janjinoowo bo, hiinnoo janjinol mum. ⁸ Kokkaado dokkal semmidina himbe, o semmidina be. Kokkaado dokkal wallugo wobbe, walla e berne woore. Ardiido, ardo e tinnaare. Endotoodo himbe, wada dum e seyo.

⁹ Yidde mon laatoo ne walaa mu-naafitaare. Banyee ko halli, takkee ko woodi e semme. ¹⁰ Jidontiree e yidde banniraagu. Moy moodon fu teddina banniraawo mum, burina hoore mum. ¹¹ Laatee tinniibe, to on laatee ciiwankeebe. Accee hakkillo mon e fini. Gollanee Joomiraawo e berde mon fu. ¹² Ceyoree ko koolidon on keban, munyanee tooraaji, tinnee e wadugo du'aaje. ¹³ Ballitee himbe Alla e haajeeji mum, laatee weer-noobe hobbe.

¹⁴ Barkidinee tooranbe on, barkidinee, to on jaa'ee. ¹⁵ Ceyodee e seyotoobe, bullidee e wulloobe. ¹⁶ Goodee miilooji gooti hakkune mon. To on dartee ko mawni, amma nootee bo wadugo ko leesi. To on daaree ko'e moodon hande woodube hakkillo.

¹⁷ To goddo wadanii on ko halli, to on battee mo. Dartee wadugo ko woodi yeeso himbe fu. ¹⁸ To wadoto, gadee no baawudon fu, gonidon e himbe fu e jam. ¹⁹ Banniraabe am yidaabe, to on battanee ko'e moodon, amma accee mone Alla wada dum. Gam Joomiraawo wi'i der Dewtere: «Min nun wattaago wonani, mi yoban moy fu ko wadi.» ²⁰ E winnaa kade: «To ganyo maa e rafaa, hokku mo o nyaama, to emo dondaa, hokku mo o yara. To a wadii dum, yulbe yi-ite nun jowandaa mo don dow hoore makko.» ²¹ Taa accu hallande jaalee, amma jaalora ne ko woodi.

13

Downtanaago mawbe genni (1 Piyer 2.13-17)

¹ Sey moy fu downtanoo laamiibe. Laamiido walaa to hinaa mo Alla subii, gam laamiibe fu, Alla nun laaminta dum. ² Gam majjum, caliido ko downtanii laamiido, salike ka Alla bati. Caliido ka Alla bati fu, foodanan hoore mum kiita. ³ Gadoowo ko woodi hulaataa mawbe genni, sey gadoowo ko halli. A yidaa aa huli laamiibe na? wadu ko woodi, den be manete. ⁴ Golle Alla nun laamiibe wadata gam nafuwe maa. Amma to a wadii ko halli, sey kulaa, gam baanji bane acci bee bakkii kaafahi. Be laati nun gollantooe Alla gam be battoo, be kollita mone makko dow wadoobe ko halli. ⁵ To non non, edum haani downtanodon laamiibe, hinaa gam oon kula hiiteego tan, amma gam miilooji berde moodon cuudiidi e holla on dum.

⁶ Gam majjum acci oon joba ceede faada. Alla be gollantoo, der golle den. ⁷ Kokkee moy fu ko haanani dum. Jobee ceede faada to haanube jobon de. Jobee ko tannyanadon to haanube jobon. Kulee kaanudo huleego. Teddinee kaanudo teddi-neego.

Yidugo banniraawo

⁸ To on joganee goddo nyamaane, to hinaa nyamaane yidontirgo hakkune

mon. Gam jidũdo banniraawo mum, hebbinii ko tawreeta yami. ⁹ Gam tawreeta wi'i: «Taa jeenu, taa waru neddo, taa wujju, taa suuna.» Tawreeta ka, e tawreetaaji koriidi fu, hawtii dow haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ¹⁰ Yidde wadantaa banniraawo ko halli. To non yidde laati nun hebbingo tawreeta.

Hedaago wittoyki Yeesu

¹¹ Gadee dum, gam oon anni der iri wakkati kiye nun gonuden. Wakkati kaanuki pinen diga e doynol nun. Gam jooni kisidam men e badii buri de goondinnoden. ¹² Jemma jennii, nokkuuje faanake weetugo. Gam majjum, en accee wadugo golle niwre, en bornee kabirdum dum jaynol. ¹³ En gonee hande no haani wonuƙe der nyalooma wonira. En accee deereraaku e jarde, accen bo jeenu e suunooji baanji baanji, accen kabe e nawniraagu. ¹⁴ Bornee jikku Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hande no bornortodon kolte. To on kiinnitanee bannu gam deyyitingo suunooji maggol.

14

Gondal semmidinbe e 6e goondinki mum semmidaa

¹ Jabee mo goondinki mum semmidaa, to on jeddontiree dow miilooji makko. ² Hande jon, goddo, goondinki mum hokkan dum semme nyaamugo huune fu. Mo goondinki tampuki bo nyaamataa goddum, sey baafe tan. ³ Nyaamoowo huune fu, to yawoo mo nyaamataa. Mo nyaamataa huune fu bo, to hiitoo nyaamoowo ko yidi fu, gam Alla jabii mo. ⁴ An, moy laatidaa faa kiitodaa gollantoodo goddo? To oo darii, dum bo to o yanii, ka joomiraawo makko nun. O daroto bo, gam Joomiraawo e woodi baawde darnugo mo.

⁵ Goddo e daari hande nyalaane nee do e buri nee to teddugo, oo to bo e daari no nyalaade fu fotan nun. Sey moy fu anna to darii der hakkillo

mum. ⁶ Burontiroowo nyalaade e wada dum gam Joomiraawo. Nyaamoowo ko yidi fu, e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla. Mo nyaamataa huune fu bo e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla kanko bo. ⁷ Gam walaa e meeden buurudo gam hoore mum, nun nun bo walaa maayoowo gam hoore mum. ⁸ To een buuri, Joomiraawo nun buuranden, to en maayii bo, Joomiraawo on nun maayanden. To een buuri dum bo to en maayii, Joomiraawo laataniden. ⁹ Gam Almasiihu maayii, o fintii bo gam o laatoo Joomiraawo wuuruƙe e maayuƙe fu.

¹⁰ Amma an, gam ume kiitodaa banniraawo maa goondindo? An bo, ume jawantodaa banniraawo maa goondindo? En fu, en daroyto yeeso hiitorde Alla, ¹¹ gam e winnii:

Joomiraawo wi'i:

«Min, mii wuuri moy fu jiccoto yeeso am, delle fu teddinan am.»

¹² Den moy meeden fu toontanto hoore mum yeeso Alla.

Taa fergin banniraawo maa

¹³ Gam majjum, en accee gaccontirgo. Ko haani gaden woni accen resango banniraabe ko ferginta 6e, 6e jana. ¹⁴ Mii anni, mii tabbitini bo der kawtal men e Joomiraawo Yeesu, no nyaamdu walaa karmunol e hoore mum. Amma to goddo e miili e woodi huune ko harmi, dow makko dum harmi. ¹⁵ To gam sabbu nyaamdu, a accii berne banniraawo maa biisake, a tokkay laawol yidde. Taa accu gam nyaamdu maa, neddo mo Almasiihu maayi gam mum halka. ¹⁶ Gam majjum, to on accee himbe bata kalluka dow ko laatanii on boodudum. ¹⁷ Gam Laamaare Alla laataaki gam nyaamde e jarde, amma ne laati nun foonitaare, e jam, e seyo dum Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hande non, fottanan Alla, himbe bo yettan mo.

¹⁹ Gam majjum, en dartee ko wadata jam hakkune meeden, e ko

mawninta goondinki moy meeden fu.
²⁰ Gam sabbu nyaamdu, taa biisu golle Alla. E goonja, nyaamdu fu e laabi. Amma nyaamaa nyaamdu, den dum doyya goddo, dum woodaa.
²¹ E dum woodi, to neddo yakku tew, to o yaru bo innabojam, o acca wadugo huune ko ferginta banniraawo makko. ²² Ko koolidaa dow haala ka fu, joga dum gam maa yeeso Alla. Barke laatanto mo gacataako hoore mum dow ko o subi o wada! ²³ Amma gadudo seko dow ko nyaamata, hiitaama, gam joomum nyaamiray dum e goondinki. Nani bo, huune fu ko wadaaka e goondinki, laati nun hakke.

15

¹ Enen 6e goondinki mum semmidi, e haani balliten 6e goondinki mum semmidaa. Haanay daarten ko fottanta en tan. ² Sey moy meeden fu darta ko fottanta banniraawo mum gam nafuwe makko e gam mawningo goondinki makko. ³ Gam Almasiihu dartay ko welata dum. Amma hande no winnaa: «Jennooje yennan6e maa yanii dow am.» ⁴ Ko artaa winnaa e dewte fu, winnaama gam jannjingo en. Kanjum hokkata en munyal, e berde deyyude, een kedorii ko warata. ⁵ Munyal e deyyitinki berne, diga Alla nun yiwata. Alla on hokka on laatodon miilo wooto hakkune mon. Dum laatoo deydey no Yeesu Almasiihu ekkitiniri on. ⁶ Den on teddinan Alla, Baaba Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden e berde goote, e daane woore.

Lenyi janani nanii linjiila

⁷ Ja66ontiree hakkune mon hande no Almasiihu ja66orii on, gam teddujal Alla. ⁸ Mii bata on no Almasiihu laatike jaggiido caka Yahuduu6e. O wadii dum gam o hebbina alkawal jal Alla wadanno maamiraabe men gam o tabbitina Alla laati nun goonjaajo. ⁹ Den 6e lenyi janani bo teddina Alla gam endam makko, hande no Dewtere wi'i:
 «Mi maantete caka 6e lenyi janani, mi yiman, mi teddina inne maa.»

¹⁰ Dewtere wi'i kade:
 «Lenyi janani, belbeltee e him6e Joomiraawo.»

¹¹ Kade:
 «Onon 6e lenyi janani fu, Jettee Joomiraawo, Him6e fu yetta mo.»

¹² Annabi Esaaya bo wi'i:
 «Yiwudo e lenyol Yesa waraan,
 O ummoto gam o laamanoo him6e lenyi janani,
 Be jowan hoolaare ma66e dow makko.»

¹³ Alla mo tammuwe hebbina berde moodon seyo e jam gam goondinki mon. Tammuwe moodon beydoo der berde moodon diga e baawde Ruuhu Ceniido!

Pol e batana golle mum

¹⁴ Banniraabe am, min e hoore am, mii hoolii, oon goodi ko woodi, oon keewi annal, on baawan ko hokkontiri saawari hakkune moodon. ¹⁵ Amma der nokkuuje godde der derewol am jal, mi wannanii on e cuusal gam siwtorgo on ko annudon. Mi wadii dum sabbu moyyere ne Alla wadanimmi. ¹⁶ O wadii am gollantoodo Yeesu Almasiihu caka 6e lenyi janani. Mii golloo hande Limaamiijo. Mii waajoo 6e lenyi janani linjiila gam 6e laatoo sadaka belanka Alla, ka Ruuhu Ceniido laabini. ¹⁷ Gam majjum, sabbu kawtal am e Yeesu Almasiihu, mi waawan ko jurorii golle am yeeso Alla. ¹⁸ Gam mi suusataa batango goddum, to hinaa ko Almasiihu wadi diga e am, gam waddugo 6e lenyi janani downtanoo Alla. O wadii dum diga haala am, e gadu am, ¹⁹ non bo diga e baawde kaayeeffiji e haaynaareeji, e baawde Ruuhu Alla. Hande non baajoriimi linjiila Almasiihu diga Urusaliima e nokkuuje piiltitiide dum, faa yottii leydi Illiriya. ²⁰ Mi tinnake gam to mi waajoo linjiila to inne Almasiihu meedi noddeego. Mi wadii dum, gam mi yidaa mahugo dow dadda goddo. ²¹ Hande no Dewtere wi'i:
 «Be bataakano haala makko, yi'aan, 6e nanayno oo batanee, faamaan.»

Miilooji Pol

²² Golle am den nun hadimmi de duuddum warugo to moodon. ²³ Amma jooni mi woodaa to gollo-toomi, golle am heennyii der leyde dee, kade bo diga duubi duuddi nun jidumi warugo to moodon. ²⁴ Mii yidi yaalugo on to mii yaha Espaniya. Mi joododoto e moodon sedfa, ballon am der jahaanjal am baawo de ji'umi on go hakkillo am fukkii. ²⁵ Amma jooni mi yahan Urusaliima walloygo himbe Alla wonbe ton. ²⁶ Goondinbe Maseduwaan e be Akaya hawritii ceede, gam be balla goondinbe talakaa be wonbe Urusaliima. ²⁷ Be gadii dum e sago ma bbe, e haani bo be gadana be dum. Gam to be lenyi janani hebii kujje ruuhunkeeje diga e Yahuduu be, den e haani bo be balla be e jawdi ma bbe. ²⁸ To mi yottinii golle den, kokkumi ko hawritaa to haanu be dum yottoo, den mi yahan Espaniya, mi yaalan bo to moodon. ²⁹ Mii anni to mii wara to moodon, mi waridan e barke Almasiihu fu. ³⁰ Banniraa be, mii eela on gam sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e gam yidde ne Ruuhu hokkata: Ballee am hawre, oon eelanammi Alla. ³¹ Du'ee gam mi dada e juude himbe Yahudiya be goondinay. Du'ee bo gam himbe Alla wonbe Urusaliima ja ba ballal nal jaaranmi. ³² Hande non, to Alla e yidi, mi yottoto to moodon e welwelo, den mi siwtoo sedfa hakkune moodon. ³³ Alla kokkoowo jam wonda e moodon, on fu. Aami!

16*Cannooje*

¹ Mii yowana on sakiike meeden Fiibi junno, o laati nun gollotoodo der Eklesiya Kenkereya. ² Ja be mo e inne Joomiraawo hande no haani himbe Alla wada. Ballee mo dow hu-une ko o haajaa e mon fu, gam kanko bo, o wallii duu bbe, min e hoore am bo o wallii am. ³ Mi sannii Pirisilla e Akilas, gollidoo be e am golle Yeesu Almasiihu. ⁴ Be kokkii ko'e ma bbe gam be kisina

yonki am. Min tan bane seedan-toobe dum, eklesiyaa ji be lenyi janani fu e seedanoo be dum. ⁵ Cannanee am goondin be hawritintoo be wuro ma bbe. Mii sanna Epaynetus, gido am. Kanko arti goondini Almasiihu der leydi Asiya. ⁶ Mii sanna Mariyama, kokkudo hoore muudum sanne gam moodon. ⁷ Mii sanna Andoronikus e Yuniyas, himbe lenyol am. Min e ma bbe nun ma bbidanoo der kasu. Bee laatii lilaa be teddi-naa be, be arti am bo goondingo Almasiihu.

⁸ Mii sanna bo Ampiliyatus jidaa do am sabbu kawtal amen e Joomiraawo. ⁹ Mi sannii Urbanus, gollidoowo e meeden der golle Almasiihu, kanko e Estakis, gido am. ¹⁰ Mii sanna Apelles goondindo Almasiihu e goonaa ku. Mi sannii bo himbe wuro Aristobil. ¹¹ Mii sanna Herodiyon, mo lenyol am. Mii sanna bo himbe wuro Narsisi hawtu be e Joomiraawo. ¹² Mii sanna Tirifen e Tirifos, rew be gollantoo be Joomiraawo puy. Mii sanna bo Persis, debbo jidaa do, kokkudo hoore mum sanne gam golle Joomiraawo. ¹³ Mi sannii Rufus mo Joomiraawo sube, e inna mum, laatiido inna am min bo. ¹⁴ Mii sanna Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermas e goondin be Yeesu wondube e ma bbe fu. ¹⁵ Mii sanna Filologus e Yuliya. Mii sanna bo Nere e sakiike mum, mii sanna Olimpas e himbe Alla wondube e ma bbe fu.

¹⁶ Moy moodon fu sanna banniraawo mum e mammilontirgo, e yidde. Kawtal Eklesiyaa ji Almasiihu fu e sanna on.

Haalaa ji keennyitirdi

¹⁷ Banniraa be, nani do ko eelanmi on: kakkilanee waddoo be ceenirgu caka mon. Kam be bee darta selingo on diga ekkitinol nol kebudon. Boddodee be! ¹⁸ Gam himbe ben, Almasiihu Joomiraawo meeden bane be gollantoo, amma deedi ma bbe. E haalaa ji beldi, eytooji be jarbortoo himbe be walaa hakkillo. ¹⁹ Amma onon, himbe fu e anni habaru

dowtaare moodon. Gam majjum mii seyorii on. Amma mii yidi laatodon hakkilbe dow wadugo ko woodi, laatodon bo laabuube dow wadugo ko halli. ²⁰ Alla kokkoowo jam muunyitan Seydan yeeso sedda ley koyde moodon. Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²¹ Timote gollidoowo am sannii on. Lusiyus e Yason e Sosipater himbe lenyol am bo e sanna on.

²² Min Tertiyus binnudo derewol nol mi sannii on der kawtal meeden e Joomiraawo.

²³ Gayus, beero am, e beero goondinbe sannii on. Erastus cuudoowo ceede siire sannii on, e Kartus banniraawo meeden.

[²⁴ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonoo e mon on fu. Aami!]

Yettoore

²⁵ Yettoore laatanoo Alla! Oo woodi baawde semmidingo on der goondinki, hande no linjiila ka baajotoomi batiri. Linjiila kan laati nun habaru Yeesu Almasiihu, eka hollita laabi Alla cuudiidi diga dum booyi.

²⁶ Amma jooni dum hollitake. Dewte annabiibe e seedoo ka. Alla tabitiido batii ka anninee himbe lenyi janani fu, gam be goondina, be dowtoo.

²⁷ Alla tan woodi faamu. Teddujal laatanoo mo diga e Yeesu Almasiihu, faa abada. Aami!

Derewol aranol ɲol Pol winnani 6e Korintu

Haala Puddirka

Pol lilaado nun winnani 6e Korintu derewol mum aranol ɲol do hakkune duubi 54 e 55, 6aawo de o wadi duubi tati der wanɲarde Efesu, Golle Lilaabe. 20.31. Wakkati mum Korintu laati nun wanɲarde mawne der leydi Akaya. Derewol Golle lilaabe 18.1-18 e batana en no Pol yahiri Korintu e no o tiggiri eklesiya der siirenen.

Be Korintu winnaniino Pol, yami yande dow teegal, e dow yakkugo tew caafiranaadam tooruje. Pol winnani 6e derewol ɲol do gam o toontoo yande maɓɓe. Berne makko biisakeno e habaruuji di o nani dow ceenniigu naatuɲu caka 6e Korintu, e jeddi tawaadi hakkune maɓɓe, e kade tooraaji goddi gonudi caka maɓɓe. O nanii bo haala jeenu kalluɲu tawaɲu caka maɓɓe, go 6ee jeedi, 6e baaway ko moyyini ka.

Ko jogii Pol dow 6e Korintu woni moyyigo goonki maɓɓe dow ko yaadataa e ko Alla yidi. Haalaaji di o batani der derewol makko e duudi, amma di fu huune gootum nun di cappii. Kan woni, haala jonne goondindo fottune.

Tokkontirki haalaaji

1. Toonti Pol dow ka o nani 1-6
Haala puddirka 1.1-9
Ceenniigu der eklesiya 1.10-4.21
Toora dow jonne goondinbe 5.1-6.20
2. Toonti dow tooraaji feere feere 7-16
Banugo e joodaago banay 7
Woodugo hoore mum e kirtaari ceniini 8.1-11.1
Jikku kaanuɲu goondindo e woodi der eklesiya 11.2-34
Dokke Ruuhu, e no de gollirte 12-14
Haala pintol 15
Haalaaji cakitiidi e cannooje 16

Sannoore

¹ Min Pol e banniraawo men Sosteni winnani on derewol ɲol. Min Pol noddaado gam laatoo lilaado Yeesu Almasiihu e muunyo Alla. ² Emen canna eklesiya Alla gonuka Korintu. Alla laabinii on gam on kawtii e Yeesu Almasiihu, onon noddaabe gam laatodon seniibe, noddooɓe inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu to gonudon fu. Yeesu on laatii Joomiraawo maɓɓe, e Joomiraawo meeden. ³ Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Korintu

⁴ Wakkati fu mii yetta Alla gam moodon sabbu moyyere makko ne o holliti on. O hollitii on ne gam on kawtii e Yeesu Almasiihu. ⁵ Der kawtal e makko, on kebii huune fu, ko ɓuri du, der haala, e der anal fu, ⁶ edum hollita no on jabii seedaago amen haala Almasiihu no woodi. ⁷ Kanjum acci on dullay dokkal Alla baa gootal, oon kedorii Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wittaa. ⁸ Kanko semmidinta on faa heennyitirde, gam laatodon 6e walaa gacce der nyalaane witooyo makko. ⁹ Gam Alla laati nun koolaado, kanko noddudo on kawton e Biyiiko Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden.

Hawre caka goondinbe

¹⁰ Banniraabe, mii eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, batee haala goota, to on ceenniree, gadee hakkillo wooto e miilo wooto. ¹¹ Banniraabe am, mi nanii diga e getti wuro Kolowe, kabe tawaade caka moodon. ¹² Ko jidum wi'ugo woni mi nanii moy moodon e wi'a min, mo Pol nun, goddo bo e wi'a: «Min, mo Apollos nun,» goddo feere kade e wi'a: «Min, mo Piyer nun,» faa hanne goddo e wi'a: «Min, mo Almasiihu nun.» ¹³ Almasiihu seenu nun na? Pol nun maayi gam mon dow leggal palaanjal na, naa e inne Pol nun gadiradon batisi?

¹⁴ Mi yettii Alla gam mi waday baa gooto moodon batisi, to hinaa Kiris-pus e Gayus. ¹⁵ Non non, goddo moodon waawataa ko wi'i wadaama batisi e inne am. ¹⁶ Ee, goonja, mi wadii getti wuro Estefanas batisi. Baka don, mi annaa naa mi wadii goddo kade batisi. ¹⁷ Almasiihu du lilay am gam mi wada batisi. Ko o lanimmi woni, mi waajoo linjiila. To emi waajoo ka bo, mi wadirtaa dum e baawal haala, gam to maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatoobaanji.

Baawde Alla e annal mum

¹⁸ Haala maayde Yeesu dow leggal palaanjal laati nun haanjaare dow gite halkooŋe, amma dow meeden enen hisinaaŋe, ka laati nun baawde Alla.

¹⁹ Edum winnaa der dewtere:

«Mi halkan faamu faamuŋe, mi jirgitan annal annuŋe»

²⁰ Den, toy wooduŋe faamu woni? Toy moodiŋŋe tawreeta woni? Toy waawuŋe jeddi der jamaanuuru nuu do woni? Alla bane wayliti annal himŋe duuniyaaru nuu wadi njal haanjaare na?

²¹ Himŋe duuniyaaru nuu e faamu mum fu, annitay Alla no o holliti faamu makko. Dum laatake nun nun gam Alla e yidi hisingo goondinŋe dum fu diga e waaji amen di wobbe daari haanjaare.

²² Goonja nun, Yahuduŋe e yama haaynaareeji, Yunaninkeeŋe bo e darta annal.

²³ Amma enen, habaru tiggol Almasiihu dow leggal palaanjal baajotoden. Yahuduŋe e daari dum ko ferginta ŋe, Yunaninkeeŋe bo e daari dum haanjaare. ²⁴ Amma ŋe Alla noddii, baa ŋee Yahuduŋe, dum bo ŋee Yunaninkeeŋe, ŋee anni no Almasiihu laati nun baawde e annal Alla. ²⁵ Gam haanjaare Alla e ŋuri annal neddo, kade bo, tampere Alla e ŋuri semme neddo.

²⁶ Onon banniraabe, daaree no Alla noddiri on onon e ko'e moodon, caka moodon, wooduŋe annal dow gite himŋe, dum bo semmenteeŋe, maa bo ŋe lenyi laamiibe, duudaa.

²⁷ Amma Alla subii kaanjal duuniyaaru gam o sentina wooduŋe annal, o subii tampuŋe gam o sentina wooduŋe semme. ²⁸ O subii ko walaa tedduŋal e jawniidum, e ko wattiraaka der duuniyaaru nuu, gam o yawna ko teddi, ²⁹ gam to goddo hebu juraago yeeso Alla. ³⁰ Kanko hawti en e Yeesu Almasiihu, go Yeesu laatanii en annal Alla, der makko kebuden goonjaaku e laabineego e rindineego diga hakke. ³¹ To non «jurotoodo fu, juro gam kawtal mum e Joomiraawo», hande no winniraa.

2

No Pol waajorii 6e Korintu

¹ Banniraabe, no garunoomi waajaago on haala Alla cuudiiika, mi waajoraaki on e annal, dum bo e baawal batu. ² Mi yidayno waajaago on goddum feere to hinaa Yeesu Almasiihu e no o tiggiraa dow leggal palaanjal. ³ Mi wonakeno to moodon e tampere, e kulol, mii diwna puy. ⁴ Haala am e waaji am daraaki dow baawal haala e annal himŋe. Edum darii dow ko Ruuhu Ceniido hollitinta e baawde, ⁵ gam to goondinki moodon daroo dow annal himŋe, amma dow baawde Alla.

⁶ E nun fu, emen baajoo annal lugguŋal yeeso ŋe goondinki mum semmidii. Amma annal himŋe duuniyaaru nuu do bane men baajotoo, dum bo annal himŋe halkooŋe wooduŋe baawde. ⁷ Annal Alla kaayniinjal, cuudaniinjal himŋe men baajotoo, njal o siriyanii en diga duuniyaaru tagaaka, gam tedduŋal men. ⁸ Baa gooto der semmenteeŋe duuniyaaru nuu annaano njal, gam to ŋee annunoo njal, ŋe tiggataano Joomiraawo mo tedduŋal dow palaanjal. ⁹ Amma hande no winnaa: «Ko itere meeday ko yi'i, noppi bo meeday ko nani, ko hakkillo goddo yahay dow mum abada,

kanjum Alla siriyanii yiduŋe dum.»

¹⁰ Amma enen, Alla hollitii en dum diga e Ruuhu mum. Ruuhu on e widitoo huune fu, faa e luggudum

Alla. ¹¹ Moy waawata ko anni neddo to hinaa yonki gonuki der joomum? Hande nun Alla bo, walaa annudo mo to hinaa Ruuhu gondo der makko. ¹² Enen kan, ruuhu duuniyaaru bane kebuden, Ruuhu Alla nun, gam annen ko Alla wadani en e moyyere nun. ¹³ Men batirtaa dum bo e boliide de himbe duuniyaaru janninta, amma e boliide de Ruuhu janninta. Hande non men paaminirta hebuwe Ruuhu, kujje ruuhunkeeje.

¹⁴ Mo hebay Ruuhu Alla waawataa ko jabi kujje Ruuhu, gam de laatani mo nun haanjaare. O waawataa ko anni de, gam e ballal Ruuhu tan de annitirtee. ¹⁵ Goodudo Ruuhu Alla e suttontira huune fu, amma kanko e hoore makko, walaa cuttontiroowo haala makko. ¹⁶ Edum winnaa der Dewtere:

«Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy tintinta mo gokka?»

Amma enen, Ruuhu Almasiihu na'on der meeden.

3

Gollantooɓe Alla

¹ Banniraaɓe, mi waaway ko baddi on hande hebuwe Ruuhu Ceniido, doole mi badda on hande himbe duuniyaaru, e hande sukahon petton der goondinki Almasiihu. ² Gam majjum baajiimi on hande yarooɓe kosam, hinaa nyaamdu tekkunol kokkumi on, gam on potanay njol taw. Faa jooni bo, on potanay njol, ³ gam jikku duuniyaaru nun jogii on taw. To nawniraagu e kaɓe e woni hakkune moodon, dum hollitintaa no jikku duuniyaaru nun jogii on na? Dum hollitintaa no balli moodon nun jaalii on na? ⁴ To oon ceenniri hakkune moodon faa moy moodon fu e wi'a: «Min mo Pol nun,» oya bo e wi'a: «Min mo Apollos nun,» dum hollataa no onon e ɓe duuniyaaru fu on gootum nun na?

⁵ Moy nun Apollos laatii? Moy nun Pol laatii? Men laati nun gollantooɓe Alla, ɓe diga e muudum goondindon, jaka no Joomiraawo hokkiri moy

maɓɓe fu. ⁶ Min, mi aawi, go Apollos misi diyam, amma Alla mawnini. ⁷ Hande non, aawudo e misudo diyam fu laataaki goddum, Alla mawnindo tan laatii goddum. ⁸ Aawudo e misudo diyam fu laati nun gootum, moy maɓɓe fu heban riiba jaka golle mum. ⁹ Gam minon men gollidooɓe e Alla, onon laatii deme makko, e suudu makko maheteenol.

¹⁰ Dow moyyere ne Alla wadanimmi, daddumi dadda suudu, hande mahooowo annanaado. Jooni goddo feere e maha dow makka. Amma sey moy fu wada hakkillo dow no mahirta. ¹¹ Gam goddo waawataa ko daddi dadda gokka to hinaa arana, kanka woni Yeesu Almasiihu. ¹² Wobbe e maha dow dadda kan e kanjeeri, wobbe e cardi, wobbe bo e kaaye dime, wobbe bo e mahira ledde e fudo e yomme. ¹³ Nyalaane darnal, Almasiihu sumpitan golle moy fu, gam moy fu yiite foontan golle mum, gam yiite hollan no golle moy fu wa'i. ¹⁴ Mo golle mum jabay yiite dow dadda, joomum heban riiba golle mum. ¹⁵ Amma mo golle mum yiite nyaami, dullan riiba mum, kanko o hisan, amma o nandan hande cuttaado e yiite.

¹⁶ Faa jooni on annitay onon nun laatii suudu Alla na? On annaa Ruuhu Alla na'on der moodon na? ¹⁷ To goddo halkii suudu Alla, Alla halkan joomum. Gam suudu Alla laati nun seniinu, onon nun bo laatii suudu makko.

¹⁸ To goddo jammoo hoore mum. Miiludo e moodon e woodi faamu der jaamanuuru nuu do, sey o laattoo taw kaanjaado, gam o heba faamu goonawu. ¹⁹ Gam annal duuniyaaru nuu laati nun haanjaare yeeso Alla. E winnii der dewtere: «Alla nanniran annube e dabareeji maɓɓe.» ²⁰ E winnii kade: «Joomiraawo e anni miilooji annube, di laati nun baanji.» ²¹ Gam majjum, to goddo juroro himbe, gam huune fu onon woodi. ²² Pol e Apollos e Piyer, ko woni der duuniyaaru, yonki e maayde, hanne e jaano fu,

onon woodi. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu bo, Alla woodi dum.

4

Lilaaɓe Almasiihu

¹ Min Pol e Appolos, daaree men hande gollantooɓe Almasiihu, yowanaaɓe haala Alla cuudiika. ² Ko yidaa yi'ee dow yowaanaaɓe golle woni ɓe gada golle de ɓe jowanaa e hoolaare. ³ Mi faalaaka baa to on kiitake am, dum bo to woɓɓe hiitake am. Min e hoore am bo, mi hiitataako hoore am. ⁴ Baa to ɓerne am gaccaaki am, dum yiday wi'ugo mii poonnitiido. Joomiraawo woni kiitotoodo am. ⁵ Gam majjum, to on kiitee goddo ko wakkati yottoo, kedee faa Joomiraawo wara. Kanko wurtinta ko suudii der niwre, o hollita ko woni der ɓerde himɓe. Nyalaane majjum, moy fu heban yettoore kaananne mo to Alla.

⁶ Banniraaɓe, haalaaji di batumi dow am e Apollos fu, gam moodon batumi di. Men jidu nun tokkitodon koyde amen, golliron haala bi'uka to neddo yartoo ko winnaa. To on mawnitoree janjinoowo oo do, jawodon oo to. ⁷ Den moy burnu maa dow woɓɓe? Ume goodudaa ko a hokka dum bane? To laatake a hokka dum nun, ume wadi go aa mawnitoroo dum hande a hokka dum bane?

⁸ On kaarii ko, on keɓii ko jawdi, on puɗɗii laamaago, men laamodaaki e mon! Kay, emen jidi laamodon, gam men laamodoo e moodon minon bo! ⁹ Gam edum nandi hande minon lilaaɓe, Alla laatirii men sakitiibe. O nandirii men hande hiitaabe waree, ko duuniyaaru e malaykaaɓe e himɓe e daara men. ¹⁰ Minon men kaajaama gam Almasiihu, amma onon oon goodi annal gam kawtal mon e Almasiihu. Minon men galaa semme, amma onon oon cemmidi. On teddinaaɓe, amma minon men jawaaɓe. ¹¹ Faa e jooni, minon men dafaaɓe e dondaaɓe, funtu men goni, emen piyee, emen jiiloo toy fu. ¹² Emen golloo e ko'e amen hande maayooɓe gam

nyaannugo ko'e amen. To men jennaama, men barkidina, emen tooree emen munyi, ¹³ to men batanaama kalluka, men toonto geeta. Men laatake buuri duuniyaaru, e tuuni ni himɓe fu woppata.

¹⁴ Mi winnanay on gam mi sentina on, amma gam mi waggina on, hande sukaaɓe am yidaaɓe. ¹⁵ E nun fu, baa to oon goodi ekkitinoobe ujune sappo der goondinki mon Almasiihu, on goodaa baabiraaɓe duuɓɓe kan. Gam der kawtal moodon e Almasiihu, min on laatii baaba moodon diga e waaji linjiila. ¹⁶ Gam majjum mii eela on, yemminee am. ¹⁷ Kan wadi lilumi Timote biyam jidaado to moodon, koolaado der kawtal mum e Joomiraawo. O siwtoran on no tokkirmi Almasiihu, e ko baajotoomi nokku fu der eklesiyaaaji.

¹⁸ E woodi mawnitiibe caka moodon, ɓee miiji mi warataa kade to moodon. ¹⁹ Amma ɓooyataa ko mi wara to moodon, to Joomiraawo e yidi. To mi warii, mi yidaa nanugo haala mawnitiibe ɓen tan, amma baawde maɓɓe. ²⁰ Gam Laamaare Alla, hollitintaako e haala tan, amma e baawde. ²¹ Ume ɓurudon yidugo? Mi warida to moodon e sawru na? Naa e yidde e diggere?

5

Ko sentinii caka goondinɓe Korintu

¹ Men nanii huune centiniidum wadii caka moodon. Iri majjum meeday ko wadii baa caka heeferɓe. Men nanii gooto moodon e yidi debbo baaba mum! ² Go oon juroro dum! Ko haanuno ɓerde moodon biisoo, burtinon gadudo iri baadi bonni nii caka moodon.

³ Min, mii woddodii on e ɓannu, amma miilooji am e wondi e mon. Mi hiitake gadudo baadi ni hande mi na'on to moodon. ⁴ De kawritidon fu, hakkillo am e wondi e moodon, gadee dum do e baawde Joomiraawo meeden Yeesu: ⁵ gattee neddo on der juude Seydan, gam suunooji ɓannu makko halka, amma yonki makko hisa der nyalaane garki Joomiraawo.

⁶ E goonja, on goodaa laawol ju-raago! On annaa no yuufinirdum sedda yuufinan conni peen laawaani fu na? ⁷ Laabinee ko'e moodon, ikki-nee yuufinirdum kiiddum hakkune moodon, heba laatodon conni laawaani keyri, on galaa yuufinirdum. Oon laabi ko, gam Almasiihu jawgiiri Paska meeden hiisaama. ⁸ Gam majjum, en nyaamee juulde Paska hinaa e yuufinirdum kiiddum dum hallande e ganyaani. Amma nyaamen de e conni peen ni walaa yuufinirdum, laatiini alaama laabal e goonja.

⁹ Mi wannaniino on der derewol am bi'umi, to on kawtee e wadoobe jeenu. ¹⁰ Himbe duuniyaaru jeenoobe bane batananmi, to dum bo suunaabe, maa bo wuybe, to dum bo safoobe tooruje, gam to kambe nun batananmi, doole sey burtondu duuniyaaru. ¹¹ Ko binnumi woni, to on kawtee e goddo noddeteedo goondindo, go emo laatii jeenoowo, to dum cuunaado, maa bo caafoowo tooruje, maa bo nyo'oowo himbe, dum bo jaroowo bagi, to dum bo gujjo, baa nyaamde to on kawtee e iri makko.

¹² Ume faalii am e hiitaago himbe 6e goondinay? Onon yowanaa hiitaago wonbe caka moodon. ¹³ Himbe 6e goondinay, Alla nun hiitotoo dum. Gam e winnaa: «Burtinee neddo kalludo caka moodon.»

6

Gaccontirgo hakkune goondinbe

¹ To goddo mon e woodi haala gom e banniraawo mum, o suusan o yaara ka to hiitotoobe 6e duuniyaaru, 6e goondinay, o acca himbe Alla na? ² E goonja on annaa no senii6e nun hiitoytoo himbe duuniyaaru na? Den, to onon nun hiitoyto himbe duuniyaaru, noy tampirdon ko hiiti haalaaji petti? ³ On annaa enen nun hiitoyto malaykaa6e na? Gam ume tampeten ko hiiti haalaaji goonki ki jooni? ⁴ Den, to haala gom wadii caka moodon, himbe 6e eklesiya daaray goddum cuboton 6e kiitoo ka! ⁵ Mii

bata ka gam centon! E goonja on goodaa mo hakkillo baa gooto caka moodon, baawoowo ko hiiti haala caka banniraabe na? ⁶ Goondindo e yaara goondindo bannu kiita to 6e goondinay!

⁷ Maa to oon gaccontira, edum hollita no on tampii. Ume wadi on jabataa gadanedon ko woodaa? Ume wadi on munyantaa nyaameego amaana? ⁸ Amma onon, oon parkana wo66e, oon nyaama 6e amaana, banniraabe moodon bo gadanton dum.

⁹ On annaa 6e fonnitaaki naatataa der Laamaare Alla na? To on jam-mee ko'e moodon: Sobube, e safoobe tooruje e jeenoobe e luudiibe, ¹⁰ e wuybe e suunaabe e yaroobe bagi, e nyo'oobe, e pasotoobe, 6e fu 6e naatataa Laamaare Alla. ¹¹ Wo66e moodon laatakeno hande non, amma jooni on lootaama, cenadon, on laati-naama fonnitiibe e baawde inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e Ruuhu Alla meeden.

Teddiniree Alla balli moodon

¹² Oon bi'a, oon goodi laawol wadugo huune fu. Goonja nun, amma huune fu bane nafata on. Mii woodi laawol wadugo huune fu, amma mi nootataako mi laatoo jeyaado majjum. ¹³ Oon bi'a, nyaamdu wadaaka maa gam reedu, reedu bo gam nyaamdu. Goonja nun, amma Alla halkan dum dum fu didum. Bannu bii aadama tagaaka gam wadugo jeenu, nol laatani nun Joomiraawo, Joomiraawo bo gam maggol. ¹⁴ Hande nun, Alla pintindo Joomiraawo meeden e maayde, fintinan en enen bo e baawde mum.

¹⁵ E goonja, on annaa balli moodon laati nun jokkulal gootal der bannu Almasiihu na? Den, e haani mi etta jokkulal Almasiihu mi laatina jokkulal jeenoowo na? Wadataako! ¹⁶ E goonja on annaa kawtudo e debbo jeenoowo fu, laatake bannu gootol e makko na? E winnaa: «Be fu dido, 6e laatoto bannu gootol.» ¹⁷ Amma kawtudo e Joomiraawo laatoto ruuhu gootu e makko.

¹⁸ Boddodee haala jeenu fu. Hakke de neddo wadata fu, meemataa bannu mum, amma gadudo jeenu, wadii hakke der bannu mum. ¹⁹ On anaa balli moodon laati nun suudu Ruuhu Ceniido gondo der moodon, mo Alla hokki on na? On jeyaa ko'e moodon, ²⁰ gam Alla soodirii on e huune teddudum. Gam majjum, teddinee mo e balli moodon.

7

Toonti yande dow teegal

¹ Jooni kan mii yidi toontaago on yande de binnandon am. E goonja, e dum woodi to gorko meemay debbo. ² Amma, gam to on gonee der jeenu, e haani gorko fu e woodi debbo mum, debbo moy fu bo, e woodi gorko mum. ³ Gorko huntana debbo haaje mum, debbo bo hande nun. ⁴ Debbo jeyaa bannu mum, gorum jey nol. Gorko bo hande non, jeyaa bannu mum, debbo mum jey nol. ⁵ To on calontiree dow kawtal balli moodon, sey to on nannantiri dow majjum der wakkati sedda gam du'aago. Baawo majjum, kawtee kade gam to Seydan jarboo on dow tampere jogaago ko'e mon.

⁶ Ka batumi on do, doole bane, saawari nun. ⁷ Mii yidi himbe fu laato hande am, amma moy fu bane Alla hokki dum. Moy fu e dokkal muudum non, oo do hande nii, oya bo hande nun.

⁸ Mii yidi wi'ugo be banay e be banaaka, e gowniibe, edum woodi be joodoo hande am. ⁹ Amma to be baawataa ko jogii ko'e maabe, be banontira. Banontirgo e buri wonaago der suunooji.

¹⁰ Banontirbe, mii hokka be dooka, to am bane ka yiwi, amma to Joomiraawo: debbo haanay saloo gorum. ¹¹ To o salake bo, sey o joodoo nun nun, maa bo o naara e goriiko. Nun-nun gorko bo, haanay seera debbo mum.

¹² Amma dow horiibe, min nun batata kaa do, Joomiraawo bane. To goondindo e woodi debbo mo

goondinay, go debbo on nootii wondugo e makko, to o seeru mo. ¹³ Non non nun bo, to debbo goondindo e woodi gorko mo goondinay, to gorko on nootake wondugo e makko, to o saloo mo. ¹⁴ Gam gorko mo goondinay senaama gam debbo mum, nun bo debbo mo goondinay senaama gam gorko mum. To hinaa nun, biibe maabe laatataako seniibe, nani bo bee ceniibe. ¹⁵ Amma mo goondinay, to e yidi seerugo goondindo, o seera. Den fu goondindo, debbo, to dum bo gorko, doolaaka joodoo der teegal mum, Alla noddu en nun gam gonoden der jam. ¹⁶ Debbo, aa anni naa a hisinan gorko maa na, nun bo gorko, aa anni naa a hisinan debbo maa na?

Moy fu wonoo hande no Joomiraawo noddiri dum

¹⁷ To non, moy fu wonoo hande no Joomiraawo hokkiri dum, moy fu wonoo der goonki ki wonuno go Alla nodda dum. Kanjum umuranmi der eklesiyaaaji fu. ¹⁸ Juulniido go Alla noddi dum, wonoroo nun nun, mo juulnaakino bo go Alla noddi dum, wonoroo nun nun. ¹⁹ Juulnaago e dullere juulnaago fu, laataaki goddum, sey tokkugo umurooje Alla. ²⁰ Moy fu wonoro hande no laatinoo go Alla nodda dum. ²¹ To jeyaado nun laatinodaa go Alla noddu maa, taa accu dum billee. Amma to a hebii laawol no dimdirtaa, taa yeeba dum. ²² Gam jeyaado mo Joomiraawo noddi, laatake dimo gam Joomiraawo. Dimo mo Alla noddi bo, laatake jeyaado Almasiihu. ²³ On coodiraama e huune ko teddi. Gam majjum, to on laatinee ko'e mon jeyaabe himbe. ²⁴ Banniraabe, moy fu wonoro yeeso Alla, hande no laatinoo go o noddee.

Banugo dum bo joodaago nun nun

²⁵ Dow himbe be meeday banugo, dum bo baneege, mi woodaa umuroore gom yiwne to Joomiraawo, amma mi batan ko miilumi, min mo Joomiraawo yurmii, wadimmi

koolaado. ²⁶ Mii miila to neddo wonake non, dum buran woodugo, sabbu tooraaji di jooni. ²⁷ Banjudo, to seeru, mo banjay bo to daartu banjugo. ²⁸ Amma banjudo waday gacce, gatol bo to banjaama, waday gacce. Amma annee no banube e woodi billaaje der goonki mum. Kanji bo woni mi yidanaa on. ²⁹ Banniraaɓe, ko jidum batugo on nani: Wakkati juutaa, gam majjum, banube laato hande ɓe banjay, ³⁰ wulloobe laato hande ɓe bullataa, seyotoobe wada hande ɓe ceyataako, soodoobe bo wada hande ɓe goodaa goddum, ³¹ seyortoobe jawdi duuniyaaru, wonoo hande ɓe ceyataako, gam duuniyaaru nuu do faanake heennyugo.

³² Ko jidumi woni, burton e sugullaaji. Mo banjay e hiinnitano golle Joomiraawo, ko fottanta Joomiraawo tan o dartata. ³³ Amma banjudo, hakkillo mum, to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata debbo makko o dartata, ³⁴ hakkillo joomum seenake. Hande non bo, mo banjaaka, hakkillo mum to kujje Joomiraawo wonoto, gam bannu e yonki makko fu laato ko senaa. Amma banjudo, hakkillo mum to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata goriiko o dartata.

³⁵ Mi batay ka, gam mi fergina on, amma gam wallugo on batanmi ka. Mii yidi gonodon der goonki kaanuki, tokkodon bo Joomiraawo e berde goote.

³⁶ To goddo e woodi daɓɓere mum, go o yidaa sentingo mo diga o banjay mo, o wada ko o yidi. O banja mo, o farkay to o banji mo. ³⁷ Amma to gorko wadi niya der berne mum, hinaa e doole, laato bo o waawan ko jogii hoore makko, o banjay, o wadi ko woodi. ³⁸ Banjudo daɓɓere mum wadii ko woodi, amma mo banjay mo, wadii ko buri woodugo.

³⁹ Debbo banjaado laati nun kaɓaado to goriiko e wuuri. Amma to goriiko wuraa, o rindii, o waawan ko etti mo o yidi fu, amma tawee der laawol Joomiraawo nun. ⁴⁰ Dow miilo am, to debbo joodake banjaaka, o

buran heɓugo seyo. Miilooji am nun batanmi don, mii miila bo mii woodi Ruuhu Alla.

8

Toonti yande dow tew caafiranaadum tooruuje

¹ Jooni faa mi toontoo yande moodon dow tew caafiranaadum tooruuje. Goonja nun, en fu, een goodi annal. Annal e wadda manju hoore, amma yidde woni ko jaarata eklesiya yeeso. ² Neddo miijudo e anni, joomum annaa taw no haani anniree. ³ Amma neddo fu jidudo Alla, Alla e anni dum.

⁴ Dow yakkugo tew caafiranaadum tooruuje, een anni tooruure laataaki goddum der duuniyaaru, Alla gooto tan woni. ⁵ Himbe e saafa tooruuje de dow e de ley. E goonja, saafetebe duube e wi'etebe joomiraabe duube na'on. ⁶ Amma e nun fu, enen kan, Alla gooto tan woni, Baaba tagudo huune fu, mo gam mum buruden. Kade bo Joomiraawo gooto tan woni, Yeesu Almasiihu mo huune fu laatorii e mum, e mo gam mum kebuden yonki.

⁷ Amma himbe fu bane anni goonja kaa don. Wobe woowunoobe tooruuje, e yakka tew caafiranaadum tooruuje, go miilooji berde maɓɓe tampudi e hiitoo ɓe. ⁸ Nyaamdu beydantaa en goddum to Alla. To en nyaamii, dum nafataa en goddum, to en nyaamay bo, dum buytataa en goddum.

⁹ Amma kakkilee to dimaaku moodon doyya ɓe goondinki mum semmidaa. ¹⁰ An goodudo annal, to goddo yi'ii maa aa nyaama to tooruure saafete, hakkillo makko tampono hokkan mo o nyaama kanko bo. Den fu, der cuudiidum berne makko, nafa caafiranaaka tooruure bane o nyaami na? ¹¹ Den banniraawo tampudo halkan gam annal maa, kanko mo Almasiihu maayi gam muudum halka gam annal maa. ¹² To oon gada hakke dow banniraabe moodon ɓe goondinki mum semmiday hande nun, oon

nawna miilooji berde ma66e, hakke nun gadoton don dow Almasiihu. ¹³ Gam majjum to nyaamdu nun doyyata banniraawo am, mi yakkataa kade tew abada, gam to mi doyyu mo.

9

Ko haanani lilaado

¹ Mi jeyaa hoore am na? Mi laataaki lilaado na? Mi yi'ay Joomiraawo meeden Yeesu na? Diga golle de gollaniimi Joomiraawo bane goondinirdon na? ² Baa to wobbe daaray am hande lilaado, to moodon kan, mi lilaado nun, gam onon laati ko hollitinta no Joomiraawo nun lilimmi.

³ Daa ko bi'anmi yidube gac-caago am: ⁴ Men kaanaa nyaamugo e yarugo der golle amen na? ⁵ Men kaanaa woositaago e rewbe goondinbe hande no lilaabe wobbe, e miiraabe Joomiraawo, e Kefas wadata na? ⁶ Min e Barnabbas tan nun haani golloo gam nyaannugo ko'e amen na? ⁷ Soogeeru nuye habata konu e nyaanna hoore mum bo? Demoowo moy woni mo nyaamataa bi66e gesa mum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam darne mum?

⁸ Ka batanmi do, dow miilooji himbe bane dum yiwi, tawreeta bo batii dum. ⁹ E winnaa der tawreeta: «Taa habbu hunnuko gaari gollotooni der nafa.» Ga'i demooji nun Alla batani ka na? ¹⁰ E goonja enen bane batanaa ka na? Enen nun batanaa haala ka, gam demoowo e duggoowo fu wada golle muudum e miiliri hebugo gedu mum. ¹¹ Men aawii der moodon kujje ruuhunkeeje. To men duggii jawdi ni goodudon, ko mawni nun na? ¹² To wobbe e woodi laawol dow moodon, minon, men buraa be woodugo njol na?

Amma minon, men nafitoraaki baawde amen. Men munyanii huune fu gam to men paddoo linjiila Almasiihu yahugo yeeso. ¹³ E goonja, on annaa gollotoobe der suudu Alla e heba nyaamdu mum der ko sakketeen na? On annaa bo no gollotoobe der

wuudirde sadakaaji, der don nun hebata gedu mum na? ¹⁴ Hande non bo, Joomiraawo batii waajotoobe linjiila, heba nyaamdu mum diga waaji linjiila.

¹⁵ Amma min, mi nafitoraaki kujje dee fu, to mi winnii ka bo, gam mi heba de bane. Gomma mi maaya, mi nootataako goddo hadanmi juraago dow majjum. ¹⁶ Gam waajaago linjiila laatanaaki am juro, doole nun mi waajoo ka. Bone woodanimmi to mi waajaaki ka! ¹⁷ To e anniya berne am nun gadiranmi golle den, mi heban riiba am. Amma min bane su6i, mi yowana de nun. ¹⁸ Den fu, ume woni riiba am? Riiba am woni waajaago linjiila hinaa gam joddi. Mi dartay nafitoraago ko haani mi heba gam gollal njal.

¹⁹ Mii dimo dow himbe fu, amma mi laatinii hoore am jaggantoodo himbe fu, gam mi hebana Almasiihu duu66e ma66e. ²⁰ To mi na'on caka Yahuduu6e, mi wada hoore am hande Yahuduujoo, gam mi heba be. To mi yahii to tokku6e tawreeta, mii wada hoore am hande tokkudo tawreeta, gam mi heba be, baa to mi tokkay tawreeta. ²¹ Hande nun bo to mi yahii to be annaa tawreeta, mii wada hoore am hande mo annaa tawreeta, gam mi heba be, dum yiday wi'ugo mi tokkay tawreeta Alla, gam der umuroore Almasiihu gonumi. ²² To mi yahii to goondinbe tampu6e, mii wada hoore am hande tampudo, gam mi heba be. Walaa fu no mi laatinay hoore am dow himbe fu gam mi hisinira wobbe ma66e, baa no wadi fu. ²³ Dum fu, mi wadii dum gam linjiila, gam mi heba gedu am der barke makka.

²⁴ E goonja, on annaa himbe fu nun doggata der jayri, to wadoobe dadontiro doggata na? Amma e non fu, gooto ma66e tan nun hebata ko resaa on. Gam majjum, doggee gam ke6al. ²⁵ Jiddo dadugo der doggudu fu, sey elta bannu mum der huune fu. Kambe, bee gada dum gam hebugo ke6al meetalol

dayloowol, amma enen, een tammi hebugo meetalol ñol daylataa. ²⁶ Gam majjum to emi dogga, gam baanji bane dogganmi, to emi lukka bo, dow hennu bane lukkanmi. ²⁷ Amma mii gollina bannu am e naawdum faa mi jaaloo ñol, gam mii hula mi dulla hebugo yettego baawo baajiimi wo66e linjiila.

10

To on caafee tooruuje

¹ Banniraa6e, mii yidi paamon dum do: baawo no kaakiraa6e meeden wurtii Misira, der wakkati Muusa, 6e fu 6e gonake ley duulere ardanii ne 6e, 6e fu bo, 6e jolii maayo. ² Be fu 6e gadanaama batasi der duulere e der maayo sabbu kawtal ma66e e Muusa. ³ Kade bo, 6e fu 6e nyaamii nyaamdu ruuhunke-wol gootol, ⁴ 6e fu 6e jarii jaram ruuhunkejam gootam, burtiifam e tepaare ruuhunkeere, jaadannoore e ma66e. Tepaare nen woni Almasiihu. ⁵ Amma e non fu, duu66e ma66e, Alla yerdaaki dum. Be baraama der ladde.

⁶ Huune dum fu, laatanake en misaalu gam to en tokkee jidaadi yonki meeden, hande no ma66e. ⁷ To on laatee saafoo6e tooruuje hande no wo66e ma66e wadi, hande no winnaa: «Him6e joodii nyaami yari, den 6e ummii gam 6e pija fijo jaayno.» ⁸ To on naatee jeenu hande no wo66e ma66e wadi. Faa him6e ujune laso e tato maayi nyalaane woore. ⁹ To on jarbee Joomiraawo hande no wo66e ma66e wadi, ko bolle halki 6e. ¹⁰ To on dumbitee hande no wo66e ma66e wadi, go malaykaajo maayde halki 6e.

¹¹ Huune dum fu, tawii 6e gam keben misaalu. Dum winnaama bo gam keben hakkillo, enen wonube der wakkatiiji cakitiidi. ¹² Gam majjum, miiludo e darii fu, wada hakkillo to yanu. ¹³ Jarbeeji walaa di kebudon, di wo66e hebayno. Alla e laatii koolaado, o accataa jarbedon bura semme mon. To di garii bo, o

hokkan on laawol no munyirton, e no burtortodon e majji.

¹⁴ Gam majjum, banniraa6e am yidaa6e, boddodee caafol tooruuje. ¹⁵ Mii badda on hande woodu6e hakkillo, onon e ko'e moodon biditee ko batumi. ¹⁶ Jarirgel hiraane seniine ñel jetteten Alla gam mum, ñel hollitintaa en kawtii e yiyam Almasiihu na? Peen ceenneten een nyaama, ña hollitintaa en kawtii e bannu Almasiihu na? ¹⁷ Peen ñan laati nun goota, nun nun enen bo, no duudirden fu, en laati nun bannu gooton, gam en fu, een ke6a gedu meeden e peen goota ñan.

¹⁸ Daaree Isira'iilaabe: him6e ma66e nyaamoobe sadakaaji cakkanaadi Alla, 6e goodaa kawtal e Alla cakkanteedo sadakaaji ñin na? ¹⁹ Ko jidum wi'ugo woni: Tooruure e tew ko ne saafiranaa e laatii goddum? Aawo! ²⁰ Amma, ko heefer6e saafirta, ginnaaji 6e caafanta dum, Alla bane. Nani bo mi yidaa oon goodi kawtal e ginnaaji. ²¹ On baawataa ko yariri jarirgel Joomiraawo, jariron bo ñel ginnaaji, on baawataa ko nyaamidi e Joomiraawo, nyaamidon e ginnaaji bo. ²² Naa en jidu nun ummingo nawniraagu Joomiraawo? Een buri mo semme na?

Teddinee Alla der huune fu

²³ Goonja nun: «Huune fu e dagii». Amma huune fu bane nafata. «Huune fu e dagii,» amma huune fu bane yaarata eklesiya yeeso. ²⁴ To goddo moodon daartu ko nafata dum kan tan, amma ko nafata wo66e bo.

²⁵ Ko sippetee der luumo fu, on baawan ko nyaami dum, to on daartee annugo to dum yiwi, gam berde mon e gaccoo on. ²⁶ Gam: «Leydi e ko woni e mayri fu, Joomiraawo jey.»

²⁷ To mo goondinay noddinii on nyaamde, go nootidon noddooore makko, nyaamee ko o resani on fu e jam, to on biditee dum gam berde moodon e gaccoo on. ²⁸ Amma to goddo wi'ii on: «Tew dum do caafiranaadum tooruure nun,» den kan, to on nyaamee gam sabbu ceedindo

on, e gam sabbu cuudiidum berne. ²⁹ Mi batantaa do miilooji berde mon, amma di oya. E goonja, gam ume miilooji berne goddo hiitotoo dimaaku am? ³⁰ To mi yettii Alla dow nyaamdu am, gam ume gacceteemi dow nyaamdu nu jettumi Alla gam mum?

³¹ Gam majjum, on nyaaman nun, on jaran nun, ko gadoton fu de, gadee dum gam teddinon Alla. ³² To on laatane Yahuduu6e e Yunaninkee6e e eklesiya Alla fergere. ³³ Laatee hande am, gam dow huune fu, mii darta fottango him6e fu, mi dartataa ko nafatammi min tan, ko nafata him6e fu dartanmi, gam 6e kisa.

11

¹ Yemminee am hande no min e hoore am yemminiranmi Almasiihu.

Ekkitinol dow filaago

² Mii yetta on gam oon ciwtorammi wakkati fu, e kade bo gam oon joggii ekkitinooje hande no ekkitinirmi on. ³ Mii yidi bo paamon no Almasiihu nun woni hooreejo dow gorko fu, gorko bo woni hooreejo dow debbo, Alla bo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ To gorko e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go e suddii hoore mum, o teddinay hooreejo makko. ⁵ Amma to debbo kan e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go filaaki, o teddinay hooreejo makko, oo nandi e pemmiido laa6une. ⁶ Gam to debbo filaaki, sey o hesa gaasa makko. Amma to hesugo gaasa, dum bo femmugo ka e sentinoo mo, den fu, o fiiloo. ⁷ Gorko haanay sudda hoore mum gam o laati nun nandi Alla e teddujal mum. Amma debbo, laati nun teddujal gorko. ⁸ Gam gorko bane yiwi e debbo, debbo nun yiwi e gorko, ⁹ gorko bane tagaa gam debbo, debbo nun tagaa gam gorko. ¹⁰ Gam daliila malaykaa6e, debbo fiiloo gam hollita baawde mum. ¹¹ Hande no Joomiraawo resiri, debbo wonataako to gorko walaa, gorko bo wonataako to debbo walaa. ¹² Gam hande no debbo yiwiri e gorko, non non nun

gorko bo rimiraa e debbo. Amma dum fu, to Alla dum yiwi.

¹³ Miilee onon e ko'e moodon: E woodi debbo e du'oo, o filaaki na? ¹⁴ Tawaanjal hollataa to gorko yoofitii gaasa mum, femmay ka, edum sentinii na? ¹⁵ Amma to debbo, teddujal muudum nun, gam o hokkaama gaasa juutuka hande fiilaanu. ¹⁶ Jiddo yeddugo ka fu, baa minon, baa eklesiya Alla, en goodaa tawaanjal njal don.

Hiraane Joomiraawo seniine

¹⁷ Woodi ko jidum batugo on kade dow haala no kawritirton. Dow majjum mi waawataa ko mani on, gam no kawritirton laataaki gam jaarugo on yeeso, amma gam wittingo on 6aawo. ¹⁸ Taw, mi nanii to on kawtii, hunnuko wooto walaa hakkune mon, mi hoolake bo haala kan gokka mum, goonja nun. ¹⁹ Haani du ceenniigu laatoo caka moodon, gam heba goonjaabe wurtoo e moodon. ²⁰ To on kawritii, hiraane Joomiraawo bane nyaamoton. ²¹ Gam to on kawritii oon nyaama, moy moodon fu, e yawdanoo nyaamugo nafa mum, den tawaa wobb6e e rafaa, wobb6e bo bagi e doyyi dum. ²² E goonja on goodaa cuudi to haani nyaamon, jaron na? Naa on jawu nun eklesiya Alla? On jidu nun sentingo talakaa6e na? Ume bi'anmi on? Mi yetta on na? Mi waawataa ko yetti on dow majjum.

²³ Min, diga Joomiraawo nun kebumi ko jottimmi on: Jemmaare ne der muudum Joomiraawo meeden Yeesu jammaa, o etti peen, ²⁴ o yetti Alla, o njappiti njal, o wi'i: Dum do woni bannu am kokkaanjal gam moodon. Gadee dum, oon ciwtorirammi. ²⁵ No 6e keennyi, o etti jarirgel innabojam, o wi'i: Jarirgel njal woni alkawal kesal tabbitiniraanjal e yiiyam am. De jaroton dam fu, jaree dam, oon ciwtorirammi. ²⁶ De nyaamoton peen oon jara der jarirgel njal fu, oon baajoo wa don haala maayde Joomiraawo faa de o wittoy.

²⁷ Gam majjum, neddo fu yakkudo peen, yariri jarirgel Joomiraawo

hande no haaniray, wadii hakke dow bannu Joomiraawo e yiyam mum. ²⁸ Gam majjum, moy fu widitoo hoore mum go yakka peen, yara bo der jarirgel nel. ²⁹ Gam neddo yakkudo peen, yari der jarirgel nel, go sutontiray ko woni bannu Joomiraawo, o foodanan hoore makko kiita diga nyaamde e jarde makko. ³⁰ Gam majjum wadi ko duubbe moodon laatii nyawbe e moofidinbe, duubbe bo maayi. ³¹ To en biditake ko'e meeden, en kiitataake. ³² Amma Joomiraawo e hiitoo en gam o elta en, wara doyyideden kiita e himbe duuniyaaru.

³³ To non, banniraa6e am, to on kawritii gam nyaamon hiraane Joomiraawo, kedontiree. ³⁴ To woodi e moodon mo rafo wadata, joomum nyaama diga wuro mum, gam to kawtal moodon waddana on kiita. Dow ko horii fu, to mi warii, mi laabinanan on dum.

12

Dokke Ruuhu Ceniido

¹ Banniraa6e, dow haala dokke Ruuhu Ceniido hokkata, mi yidaa dullon annal dow mum. ² Ciwtoree, den ko on goondinayno, on poodeno far to tooruuje muume. ³ Gam majjum wadi ko mii yidi paamon dum do. Walaa bi'owo Yeesu laati nun naalaado to Ruuhu Alla o batirta ka, kade bo walaa bi'owo Yeesu laati nun Joomiraawo to joomum woodaa Ruuhu Ceniido.

⁴ Dokke Ruuhu Ceniido feere feereeje nun woni, amma Ruuhu on gooto nun. ⁵ Golle feere feereeje nun woni, amma Joomiraawo majje laati nun gooto. ⁶ Baawal golle feere feereeje nun woni, amma Alla gooto on wadata huune fu der moy fu. ⁷ Moy fu hebii kokkal kollitoowal baawde Ruuhu, nafaowal himbe fu. ⁸ Ruuhu hokkata oo do dokkal batugo e hakkillo, o hokka oo to dokkal batugo e annal. Ruuhu gooto on wadata dum. ⁹ Kanko on hokkata oo do goondinki, oo to nyawtugo nyawbe, ¹⁰ o hokka oo do baawde

wadugo haaynaareeji, oo to baawde wadugo annabaaku, oo do baawde annitingo ko warata diga Ruuhu, oo to baawde batugo e delle Ruuhu, goddo bo o hokka dum baawde nantingo delle den. ¹¹ Ruuhu gooto on tan wadata dum don fu, o seennirana moy fu dokkal hande no o yidiri.

Jokkule duudde der bannu gootol

¹² Hande no bannu laatorii gootol baa no jokkule duudde nel woodi, nun bo, jokkule duudde laatorii bannu gootol. Non Almasiihu bo wa'i. ¹³ Gam en fu, en kebii batisi diga e Ruuhu gooto gam laatoden bannu gootol, Yahuduu6e e Yunaninkee6e, maccu6e e rimbe, en fu en jarinaama Ruuhu gooto on.

¹⁴ Bannu neddo laataaki jokkulal gootal, amma jokkule duudde. ¹⁵ To koyjal wi'i: «No mi junjo bane, mi jeyaaka e bannu,» e nun fu nel jeyaaka e bannu na? ¹⁶ Naa to nowru wi'i: «No mi laataaki itere, mi jeyaaka e bannu,» dum hadan ne jeyeego e bannu na? ¹⁷ To jokkule bannu fu laatake gite, noy neddo nanirta? Naa to de fu de laatake nowru, noy neddo luuttirta? ¹⁸ Amma, Alla resii jokkulal baajale fu der bannu, hande no o yidiri. ¹⁹ To jokkule fu laatakeno gootal, noy bannu laatotonoo? ²⁰ E goonja, jokkule e duudi, amma de fu, de laati nun bannu gootol.

²¹ Itere waawataa ko wi'i junjo: «Mi woodaa haaje maa». Hoore bo waawataa ko wi'i koyde: «Mi woodaa haaje moodon». ²² Amma, jokkule bannu daaraade e buri tampugo, kanje bo dee nafa. ²³ Jokkule de daareten walaa teddujal, kanje buruden teddingo. Jokkule de centirten bo kanje buruden hakkilango. ²⁴ Jokkule meeden godde en kajaaka hakkilango dum. Alla hawtii jokkule fu, hokki burude faandugo, teddujal, ²⁵ gam to ceennirgu wadu der bannu, o acci jokkule fu e walongtira hakkune mum. ²⁶ To jokkulal gootal e naawee, de fu de nana naawdum e maggal. To jokkulal

gootal teddinaama, de fu de maata welwelo e maggal.

²⁷ Onon, on laati nun bannu Almasiihu, moy moodon fu laati nun jokkulal bannu makko. ²⁸ Hande nun Alla resiri himbe der eklesiya mum. Aran, lilaabe, didawre annabiibe, tatawre janninoobe, baawo majjum wadoobe haaynaareeji, e nyawtoobe nyawbe, e faabotoobe, e ardiibe, e batoobe delle Ruuhu. ²⁹ Himbe ben fu laati nun lilaabe na? Naa be fu be annabiibe nun? Naa be fu be janninoobe nun? Himbe fu nun wadata haaynaareeji na? ³⁰ Himbe fu bane hokkaa baawde nyawtugo nyawbe, be fu bane hokkaa baawde batugo e delle Ruuhu, be fu bane bo hokkaa baawde nantingo delle den. ³¹ To non, tinnee daartee dokke burude nafugo. Jooni mi hollan on laawol burjol woodfugo.

13

Yidde

¹ Baa to mii waawi batugo delle himbe e delle malaykaaabe fu, to mi walaa yidde, mi laati nun hande lenjuru piyeteenu, dum bo hande rimmo baggu. ² To Alla hokkii am dokkal wadugo annabaaku, to mi hebii annal dow siiriiji e dow huune fu, dum bo to mii woodi goondinki faa mi sottina baalle, amma mi woodaa yidde, mi laataaki goddum. ³ Baa to mi hokkii jawdi am fu talakaaabe, mi sakka bannu am bo wuudee yiite, to mi woodaa yidde, dum nafataa am.

⁴ Goodudo yidde e woodi munyal, nee hebbi neddaaku. Yidde walaa nawniraagu, ne jurataako, ne woodaa manju hoore. ⁵ Goodudo yidde wadataa ko sentinii, o dartaataa ko nafata mo tan, o monnortaako goddo, o jogataako hallande. ⁶ Goodudo yidde seyortaako ko halli, amma e seyoroogoona. ⁷ Oo yaafoo huune fu, oo hoolo huune fu, oo hedoo Alla der ko waroyta, oo munyana huune fu.

⁸ Yidde heennyataa faa abada. Annabaaku heennyan, batugo e delle

feere feereeje heennyan, annal bo heennyan. ⁹ Annal meeden laabidaa, annabaaku meeden bo laabidaa. ¹⁰ Amma to huune fu laabinaama, ko laabaa fu majjitan.

¹¹ No laatinoomi suka, mi batii hande suka, mi miiyono hande suka, jiide am bo hande jiide suka. Amma no mawnumi, mi accii golle sukaaku.

¹² Jooni en ji'ataa taw huune fu e laabal, dum nandi hande daanorgal nibburjal nun daanortoden. Amma wakkati waraan, en ji'an e gite meeden deydey. Jooni taw annal am laabay, amma wakkati waraan de annanmi faa laaba, hande no Alla annirimmi.

¹³ Den, huune tati woni ko tabitii, goondingo, e hedaago moyyere Alla, e yidde. Amma yidde buri dum dum fu mawnugo.

14

Gollirgo dokke Ruuhu Ceniido

¹ To non, daartee yidde. Daartee bo dokke Ruuhu Ceniido, hakko du dokkal annabaaku. ² Batoowo e delle Ruuhu, Alla nun joomum baddata, himbe bane. Gam goddo faamataa ka o batata, Ruuhu nun hokkata mo haalaaji Alla cuudiidi. ³ Amma gadoowo annabaaku wallan nun wobbe mawnugo der goondinki, e tiidina be, e hokka be semme. ⁴ Batoowo e delle Ruuhu, semmidinan nun goondinki mum, gadoowo annabaaku bo e walla eklesiya yahugo yeeso.

⁵ Mii yidi on fu baton e delle Ruuhu, amma ko burumi yidugo woni, gadon annabaaku. Gadoowo annabaaku e buri batoowo e delle Ruuhu, gam batoowo e delle Ruuhu mawnintaa eklesiya to jottinoowo de walaa.

⁶ Banniraaabe, hande jon bi'en, mi wara to moodon, mi yanta baddirgo on e delle Ruuhu tan, laato mi janninay on ko Alla hollitimmi, mi waddanay on bo annal kesal, mi ekkitinay on bo, ume nafanmi on?

⁷ Daaree ji'en, baa huune jimirdum, hande jon fuuraanu dum bo moolooru. To puuroowo fuuraanu,

dum bo piyoowo moolooru fiyay hande no haaniri, moy tintotoo ko fuuretee dum bo ko fiyete? ⁸ Naa moy siriyanto konu to puuroowo walaldu konu fuuray hande no haani? ⁹ Hande non onon bo, to haala moodon laabay, moy faamata ko jiddon wi'ugo? On boppii haala moodon! ¹⁰ Delle duudde nun woni der duuniyaaru nu, de fu, dee goodi ko de bi'ata. ¹¹ Amma to goddo baddii am e denjal jal mi nanataa, mi laatake janano makko, kanko bo o laatake janano am. ¹² Hande non, onon bo, no oon tinnii daartugo dokke Ruuhu, daartee aran dokke puy, jaarooje eklesiya yeeso.

¹³ Gam majjum, batoowo e delle Ruuhu fu, eela Alla walla dum nantingo de. ¹⁴ Gam to mii du'oo e denjal Ruuhu, ruuhu am e du'oo, amma hakkillo am gollataako. ¹⁵ Den, noy gadanmi? Mi du'oto e ruuhu am, mi du'oto bo e hakkillo am. Mi yiman e ruuhu am, mi yiman bo e hakkillo am. ¹⁶ To hinaa nun, to aa yetta Alla e ruuhu, noy tawaado caka hettiniibe, mo annaa dum, waawirta ko wi'i «aami» to a yettidii? Gam joomum nanataa ko batataa. ¹⁷ Baa to yettoore maa e woodi hande noy, dum mawnintaa goondinki joomum.

¹⁸ Mii yetta Alla gam mii buri on, on fu batugo e delle Ruuhu. ¹⁹ Amma der eklesiya, mii buri yidugo mi bata haalaaji joy paameteedi gam ekkitingo wobbé, buri batugo haalaaji ujune sappo e delle Ruuhu de faamataake.

²⁰ Banniraaβe, to on laatee hande sukaaβe der hakkillo moodon. Amma dow hallande laatee hande sukaaβe, dow suttontirgo huune, laatee βe hakkillooji mum βenni hande mawβe. ²¹ E winnaa der tawreeta: Joomiraawo wi'i:

«Himβe βee, e delle Ruuhu, e kunnude hoββe nun baajortoomi βe. Amma e nun fu, βe kettinantaako am.»

²² Hande non, batugo e delle Ruuhu laati nun maane kiita dow βe goondinay. Wadugo annabaaku laati nun gam goondinβe, hinaa gam βe goondinay.

²³ Hande jon, to himβe eklesiya fu hawritii, den moy maββe fu e bata delle Ruuhu feere feere, to himβe βe janninaaka, dum bo βe goondinay warii yi'ii dum, βe bi'ataa ko'e mon sottake na? ²⁴ Naa bo, hande jon, mo goondinay, dum bo mo annaa dum, naati der juulirde moodon, go o tawi himβe fu e wada annabaaku, ka o nanata hiitoto mo, o faama no oo woodi hakke. ²⁵ Miilooji βerne makko cuudiidi wurtinte, den o jiccoo, o sujidana Alla, o wi'a: «E goonja, Alla e wondi e moodon.»

No haani huune fu wadoroo der Eklesiya

²⁶ Banniraaβe, noy haani gaden? To on kawritii, go oo do e woodi jimol, oo to e woodi janninol, goddo bo e woodi kollitol gom, goddo bo e bata e delle Ruuhu, goddo bo e nantina de, sey huune fu wadee gam goondinβe mawna. ²⁷ To delle Ruuhu nun batete, sey himβe dido bata, to dum buru tato, moy fu e wakkati mum. Goddo moodon nantina de. ²⁸ Amma to nantinoowo walaa, goodudo dokkal batugo e delle Ruuhu jeedoo der eklesiya, bata der βerne mum, badda e Alla. ²⁹ Dow wadoobe annabaaku, dido dum bo tato etta haala, horiibe widitoo haala maββe. ³⁰ To goddo der joodiibe e woodi ka Alla holli dum bata, sey aranneejo batoowo jeedoo. ³¹ Hande nun, on baawan ko wadi annabaaku gooto gooto, gam moy moodon fu ekkitoo, semmidina goondinki mum. ³² Wadoobe annabaaku sey waawa ko jogii ko'e mum, ³³ gam Alla laataaki Alla mo jibayeere, amma Alla mo jam.

Hande no dum laatii toy fu der eklesiyaaji Alla, ³⁴ sey rewβe jeedoo der eklesiya, βe kokkaaka laawol βe bata. Sey βe baawa jogaago ko'e maββe βee dwtii hande no winniraa

der tawreeta. ³⁵ To woodi ko 6e jidi faamineego, 6e acca faa to 6e kooti wuro, 6e yama wor6e ma66e. Gam to debbo batii haala der eklesiya, ɗum centiniidum.

³⁶ Naa oon miili to moodon nun haala Alla yiwi? Onon tan he6i ka na?

³⁷ To god6o e miili e laati annabiijo, ɗum bo e miili he6ii Ruuhu Ceniido, e haani joomum annita ko binnanmi on laati nun umuroore Joomiraawo.

³⁸ To god6o salake ko ja6i haala ka, eɗum hollita no kanko e hoore makko Alla ja6ay mo.

³⁹ Gam majjum, banniraa6e, tinnee daartee dokke annabaaku. To on calee bo him6e bata e ɗelle Ruuhu, ⁴⁰ amma kakkilee, huune fu wadoo e hakkillo, e no haaniri.

15

Pintol Almasiihu

¹ Banniraa6e, mii yidi siwtorgo on linjiila ka baajiimi on, ja6udon ko oon darii dow makka e semme. ² Diga e makka kisintedon to oon jogii ka hande no baajoriimi on. To hinna non, goondinki moodon laatoto baanji.

³ Aran, mi yottinii on ko ke6umi min e hoore am, kanjum woni. Almasiihu maayii gam hakkeeji meeden, hande no Dewtere wi'i. ⁴ O uwaama, o fintii nyalaane tatawre, hande no Dewtere batiri. ⁵ O hollitanake Piyer, 6aawo majjum o hollitanii aahi6e sappo e ɗido. ⁶ Baawo majjum o hollitanii banniraa6e ko 6uri keme joyo de woore. Duu66e ma66e e wuuri faa jooni, amma wo66e mum maayi. ⁷ Baawo majjum, o hollitanake Yaakuuba, den go o hollitanii lilaabe fu.

⁸ Faa sakitiineere, o hollitanii am, min nandudo hande sukeel dimaanel lebbi mum hebbay. ⁹ Gam min 6uri lilaabe fu faandugo, mi fotay du noddeego lilaado, gam mi tooriino eklesiya Alla. ¹⁰ Gam moyyere Alla laatoriimi ko laatiimi. Moyyere ne o wadanimmi bo laataaki baanji, gam mi gollake ko 6uri lilaabe fu. Min bane wadata ɗum, amma moyyere

Alla wonne der am wadata ɗum. ¹¹ To non, min nun, kam6e nun, haala goota kan men piinata, kanka nun bo goondindon.

Pintol maay6e

¹² To emen baajoo no Almasiihu fintii e maayde, den noy wo66e moodon wi'irta maay6e fintataa?

¹³ To pintol maay6e walaa, Almasiihu e hoore mum bo fintay, ¹⁴ to Almasiihu fintay bo, waaji amen laatake baanji, goondinki moodon bo laatake baanji. ¹⁵ Ko 6uri fu, to e goonja maay6e fintataa, minon bo men laatake seedaniibe Alla fewre, gam emen ceedoo o fintinii Almasiihu, nani bo goonja bane, to maay6e fintataa. ¹⁶ Gam to maay6e fintataa, Almasiihu e hoore mum fintay. ¹⁷ To Almasiihu fintay, goondinki moodon laatake baanji, der hakkeeji moodon bo gonudon faa jooni, ¹⁸ maayunoobe e goondinki Yeesu bo halkii. ¹⁹ To der duuniyaaru do tan miiluden hebugo riiba gonuka der kawtal men e Almasiihu, enen 6urannoo him6e fu yurminaago.

²⁰ Amma e goonja, Almasiihu fintii, o laatake arano der maay6e fintoobe. ²¹ Hande no maayde naatiri der duuniyaaru diga neddo, hande non bo pintol wariri diga e neddo. ²² Hande no him6e fu maayirta gam kawtal mum e Adamu, hande non him6e he6irta yonki gam kawtal mum e Almasiihu. ²³ Moy fu fintan e wakkati mum. Almasiihu laatii arano, 6aawo mum, goondin6e mo tokkina der nyalaane garki makko. ²⁴ Baawo majjum, timmoode duuniyaaru waran. Almasiihu halkan hooree6e e woodu6e baawde e semmeeji kalludi fu, den o hokka Alla Baaba meeden laamaare. ²⁵ Gam doole Almasiihu laamoo faa to Alla wattii way6e makko ley teppe makko. ²⁶ Ganyo cakitorteedo halkeego woni maayde. ²⁷ E winnaa: «Alla wattii huune fu ley koyde makko». Amma to wi'aama, «huune fu» Alla gattudo huune fu ley koyde makko bane wondaa. ²⁸ To Almasiihu laatake hooreejo dow

huune fu, kanko Biddo bo, o hokkan Alla hoore makko, den Alla laamoo dow huune fu, e dow moy fu.

²⁹ To non, riiba kaye wadeteēbe batasi faa maayira woodi to maaybe fintataa? Ume wadi ko himbe e wadee batasi faa maayira? ³⁰ Enen e ko'e meeden bo, gam ume pot-teten wakkati fu kaliije maayde? ³¹ Banniraaḅe, nyalaane fu der hun-nuko maayde nun gonumi. Amma e nun fu mii juroro on gam daliila kaw-tal moodon e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ³² To e miilooji hebugo goddum der duuniyaaru do nun gadirmi duuro der wannarde Efesu, kaḅumi e bisaaji ladde kalludi, ume dum nafatammi to maaybe fintataa? Dum laatotono hande no ballool ḅol do wi'i: «Nyaamen jaren, gam jaanjo en maayan.» ³³ To on jam-mee ko'e moodon: «Yaadugo e kalludo biisan jikku boodunju.» ³⁴ Pukkinee hakkilooji moodon hande no haani, to on gadee hakke. Mi batii ka gam centon, gam wobbe moodon annaa Alla.

³⁵ Amma, wadoto goddo yama: «Noy maaybe fintirta? Bannu iri ḅole be bit-tiroyta?» ³⁶ Onon be galaa hakkillo! To a aawi awdi, doole ni waata go ni fuda. ³⁷ Awdi ni aawudaa fu, to gawri nun, dum bo awdi feereeri gom nun, gitel tan aawataa, pudol e haako mum bane. ³⁸ Baawo mum, Alla nun hokkata awdi fu iri pudol mum no o yidiri, awdi fu bo e pudol muudum nun. ³⁹ Kujje yonkinteeje fu bane woodi ḅannu gootol. Himbe e woodi ḅannu mum, bisaaji e ḅannu mum, pooli e ḅannu mum, liyyi bo e ḅannu mum.

⁴⁰ E woodi ḅannu ḅol dow kammu, e ḅannu ḅol leydi. Bannu ḅol dow e ḅari mum, ḅol leydi bo e ḅari mum. ⁴¹ Naanjo e jayḅol mum, lewru e jayḅol mum, koode bo e jayḅol mum, baa koode den jayḅol mum e suttontiri.

⁴² Hande non, pintol maaybe bo laatii. To ḅannu uwaama, ḅol nyola, to ḅol fintinaama, ḅol nyolataa. ⁴³ To ḅol uwaama ḅol woodaa tedduḅal, ḅol

fintinee, ḅol woodi tedduḅal. To ḅol uwaama, ḅol tampuḅol, ḅol fintinee ḅol woodi semme. ⁴⁴ To ḅol uwaama ḅannu leydinkewol, ḅol fintinee ḅol laatii ḅannu ruuhunkewol. To ḅannu leydinkewol na'on, ḅannu ruuhunkewol bo na'on. ⁴⁵ E winnaa: «Adamu neddo aranneejo laatake yonkinteejo». Adamu cakitiido laatake Ruuhu kokkoowo yonki. ⁴⁶ Ruuhunkejum bane ardii, dum ḅannu nun ardii. Baawo mum ko dum Ruuhu tokkii. ⁴⁷ Adamu neddo arandeejo e sollaare leydi nun tagiraa, e leydi o yiwi, neddo didabo bo, dow kammu yiwi. ⁴⁸ No tagiraado e sollaare leydi wa'i, hande non woodube ḅannu leydinkewol bo wa'i. No yiwudo dow kammu wa'i, hande non be dow kammu bo wadoyta. ⁴⁹ Hande no nandirden e neddo tagiraado sollaare leydi, hande non bo nandiroyten e neddo yiwudo dow kammu.

⁵⁰ Banniraaḅe, ko jidum wi'ugo on nani: Bannu e yiyam waawataa ko roni Laamaare Alla, kade bo, nyoloo-jum waawataa ko roni ko nyolataa.

⁵¹ Nani mi hollan on asiiri gom: en fu bane maayata, amma en fu en baylitinte, ⁵² der wakkati gooti, der mayyande itere, to rimmo walaldu sakitiinewol nanaama. To ḅol fuu-raama, maaybe artan finta e ḅannu ḅol nyolataa, enen horiibe en baylitinte. ⁵³ Den fu, ḅannu nyoloowol ḅornoto ko nyolataa, ḅannu maayoowol bo ḅornoo ko maayataa. ⁵⁴ To ḅannu nyoloowol ḅorninaama ko nyolataa, maayoowol bo ḅorninaama ko maayataa, den haala annabaaku binnaaka ka hebban:

«Maayde jaalaama, modaa.

⁵⁵ Maayde, toy jaalorgal maa woni?

Maayde, toy tooke maa woni?»

⁵⁶ Hakke woni tooke maayde, baawde hakke bo woni tawreeta. ⁵⁷ Yettoore laatanoo Alla kokkoowo en jaalaago diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

⁵⁸ Gam majjum banniraaḅe am yidaaḅe, laatee tabitiibe, be dim-mataako. Wakkati fu kiinnee golle

Joomiraawo, gam oon anni ko gaduɗon sabbu kawtal moodon e Joomiraawo yanataa baanji.

16

Wallugo goondinbe Urusaliima

¹ Jooni, wallirgo goondinbe wonbe Urusaliima e ceede nun batananmi. Onon bo gadee hande no batumi ekle-siyaaji leydi Galaatiya. ² Alal fu, moy moodon fu resa wecco dow ko o hebi. To on kedee mi wara go kawriton de. ³ To mi warii, mi lilan be cuboton be jaara ballal moodon faa Urusali-ima, e dereeji paaminooji haala ballal moodon. ⁴ To fotii mi yaha min e hoore am, be jaadan e am.

Pol e miili witta to be Korintu

⁵ Mi waran to moodon, amma mi yiwiran e leydi Maseduwaan, gam ton tokkiranmi. ⁶ Wadoto to mi warii mi joodoo to moodon balde sedda, dum bo mi dabba ton. Den ballon am der jahaanjal am mi yahira to jahanmi fu. ⁷ Gam e laawol nɗol do, mi yidaa yaalugo on to mii yawta, to Joomiraawo e yidi mi joodoto to moodon balde sedda.

⁸ Amma mi joodoto taw Efesu faa juulde Pantekosta yottoo, ⁹ gam laawol manɗol maɓbitanake am mi wada golle am, baa no waybe bo e duudi.

¹⁰ To Timote warii to moodon, jabbee mo, jogodon mo faa wooda, gam golle Joomiraawo nun o wadata hande am. ¹¹ Gam majjum, to goddo yawoo mo. Ballitee mo dow jahaanjal makko. O yaha e jam, o warta to amen. Min e banniraabe emen kedii mo.

¹² Banniraawo meeden Apollos, mi tiidini dum de duuddum o yaada e banniraabe to moodon, amma faa hanne o nootaaki. Amma o waran to o hebori.

Baynaade

¹³ Kakkilee, daree e semme der goondinki, kollitee cuusal mon, goodee semme. ¹⁴ Ko gadoton fu, gadiree dum e yidde.

¹⁵ Banniraabe, ko eelanmi on woni, oon anni Estefanas e himbe wuro

mum, kambe nun arti goondini der leydi Akaya fu. Be tinnake gol-lanaago himbe Alla. ¹⁶ Downtanee himbe iri maɓbe, tinniibe e gollodoo e maɓbe.

¹⁷ Berne am weli e garki Estefanas e Fortunatus kan e Akaykus. Be gadanii am ko on baaway ko wadanimmi gam oon boddi. ¹⁸ Be pukkinii berne am e berde moodon. Gam majjum teddinee himbe hande maɓbe.

¹⁹ Himbe ekle-siyaaji leydi Asiya fu sannii on. Akilas e Pirisikiila, e goondinbe Yeesu hawritintooɓe der wuro maɓbe fu e sanna on sanne e inne Joomiraawo. ²⁰ Banniraabe fu e sanna on.

Moy moodon fu sanna banniraawo mum e yidde mawne.

²¹ Min Pol mi sannii on e binni junɗo am.

²² Neddo fu mo yidaa Joomiraawo, o naalaado! Maranata, yaa Joomiraawo Yeesu, war!

²³ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²⁴ Mii yidi on on fu, gam kawtal meeden e Yeesu Almasihu.

Derewol ηol Pol winnani 6e Galaatiya

Haala Puddirka

Derewol Galaatiya laati nun ηol Pol winnani eklesiyaaaji dī o titi wakkati o wadi jahaale makko de Golle Lilaabe batani. Wo66e e miili, eklesiyaaaji dīn tawa nun weccoore Asiya pettel, waato to wi'etee Turkiya jooni. No Pol yawti, Yahuduu6e waajotoo6e wo66e yahii ton e bata kalluka dow golle waaji de o wadata. Bee bi'a: haanu nun him6e downtanoo tawreeta Muusa e juuldeeji Yahuduu6e, e juulnol. Baawo mum, wo66e der goondin6e wi'i e woodi hoore mum, go 6e etti dimaaku ma66e 6ee gadira ko haanay. Pol fuddi toontaago dow ka 6e gaccortoo dum dow golle waaji de o wadata. Bee bata ka gam 6e gatta seko der teddujal linjiila ka o waajoto. Yeesu Almasiihu pintudo e hoore mum nun hollitanii Pol, kanko nun bo hokki Pol linjiila ka waajoto. Lilaabe Yeesu wo66e bo e darii 6aawo Pol. Pol wooltanii Piyer der siire Antakiya gam munaafitaare makko. O habidii bo yidube e jogii tawaanjal Yahuduu6e. Pol hollii 6e no goondindo fu laatinaama poonni-tiido diga e goondinki mum, hande no Iburahiima ha66iranaa alkawal mum. Baawo mum, Pol hollii ko laatii golle tawreeta. Goondingo Yeesu Almasiihu e waylita gonki men, laatina en rim6e, hinaa maccu6e. Wittitaago der dwtanaago golle tawreeta, kanjum laatinta neddo maccudo. Baawo mum, Pol heennyitiri e hollugo goonki mo Ruuhu Alla ardanii.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-10
2. Alla e hoore mum nun laatini Pol lilaado, 1.11-2.21
3. Haala moyyere Alla, 3.1-4-31
4. Dimaaku goondin6e e ko 6e jowanaa, 5.1-6.10

5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.11-18.

Sannoore

¹ Derewol ηol do yiwii e am, min Pol, lilaado. Him6e bane lilimmi. Lilal am yiway diga e neddo. Amma Yeesu Almasiihu e Alla Baaba pintindo mo diga maayde nun lilimmi. ² Min e banniraa6e wondube e am fu, emen binnana on derewol ηol, onon him6e eklesiyaaaji leydi Galaatiya. ³ Baaba meeden Alla, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, wadana on moyyere, hokka on jam. ⁴ Almasiihu hokkii hoore mum gam hakkeeji meeden. O wurtinii en diga e jamaanuuru hallunu nu. Hande non Alla Baaba meeden yidiri. ⁵ Teddujal laatanoo mo faa abada. Aami.

Linjiila feereha gom walaa

⁶ Dum haaynake am no bayli-toridon law, tokkudon linjiila gokka, accudon Alla, noddudo on e moyyere Almasiihu. ⁷ Linjiila gokka walaa. Amma him6e nun laawata on e yidi waylitingo linjiila Almasiihu. ⁸ To goddo waajike on linjiila feereha ka yaaday e ka men baajii on, baa to menen nun, dum bo malaykaajo yiwudo dow kammu nun, naalooze Alla wonoo dow joomum. ⁹ Men batiino on ka, jooni bo mii batitoo on ka: To goddo waajike on linjiila feereha, cuttontirka e ka men baajii on, naalooze Alla wonoo dow joomum.

¹⁰ Den kan, fottango him6e nun daartanmi, naa fottango Alla? Mi daartan nun mi fottana him6e na? To mii daartanno fottango him6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pol laatorii lilaado

¹¹ Banniraa6e, mii yidi paamon no linjiila ka baajotoomi yiway e neddo. ¹² Neddo bane hokkimmi ka, neddo bane janninimmi ka bo, amma Yeesu Almasiihu hollitanii am, hokkimmi ka.

¹³ On nanii no laatinoomi arande, der diina Yahuduu6e. Mi toorii eklesiya Alla e cattal, mi tinnakeno halkugo ka. ¹⁴ Mii 6urunoo igoo6e am

duu66e der laawol diina Yahuduu6e. Mii wooduno tinnaare mawne dow saloraago tawaanjal kaakiraa6e am.

¹⁵ Amma Alla su6ii am diga mii woni der reedu inna am, noddimmi sabbu moyyere mum. ¹⁶ O hollitii am Biyiiko gam mi waajoo heefer6e habaru makko. Wakkati mum, mi seedinay goddo. ¹⁷ Mi yahay Urusaliima to artu6e am laataago lilaa6e, amma mi yahii leydi Arabiya, bittoymi Damas. ¹⁸ Duu6i tati 6aawo mum jahumi Urusaliima, gam mi annita Piyer, gondumi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yi'ay lilaado baa gooto, to hinaa Yaakuuba, miiraawo Joomiraawo.

²⁰ Ko binnanani on do, Alla woni seedeejo am, mi fewataa.

²¹ Baawo majjum, jahumi leydi Siriya, e leydi Silisiya. ²² Wakkati majjum, goondin6e 6e eklesiyaaaji leydi Yahudiya meeday yi'ugo am e gite mum. ²³ Be nananno nun tan e wi'ee, neddo toorannoodo en, jooni na'on waajoo haala goondinki ki yiduno halkugo. ²⁴ Den 6e teddinii Alla sabbu am.

2

No lilaabe jabiri Pol.

¹ Duu6i sappo e naay 6aawo mum, bittumi Urusaliima min e Barnabbas. Titus bo e wondi e am. ² Mi yahii ton gam ko Alla hollitimmi. Mi hawtii min tan e ardiibe, kollumi 6e linjiila ka baajotoomi caka 6e lenyi janani. Gam mi yidaa golle am de gadumi, e de gadanmi laato baanji. ³ Titus gondudo e am, laati nun Yunaninkeejo, o doolaaka bo julnaago. ⁴ E non fu, banniraa6e fewrekuu6e naatu6e caka men e yoyre, e yidunoo dum. Be daartii liinyugo dimaaku ke6uden der kawtal meeden e Yeesu Almasiihu, gam 6e bittina en der maccunnaaku. ⁵ Amma men kokkay 6e laawol baa sedda, he6a goonja linjiila tabitoo caka moodon.

⁶ Daaraa6e maw6e 6en, baa to ume 6e laatiino, walaa ko faalii am, gam Alla 6urontirtaa him6e. Maw6e 6en yowanay am goddum. ⁷ Amma 6e

paamii Alla nun yowanimmi linjiila mi waajoo 6e lenyi janani, hande no o yowirani Piyer waajoo Yahuduu6e. ⁸ Alla laatindo Piyer lilaado caka Yahuduu6e, kanko laatinimmi min bo lilaado caka 6e lenyi janani. ⁹ Yaakuuba e Piyer e Yuhaana, laatiibe darjanal goondin6e annitii moyyere ne Alla wadanimmi. Be kokkii men juude min e Barnabbas gam hollitingo naaral amen. Hande non menen, men jaha men baajoo 6e lenyi janani, kam6e bo 6e baajoo Yahuduu6e. ¹⁰ Ko 6e eeli men tan woni, men ciwtora talakaa6e. Mi tinnike bo wadugo dum.

Pol wooltanii Piyer der siire Antiyokiya

¹¹ Amma no Piyer wari Antiyokiya, mi wooltanii mo yeeso him6e gam o woofii. ¹² Gam ko lilaa6e Yaakuuba wara, Piyer e nyaamdannoo e 6e lenyi janani. Amma no 6e jottii, o takkitii 6e, o acci nyaamdugo e ma66e, gam oo hula Yahuduu6e. ¹³ Yahuduu6e goondin6e Yeesu wob6e hawtii e makko, faa 6e naanni Barnabbas bo der munaafitaare ma66e. ¹⁴ No ji'umi 6e jahataa der goonja linjiila, bi'umi Piyer yeeso him6e fu: «An Yahuduujoo, aa wada hande no 6e lenyi janani wadata, hinaa hande no Yahuduu6e, noy doolirta 6e lenyi janani 6e gada hande Yahuduu6e?»

Goondingo Yeesu Almasiihu tan hisinta

¹⁵ Menen, men dimaaka maa der lenyol Yahuduu6e, men laataaki hakkee6e 6e lenyi janani. ¹⁶ Emen anni neddo laatintaake poonnitiido e tokkugo tawreeta. E goondinki Yeesu Almasiihu tan neddo laatinirtee poonnitiido. Menen bo men goondinii Yeesu Almasiihu, gam men laatinee foonnitiibe diga e goondinki, hinaa gam tokkugo tawreeta. Gam walaa baa gooto laatinteedo poonnitiido e tokkugo tawreeta. ¹⁷ Emen daarta latineego foonnitiibe der kawtal amen e Almasiihu. Der majjum, to tawaama men hakkee6e nun, den Almasiihu

laati nun gollantoodo hakke na? Abada! ¹⁸ Gam to mii mahitoo ko pusumi, min e hoore am mii tabbitina no mi boofudo. ¹⁹ Amma min, mi maayi dow wecco tawreeta, tawreeta kan warimmi, heba mi wuura gam Alla. Mi tiggidaama e Almasiihu dow leggal palaanaal. ²⁰ Min bane wuurata, Almasiihu nun wuuri der am. Guurnam bannu buuranmi jooni, e goondinki Bidfo Alla nun buuranmi, kanko jidfo am faa hokkitiri hoore mum gam am. ²¹ Mi woppataa moyyere Alla. Gam to e tokkugo tawreeta nun neddo laatirtee poonnitiido, den fu Almasiihu maayii gam baanji.

3

Tokkugo tawreeta dum bo goondingo Yeesu
(Roma. 4; 8.14-17)

¹ Onon be Galaatiya, on galaa hakkillo! Moy jammii on? On laabinanaamaa haala Yeesu Almasiihu, tiggaado dow leggal palaanaal. ² Toontee am yande dee do: Gam tokkudon tawreeta acci kebudon Ruuhu Ceniido na, naa gam on nanii linjiila go goondindon Yeesu Almasiihu? ³ Non hakkillo moodon faandiri? On puddirii e Ruuhu Alla, ko oon jidi heennyitirgo e semme moodon? ⁴ Huune ko hebi on dum fu laatike baanji na? Wadataako dum laatoo baanji. ⁵ Kokkudo on Ruuhu mum, go e wada haaynaareeji hakkune mon, gam tokkudon tawreeta o wadata nun na, naa gam on nanii linjiila ko goondindon?

⁶ Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii, go Alla daari mo poonnitiido.» ⁷ Gam majjum, paamee kaa do: Goondinbe Alla nun laatii biibe Iburahiima. ⁸ Dewtere batiino, no Alla wadan be lenyi janani foonnitiibe gam goondinki maabe. Kan acci ne batunoo Iburahiima linjiila diga law, ne wi'i: «Lenyi fu barkidinte diga e maa.» ⁹ Iburahiima goondinii go o barkidinaa. Hande non goondinbe heban barkidineego e makko.

¹⁰ Amma hooliibe tawreeta fu naalooe na'on dow maabe. Gam e Winnii der Dewtere: «Naalooe laatanoo mo tokkay baadey e gollira ko winnaa der tawreeta.» ¹¹ Dum laabii no baa gooto laatintaake poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam dewtere wi'i: «Poonnitiido wuuran sabbu goondinki mum.» ¹² Nani tawreeta yiway e goondinki, gam e Winnii: «Golliroowo ko tawreeta bati fu wuuran e majjum.»

¹³ Almasiihu sooditake en diga naalooe tawreeta. O laatake naalaado gam men, gam e Winnii: «Bilaado dow leggal fu laati nun naalaado.» ¹⁴ Yeesu wadii dum gam barke Iburahiima laatanoo be lenyi janani. Goondindo Yeesu Almasiihu heban Ruuhu mo Alla habbani dum alkawal.

Tawreeta e alkawal

¹⁵ BanniraaBe, mii bata do hande no himbe batirta. To neddo habbii alkawal tabbitini nal, walaa piirtando nal, walaa beydoowo nal bo. ¹⁶ Alla habbanii Iburahiima e taaniraawo mum alkawal. Dewtere wi'ay: «TaaniraaBe», hande be duube nun, amma gooto ne batani, ne wi'i: «taaniraawo maa», kanko woni Almasiihu. ¹⁷ Ko jidumi wi'ugo woni: Alla habbi alkawal faa woodi. Den tawreeta garuka baawo duubi keme naay e laso e sappo, waawataa ko fiirti nal, laatina nal baanji. ¹⁸ To donju hebirte nun e tawreeta, den fu e alkawal bane nu hebirtee. Nani bo e alkawal nun Alla hokkiri Iburahiima moyyere.

¹⁹ Den ume sariya wari wadugo? Ka hokkaamaa gam hollitingo boofi, faa ko taaniraawo Iburahiima wara, kanko nun Alla habbani alkawal. Diga e malaykaabe bo tawreeta hokkaa, der junjo hakkunneejo. ²⁰ Amma to neddo gooto nun, haaje hakkunneejo walaa. Nani bo Alla kan laati nun gooto.

²¹ Den, tawreeta luudontiran nun e alkawal Alla na? Aawo! To tawreeta waawanno ko hokki yonki, den fu e goonja neddo laatinteno poonnitiido diga e tawreeta. ²² Dewtere wi'i, hakke jaalake himbe fu. To non

goondin6e Yeesu Almasiihu heban ko 6e ka66anaa alkawal gam goondinki ma66e.

²³ Diga goondinki waray, tawreeta e ha66unoo en hande der kasu. Ekaa ha66i en hakko goondinki suppitintoo. ²⁴ Hande non tawreeta laatorii deenoowo en faa wakkati Almasiihu wari gam laatineden foonnitii6e diga e goondinki. ²⁵ Jooni no goondinki wari, en burtake e junjo deenoowo on.

²⁶ On fu, on laatake 6i66e Alla gam on goondini Yeesu Almasiihu. ²⁷ On fu, on kawtii e Almasiihu, gadana6on batisi e inne makko, nandudon mo. ²⁸ Cuttontiirol walaa hakkune Yahuduujo e Yunaninkeejo, dimo naa bo maccudo, gorko naa bo debbo, gam on fu on laatike gootum der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁹ To on laatike him6e Almasiihu, den on laatike 6e lenyol Iburahiima, on donan ko Alla ha66annoo mo alkawal.

4

¹ Ko jidum wi'ugo woni, to donoowo e laatii sukeel, walaa ko suttontirta mo e maccudo, baa no kanko nun woodi huune fu. ² O dwtanto reenoobe mo e dawra-noobe jawdi makko faa wakkati ki baabiiko resi yottoo. ³ Enen bo, no laatinoden sukaa6e, en laatikeno maccu6e baawdeeji duuniyaaru. ⁴ Amma no wakkati ki Alla resi hebbi, o lilii Bi66o makko. Bi66o on rimaama e debbo, o umminaama ley baawde tawreeta, ⁵ gam o rindina won6e der makka, o latina en 6i66e Alla.

⁶ Gam een laatii 6i66e Alla, o lilii Ruuhu Biyiiko der 6erde meeden. Kanjum acci Ruuhu on e wi'a: «Abba», waato Baaba. ⁷ To non, a laataaki kade maccudo, bi66o nun laatidaa. No aa laatii bi66o, a ronan ko Alla resani 6i66e mum.

Ko jogii Pol dow 6e Galaatiya

⁸ Den ko on annaano Alla, on jaganakeno safete6e 6e laataaki Alla e goonja. ⁹ Amma jooni no annitindon Alla, dum bo mi wi'a no Alla anniti

on, noy dum wadi ko oon bitta to ruuhuuji di walaa baawde e teddujal? Ko jey sabbu ko oon jidi laataago maccu6e majji kade? ¹⁰ Oon kakkilana nyalaade godde, e lebbi goddi, e wakkatiiji goddi, e duu6i goddi. ¹¹ Mii hula to golle gadumi gam moodon laato baanji.

¹² Banniraabe, mii eela on, laatee hande am, gam min bo mii laatii hande moodon. On gaday am fu gacce gom. ¹³ Oon anni gam sabbu nyaw nun acci ko baajiimi on linjiila aran. ¹⁴ Nyaw am toorii on, amma on jawaaki am, on elay am bo. On jabii am hande malaykaajo Alla, e hande Yeesu Almasiihu. ¹⁵ To non, toy seyo moodon goodunodon woni? Gam mii seedanoo on dum, to on baawiino, on doofanno gite moodon kokkon am. ¹⁶ Mi laatike ganyo moodon gam mii bata on goonja na?

¹⁷ Tinnaare him6e 6en woodi dow moodon woodaa, gam 6e jidu nun seennugo on e am, gam tokkodon 6e e tinnaare. ¹⁸ Wadugo ko nafata e tinnaare baadey e woodi, amma hinaa to mii woni e moodon tan. ¹⁹ Sukaabe am, mii tooro kade gam moodon hande no debbo nanirta natakawre. Dum laato faa jikku Almasiihu wonoo der moodon. ²⁰ Mii yidunoo wonaago to moodon jooni, gam mi he6a no baddirmi e moodon. Jooni mi annaa noy gadanmi e haala moodon.

Alkawalji didi: Jeyaanaaku e di-maaku

²¹ Batee am onon yidu6e dwtanaago tawreeta. On nanay ko tawreeta kan wi'i na? ²² E winnii no Iburahiima e woodi 6i66e wor6e dido, gooto bii kordo, gooto bo bii dimo. ²³ Bii kordo rimaama hande no him6e fu rimirtee, bii dimo bo rimiraa e alkawal Alla. ²⁴ E woodi ko soomii der haala ka. Rew6e dido 6en laati nun alkawalji Alla didi. Gootal, waato Hajara, yiwii dow waanne Sinayi, kanjal rimi maccu6e. ²⁵ Hajara laati nun hande waanne Sinayi, tawaane leydi Arabiya. Oo nandi e Urusaliima ni jooni. Gam Urusaliima e sukaa6e

mum, e jeyaanaaku woni. ²⁶ Amma Urusaliima ni dow kammu laati nun dimuri, kayri laatii inna meeden.

²⁷ Gam e Winnii:

«Welweltu, an dimaro!

Huuḅu kuuḅaali seyo! an mo meeday ko nani ḅatawre.

Gam sukaaḅe debbo accaado ḅuudan bura ḅe debbo ḅaḅaado.»

²⁸ Onon banniraaḅe, on laati nun ḅiḅḅe alkawal Alla hande Isiyaaku.

²⁹ Amma, hande no dimaado e ḅannu tooriri dimaado e Ruuhu Alla, hande nun bo ḅum laatii faa hanne.

³⁰ Amma ume nun Dewtere wi'i? Ne wi'i: «Riiwu kordo e ḅiyum, gam ḅii kordo ronidintaa e ḅii dimo».

³¹ Hande non banniraaḅe, en laataaki ḅiḅḅe kordo, amma een ḅiḅḅe dimo.

5

Goondinḅe rindinaama

¹ Almasiihu firtii en gam laatoden rimḅe e goḅa. Gam majjum, daree e semme, to on accee bittinedon der baawḅe jeyaanaaku. ² Min Pol, mii wi'a on: To on nootike juulnadon, Almasiihu nafataa on godḅum. ³ Mii batitoo ka kade, neddo fu nootiido juulnaago, sey joomum downtanoo tawreeta fu. ⁴ Onon dartooḅe laataago foonnitiiḅe diga e tawreeta, on ceedi e Almasiihu, on boddodike e moyyere Alla. ⁵ Menen, e men kedii Alla laatina men foonnitiiḅe diga e goondinki. Kanjum men kedii e baawḅe Ruuhu Ceniido. ⁶ To godḅo hawtii e Yeesu Almasiihu, juulnol e dullere juulnol fu laataaki godḅum. Ko nafata woni, goondinki gollotooki e yidde.

⁷ On puḅḅii doggudu moodon no woodiri. Moy haggi on, haḅi on downtanaago goḅa? ⁸ Ko wayliti miilooji moodon yiway to Alla, noddudo on. ⁹ E wi'ee: Yuufinirdum sedda yuufinan conni laawaani fu. ¹⁰ Min kan, mii hoolii on gam Joomiraawo, mii anni miilo moodon wittay nokkun feere. Amma laawoowo on on, baa to moy nun, o doyyete kiita.

¹¹ Banniraaḅe, to haala juulnol nun baajotoomi, gam ume tooreteemi? To kanka baajotoomi, den

fu maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatantaakono godḅo fergere. ¹² Laawooḅe on ḅee, yaha wuddita ḅum fu.

¹³ Banniraaḅe, on noddaama gam laatodon rimḅe. To on ettee dimaaku moodon gadiron jidaadi yonki. Amma, moy fu jagganoo bannun e yidde. ¹⁴ Gam tawreeta fu hawtii der haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirḅaa hoore maa». ¹⁵ Amma to on yakkontira, on nyaamontira hande dawaadi, kakkilee to on kalkontiree.

Ruuhu Ceniido e jidaadi yonki

¹⁶ Gam majjum, mii bata on: Accee Ruuhu Ceniido dura gonki mon, den on tokkataa jidaadi yonki moodon. ¹⁷ Gam jidaade yonki e luudontiri e Ruuhu, ko Ruuhu yidi bo e luudontiri e jidaadi yonki. Edum luudontiri hakkune majjum, kan acci on baawataa wadugo ko jidudon. ¹⁸ Amma to Ruuhu durata on, tawreeta woodaa baawḅe dow mon.

¹⁹ Ko jidaadi yonki waddata e laaḅi. Kanjum woni, jeenu, ko sobi, kaaruwaaku, ²⁰ caafol tooruje, dobodoboje, gayḅu, hawre, nawniraagu, mone, jeddi cattudi, luudontirgo, ceennirgu, ²¹ suuno, jarḅe bagi, deereraaku e ko nandi e majjum. Mii seedina on hande no ceedinirnoomi on bi'umi, wadooḅe iri baadi nin fu naatataa der Laamaare Alla.

²² Amma ko Ruuhu Ceniido rimata woni: yidde, seyo, jam, munyal, neddaaku, yurmeene, goondinki, ²³ diggere e jogaago hoore mum. Tawreeta walaa gaccotooka iri kujje dee. ²⁴ Laatiiḅe ḅe Yeesu Almasiihu tiggii ḅalli mum e jidaadi yonki, e suuno mum fu dow leggal palaanjal. ²⁵ To e Ruuhu nun buurirden, accee jahiren no Ruuhu yidiri. ²⁶ To en mawnitee, to en corkontiree, to en gadontiree nawniraagu.

6

Ballontiree hakkune moodon

¹ Banniraaḅe, to on nanjii godḅo e wada boofol, onon wooduḅe Ruuhu,

bittinee joomum e diggere. Amma, onon bo kakkilee gam to on naatee der jarbeeji. ² Ballontiree roonaago doolle moodon, hande non kebbinir-ton ko Almasiihu resani on. ³ To goddo e miili e laatii goddum, nani bo o laataaki goddum, o jammike hoore makko. ⁴ Moy fu daara golle muudum. To de potii ko o juroro, o juro gam hoore makko, amma to o jura dow golle goddo. ⁵ Gam moy fu roonoto e hoore mum doongal mum.

⁶ Janjinteedo haala Alla, e haani seennira ko woodi e janjinoowo dum.

⁷ To on majjinee ko'e moodon, Alla nootataako goddo yawoo dum. Ko moy fu aawi, kanjum ruggata. ⁸ Aawudo ko suuno mum yidi, ruggan ko suuno rimata, waato maayde. Aawudo ko Ruuhu Ceniido yidi, ruggan ko Ruuhu rimata, waato yonki tabitiiki. ⁹ To en comee wadugo geetum. Gam to en tampay, en duggan to wakkati mum warii. ¹⁰ To non, de gooduden wakkati, en gadanee himbe fu geetum, accu dun banniraafe meeden goondinbe.

Haalaaji cakitiidi e baynaade

¹¹ Daaree binniji mawdi di bin-nanmi on e junjo am. ¹² Dartoohe hollitingo hoore mum yeeso himbe, kambe doolata on juulnaago. Bee gada dum gam be jidaa toorego sabbu leggal Almasiihu palaanal. ¹³ Baa kambe juulnaafe, be tokkaaki tawreeta. Be jidu nun juulnodon gam be keba juroraago on. ¹⁴ Min kan, mi jurortaako goddum to hinaa leggal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu palaanal. Diga e maggal duuniyaaru tiggaa gam am, min bo tiggaami gam mayru. ¹⁵ Gam juulnaago e dullere juulnaago fu laataaki goddum, sey laataago neddo keso, tagitaado. ¹⁶ Tokkuhe laawol nol fu, Alla hokku dum jam e endam, kambe e Isira'iilaafe be Alla.

¹⁷ Diga jooni, to goddo tooranmi kade, gam bannu am e woodi maane battarde Yeesu.

¹⁸ Banniraafe, moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon! Aami.

Derewol ɲol Pol wannani 6e Efesu

Haala Puddirka

Derewol Pol ɲol do, eklesiya Efesu tan bane o wannani ɲol, amma eklesiyaaji 6aadeere leydi Asiya fu o wannani ɲol, don nun wi'etee jooni Turkiya. Der binniji arandeeji, inne Efesu walaano der derewol ɲol. Pol e anni eklesiya Efesu, gam o wadiino ton hande duubi tati. Golle Lilaabe 19 e 20. Dum nandi hande derewol Efesu ɲol nun Koloosi 4.16 batani.

Roma nun Pol woni o wanniri derewol ɲol hakkune duubol 62, ko Tikikus yaari ɲol. Diga fuddoode maggol, Pol hollii laawol ɲol Alla tokki o hisinira himbe diga e Yeesu Almasiihu. Alla e hoore mum resiino ko yiduno wadugo diga duuniyaaru tagaaka. Kanjum Pol noddi asiiri. O hollitii asiiri ko o resunoo wadugo diga e Yeesu Almasiihu, den o suɓi Pol laato gollantooɗo asiiri on.

Baawo haalaaji di, Pol batanii goonki goondinbe hebbube Ruuhu Ceniido. O luudontirii ki e goonki 6e goondinay, 6e annaa Alla.

Hande non, 6e Pol wannanta hebirta semme jaalaago ekkitinoobe fewrekuube, dartooɗe seekina eklesiyaaji gonudi 6aadeere Koloosi.

Haala mawka der derewol ɲol woni no himbe fu laatorii gootum diga e Almasiihu baa no 6ee laatii lenyi e himbe feere feere.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Almasiihu e eklesiya mum, 1.3-1-23
3. Yahuduuɗe e 6e lenyi janani laatake gootum baa no 6ee laatii lenyi feere feere (2.1-3.20)
4. Eklesiya e laatii goota, amma moy fu e dokkal mum der eklesiya ka wuro (4.1-16).
5. Himbe fu e laatii gootum baa no joonne maɓɓe e suttontirii (5.21-6.9)
6. Kabirdum goondindo e cannooje, 6.10-24.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e yidde Alla. Mii wannana himbe Alla wonbe Efesu, goondinbe Yeesu Almasiihu.

² Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, wadana on moyyere, hokka on jam.

Barke Alla wadanta himbe diga Almasiihu

³ Yettoore laatano Alla, laatiido Baaba Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden. Gam kawtal meeden e Almasiihu, o barkidinii en e hokkugo en barke ruuhunkeeje feere feereje, yiwude dow kammu. ⁴ Diga duuniyaaru tagaaka, Alla subii en sabbu Almasiihu, gam laatoden seniiɓe, 6e wala gacce yeeso makko. ⁵ O subii en diga aran, gam laatoden 6i66e makko diga e Yeesu Almasiihu. Non non o yidiri dum sabbu geetaaku makko. Non dum fottirani mo bo. ⁶ Gam majjum, en maantee, teddinen Alla gam moyyere makko ne o wadani en, diga hokkugo en Biyiiko jidaado.

⁷ Moyyere Alla e mawni: Diga e kawtal men e Almasiihu, en pirtaama, jaafaden, sabbu yiyam makko deyyitiidam. ⁸ O duudinanii en moyyere makko, o hokki en hakkillo e faamu kebbunju. ⁹ Geetaaku makko acci o annini en asiiri sago makko, ko o resuno wadugo diga fuddoode diga e Almasiihu. ¹⁰ To wakkati warii, Alla hebbinan ko resuno wadugo, o hawritan ko woni dow kammu e dow leydi fu, o wada Almasiihu laato hooreejo majjum.

¹¹ Der kawtal men e Almasiihu, Alla hokkii en gedu ɲu o haɓɓannoo en alkawal mum, e suɓugo en diga law, hande no o resirno. O wadii dum, gam non o suɓirno e sago makko, ¹² gam maanten Alla, teddinen mo, enen artaabe subaa, watti hoolaare mum dow Almasiihu.

¹³ Onon bo, no kawtudon e Almasiihu, on nanii haala goonja, kanka woni linjiila kaa do hisinta on. No goondindon, Alla maanake on. Maane nen woni Ruuhu Ceniido mo o haɓɓuno alkawal mum o hokkan.

¹⁴ Ruuhu Ceniido on nun laatii hande torma barke de desanaden. En keban de to nyalaane kisidam men hebbidii. To non en maantee Alla, teddinen mo.

Pol e du'anoo goondinbe Efesu

¹⁵ Gam majjum, min bo, no nanumi habaru no goondinirdon Yeesu Joomiraawo, e no jidirdon banniraafe goondinbe, ¹⁶ mi accay yettugo Alla gam moodon. De du'otoomi fu, emi siwtora on. ¹⁷ Mii eela Alla Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, Baaba mo teddujal, hokka on Ruuhu mum kokkoowo hakkillo. Ruuhu on hollita on Alla hande no o laati. ¹⁸ Mii eela Alla yaynina berde moodon, heba paamon ko hedii on der noddore ne o noddi on, paamon bo no barke de desanadon onon e himbe makko teddiri. ¹⁹ On paaman bo baawde mawde, semmenteeje, de o holliti dow meeden, enen goondinbe. E baawde den, e semme makko, ²⁰ o fintiniri Almasiihu diga e maayde. O joodini mo wecco junjo makko nyaamo, dow kammu. ²¹ Hande non Almasiihu laatorii burudo laamuuji e baawdeejji e semmeeji e mawbe fu. Kanko nun laatii hooreejo dow ko woodi inne fu, hinaa der duuniyaaru nuu do tan, amma e der duuniyaaru nu yeeso bo. ²² Alla wattii huune fu ley koyde Almasiihu. O wadii mo Joomiraawo dow huune fu, o laatini mo hooreejo Eklesiya. ²³ Eklesiya kan woni bannu Almasiihu. E makka Almasiihu hebbi, kanko mo Alla hebbi der mum.

2

Almasiihu woni Kisinoowo

¹ Onon, on maayiino gam boofi moodon e hakkeji moodon. ² Kanji tokkunodon, hande no duuniyaaru yahirta, dwtanidon hooreejo ruuhu- uji kalludi, tawaadi hakkune dow e ley. Ruuhuuji din nun gollotoo faa e hanne caka himbe yeddube Alla. ³ En fu, hande no maabe latinoden. Sunooji meeden tokkunoden. Ko mi- ilooji meeden kalludi, e jikku meeden

yidi gadetenno. Gam sabbu jikku meeden nu, mone Alla nun haandan- noo en hande no maabe.

⁴ Amma endam Alla walaa kaddi, o yidii en e yidde mawne. ⁵ Gam majjum, enen maayunooobe sabbu boofi men, o fintidini en e Almasiihu. E goonja, gam moyyere Alla kisudon. ⁶ No een kawti e Yeesu Almasiihu, Alla fintidini en e makko, joodidini en e makko dow kammu. ⁷ O wadii dum gam o hollita en geetaaku makko. Jaamanuujji garooji fu yi'an manju moyyere makko ne foonnirtaake goddum. O wadani en ne gam een kawti e Yeesu Almasiihu. ⁸ Gam sabbu moyyere Alla kisudon, e gam on goondinii Almasiihu. Kisidam moodon laati nun dokkal Alla, golle moodon bane. ⁹ Kisidam mon yiway diga e mon, gam to goddo hebu juraago. ¹⁰ Alla nun wadi en, kanko tagi en diga e kawtal men e Yeesu Almasiihu, gam golle boodde. Golle boodde den, Alla siriyake de diga aran gam gaden de.

Almasiihu laatini en gootum

¹¹ Yahuduube e woodunoo maane juulnol e balli mum, bee jidi bo noddego «juulniibe.» Onon be laataaki Yahuduube, on goodaa hande maane nen e balli mon, go bee nodda on «heferbe.» To non ciwtoree ko latinodon. ¹² Wakkati mum, on goodaano Almasiihu, on kawtaano e Isira'iilaabe, on galaano der alkawalji di Alla haabuno. On kedaakino goddum yeeso, on goodaano bo Alla der duuniyaaru. ¹³ Amma jooni, no kawtudon e Yeesu Almasiihu, onon woddinoobe, on battinaama diga e yiyam makko deyyitiidam. ¹⁴ Gam Almasiihu nun laatii jam meeden. O wadii laatiibe Yahuduube e be lenyi janani laatii gootum, diga e hokkugo yonki makko dow leggal palaanal. Hande non o pusiri bombooru gaynu nuu do seennunoo be. ¹⁵ Almasiihu moytii Sariya e umurooje mum, e kakkilanol mum fu. Non non o wadiri Yahuduube e be lenyi janani fu laatii lenyol kesol, gam bee kawti e makko. Hande non o joonniri jam hakkune

ma66e. ¹⁶ Diga e maayde makko dow leggal palaanjal o weldiniri 6e e Alla. O hawtii 6e 6e laatii 6annu gootol diga e maayde makko. Diga e palaanjal nal, o sottiniri gaynu tawanoonu hakkune ma66e. ¹⁷ Almasiihu warii fiinii habaru jam caka moodon, onon 6e lenyi janani woddiinoobe, e onon Yahuduu6e 6adinoobe. ¹⁸ Gam sabbu Almasiihu, en fu, en kebii laawol yottaago to Baaba, e ballal Ruuhu gooto.

¹⁹ Hande non, on laataaki kade ho66e, dum bo janan6e. On laato-dake 6e genni goori e him6e Alla, oon him6e wuro Alla. ²⁰ On ma-haama dow suudu njol dadfa mum laatii lilaabe e annabiibe. Yeesu Almasiihu e hoore mum woni hayre jogiine maadi. ²¹ Kanko nun jogii maadi nin fu, eni mawnira, faa ni towa, ni laato suudu Alla Joomiraawo ceniinjal. ²² No kawtu6on e makko, on laatake mahirdum to Alla wonoto diga e Ruuhu mum.

3

Pol, lilaado caka 6e lenyi janani

¹ Min Pol, mii ma66aado der kasu gam golle Yeesu Almasiihu caka moodon, onon 6e lenyi janani. ² Seko walaa, on nanii habaru golle de Alla yowanimmi e moyyere mum, mi wada gam mon. ³ O hollitanake am, o faanimmi asiiri ko o resi o wada. Kanjum nun binnanmi on e haala sedfa. ⁴ To on jannii derewol am, on annan no paamirmi asiiri dow Almasiihu. ⁵ Asiiri on, him6e hollaakano dum der jaamanuui jawtudi. Amma jooni, diga e Ruuhu Ceniido, Alla hollitii dum lilaabe e annabiibe 6e o su6i 6e gollanoo mo. ⁶ Nani do no asiiri on laatori: Diga e linjiila, 6e lenyi janani he6i gedu mum der moyyereji desaadi, hande no Yahuduu6e he6iri. Be laatake jokkule 6annu gootol, 6ee goodi alkawal gootal gam 6e kawtii e Yeesu Almasiihu.

⁷ Linjiila kan nun laatiimi gollotoodo mum, sabbu moyyere ne Alla wadanimmi e golle baawde

mum. ⁸ Min 6uri goondin6e fu faandugo. E non, mi he6ii moyyere waajaago 6e lenyi janani habaru jawdi gonuni der Almasiihu, ni faamataako. ⁹ Mi he6ii bo dokkal faamingo no Alla tagudo huune fu hebbinirta ko o resuno o wada, cuudinoodum diga den. ¹⁰ Hande non Eklesiya anninirta woodu6e baawde e semme dow kammu, no faamu Alla duudiri. ¹¹ Non o resunoo o wada diga 6ooydum, ko o hebbini dum diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹² En kawtii e Almasiihu, en goondinii mo, to non, en baawan ko battii Alla e hoolaare. ¹³ Kanjum wadi mii eela on, to on accee berde moodon biisoo sabbu tooraaji di ke6ammi gam moodon. Tooraaji din laati nun teddujal moodon.

Yidde Almasiihu yidi en

¹⁴ Gam sabbu dum don fu, mii jiccano Baaba. ¹⁵ Diga e makko lenyi gonudi dow kammu e leydi fu he6i inne mum. ¹⁶ Mii eela Alla mo teddujal manjal semmidina berde mon e baawde Ruuhu mum Ceniido. ¹⁷ Mii eela Almasiihu wonoo der berde moodon, diga e goondingo mo. Mii eela mo kade, cemmidee der yidde, gadee dadi der mayre. ¹⁸ Hande non paamirton, onon e him6e Alla fu, no yidde Almasiihu foti yaajugo e juutugo e luggugo e towugo. ¹⁹ Mii eela Alla annina on yidde Almasiihu 6urune faamu fu, gam laato6on hebbu6e, Alla bo hebba der moodon.

²⁰ Alla gollotoodo der meeden e baawde mum, wadana en 6ura ko eeten, e ko miiten fu. ²¹ Teddujal laatanoo mo der Eklesiya, diga e Yeesu Almasiihu, der jaamanuui fu, faa abada abadin! Aami.

4

Laataago gootum der goondinki

¹ Mii eela on, min ma66aado der kasu gam Joomiraawo, goniree no fottiri hande no Alla noddiri on. ² Buytee ko'e mon, laatee diggu6e e munyu6e. Munyanee him6e e yidde. ³ Tinnee oon laatii gootum hakkune

mon, diga e jam mo Ruuhu Ceniido hokkata on. ⁴ Bannu gootol nun woni, e Ruuhu gooto, non bo gootum woni ko tammihidon yeeso, dum Alla nod-dani on. ⁵ Joomiraawo gooto nun woni, e goondinki gooti, e batisi gooti. ⁶ Alla gooto nun woni, laatiido Baaba himbe fu, laamaniido himbe fu, gollotoodo diga e himbe fu, gonudo der himbe fu.

⁷ Moy meeden fu hebii dokkal moyyere, jaka no Almasiihu yidirani dum. ⁸ Dewtere wi'ii:

«O eencii dow, o yaarii nanjaabe, o hokkii himbe dokke*.»

⁹ Ume nun «o eencii dow» yidi fil-litaago? Ko dum fillitii woni, o artii o jippii der nokkuure to buri lug-gugo der leydi. ¹⁰ Jippiido on woni, «eencudo» faa dow kammu, gam o hebba duuniyaaru fu. ¹¹ Kanko nun hokki wobbe be laatoo lilaabe, wobbe annabiibe, wobbe waajotoobe, wobbe bo durugo himbe, e janningo be. ¹² O wadii dum gam o siriyo himbe Alla gam golle, be mawninira bannu Almasiihu. ¹³ Hande non tinnortoden keben goondinki gooti, e annal Biddo Alla gootal, laatoden mawbe, jottoden to Almasiihu woni laatoden hande no o wa'i. ¹⁴ Den, en laatataako kade sukaaabe wifitinteebe nokku fu, hande laanayel diyam nel galmaaji diyam jaarata to yidi. Den bo, janninoobe pewe majjintaa en e yoyre mum. ¹⁵ Amma to een bata goona e yidde, en mawnan der huune fu, een poonnorii Almasiihu laatiido hooreejo. ¹⁶ Diga e makko nun jokkule bannu fu jogontirii. To jokkulal fu e wada golle mum, den bannu mawnan, yaha yeeso der yidde.

Almasiihu laatinii en heybe

¹⁷ Mii bata on, mii batitoo e inne Joomiraawo, to on nyaamee goonki mon hande heeferbe, be miilooji mum majjinta dum. ¹⁸ Hakkillo maabe niibii, bee bododii yonki ki Alla hokkata. Be galaa annal, ko berde maabe e yoori. ¹⁹ Be annaa suttontirgo ko woodi e ko halli, bee

nyaama goonki maabe no be pakkiri fu, bee gada ko berde maabe yidi.

²⁰ Amma onon, kanjum bane janninadon e Almasiihu. ²¹ On nanii habaru makko, on janninaama goona gonuka e makko. ²² To non, borte jikku moodon nu gonunodon e muudum. Kanjum woni suunooji bannu kalkooji yonkii moodon. ²³ Accee Ruuhu Alla laatina yonki moodon e hakkillo moodon kesum. ²⁴ Bornee jikku kesu nu Alla tagi dow nandi mum heba gonodon no foonnitorii e no laabiri, yiwudum diga e goona.

²⁵ Ton non, accee batugo fewre, moy mon fu bata bannun goona, gam en fu, en laati nun jokkule bannu gootol. ²⁶ To mone wadii on, to on gadee hakke. To on accee mone wada on faa naaje yana. ²⁷ To on kokkee Seydan laawol der moodon baa sedda. ²⁸ Bujjannoodo acca guyka mum, wada golle geete e semme bannu mum, gam heba ko wallirta woodube haaje. ²⁹ Haanay haalaaji bondi e wurtoo diga e kunnude moodon. Ko haani gadon woni, baton haalaaji nafooji, cemmidoonji goondinki wobbe, gam kettinaniibe on nana ko nafata dum. ³⁰ To on mettinee berne Ruuhu Ceniido mo Alla maanorii on, gam o rindina on nyalaane darjal. ³¹ Ikkinee ko haadi e gaynu, e mone, e palmooje, e jennooje e huune ko halli fu caka moodon. ³² Gadontiree ko woodi hakkune mon. Jurmontiree, moy fu yaafanoo bannun, hande no Alla yaaforanii on, sabbu kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

5

Wonaago der jayjol

¹ Jooni on laatike biibe Alla yidaabe, gam majjum, yemminee mo. ² Yidde ardanoo goonki mon, hande no dum laatii e Almasiihu. O yidii en, faa o hokki yonki makko gam meeden. O laatake sadaka e kiisaadum pot-tandum Alla.

* 4:8 Jabuura 68.19

³ On laatike himbe Alla. Gam majjum haanay jeenu, e cobudum fu, e suuno, batanee caka mon. ⁴ Hande non bo, haanay haalaaji centiniidi, di walaa hoore, e haalaaji baanji baanji, nanee caka moodon. Ko haani wurtoo e kunnude moodon woni, jetton Alla. ⁵ E haani paamon faa wooda: Jeenoobe e sobube e suunaabe, gam suuno laati nun saafugo tooruure, bee don fu walaa gedu der Laamaare Almasiihu e Alla.

⁶ To on accee goddo majjina on e haalaaji baanji baanji, gam iri majjum nun waddata mone Alla dow saliiibe dwtanaago mo. ⁷ Sabbu majjum, to on kawtee e himbe iri maabe. ⁸ Aran, der niwre gonunodon, amma jooni, gam kawtal moodon e Joomiraawo, on naati e jaynol. To non, buuree hande bibbe jaynol. ⁹ Gam ko jaynol rimata woni: geetaaku e fonnitaare e goonja fu. ¹⁰ Liinyee ko fottanta Joomiraawo. ¹¹ To on gattee juude mon e golle gadeteede der niwre, de walaa nafuwe, amma cumpitee de. ¹² Ko himbe ben wadata e suude, baa batugo dum e sentinii. ¹³ Amma to huune sumpitaama, jaynol hollitan no dum laatii. ¹⁴ Huune ko wurtii fu, laatoto jaynol. Gam majjum acci e wi'ee:

«Finu e doynol maa, an daaniido!

Umma hakkune maaybe,

Almasiihu yaynante jaynol mum.»

¹⁵ Gam majjum, kakkilanee yaadu mon dow no gonirton, to on laatee hande be galaa hakkillo, amma laatee hakkilbe. ¹⁶ To on majjinee wakkati, gam nyalaade de gonuden e mum jooni e halli. ¹⁷ Gam majjum, to on laatee be walaa hakkillo, amma paamee ko Joomiraawo yidi. ¹⁸ To on accee bagi doyya on, gam edam watta himbe der hallumaru, amma, kebbe Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Cemmidinontiree e jimi jabuuraaji e jettooje, e jimi ruuhunkeeki. Jimanee Joomiraawo, maantee mo e berde mon fu. ²⁰ Jettee Alla Baaba wakkati fu e gam huune fu, e inne Joomiraawo meeden

Yeesu Almasiihu. ²¹ Moy moodon fu dwtano banniraawo mum gam teddingo Almasiihu.

Joonne banontirbe

²² Onon rewbe, dwtanee worbe moodon hande no dwtorantodon Joomiraawo. ²³ Gam gorko nun laatii hooreejo dow debbo muudum, hande no Almasiihu laatorii hooreejo dow Eklesiya. Kanko woni kisinoowo Eklesiya, laatiika bannu makko. ²⁴ Hande no Eklesiya dwtorantoo Almasiihu, hande non debbo fu, haani dwtorano gorko mum, dow huune fu.

²⁵ Onon worbe bo, jidee rewbe moodon hande no Almasiihu yidiri eklesiya. O yidii ka, faa o hokki yonki makko gam makka, ²⁶ gam o loota ka e diyam, o laabina ka e haala makko. ²⁷ O wadii dum, heba o darina ka yeeso makko e teddujal, ka laatoo ceniika, ka walaa aybe, dum bo tuuni, maa bo boofol gom, e huune ko nandi e mum fu. ²⁸ Hande non, haani worbe yidira rewbe mum, hande no be jidiri balli maabe. Jidudo debbo mum, yidii hoore mum. ²⁹ Dadey, goddo meeday ko wanyi bannu mum. Amma oo nyaanna nol, oo hiinnoo nol, hande no Almasiihu wadanta Eklesiya, ³⁰ gam enen nun laatii jokkule bannu makko. ³¹ Kan wadi dewtere wi'i: «Gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, be fu dido, be laatoo bannu gooto!» ³² Asiiri mawdo nun don. Amma, Almasiihu e Eklesiya mum nun batananmi. ³³ Amma onon ko yaali on woni, gorko fu yida debbo mum, hande no yidiri hoore mum. Debbo bo teddina gorum.

6

Sukaabe e saareeji mum

¹ Onon sukaaabe, dwtanee saareeji moodon, gam sabbu Joomiraawo, kanjum laatii ko fotti. ² «Teddin baaba maa e inna maa.» Kanka woni umuroore arandeere, goodune alkawal. ³ Den: «a heban barke,

balde maa juuta der duuniyaaru,» kan woni alkawal ḡal✠.

⁴ Onon saareeji, to on mettinee berde sukaaḡe moodon, amma, eltee ḡe, oon ekkitina ḡe laawol Joomiraawo hande no haani.

Maccuḡe e joomiraawo mum

⁵ Onon maccuḡe, dowtanee joomiraawo moodon ḡe duuniyaaru do, e kulol e diwnugo, e berde laaḡuḡe, hande no dowtorantodon Almasiihu. ⁶ Dowtanee ḡe, hinaa yeeso maḡḡe tan, gam fottango ḡe. Amma dowtanee ḡe gam on maccuḡe Almasiihu, wadooḡe ko Alla yidi e berde goote. ⁷ Jagganee ḡe e seyo, hande Joomiraawo nun jaggantodon, himḡe bane. ⁸ Gam oon anni neddo fu gaḡuḡo ko woodi, heḡan riiba majjum to Joomiraawo, baa to oo dimo, dum bo maccuḡo.

⁹ Onon joomiraawo bo, jogoree non maccuḡe moodon. Accee nyaasitaago ḡe. Annitee, onon e maḡḡe fu, Joomiraawo gooto gooduḡon dow kammu, o burontirtaa bo himḡe.

Kabirdum goondindo

¹⁰ Ko horii wi'ugo on woni: Accee baawḡe Joomiraawo mawḡe semmidina on. ¹¹ Ettee kabirdum dum Alla hokki on fu, gam baawon daraago yeeso dabareeji Seydan. ¹² Gam e himḡe bane kaḡidinten, amma e ruuhuuji kalluḡi, tawaadi dow kammu, gooduḡi baawḡe e semme, e laamanii duuniyaaru nu niwre. ¹³ Gam majjum, ettee kabirdum dum Alla fu, gam baawon ko darii to nyalaade kalluḡe warii, keḡon semme ḡaawo to hawre heenyyii.

¹⁴ To non, ummee daree. Kaḡḡee gooḡa hande ḡelḡelol e punḡuli moodon. Bornee fonnitaare hande toggoore janni ne konu. ¹⁵ Tinnaare waajaago linjiila ka jam laatoo pade moodon. ¹⁶ Wakkati fu, jogee goondinki hande taḡḡordum kure. E makki nyifirton kure Ibiliisa de yiite. ¹⁷ Kuunee kisidam hande huuneere janni, jogee haala Alla hande kaafahi ki Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Wakkati fu gaḡee du'aaje feere

feere. Eelee ballal Alla hande no Ruuhu Ceniido hollitirta on. Deenee e tinnaare! To on accee du'anaago himḡe Alla. ¹⁹ Du'anee am min bo, gam Alla hokkammi boliide pottuḡe, mi anninira e cuusal, gooḡa cuudiika der linjiila. ²⁰ Kanka nun laatiimi lilaado mum, mii haḡḡiraa callalluuji. Du'anee am, gam mi waawa ko waajii ka e cuusal, hande no haaniri.

Baynaade

²¹ Mii yidi onon bo, annon no gonirmi e ko gaḡanmi. Gam majjum, Tikikus banniraawo meeden jidaado, gollantooḡo Joomiraawo e hoolaare, humpitan on habaru am fu. ²² Mii lila mo e moodon, gam annon no men goniri, o fukkina hakkiilo moodon.

²³ Banniraawo, Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on jam e yidde, o hokka on goondinki bo. ²⁴ Yiduḡe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu fu, e yidde ne heenyyataa, moyyere Alla laatanoo dum.

Derewol ɲol Pol wannani 6e Filippi

Haala Puɗɗirka

Filippi tawaaka maa der leydi Eropa, weccoore Maseduwaan to Romankeebe laamanii. Der jahaanjal didabal ɲal Pol wadi kanko e Silaasi gam waajaago linjiila, der maggal nun o waaji himbe Filippi, go eklesiya fuddi, Golle Lilaabe 16.12-40. Eklesiya arandeya nun don ɲa Pol tiggii der leydi Eropa. Sabbu tooraaji ummiidi nun Pol nanɲaa maɓɓaa der kasu. Diga kasu don nun o wannani himbe Filippi derewol ɲol do.

Woɓɓe e miila Efesu nun Pol woni der kasu go o wanniri derewol ɲol. Woɓɓe bo e miila Kaysariya nun, amma to nandi goonja buri woni Roma. Amma e nun fu Pol e miili yooftinte, o yaha to himbe Filippi gam o walla be, goondinki maɓɓe beydoo, berde maɓɓe wela.

Pol yettii himbe filippi gam ballal ɲal be balliti mo dow dokkal ɲal be lildani mo diga e junɲo Epaforoditus. Baawo mum, o batii be no o wonorii, e ko wadata to o woni. O semmidinii be be daroo der goonja linjiila no haaniri, o tiidinii be be gonoo der jonne seese hakkune maɓɓe, ko dum laatoo bo, sey moy maɓɓe fu buyta hoore mum.

Woɓɓe innii derewol ɲol, «derewol seyo» gam boliide ceyee, belbeltee kebbude der maggol.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka e cannooje 1.1-12
2. Habaruuji dow Pol 1.13-26
3. Wonaago der nannantiral e buytugo hoore mum 1.27-2.18
4. Habaruuji dow Timote e Epaforoditus 2.19-30
5. Hakkilango waajotoobe fe-woobe, e kujje kallude 3.1-4.9
6. Jettooje e cannooje 4.10-23

Sannoore

¹ Min Pol e Timote, maccuɓe Yeesu Almasiihu, wannani seniibe

hawtuɓe e Yeesu Almasiihu wonbe Filippi derewol ɲol, e onon ardiibe e gollotoobe der eklesiya.

² Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokka on moyyere e jam!

Pol e du'anoo 6e Filippi

³ Mii yetta Alla am de ciwtormi on fu. ⁴ Wakkati du'antoomi on on fu, e berne welne du'ortoomi, ⁵ diga nyalaane arandeere faa jooni, on darorake am, on ballii am waajaago linjiila. ⁶ Mii tabbitini, Alla puɗɗudo golle muudum boodude der moodon hebbinan de, der nyalaane Yeesu Almasiihu. ⁷ E fotti, mii woodi miilooji dii dow mon on fu, gam mii watti on der berne am. Gam baa no kaɓɓaami callalluuji gam mi seedanake linjiila tabbitinmi ka, on darorake am, on kawtii e am der moyyere ne. ⁸ Alla woni seedeejo am, mii yidi on on fu e yidde Yeesu Almasiihu.

⁹ Ko eelananmi on Alla woni, beydodon yeeso yeeso, dow yidde, e dow annal, e suttontirgo goonja e fewre, ¹⁰ gam baawon annitingo ko buri nafugo, laatodon laaɓuɓe, be galaa gacce der nyalaane Almasiihu wittoyta. ¹¹ On kebbinaama ɓiɓɓe foonnitaare yiwude diga e Yeesu Almasiihu, gam inne Alla teddinee, yettee.

Almasiihu woni yonki

¹² Banniraaɓe, mii yidi, annon dum do: ko heɓimmi walli linjiila yahugo yeeso. ¹³ Himbe hiitorde wuro laamiido, e woɓɓe, e nokku fu e anni no gam Almasiihu nun maɓɓaami der kasu. ¹⁴ Maɓɓol am accii banniraaɓe duuɓɓe beydii hoolaago Joomiraawo, be accii hulugo, be beydi cuusal dow waajaago haala Alla.

¹⁵ E goonja, woodi waajotoobe habaru Almasiihu gam nawniraagu e jeddi, amma e woodi waajortoobe e miilooji boodudi. ¹⁶ Bee do e wada dum gam ɓee jidi Almasiihu, ɓee anni mi yowanaama haɓango linjiila. ¹⁷ Amma ɓee to, e waajo habaru Almasiihu gam nawniraagu, miilooji

maḅḅe bo laaḅaa, kade bo, ḅee daarta ḅeydugo toora callalluuji am der kasu.

¹⁸ No ḅe baajori fu, ḅum billataa am! to yidi anniyaaji maḅḅe laatoo bonḅi maa bo boodufi, anni inne Almasiihu waajee tan, mii seyii, mi seyoto bo kade. ¹⁹ Gam mii anni heennyitirde toora kan laatoto kisidam am, gam sabbu du'aaje moodon, e ballal Ruuhu Yeesu Almasiihu. ²⁰ Mii hedii sanne, mii woodi bo tammuwe, mi hebataa senteene godḅum. Amma hande no baadey, nun jooni bo, mii anni mi teddinan Almasiihu e tinnaare, der gurnam am, baa to mii wuuri, baa to mi maayi. ²¹ Min kan, Almasiihu woni gurnam am, maayde laatani am nun riiba, ²² amma, to wonaago am e duuniyaaru waddanan am wadugo golle nafooje, den mi annaa du ume nun cuḅanmi. ²³ Mii wada ḅerde didi: ko jidumi woni, mi yaha mi wonda e Almasiihu, kanjum ḅuranimmi woodugo. ²⁴ Amma gonki am e duuniyaaru ḅuran nafugo on. ²⁵ Mii hoolii, mii anni mi wonoto e duuniyaaru taw, mi wonda e moodon on fu, gam ḅeydodon yeeso, ḅerde moodon wela gam goondinki, ²⁶ hande nun, to mi wittoy to moodon, daliila juroraago kawtal mon e Yeesu Almasiihu ḅeydoto.

²⁷ Amma, sey no gonirdon fotta e linjiila Almasiihu, gam to mi warii daarugo on, naa bo to mi waray, mi nana oon tabitii der hakkillo wooto, oon kaḅa gam goondinki linjiila e ḅerde goote, ²⁸ to on accee wayḅe huunna on baa sedda, kanjum hollitinta seedaaku halkere maḅḅe, amma onon, kisidam moodon, ḅum fu diga to Alla ḅum yiwi. ²⁹ On kokkaama moyyere goondingo Almasiihu, kanjum tan bane, on kokkaama bo moyyere tooranaago mo, ³⁰ e daranaago hawre woore ne ji'udon mii haḅa, e ne nanoton kade mii haḅa faa jooni.

2

No Almasiihu leesiniri hoore mum, e no Alla mawniniri mo

¹ Almasiihu deyyitinii ḅerde moodon, semmidini on der yidde, oon kawti e Ruuhu, oon goodi yurmeene e endam, naa noy? ² To non kan, kebbinee seyo am e laataago gootum hakkune moodon: yidde moodon, e ḅerde moodon, e miilo moodon laatoo gootum. ³ To on gadee godḅum e miilooji burontiro, naa bo e manju hoore; amma leesinee ko'e mon, moy mon fu daara woḅḅe hande ḅuruḅe ḅum. ⁴ To godḅo moodon daarta ko nafata ḅum tan, amma daarta ko nafata woḅḅe bo. ⁵ Goodee hakkune mon, miilo ḅo Yeesu Almasiihu woodunoo.

⁶ Kanko potidindo e Alla diga fuddoode, e non fu, o daaray fotugo makko e Alla hande huune ko o jogitinto,

⁷ amma o buyti hoore makko, o etti jayri maccudo, o nandi e himḅe, o tawaama oo laatii neddo deydey.

⁸ O leesinii hoore makko, o dowtanii Alla faa o maayi, o maayi dow leggal palaanjal.

⁹ Gam majjum, Alla etti mo faa dow, hokki mo inne ḅurne inde fu manju,

¹⁰ gam to inne Yeesu noddaama, doole himḅe fu jiccoo dow kammu e dow leydi, e der leydi fu,

¹¹ kade bo himḅe fu batan wi'a, Yeesu Almasiihu woni Joomiraawo, gam inne Alla Baaba teddinee.

Jaynee der duuniyaaru

¹² Gam majjum, banniraaḅe am yidaaḅe, hande no dowtoridon wakkati fu, hande nun, gadee kolliton kisidam moodon e kulol e diwnugo, hinaa to mii wondi e moodon tan, amma baa no mii bodḅodii on bo. ¹³ Gam Alla e hoore mum nun gollata der moodon, faa jidon ko weli mo, gadon ḅum bo.

¹⁴ Ko gadoton fu, to on dumbitee, to on kaḅee bo, ¹⁵ gam laatodon ḅe walaa gacce, laaḅuḅe, ḅiḅḅe Alla ḅe walaa ko elee, wonḅe der jaamanuuru biisiinu, oonyiinu, laatodon yaynooḅe der

duuniyaaru hande fitillaaji. ¹⁶ Oon baajoo 6e haala ka yonki gam mi juro der nyalaane witooygo Almasiihu, mi anna doggudu am e comuri am waday baanji.

¹⁷ Golle moodon laatake hande dokkal goondinki mon. Baa to yiyam am reyyitake dow dokkal moodon, mii seyori dūm, mii seyori on bo on fu. ¹⁸ Hande non onon bo, ceyee, ceyodee e am.

Timote e Epafroditus

¹⁹ To Joomiraawo Yeesu jabii, 6ooytaa mi lilan Timote to moodon, gam min bo, mi he6a habaruuji moodon di o waddanoytammi, di cemmidi nammi, ²⁰ gam mi walaa goddo jidudo on hande am, paaliido on e goonja, to hinaa kanko, ²¹ horiibe fu haaje mum tan miijantoo, hinaa dūm Yeesu Almasiihu. ²² Oon anni Timote hollitii oo laatii koolaado, o gollodake e am gam waaji linjiila hande no biddo gollorantoo baaba mum. ²³ Kanko miilumi lilugo to moodon law, to mi annii no haala am laatortoo. ²⁴ Mii hooli Joomiraawo, do e yeeso sedda, min e hoore am mi waran to moodon.

²⁵ Amma mi tawi e haani mi lila banniraawo am Epafroditus, gollodiido am, e wallitammi hawre, kanko lilunodon to am gam o wallammi huuntugo haaje am. ²⁶ Emo humpaa on boodum on fu, kade bo o toorakeno sanne no nanudon emo nyawi. ²⁷ E goonja, o nyawiino sanne faa o badii maayugo, amma Alla yurmaka mo, kanko tan bane Alla yurmii, baa min Alla yurmaka am, gam to mi he6u biisere berne dow biisere berne. ²⁸ Kan wadi, jidum lilugo mo law to moodon, gam berde moodon wela e yi'ugo mo, min bo, biisere berne am buytoo. ²⁹ Cilminee mo e inne Joomiraawo e seyo manjo. Teddinee him6e hande makko, ³⁰ gam der golle Almasiihu o badino maayugo, o hokkii yonki makko der kaliire gam o hebbita ko on baaway wallugo am wadugo.

3

Goonjaaku, sey der Almasiihu

¹ Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni: Ceyoree Joomiraawo. Mi somataa maytitaago goota kan der binni am, gam kanjum tabbitinta faamu moodon. ² Kakkilane him6e nandu6e e dawaadi, e gollotoobe hallu6e, jeeyan6e on juulnaago! ³ Gam enen woni julniibe e goonja, enen saafiroobe Alla e Ruuhu, jurortoobe Yeesu Almasiihu, 6e koolaaki ko'e mum. ⁴ Min e hoore am, mi waawanno yowugo hoolaare am dow gadu 6annu. Wo66e e miili waawan hoolaago hoore mum, hakko min. ⁵ Mii julnaado nyaanne jeetatawre, mii Isira'iilaajo yiwudo e lenyol Benyamin, mii Iburaninkeejo 6ii Iburaninkeejo. Dow wecco tawreeta, mii Farisaaajo, ⁶ ko yaalani tinnaare, mi tooriino eklesiya, dow wecco foonnitaare ko tawaa der sariya, mi walaa gacce. ⁷ Dum don fu daarunoomi hande riiba, amma jooni mi daarii dūm baanji gam Almasiihu. ⁸ E goonja, mi daarii huune fu baanji, gam mi he6ii ko 6uri dūm teddugo, kan woni annugo Yeesu Almasiihu Joomiraawo am. Gam makko, mi majjinii huune fu, daarumi dūm hande buuri, gam mi he6a mo, ⁹ mi tawee e makko, hinaa e foonnitaare yiwune diga dōwtanaago tawreeta, amma e foonnitaare yiwune diga goondingo Almasiihu, ne Alla hokkata goondin6e. ¹⁰ Min kan, sago am woni annugo Almasiihu e baawde pintol mum, mi he6a gedu am der toora makko faa mi nanda mo der maayde makko, ¹¹ gam no dūm wadi fu, min bo, mi he6a yottaago nyalaane pintol maay6e.

Doggango far to riiba

¹² Mi wi'ay mi he6ii ko ke6al am, naa bo mii kebbudo, amma emi jokki doggudu am gam mi happa njal law. Min e hoore am Yeesu Almasiihu happii am. ¹³ Banniraabe am, min e hoore am, mi wi'ay mi happii njal ko, amma ko gadanmi nun: Emi yegita ko yawti, mii foonnani ko woni

yeeso, ¹⁴ mii doggana heennyitirde gam mi heba riiba, noddore ne Alla noddi en diga dow kammu gam kawtal men e Yeesu Almasiihu.

¹⁵ To non en fu, enen bennuɓe der goondinki, sey gooden iri miilo ɗoo, amma dow gokka, to on goodi miilo wonɗo no paamirton, Alla hollan on ko haani. ¹⁶ Amma to jottiden do, sey tokken laawol ɗol jaheten e mum jooni.

¹⁷ Banniraaɓe, on fu, yemminee am, daaree wa'ube hande no ji'udon emen laatii. ¹⁸ Gam duuɓɓe e yaha hande wayɓe leggal Almasiihu palaanɗal, mi batiino on ka de duuddum, jooni bo, mii batitoo on ka e bojji, ¹⁹ heennyitirde maɓɓe laatoto halkere, deedi maɓɓe laatii tooruuje maɓɓe, ɓee juroro ko waddanta ɓe senteene, huune duuniyaaru tan ɓe miijanto. ²⁰ Amma enen, dow kammu jeyaden, diga ton kediden Kisinoowo men, Joomiraawo Yeesu Almasiihu wara. ²¹ Kanko o waylitan balli meeden centiniidi, o nandina di e bannu makko tedduɗol, o wadon dum diga e baawde kokkude mo laamanaago huune fu.

4

Ceyoree kawtal mon e Joomiraawo

¹ Gam majjum, banniraaɓe am yidaaɓe, mii woodi kumpa yi'ugo on sanne, onon laatii seyo am, e tuutawal am, tabitee hande nun der kawtal mon e Joomiraawo, onon yidaaɓe am.

² Mii wi'a Ewodi e Sintis ɓe gonda der hakkillo wooto gam Joomiraawo.

³ An gollidoowo e am koolaado, mii eelee ballaa rewɓe ɓen, ɓe gollidii e am gam waaju linjiila, kamɓe e Kelema e gollodiiɓe e am wobɓe, inde maɓɓe winnaama der dewtere yonki.

⁴ Wakkati fu, ceyee der kawtal moodon e Joomiraawo, mii batitoo ka kade, ceyee! ⁵ Accee himɓe fu an-nita neddaaku moodon. Joomiraawo ɓadake warugo. ⁶ To on accee ɓerde moodon biisoo gam goddum, amma huune fu kollee dum Alla. Du'ee,

eelee, eelitee, jettee Alla. ⁷ Jam Alla ɓurudum faamu fu, reena ɓerde moodon e miilooji moodon der kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

⁸ Banniraaɓe am, ko horii wi'ugo on woni, miilane ko laatii goonɗa, ko foti teddineego, e poonnitiidum, e laaɓudum, e kaanudum yideego, e ko manatee, e kaanudum yetteego, e ko haani maanteego. ⁹ Ko janɗinmi on jabudon, nanudon, ji'udon e am, golloree dum, Alla mo jam wonda e moodon.

Pol e yetta gam ballal

¹⁰ Mii seyorii Joomiraawo sanne, gam on puɗɗitake miilango am. E goonɗa oon goodunoo miilooji dii dow am, amma on keɓayno laawol hollitingo dum. ¹¹ Hinaa gam dullere acci ko mii bata ka, gam mi ekkitake seyoraago no gonirmi fu. ¹² Mii waawi wonaago der dullere, mi waawan bo ko woni der keɓal. Der wakkatiiji fu e no dum laatii fu, mi ekkitake wonaago der haarande e rafo, der goonnan e dullere. ¹³ Mi waawan ko wadi huune fu, gam sabbu cemmidiinoowo am. ¹⁴ Amma e nun, on gadii ko woodi, no balludon am der toora am.

¹⁵ Onon ɓe Filippi, oon anni no yiwumi Maseduwaan, der wakkati puɗɗumi waajaago linjiila, eklesiya gom hawtay e am dow hokkugo e jabugo, to hinaa onon, ¹⁶ onon tan wallimmi, gam no jahumi Tesalonika, on lildii am ballal de didi mi huntira haaje am. ¹⁷ Dum wi'ay no ballal nun daartanmi, ko daartanmi woni, ɓikkon goondinki moodon ɓeydoo faa duuda. ¹⁸ Mi hebi ballal moodon ɗal lildudon am fu e junɗo Epaforoditus, ɗal heyii am faa ɓuri haaje am. ɗal laatake hande wardi belɗo, hande sadaka, dum Alla jaɓi. ¹⁹ Alla am huunta haajeeji moodon fu, jaka goonnan mum tedduɗal, dum wadoo der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁰ Tedduɗal wonanoo Alla Baaba meeden faa abada, Aami!

Cannooje

²¹ Cannee seniibe hawtu6e e Yeesu Almasiihu. Banniraa6e wendu6e e am sannii on. ²² Goondin6e won6e do fu sannii on, won6e der wuro Kaysara bo sannii on puy.

²³ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonda e moodon!

Derewol ɲol Pol wannani 6e Koloosi

Haala Puddirka

Der wakkati gooti nun Pol winni derewol Koloosi, e ɲol Efesu. Wannarde Koloosi tawaaka maa der Turkiya ni jooni. Pol bane titi eklesiya kan, amma gollodintoo6e mo gooto mum nun. Epafaras nun waajii 6e linjiila. Wadoto Epafaras nun maatini Pol tooraaji di goondin6e Koloosi woodi, gam wo66e yahii ton e janɲina haalaaji di yaaday e linjiila. Kanjum laatii ko wo66e daari annal lugguɲal. Ekkitinooje den yiwii diga e Yunaninkee6e, go ɗum hawrontiri e tawaanɲal Yahuduu6e, e gaɗu ma66e, hande jon saafugo malaykaa6e, e haala juulnol. Boofi janɲinteedi ɗin e wittina him6e der dowaanaago tawreeta Muusa. Baawo no Pol sanni 6e hande no o woowi wadugo. O batanii Almasiihu e golle mum. Baawo mum o batanii 6e hawre ne o wadata gam linjiila yaha yeeso der siire Koloosi e Lawdikiya. Den o witooy oo batana golle Almasiihu.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje, 1.1-11
2. Manɲu Almasiihu e golle mum, 1.12-2.19
3. Goonki goondindo laati nun goonki to neddo jey hoore mum 2.20-3.5
4. No goonki kin hollitorto, 3.6-4.6
5. Cannooje, 4.7-23.

Sannoore

¹ Min Pol, mii laatii lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Min e banniraawo meeden Timote, ² men canni on onon him6e Alla wonu6e Koloosi, banniraawo men hoolaa6e der kawtal mum e Almasiihu. Alla Baaba meeden wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam 6e Koloosi

³ Wakkati fu, emen du'anoo on, emen jetta Alla, Baaba Joomiraawo

meeden Yeesu Almasiihu. ⁴ Men nani habaru goondinki moodon dow Yeesu Almasiihu e batane, e yidde ne goodudon dow him6e Alla fu. ⁵ Oon goodi ɗum gam oon kedii ko Alla resani on dow kammu. Oon kedii ko Alla resani on gam on nani haala goonakuwa, yiwuka e linjiila. ⁶ Linjiila kan yottake on, e rima 6ikkon, e sankitoo, e laya der duuniyaaru fu. Hande non ɗum laatii to moodon onon bo, diga nyaanne nanudon, ko paamudon moyyere Alla e goonɲa. ⁷ Epafaras banniraawo amen jidaado, gollodintoo6o e amen, waajike on haala moyyere nen. Oo laatii koolaado, gollantoo6o Almasiihu caka moodon. ⁸ O batii men bo yidde ne Ruuhu Ceniido watti der berde moodon.

⁹ Gam majjum, menen bo, diga men nani ka, men accay du'anaago on. Emen eela Alla hokka on hakkillo fu e faamu yiwuɲu diga e Ruuhu mum. Den on kebban annal sago makko faa wooda. ¹⁰ Hande non, on buuran der goonki pottananki Joomiraawo der huune fu. On tabitinto wadugo ko woodi feere feere, on beydoto annugo Alla. ¹¹ Emen eela Alla hokka on semme, e baawde mum teddu6e, gam baawon tinnaago, e munyango huune fu. ¹² Jettee Alla Baaba e seyo, gam o wadi on fotu6e hebugo gedu der moyyereji di o resani him6e makko, gonudi der jayɲol. ¹³ Kanko teeti en e baawde niwre, naanni en der Laamaare Biyiiko jidaado. ¹⁴ O sooditake en, o yaafii hakkeji meeden.

Teddunɲal Almasiihu

¹⁵ Biddo on nun laatii nandi Alla mo yi'ataake. Kanko woni afo, burudo huune ko tagaa fu. ¹⁶ E makko Alla tagiri huune fu, ko woni dow kammu, e ko woni e leydi, ko yi'etee, e ko yi'ataake fu, laamuuji, e baawdeji, e semmeeji, e hoorejum fu, diga e makko ɗum fu ɗum tagaa, e gam makko bo. ¹⁷ Almasiihu na'on diga huune fu tagaaka, huune ko woni fu, diga e makko ɗum woni. ¹⁸ Kanko

woni hooreejo Eklesiya laatiika ɓannu makko. Kanko woni fudfoode, oo laatii arano dow fintoobe diga maayde, gam o laatoo arano dow huune fu. ¹⁹ Gam dum fottanii Alla ko woni der mum fu wonoo der Almasiihu. ²⁰ E Almasiihu nun o weldiniri huune fu e makko, ko woni dow kammu, e ko woni der leydi fu. O waddii jam, sabbu yiyam Almasiihu deyyitiidam dow leggal palaanjal.

²¹ Naane, oon boddodinoo e Alla, oon laatinoo waybe makko, gam miilooji moodon kalluɗi, e golle moodon bonde. ²² Amma jooni, Alla weldinii on e muudum diga e maayde Biyiiko laatiido neddo, gam darodon yeeso makko oon laatii seniibe, laabuɓe, ɓe walaa gacce. ²³ Amma, sey tiidon, darodon e semme der goondinki, laatodon ɓe dimmataako. To on boddodee e linjiila, laatiika tammuwe meeden. Linjiila ka nanudon, waajaama der duuniyaaru do. Min Pol, kanka nun laatiimi gollotoodo mum.

Golle Pol caka goondinbe Yeesu

²⁴ Jooni, ɓerne am e weli gam tooraaji di keɓammi gam moodon. Hande non, kebbiniranmi ko horii der tooraaji Almasiihu gam ɓannu mum, laatiinjal eklesiya makko. ²⁵ Eklesiya kan nun laatiimi gollotoodo mum. Alla yowanii am golle waajaago on haala mum deydey no ka wa'i. ²⁶ Kanjum woni asiiri cuudaninooɗo himbe diga den, der jaamanuuji duudɗi, amma jooni, Alla hollitii dum himbe mum. ²⁷ Gam Alla e yidi anningo himbe ɓe lenyi janani manɗu asiiri mum tedduɗo. Asiiri on woni, Almasiihu na'on der moodon. Kanko hokki on tammuwe heɓugo gedu der tedduɗal Alla. ²⁸ Almasiihu on nun men piinata haala mum. Emen baajoo himbe fu, emen jannina ɓe e hakkillo fu, gam men jottina moy fu yeeso Alla e hebbi der kawtal mum e Almasiihu. ²⁹ Kanjum acci mii golloo, mii haɓa diga e baawde

Almasiihu gollotoode e semme der am.

2

¹ Mii yidi anningo on hawre mawne ne kaɓammi gam moodon, e gam banniraaɓe meeden wonuɓe Lawdikiya, e wobbe ɓe meeday yi'ugo am e gite muudum fu. ² Mii wada dum, gam ɓe keɓa cuusal, ɓe kawta der yidde, ɓe keewa hakkillo hebbunjo, ɓe paama asiiri Alla cuudiido, kan woni Almasiihu. ³ Der makko nun jawdi ni faamu e annal fu suudii.

⁴ Mi batii ka, gam to goddo majjin on e haalaaji beldi. ⁵ Bannu am e woddodii on, amma hakkillo am e wondi e moodon. Berne am e weli gam foonnitaare tawaane caka moodon, kade bo oon darii dow goondingo Almasiihu e semme.

Wonaago goonki kesi e Almasiihu

⁶ Jooni, no on jabii Yeesu Almasiihu laatoo Joomiraawo moodon, tokkee mo. ⁷ Gadee daɗi der makko, mahee goonki mon bo dow makko. Cemmidee der goondinki hande no janniniradon, jettee Alla puy.

⁸ Kakkilee gam to goddo yoyra on e annal luggunjal. Kakkilane bo haalaaji majjinooji, yiwuɗi e tawaanjal himbe, naa bo e semmeeji duuniyaaru. E Almasiihu bane dum yiwi. ⁹ Gam ko woni der Alla fu e yi'oo der ɓannu Almasiihu. ¹⁰ Onon bo, on keɓii huune fu der kawtal moodon e makko, kanko laatii hooreejo laamuuji, e baawdeeji fu.

¹¹ Der kawtal moodon e Almasiihu, on keɓii juulneego. Amma juulnol ɗol himbe wadata bane. Juulnol yiwunjal e Almasiihu nun. ɗol laati nun hande moytugo baawde hakke jaaliide ɓalli moodon. ¹² Diga e batisi, on uwidaama e Almasiihu, on pintidinaama bo e makko, gam on goondinii baawde Alla pintinde mo e maayde. ¹³ Onon, on maayino gam boofi moodon, e gam on juulnaaki. Amma Alla wuuridinii on e Almasiihu, yaafi boofi meeden fu. ¹⁴ O moytii derewol nyamaane men, gaccotonoo ɗol en. O ikkinii ɗol, o

tiggi dow leggal palaanjal. ¹⁵ O bortii laamuuji, e baawdeejii fu, o sentinii di yeeso himbe fu. Non Alla jaalorii di e maayde Almasiihu.

¹⁶ Gam majjum, to on nootee goddo gaccoo on dow ko nyaamoton e ko jaroton, dum bo dow hakkilango nyalaade juulde, e lebba, maa bo dow nyalaade ciwteteede. ¹⁷ Dum fu, kollitoojum ko waroyta nun, goonja majjum fu der Almasiihu nun woni. ¹⁸ To on accee wadoobe hande e buyti ko'e mum, ko bee caafa malaykaabe majjina on. Koydaali maabe be tokkii, bee mawnito dow baanji, gam miilooji maabe be tokkii. ¹⁹ Be kawtay e Almasiihu laatiido hoore. Kanko nun hokkata bannu fu ko haajaa, kanko acci jokkule e dadi fu e hawti. Kanko bo acci bannu e mawna no Alla yidiri.

Maayidingo e wuuridingo e Almasiihu

²⁰ On maayidii e Almasiihu, burtidon e baawdeejii duuniyaaru. Den, ume wadi ko oon nyaama goonki mon hande woniibe der baawdeejii duuniyaaru? Ume wadi ko oon nooto dwtanaago bodaaji himbe resanta on: ²¹ «Taa ettu dum do, taa mettu dum to, taa meemu dum do?» ²² Bodaaji dii fu laati nun nyolooji, janninol himbe tan nun. Alla tagii kujje fu gam nafitoroden de. ²³ Goonja nun, sujidango baawdeejii, e buytugo hoore mum, e toorugo bannu mum puy, e nandi ko woodi. Amma, dum don fu nafataa goddum, suuno bannu tan dum deyyitinta.

3

¹ Onon, on pintidinaama e Almasiihu. Gam majjum, daartee kujje gonude dow kammu to Almasiihu joodii nyaamo Alla. ² Miilanee kujje gonude dow kammu, to on kakkilaneee kujje de leydi. ³ Gam on maayi, yonki moodon na'on suudi e Almasiihu to Alla. ⁴ To Almasiihu laatiido yonki moodon suppitoyke, on cuppitinto e makko onon bo e teddujal.

Goonki kesi e kiikki

⁵ Gam majjum, baree suunooji duuniyaaru gonudi der moodon, hande jon, baadi jayni, e cobudum, e yidde baanjaare, e suunooji kalludi, e suuno woodugo huune fu. Dum don fu, laati nun caafol tooruje. ⁶ Kanjum waddata mone Alla dow saliiibe ko dwtanii mo. ⁷ Onon bo, hande non nyaamirnodon goonki mon naane, de gonunodon der hakkeji mon.

⁸ Amma jooni, boppee kujje dee do: mone, e bernugo, e haadugo reedu, e jennooje, e batugo kalluka. ⁹ To on pewontiree hakkune moodon, gam on boppii jikku mon kiinju, e golle mum fu. ¹⁰ On laatike himbe heybe. Alla tagudo huune kesum der moodon, accataa waylitingo dum, faa dum nanda e makko, gam kebon anal kebbunal. ¹¹ To non, walaa ko suttontiri Yahuduujoo e mo laataaki Yahuduujoo, juulniido e mo juulnaaki, jannudo e mo jannay, maccudo e dimo, gam Almasiihu nun laatii huune fu, e der moy fu.

¹² Alla suunii on laatini on himbe mum yidaabe. Gam majjum, goodee yurmeene mawne, e neddaaku, e buytugo hoore, e diggere, e munyal. ¹³ Munyontiree hakkune mon. To goddo woofanii bannun, jaafontiree hande no Joomiraawo yaaforanii on. ¹⁴ Ko buri dum fu, accee berde moodon hebba yidde, gam yidde e hawta himbe no woodi. ¹⁵ Accee jam Almasiihu laamanoo miilooji moodon, kanjum Alla noddani on, gam laatodon bannu gootol. To non, jettee mo. ¹⁶ Accee haala Almasiihu hebba e moodon faa wooda. Janninontiree, tiidinontiron e hakkillo. Jimanee Alla e berde moodon fu, jettee mo e jimi jabuurraaji, e maantooje, e jimi di Ruuhu Ceniido hokkata on. ¹⁷ Ko batoton e ko gadoton fu, gadee dum e inne Yeesu Joomiraawo. Jettee Alla Baaba meeden diga e makko.

No haani goondinbe Almasiihu wonoro

18 Onon rewbe, dwtanee worbe moodon, hande no haani rewbe tokkuɓe Joomiraawo wonira.

19 Onon worbe, jidee rewbe moodon, to on monnanee ɓe.

20 Onon sukaabe, dwtanee saareeji moodon dow huune fu, gam kanjum fottanta Joomiraawo.

21 Onon saareeji bo, to on monnee sukaabe moodon, gam to berde maɓɓe biisoo.

22 Onon maccuɓe, dwtanee joomiraabe moodon ɓe duuniyaaru do, dow huune fu, hinaa yeeso maɓɓe tan, gam himbe yetta on. Ko haani nun, jagganodon ɓe e berde laabude, der kulol Joomiraawo. 23 Ko gadoton fu, gadee dum e berde goote, gam Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane.

24 Annitee Joomiraawo hokkan on riba ka o resani himbe makko. Gam Joomiraawo mo jaggantodon woni Almasiihu. 25 Gadoowo ko halli fu, heɓan riiba golle mum kallude, gam Alla ɓurontirtaa himbe.

4

1 Onon joomiraabe, gadanee maccuɓe moodon ko woodi, ko foonitii. Annee onon bo oon goodii joomiraawo dow kammu.

Haalaaji cakitiidi

2 Tinnee der du'aare, deenee, oon jetta Alla. 3 Du'anee men menen bo, gam Alla maɓɓitana men laawol fiingu haala mum, gam mi waawa ko waajii asiiri Almasiihu. Sabbu majjum nun acci jooni, mii maɓɓaa der kasu. 4 Eelee Alla gam mi waajoo asiiri on hande no haaniri.

5 Kakkilanee gondal mon e himbe ɓe goondinay. De keɓudon wakkati fu, nafitoree ki. 6 Sey wakkati fu haala moodon e laatii belka, nafaowa. Annee bo no toontortodon moy fu.

Baynaade

7 Tikikus, banniraawo meeden jidaado, humpitan on no gonirmi fu. O laati nun koolaado, gollodintoodo men der golle Joomiraawo. 8 Mi lili mo to mon gam majjum, heɓa annon no men goniri, hakkillo moodon

fukkoo. 9 Mi lilidii mo e banniraawo meeden Onesimu jidaado, koolaado, neddo leydi moodon. Be batan on ko wadotoo do fu.

10 Aristarkus mo maɓɓidaami e sanna on, e Marku dendiraawo Barnabbas mo bi'umi to warii to moodon, jaɓɓodon dum no woodi. 11 Yeesu noddeteedo Yustus bo e sanna on. Kambe tan laatii Yahuduuɓe gollodiiɓe e am der Laamaare Alla. Be cemmidiinii am sanne.

12 Epafaras, neddo leydi moodon, gollantoodo Yeesu Almasiihu, e sanna on. Wakkati fu, o accay haɓugo gam moodon der du'aaje makko. O eela heɓa cemmidon der goondinki, kebbinon sago Alla. 13 Mii seedano mo dum, oo hiinnanii on sanne, onon e ɓe Lawdikiya, e ɓe Hiyerapolis fu. 14 Luka lokotoroojo men jidaado, e Demas sannii on.

15 Emen canna banniraabe meeden wonuɓe Lawdikiya. Emen canna bo Nimfa, e goondinɓe hawritintooɓe wuro makko fu. 16 To on jannii derewol ɗol, gadee no gadoton fu, faa himbe eklesiya Lawdikiya bo janna ɗol. Onon bo, janɗee derewol ɗol ɓe lildanoyta on diga Lawdikiya. 17 Batee Arkippus tinnoo wada golle de Joomiraawo yowani dum no woodi.

18 Min Pol, mi wannanii on sannoore ne e junɗo am. To on jeggitee e callalluuji nun gonumi.

Moyyere Alla wonoo e moodon!

Derewol difaɓol ɗol Pol winnani ɓe Tesalonika

Haala Puddirka

Pol, e Silaasi, e Timote nun hawti winnani ɓe Tesalonika derewol ɗol. Siire Korintu ɓe goni, diga ton nun ɓe binni ɗol. Pol yettii goondinɓe Tesalonika puy, sabbu goondinki maɓɓe e no ɓe tinnorii baa der tooraaji maɓɓe. O moyyini boofol dow no ɓe kedorii wittoyo Joomiraawo.

Sabbu tooraaji di ɓe tooretee, ɓe Tesalonika e miili nyalaane darnjal nun yottii. Pol batii ɓe no nyalaane nen warataa to neddo kalludo artay wari. To o warii, o haɓidan ko wi'etee Alla fu, e ko teddintee dow laawol diina fu.

Der hoore 3, ɓaawo no Pol eeli ɓe du'anoo dum, o eelii ɓe ɓe boɗɗodoo e himɓe ɓe yidaa gollaago, gam ɓee miila no der wakkati cakitiiki nun ɓe gonii. O batii ɓe o wi'i: «Mo gollaaki haanay nyaama».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Pol manii himɓe Tesalonika, du'anii ɓe, 1.3-12
3. Ekkitinol dow wittoyki Almasiihu, 2.1-17
4. No haani goondinɓe yahira, 3.1-15
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.16-18.

Sannoore

¹ Derewol ɗol yiwii diga e Pol, e Silaasi, e Timote. Emen canna eklesiya Tesalonika, kawtuka e Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam!

Goondinki ɓe Tesalonika

³ Banniraaɓe, e haani men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Edum fotti, gam goondinki moodon e ɓeydoo yeeso yeeso, kade bo yidde ne goodontirdon hakkune moodon e ɓeydoo der moy moodon. ⁴ Kanjum

acci emen juroro on der eklesiyaaaji Alla. Emen juroro munyal moodon, e goondinki moodon, der tooraaji di tooretedon, e billaaje de munyanton.

⁵ Tooraaji din laati nun ko hollitinta kiita Alla poonnitiika, gam laatodon fotuɓe naatugo der Laamaare Alla, ne gam mum tooretedon. ⁶ Gam edum foonnitii yeeso Alla, o yoba tooranɓe on, toora. ⁷ Onon too-rootooɓe, o hokkan on siwtaare e amen. Dum laatoto to Joomiraawo meeden Yeesu gonudo dow kammu suppitoyke e malaykaaɓe mum ɓe baawde. ⁸ Nyalaane majjum, o suppitinto der denjal yiite, gam o fooda noppi ɓe annaa Alla, e ɓe dwtanaaki linjiila Joomiraawo men Yeesu. ⁹ Poodol maɓɓe noppi e foonnitii, halkere tabitiine nun, ɓe boɗɗodinto e Joomiraawo e teddujal baawde mum. ¹⁰ Dum laatoto der nyalaane ne o wittoyta. Den himɓe makko teddinan mo, goondinɓe mo fu haaynee gam makko. Onon bo, on gonoto caka maɓɓe, gam on goondinii waaji men baajii on.

¹¹ Gam majjum emen du'anoo on wakkati fu. Emen eela Alla meeden laatina on fotuɓe noddoore ne o noddi on. Baawde makko hokka on semme hebbingo golle boodude de jidudon wadugo fu, gam on goondinii mo. ¹² Hande nun inne Joomiraawo meeden Yeesu teddirtee der moodon, onon bo, teddinedon gam makko. Dum fu, gam moyyere Alla meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo.

2

Nyalaane Joomiraawo

¹ Banniraaɓe, dow garki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e no kawritirteden e makko, nani do ko men eelata on: ² To on accee hakkillo moodon jiboo law. To on accee bo goddo huunna on der annabaaku mum, dum bo der haala mum, dum bo goddo wi'a, men binnii ka der derewol amen no nyalaane Joomiraawo warii ko. ³ To on accee goddo yoyra on baa dow laawol ɗole.

Gam nyalaane nen warataa to hinnaa himbe duubbe yeddi Alla, neddo kalludo, laatiido bii halkere suppitoo. ⁴Ganyo on mawnitinto dow huune fu ko saafetee e noddee Alla, o yahan faa o joodoo der suudu Alla, o wi'a hoore makko, kanko woni Alla.

⁵ Mi batiino on ka wakkati gonnoomi to moodon, on ciwtoray na? ⁶ Jooni kan oon anni ko faddii mo warugo. Amma o hollitinto to wakkati makko wadii. ⁷ Gam baawde hakke cuudii e golloo ko diga jooni. Amma paddiido de na'on taw. To o yawtii, den ⁸ neddo kalludo on suppitinto. Amma Yeesu Joomiraawo waran mo e foofaanjo hunnuko mum, halka mo e jaynoj garki mum. ⁹ Neddo kalludo on waridan e baawde Seydan, o wadan kaayeeffiji, e maaneeji, e kaayeeffiji fewrekuuji. ¹⁰ O eytan halkoo6e e hakkeji diye fu. Be majjan, gam 6e jiday goonja kaa do hisinta 6e. ¹¹ Gam majjum Alla lildanoyta 6e baawde majjinooje, he6a 6e goondina fewre. ¹² O wadan dum gam o hiitoo 6e goondinay goonja, go 6ee ceyoroo ko foonnitaaki.

Semmidingo der goondinki

¹³ Banniraa6e, yidaa6e Joomiraawo, menen, doole men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Alla subii on diga fuddoode, gam kison diga e Ruuhu Ceniido laabiindo on, gam on goondinii goonja. ¹⁴ Kanjum Alla noddani on diga e linjiila ka men baajii on, gam kebon teddujal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Gam majjum banniraa6e, tabitee wakkati fu, joo6e ko men ekkitini on e haala, dum bo e dereeji amen.

¹⁶ Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e hoore mum, e Alla Baaba meeden, jidudo en, hokkii en moyyere mum e jam tabitiido, e tammuwe woodune. ¹⁷ Be deyyitina berde moodon, 6e tiidina on wadugo, e batugo ko woodi.

3

Du'anee men

¹ Banniraa6e, ko horii woni, du'anodon men gam haala Joomiraawo sankitoo law, ka teddinee bo hande to moodon. ² Du'ee gam men dada himbe 6e walaa ko'e, bon6e. Gam himbe fu bane goondini.

³ Amma Joomiraawo e laatii koolaado, o semmidinan on, o reena on e ganyo. ⁴ Gam daliila Joomiraawo, emen koolii on, oon tokki umurooje de men umuri on, on tokkoto de bo yaago.

⁵ Joomiraawo acca berde moodon yida Alla, munyon hande no Almasiihu munyiri!

Moy fu golloo

⁶ Banniraa6e, emen eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, boddodee banniraa6e 6e walaa gadaanjal, 6e tokkay ko men ekkitini on. ⁷ Onon e ko'e moodon, oon anni no haani yemminiron men, gam men goday e moodon der dullere gadaanjal. ⁸ Walaa mo men nyaami nafa mum baanji. Jemma e nyalooma fu, men gollike e comuri, gam to men laatano goddo mon doongal. ⁹ Men baawanno ko eeli on nyaamdu, amma men gaday dum. Men gollike e ko'e amen gam men laatanoo on misaalu, gam yemmenen men. ¹⁰ Gam wakkati men gonunoo to moodon, men batiino on, men bi'i: «Mo yidaa gollaago fu, to nyaamu bo.»

¹¹ Gam men nani wo66e caka mon yidaa gadaanjal, sey naatugo haalaaji di yaalay dum. ¹² Emen eela iri himbe 6en, emen bata 6e e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, 6e golloo e jam, gam 6e nyaanna ko'e mab6e.

¹³ Amma onon banniraa6e, to on comee wadugo ko woodi. ¹⁴ To goddo salike ko dwtanii ko men binni der derewol nol, maanee joomum, boddodon mo, gam o senta. ¹⁵ Amma, to on daaree mo hande ganyo, bagginee mo hande banniraawo.

Cannooje

¹⁶ Joomiraawo mo jam e hoore mum hokka on jam wakkati fu, e

der noy fu. Joomiraawo wonda e moodon, on fu.

¹⁷ Min Pol winni e junɗo am sannoore ne, hande non boowirmi wattiirgo dereeji am fu junɗo.

¹⁸ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon, on fu!

Derewol aranol ɲol Pol winnani Timote

Haala Puddirka

Pol nanɲaanoma, maɓɓaa der Roma, Golle Lilaabe 28. Der dereeji makko goddi, o batii ko nandi hande o yoofit-inteno, Filippi 1.25; 2.24; Filemon 22. No o yoofitaa bo, o fuddii golle boosaade makko. Diga Maseduwaan o wannani Timote jidaado makko, mo o gollodintoo. O batii mo o joodoo Efesu gam o semmidina goondinɓe, o jannina ɓe bo. Haani o jannina puy, gam waajotooɓe fewrekuuɓe na'on e waajoo haalaaji di walaa hoore e luudontirdi e goondinki. E woodi o jannina, gam ekkitinol goonɗawol nun accata eklesiya daroo to laaɓi.

Derewol Timote aranol ɲol e holla ko haani accen e ko haani gaden der jonne men. ɲol holla bo no haani laawol foonnitaare tokkiree der eklesiya. ɲol jannina en bo ko woodi.

Derewol ɲol e batana bo du'aare e no haani worɓe e rewɓe wonira der eklesiya. Pol e holla no haani ardiibe eklesiya e walooɓe dum e laatii. Baawo mum, oo bata Timote takkoo Alla e gollal janninol.

Der wecco didaɓo, Pol e hokka himɓe geɓe feere feere wonɓe der eklesiya saawari, hande jon: gownniibe, e ardiibe, e joomiraabe, e maccuɓe, e jom jawdiibe.

Derewol ɲol e walla en annugo no eklesiya resirnoo laabi dow arɗaɲal. Ardiibe duuɓɓe nun woni der eklesiya. No haani ɓe cuɓiree batanaama, golle maɓɓe bo batanaama. Gownniibe wɓɓe, go ɓe daaree gownniibe e goonɗa, sey ɓe jottoo jaka duubi gom. Haala janninol semmidinaama, gam haani goonɗa janninee faa laaɓa, gam haɓidingo boofi ɓeydotoodi duudugo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1.1-2
2. Ekkitinol dow eklesiya e durooɓe makka, 1.3-3-16

3. No haani Timote gollira, 3.17-6.19
4. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.20-21.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii e am min Pol lilaado Yeesu Almasiihu. Alla Kisi-noowo en e Yeesu Almasiihu laatiido tammuwe men, yowanimmii dum junɲo.

² Emi sannee Timote, ɓiyam goonɗaajo, mo dimumi dow laawol goondinki. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam.

Ekkitinol fewrekuwol

³ Wakkati jahannoomi Maseduwaan, mi batiino maa joodoɗaa Efesu. Himɓe wɓɓe na'on don e jannina ekkitinol feerewol. Hadu ɓe dum. ⁴ Batu ɓe ɓe acca hakkilango taalaaji e inde kaakiraabe de walaa kaddi. Jeddi tan dum waddata, dum nafataa laawol ɲol Alla hisinirta himɓe e goondinki. ⁵ Ka batanmi do laati nun gam mawningo yidde yiwune diga ɓerne laabune, e miilooji laabudi, e goondinki ki walaa munaafitaare. ⁶ Wɓɓe seekake e majjum, ɓe majjii der haalaaji baanji baanji. ⁷ Bee jidi laataago moodiɓɓe tawreeta, amma ɓe paamataa ka ɓe batata, e ka ɓe tabbitinta.

⁸ Een anni tawreeta e woodi, to kaa golliree hande no haani. ⁹ Een anni no tawreeta wadaaka gam foonnitiibe. Amma ka wadaama gam halluɓe, e nanaruuɓe, e ɓe hulataa Alla, e hakkeeɓe, e ɓe teddintaa ko senii, e yawiibe Alla, e warooɓe baabiraabe e inniraabe mum, e reyyitooɓe yiyyam himɓe. ¹⁰ Ka wadaama bo gam jeenoobe, e wadoobe jeenu gorko e gorko, non bo debbo e debbo, e sippoobe maccuɓe, e fewoobe, e hunortoobe fewre, e huune duuddum, luudontirdum e ekkitinol goonɗawol. ¹¹ Ekkitinol ɲol e yaada e linjiila ka jowanaami. Eka hollita tedduɲal Alla maantetedo.

Yettoore gam endam Joomiraawo

12 Mii yetta Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, kokkudo am semme. Mii yetta mo gam o daarii am koolaado, o yowanimmi golle makko. 13 Mii laatino batoowo kalluka dow makko. Mii toorannoo himbe makko, mi hollino mo gite bodeeje. Amma Joomiraawo meeden endike am. Mi annaano ko gadannoomi, gam mi goondinayno. 14 Moyyere Joomiraawo duudanii am puy. O hokkii am goondinki e yidde yiwune diga e Yeesu Almasiihu. 15 Haala kooliniika nani, kaanuka himbe fu jaba: Yeesu Almasiihu warii e duuniyaaru gam hisingo hakkeebe. Mii laatii arano caka ma66e. 16 Amma Alla endake am gam Yeesu Almasiihu hollita munyal mum dow am, min laatiido arano caka hakkeebe. Yeesu on wadii dum gam mi laatanoo goondinoobe mo, heboobe yonki tabitiiki fu misaalu. 17 Alla gooto woni, laamiido tabitiido, mo maayataa, mo yi'ataake bo. Daraja e teddujal woodani mo faa abada abadin. Aami!

18 Biyam Timote, saawari kokku maa mi nun don, jaadooki e annabaakuuji gadanoodi dow maa. Accu di laatane gineeji gadiraa konu geetu. 19 Joga goondinki e cuudiidum berne geetum. Wo66e hakkilanay dum, go goondinki ma66e halki. 20 Himeneyus e Aleksandire na'on caka ma66e. Mi wattii 6e e junjo Seydan gam 6e annita no haanay 6e bata kalluka dow Alla.

2

Du'anaago himbe fu

1 Ka batanmi on aran nani: Eelee, eelitee. Du'ee, jettee Alla gam himbe fu. 2 Du'anee laamiibe, e mawbe leydi fu. Du'ee gam gonoden e jam, e deyyere der kulol Alla, heba himbe downtanoo neddaaku men. 3 Kanjum woodi, edum fottani Alla kisinoowo en. 4 Oo yidi himbe fu hisa, heba 6e jottoo annal goonja. 5 Alla gooto nun woni. Tawaado hakkune makko e himbe bo gooto nun, kanko woni Yeesu Almasiihu, laatiido neddo. 6 O

hokkitirii hoore makko gam sooditaago himbe fu. Non Alla hollitirii laawol nol o subu no wakkati mum wadi. 7 Gam mi batana dum, Alla wadimmi baajotoodo e lilaado. O yowanii am mi jannina himbe 6e lenyi janani haala goondinki e goonja. Goonja batammi, mi fewataa.

8 Gam majjum, mii yidi worbe du'oo nokku fu, 6e banta juude ma66e. Be gada dum e berde laa6ude, hinaa e tikkere, hinaa e jeddi.

9 Rewbe kan bornoo gineeji pottufi. Be gooda neddaaku e senteene. To 6e mooroo moordi di gidi e kanjeeri, e bannaaje de cardi. To 6e borna gineeji di ceede puy. 10 Amma nari ma66e laato wadugo gadu geetu. Hande nun haanirani rewbe batoobe no e teddini Alla. 11 To e janninee, sey rewbe jeedoo, e hettinii e dowtaare. 12 Mi hokkay laawol, debbo jannina, dum bo laato hoorejo dow gorko. Ko haani nun o jeedoo. 13 Gam Adamu nun artaa tagaa, ko Hawwa tokki. 14 Kade bo Adamu bane Seydan jarbii, debbo nun jarbaa, go o yaartii sariya Alla. 15 Amma debbo hisinte diga e beynu mum, to emo tabbitii e goondinki e yidde, e laa6al, e jogaago hoore mum.

3

Hoorebe Eklesiya

1 Haala kooliniika nani: Jiddo laataago hoorejo eklesiya fu, yidii golle boodude. 2 Den, sey ardiido eklesiya fu laato mo walaa gacce. O laato goodudo debbo gooto, nantiido, mo hakkillo, goodudo neddaaku, cilminoowo ho66e, baawudo ekkitingo. 3 Taa o laato jaroowo bagi, dum bo kabaado. Amma o laato munyudo, daartoowo jam, mo suunaaka ceede. 4 O laato ardaniido saare makko no woodiri. O elta bi66e makko faa 6e downtanoo mo, 6e teddina mo. 5 Gam to goddo waaway ko ardanii saare mum, noy o waawirta ko hiinnii eklesiya Alla? 6 Haanay hoorejo eklesiya e laatii goondindo keso. To oo laatii keso,

o mawnitinto, o doyyee kiita hande no Ibiliisa doyyiraa kiita. ⁷ E haani joomum e batanee geeta yeeso himbe be goondinay. Den be jawataako mo, o yantataa bo der pittii Ibiliisa.

Walloobe der golle Eklesiya

⁸ Walloobe der golle eklesiya bo, e haani laatoo fotube teddineego. Be galaa munaafitaare, be jarataa bagi jiiloojam. To be laatoo daartoobe ceede e laabi kalludi. ⁹ Sey be jogoo goonja goondinki ka Alla holliti. Be jogoo ka e cuudiidum berne laabudum. ¹⁰ Sey be poonnee taw. To be galaa gacce, be pudda golle ma6be. ¹¹ Hande non rewbe bo, sey be laatoo fotube teddineego. Haanay be laatoo nyo'ooobe himbe, amma be laatoo nantii6e, hoolinii6e der huune fu. ¹² Laatiido balloowo eklesiya fu, sey joomum e woodi debbo gooto. O waawa bo dawrango bi6be makko, e wuro makko hande no haani. ¹³ To walloobe der eklesiya wadii golle mum no woodiri, be keban joonne teddune. Be keban bo semme der goondinki ma6be Yeesu Almasiihu.

Asiiri kollitaaki

¹⁴ Mi wannanii maa derewol nol do, amma mii miila warugo to maada, yeeso sedda. ¹⁵ Amma to booyii mi waray, derewol nol do anninte no haani goniraa der saare Alla, laatiine eklesiya Alla yonkinteejo. Eklesiya kan laatii darnanal, e to goonja darii. ¹⁶ Seko fu walaa, asiiri diina meeden e mawni:
Alla hollitake e bannu neddo,
Ruuhu seedanike goonjaaku makko,
malaykaabe yi'ii mo,
lenyi fu waajaama haala makko,
o goondinaama der lenyi janani,
o hebii teddujal dow kammu.

4

Ekkitinoobe pewe

¹ Ruuhu Ceniido batii e laabudum wi'i: Der jaamanuuji cakitiidi, wobbe woppaan goondinki. Be dowlantoo ruuhuujii majjinooji, e ekkitinoobe ginnaaji. ² Be accan ekkitinoobe

munaafitiibe e fewoobe majjina be. Cuudiidum berde ekkitinoobe pewe den maanaama e fewre, nandi hande cumaadum e janni bodeeri. ³ Bee kada himbe banontirgo, e nyaamugo nyaamduuji goddi. Amma Alla tagi nyaamduuji din. Goondinbe, annube goonja fu, waawan ko yetti Alla, nyaama di. ⁴ Ko Alla tagi fu e woodi. Walaa ko woppete e majjum, to en jabii dum e yettoore. ⁵ Gam haala Alla, e du'aare, e laabina huune fu.

Gollantoodo Yeesu geeto

⁶ Ekkitin banniraabe huune dum. Den a laatoto gollantoodo Yeesu Almasiihu geeto. A nyaannan hoore maa e haala goondinki, e ekkitinol poonnitiinol nol tokkudaa e tinnaare. ⁷ Haalaaji di walaa hoore, e taalaaji di himbe tafi, di jaadataa e goondinki, sala di. Amma an, eltu hoore maa aa takkii Alla. ⁸ Eltugo bannu e nafa sedda dow kujje godde. Amma takkaago Alla e nafa dow huune fu. Edum woodi alkawal der goonki duuniyaaru do, e der goonki garoowi yeeso. ⁹ Kanka woni haala kooliniika, kaanuka himbe fu ja6a! ¹⁰ Gam sabbu dum don fu, emen golloo emen duura, gam men jowii hoolaare amen fu dow Alla yonkinteejo. Kanko laatii Kisinoowo himbe fu, accu du goondinbe mo.

¹¹ Kanjum haani bataa himbe, ekkitinaa be dum. ¹² Taa accu goddo yawee gam aa laatii gojankeejo. Amma laatana goondinbe misaalu diga e haala maa, e gadu maa, e yidde maa e goondinki maa, e laabal maa. ¹³ Go mi wara, tinna aa jannana goondinbe dewte ceniide, aa tiidina be, aa ekkitina be. ¹⁴ Taa yeeba dokkal moyyere nal kebudaa. A hebii nal diga e annabaaku, wakkati dottii6e eklesiya yowi juude mum dow maa. ¹⁵ Tinna e golle den, kokkaa hoore maa e majje, gam himbe fu yi'a no beydortodaa yeeso yeeso. ¹⁶ Hakkilan hoore maa. Reenu bo janninol maa, tinna dow majjum. To a wadii dum, den aa hoolii a hisan, an e hettinaniibe maa fu.

5

Pol e hokka Timote saawari

¹ Taa falmu dottiijo e semme, amma tiidin mo hande baaba maa. Gojankeebe bo, baddu be hande mawniraaabe maa, e miiraaabe maa. ² Rewbe manjusuuabe, baddu dum hande inniraaabe maa, saangoobe bo, hande sakikiraaabe maa. Wadu dum e miilooji laabudi.

³ Teddin rewbe gawniibe, be woodaa wallanbe dum. ⁴ Amma to debbo gawniijo e woodi sukaaabe, dum bo taaniraaabe, e haani be ekkitoo taw golloraago kulol Alla der saareeji maabe. Be joba saareeji maabe barjaari booduni. Kanjum fottani Alla. ⁵ Debbo gawniijo, mo walaa kiinnotoodo dum, go e woni kan tan, yowii hoolaare mum dow Alla. Jemma e nyalooma, oo tinnii, oo eela ballal Alla. ⁶ Amma gawniijo daartoowo welwelo, laati nun maaydo baa to emo foofa. ⁷ Kanjum haani bataa be, gam be laato be walaa gacce. ⁸ Mo hiinnaaki getti wuro mum, accu du himbe saare mum, joomum yeddii goondinki, oo buri mo goondinay jaasugo.

⁹ Ko inne gawniijo winnee e derewol, sey oo woodi jaka duubi lasoy tati, tawee o laatanakeno goriiko koolaado. ¹⁰ O laato anni-raado wadugo ko woodi, hande jon: ummingo sukaaabe mum hande no haani, oo laatii bernudo hobbe, e lootudo koyde goondinbe, e balludo toorotoobe. Laato bo o wadii gaduujii geeti duuddi.

¹¹ Amma taa winnu inde rewbe saangoobe, laatiibe gawniibe. Gam to suunooji maabe ummake, be jidan hooweego kade, be acca gollanaago Almasiihu. ¹² Be keban gacce, gam be accii alkawal gollanaago Alla njal be kabunoo. ¹³ Ko buri dum, no be galaa gadaanjil, be ettan wakkati maabe, be boositoo wuro e wuro. Dullere gadaanjil tan bane, amma be nyo'a himbe. Bee naata haalaaji di yaalay himbe. Bee naata haalaaji di yaalay himbe. ¹⁴ Sabbu majjum,

mii yidi saangoobe, laatiibe gawniibe, hoowitee. Be dima sukaaabe, be kinno wuro maabe. Den be kokkataa waybe men laawol no biisiri inde meeden. ¹⁵ Wobbe maabe selii ko laawol, tokkii Seydan. ¹⁶ Debbo goondindo, mo rewbe gawniibe woni e wuro mum, o walla be, gam to be laatana eklesiya doongal. Eklesiya kan, hiinno rewbe gawniibe, be goodaa goddo kiinnotoodo dum.

¹⁷ Dottiiibe ardaniibe Eklesiya deydey, e haani heba joddi golle mum de didi. Accu du tinniibe e waaji e janninol. ¹⁸ Gam Dewtere wi'i: «Taa habbu hunnuko gaari corboori gawri.» Ne wi'i kade bo: «Gollotoodo fu e haani joddi mum.» ¹⁹ To goddo waddanii maa gacce dow dottiijo eklesiya, taa jabu, to hinaa be gadii seedeabe dido, dum bo tato. ²⁰ Wadoobe hakke, felu dum yeeso himbe fu, gam heba horiibe hula.

²¹ Mi eelii maa yeeso Alla, e Yeesu Almasiihu, e malaykaaabe subaabe, dwtana haalaaji dii, tawee a sutton-tiray himbe, a burontiray be bo. ²² Taa yawda jowaa juude maa dow hoore goddo. Taa naannu hoore maada der hakkeji wobbe. Reenu hoore maa aa laabi.

²³ Taa yaru diyam balam tan. Yaru innabojam sedda gam reedu maa, e gam aa nyawi de duuddum.

²⁴ Hakkeji wobbe wurtitinto diga be kiitaaka, di wobbe bo wurtitoo baawo ni. ²⁵ Hande nun bo golle boodde hollitortoo, de hollitaaki bo, tabitintaako e suudi.

6

¹ Maccube laatiibe goondinbe, daara joomiraaabe mum hande fotube teddineego. Den mum, goddo hebataa laawol bata kalluka dow inne Alla, e ekkitinol men. ² Maccube woodube joomiraaabe goondinbe, to wi'u gam be laatii banniraaabe, be teddintaa be. Amma, be jagganoo be bura, gam goondinbe yidaabe nun be jaggantoo.

Waajotoo6e fewoo6e e suuno jawdi

Kanjum haani janninaa, baajodaa. ³ Wo66e e ekkatina ekkitinol feere-wol. Be tokkay haala Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu laabuka, e ekkitinol jaadoowol e kulol Alla. ⁴ Him6e 6en laati nun mawnitiibe, 6e annaa goddum. Bee nyawi jeddi e biditiri haalaaji. Diga e majjum nawniraagu, e ka6e, e jennooje, e bi-sugo bannun yiwata. ⁵ Edum wadda jeddi di walaa kaddi, hakkune him6e 6e hakkillo mum wuurii. Be joofii goonja, 6ee miili goondinki laati nun laawol ke6al.

⁶ E goonja, goondinki laati nun laawol ke6al manjal, to neddo e sey-orii ko woodi. ⁷ En gadday goddum der duuniyaaru. En baawataa bo ko hoori goddum. ⁸ Gam majjum to een goodi nyaamdu e kolte, dum heyii en. ⁹ Amma suunaabe jawdi, jarbeeji waranan 6e. Be jantan pittu Seydan e suunooji di nafataa, jaarooji der majjere e halkere. ¹⁰ Gam suuno ceede woni dadol kalludum. Wo66e suunake de, go 6e ceeki diga goondinki, den 6e gaddani ko'e ma66e tooraaji duuddi.

Joga ko batadaa

¹¹ Amma, an neddo Alla, woddoda kujje den. Daartu foonnitaare e takkaago Alla, e goondinki, e yidde, e tinnaare, e diggere. ¹² Habu hawre goondinki woodune, jabaa yonki tabitiiki. Gam sabbu yonki kin Alla noddu maa, gadu6aa seedaaku maada boodunu yeeso seede6e duu66e. ¹³ Mii batee kaa do yeeso Alla buurinoowo huune fu. Mii batee ka bo yeeso Yeesu Almasiihu gadu6o seedaaku boodunu yeeso Ponsu Pilaatu. ¹⁴ Joga ko batadaa faa wooda. Laata mo walaa tuuni dum bo gacce faa nyalaane Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu suppitoyto. ¹⁵ Garki makko laatoto wakkatiire ne Alla resi, Alla maantetedo. Kanko tan woodi baawde, Laamiido laamiibe, Joomiraawo joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni mo maayataa, joodiido der jayjol nol goddo waawataa ko battii.

Walaa mo meedi yi'ugo mo, walaa baawoowo ko yi'i mo bo. Teddujal e baawde tabitiide woodani mo faa abada abadin. Aami.

Haalaaji cakitiidi

¹⁷ Batu woodu6e jawdi der duuniyaaru do, to 6e mawnito. To 6e kooloo jawdi ni tabitintaako, amma 6e kooloo Alla. Kanko nun hokkata en huune fu, faa heya, gam ceyoroden dum. ¹⁸ Batu 6e 6e gada ko woodi. Wadugo geetum laatoo jawdi ma66e. Be laatoo hokkitiroo6e, siriyiibe wallugo wo66e e jawdi ma66e. ¹⁹ Hande nun 6e cuudiranta ko'e ma66e jawdi booduni, tabitintooni, gam nyalaade garooje, 6e ke6a bo yonki goonjahi.

²⁰ Timote, hakkilan ko kalfina6aa, woddoda haalaaji baanji baanji di yaadataa e goondinki. Hakkilan bo jeddi dow ko wo66e wi'ata annal lug-gunjal. ²¹ Wo66e mawnitorake annal jal, go 6e acci goondinki.

Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol dida6ol ɲol Pol winnani Timote

Haala Puddirka

Pol wittoy kade Roma, oo laatii nanɲaado. Amma oo woodi toora jooni 6uri de o nanɲanoo der siire nen. Him6e wob6e accii mo, Luka tan nun wondi e makko. E nandi hande Pol winnii derewol ɲol hakkune duubi 66 e 68.

Pol yamii Timote wara law go dab-bune wada. To oo wara bo, o wadda gulunfaare Pol e dereeji guri mum. O hoolaaki naa 6e jiidan, gam oo anni no wakkati dillugo makko yot-take. Gam majjum derewol ɲol do laatii binnaanɲol dalaa, hakko o maay-ata. Der derewol ɲol, Pol yeeyitake 6aawo dow ko wadunoo, oo batana bo ko wadotoo jooni de o winnata ɲol, waato kiita makko e ko wadoytooyeeso sedda, waato maayde makko ne woddaa kade.

Der derewol ɲol, Pol hollii Timote ko haani wada o laatoroo koolaado der ekkitinooje de o he6i. Wakkati mum goondin6e e tooreno, faa dum wadi Pol ma66aa der kasu, ekkiti-nooje leliide bo e toora eklesiyaaji. Gam majjum o semmidinta Timote, o munyana tooraaji, o daroo 6aawo goona. O acca jeddi di nafataa, o woddodoo janɲinoobe ko lelii, o takko ko o ekkitinaa, o waajoo haala Alla, «gam Binni Ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla, nii nafa gam janɲingo goona, e foortugo neddo, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo won-aago no Alla yidiri».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Yettoore e tiidinki, 1.3-2.13
3. Pol e bata Timote hakkilana hoore mum, 2.14-4.5
4. Heennyitoode goonki Pol, 4.6-18
5. Cannooje, 4.19-22.

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwii diga e am, min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e sago

Alla. Mi lilaama gam mi fiina haala dow yonki ki Alla ha66ani en alka-wal, sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu. ² Mi sannii maa, an Timote 6iyam jidaado. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam!

Pol e semmidina Timote

³ Mii yetta Alla mo kujidananmi e cuudiidum 6erne laa6udum, hande no kaakiraabe am wadunoo. Emi siwtoree jemma e nyalooma fu der du'aaje am. ⁴ Mii siwtora gondi maa. Mii woodi kumpa yi'itaago maa puy, gam mi seyoo puy. ⁵ Mii siwtora goondinki maa ki walaa munaafi-taare. Maama maa Loyis e inna maa Enis e artu maa woodugo ki. Mii hoolii an bo aa woodi ki. ⁶ Gam majjum mii hattinee, accu dokkal ɲal Alla hokku maa no jowumi juude am dow maa beydoo. ⁷ Gam Ruuhu ɲu Alla hokki en, laatintaa en huloobe. Amma Ruuhu kokkoowo en semme, e yidde, e nantaare o hokki en.

⁸ Gam majjum taa sentu seedanaago Joomiraawo meeden. Taa sentu bo seedanaago am, min ma66aado der kasu gam makko. Hawtu e am der tooraaji gam linjiila, jaka baawde de Alla hokku maa. ⁹ Kanko hisini en, noddii en gam laatanoden mo. Hinaa gam gadu meeden o hisiniri en, amma gam nun nun o yidiri dum e moyyere makko. Moyyere nen o wadani en diga e Yeesu Almasiihu, diga hanne bane. ¹⁰ Jooni, moyyere nen hollitake e garki kisinoowo meeden Yeesu Almasiihu. Kanko halki baawde maayde. Diga e linjiila o holliti yonki tabitintooki.

¹¹ Gam sabbu linjiila kan, Alla wadimmi baajotoodo, lilaado e janɲinoowo. ¹² Sabbu majjum tooreteemi tooraaji dii do, amma mi sentiray dum. Gam mii anni mo goondinmi. Mii hoolii bo o waawan ko reeni ko o halfinimmi faa nyalaane darɲal yottoo. ¹³ Joga haala goonaha ka nanudaa diga e am. Gollir ka e goondinki, e yidde ne ke6uden gam een kawti e Yeesu

Almasiihu, ka laatane misaalu. ¹⁴ Joga geetum dum kalfinadaa e ballal Ruuhu Ceniido gonudo der meeden.

¹⁵ Aa anni, himbe leydi Asiya fu accii am, Figelus e Hermogenes na'on der ma6be. ¹⁶ Joomiraawo endoo himbe saare Onesifor, gam o deyyitinii am. O sentiray bo nanjoode am der kasu, ¹⁷ accu du no o wari Roma, o dartii am e tinnaare mawne faa o yiitimmi. ¹⁸ Alla Joomiraawo hokka mo endam nyaanne darjal. An e hoore maa aa anni no woodi, golle de o wadanimmi der siire Efesu.

2

Gollantoodo Yeesu kooliniido

¹ Gam majjum biyam, accu moyyere ne kebuden sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu semmidinee. ² Ko nanudaa diga e am yeeso seedebe duubbe, halfin dum himbe hooliniibe, waawoobe ko jannjini wobbe.

³ Jabu gedu toora maa hande soogeeru Yeesu Almasiihu yeeru. ⁴ To soogeeru jahooru konu e yidi fottango mawdo mum, hakkilantaa haajuuji duuniyaaru. ⁵ Nun nun bo, to gadoowo doggudu yawton-tire dwtanaaki sariyaaji doggudu, hebataa meetalol. ⁶ Demoowo gollido puy, kan nun haani arta nyaama biibe deme mum. ⁷ Miija ka batu maa mi faa wooda, Joomiraawo faaminte huune fu.

⁸ Siwtor Yeesu Almasiihu mo lenyol Dawda. O fintii e maayde, hande no linjiila ka baajootomi bati. ⁹ Linjiila kan nun acci mii tooree faa ka6baami e callalluuji, hande gadudo kalludum. Amma haala Alla ha6baaka. ¹⁰ Gam majjum munyanmi huune fu, sabbu subaa6e Alla he6a kambe bo, Yeesu Almasiihu hisina 6e, 6e ke6a teddujal makko tabitiinal. ¹¹ Daa do haala kooliniika:

To en maaydii e makko, en buuridan e makko bo.

¹² To en munyanii tooraaji, en laamodoto e makko bo, to en calike mo, kanko bo o saloto en.

¹³ To en laataaki hooliniibe, kanko o tabitinto oo kooliniido, gam o waawataa ko yeddi hoore makko.

Gollotoodo mo Alla yerdii

¹⁴ Kanjum haani ciwtoraa goondinbe, eelaa 6e yeeso Alla 6e acca jeddi dow haalahon. Jeddi iri dii don nafataa goddum, sey majjingo hettiniibe. ¹⁵ Tinna darodaa yeeso Alla aa koolaado. Laata gollotoodo mo sentintaake der golle mum. Laatodaa bo jannjinoowo haala goonjaha, hande no fotti. ¹⁶ Seedu e haalaaji baanji baanji, centiniidi. Batoo6e di e beydoo wodododaago Alla. ¹⁷ Haala ma6be e nandi hande buure kokkollaare, layoore. Himeneyus e Filetus na'on caka ma6be. ¹⁸ Be celii laawol goonja. Be accii wobbe woppi goondinki mum e wi'ugo pintol maaybe wafii yawtii. ¹⁹ Amma Alla daddii dadda ka dimmataako. Nani do ko winnaa dow makka: «Joomiraawo e anni laataniibe dum.» Nunnun bo: «Noddoowo inne Joomiraawo fu, wodfoo wadugo ko halli.»

²⁰ Der suudu manjol, keede gadiraade jande geete e kanjeeri tan bane woni don. Keede gadiraade ledde e loope na'on don. Godde, gollirte golle de teddujal, godde bo golliree golle de walaa teddujal. ²¹ To goddo laabinii hoore mum e kujje dee fu, joomum laatoto hande heedo gollirteeno golle teddude. O laatoto, cenaado, nafaowo joomum, ciriyiido wadugo golle boodde fu. ²² Doggu suunooji gojankaaku. Dartu foonnitaare e goondinki, e yidde, e jam, an e noddoobe inne Joomiraawo e berde laabude fu. ²³ Amma an, wodfoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi baanji baanji. Aa anni di umminan nun kabe. ²⁴ Gollantoodo Joomiraawo haaniraa e hawre. Amma o laatoo diggudo yeeso himbe fu, o laatoo bo baawudo jannjingo, e munyudo. ²⁵ E haani o foorta yeddoobe mo e jam. Wadoto Alla walla 6e, 6e tuuba, 6e paama goonja. ²⁶ Den hakkilooji ma6be wittaaan, 6e

dada pitti Seydan nannunoodo 6e, e wadina 6e sago mum.

3

Jaamanuuru sakitiineeru

¹ Annu der jaamanuuji cakitiidi, wakkatiiji cadudi waran. ² Himbe laatoto yidube ko'e mum tan, suunaabe ceede, 6e laatoto jurotoobe e mawnitintoo6e, 6e jennan haala Alla. Be dwtantaako saareji ma66e, 6e annaa gadu, 6e teddintaa ko senii. ³ Be laatoto 6e berde mum yoori, 6e cawrantaako goddo, nyo'oobe himbe, 6e galaa nantaare, 6e yonki bonki, 6e banyan ko woodi. ⁴ Be laatoto jammotoobe, dullube hakkillo, 6e jidan welwelo duuniyaaru 6ura Alla. ⁵ Be nandinan ko'e ma66e hande huloo6e Alla, amma 6ee jedda baawde mum. Woddoda iri himbe 6en. ⁶ Wob6e ma66e e naata e wurooji, 6ee yoyra rew6e 6e galaa hakkillo, 6e hakkeji nyoyyi, go suunooji feere feere e wifita dum. ⁷ Rew6e 6en e ekkitoo wakkati fu, amma abada 6e baawataa ko yottii annal goonja. ⁸ Hande no Yannes e Yamberes habidiri Muusa, nunnun himbe 6en habidirta e goonja. Hakkillo ma66e wuurake, goondinki ma66e walaa nafuwe. ⁹ Amma 6e kebataa saa'a, gam haanjaare ma66e laabanani himbe fu, hande no dum laatii e Yannes e Yamberes.

Haalaaji cakitiidi

¹⁰ Amma an Timote, a yi'i no janjinirmi. A yi'ii jikku am, e anniya am, e goondinki am, e munyal am, e yidde am, e tinnaare am. ¹¹ Aa anni tooraaji am, e boneeji am. A yi'ii ko hebimmi Antiyokiya e Ikoniya, e Listira fu. A yi'i bo no munyirmi dow tooraaji di ke6umi. Amma Joomiraawo wurtinii am e majji di fu. ¹² Hawtu6e e Yeesu Almasiihu, go e yidi hulugo Alla, 6e toorete. ¹³ Amma hallu6e e hiiloo6e, beydoto e halla. Be majjinan wob6e, gam kam6e bo 6ee majji. ¹⁴ Amma an, joga ko ekkitidaa, e ko kooliidaa e semme. Aa anni moy ekkitin maa

dum. ¹⁵ Diga sukaaku maa, aa anni Dewte ceniide. Kanje de baawan ko hokku maa faamu, jii tiraa kisidam kebeteedam diga e goondingo Yeesu Almasiihu. ¹⁶ Binni ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla. Nafuwe majje woni, janjingo goonja, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no fottiri. ¹⁷ Nunnun neddo Alla fu laatortoo kebbudo, ciriyiido wadugo golle geete.

4

Tinna aa waajoo

¹ Mii eele yeeso Alla e yeeso Yeesu Almasiihu, kiitotoodo wuuru6e e maay6e. Mii eele bo sabbu wittoygo makko e Laamaare makko: ² Waaja haala Alla, waajita ka wakkati fu, baa dum fottanii 6e, baa dum fottanay 6e. Felu 6e, semmidin 6e e munyal, aa janjina 6e. ³ Gam wakkati waran de himbe salotoo nanugo ekkitinol poortinol. Be tokkoto suunooji ma66e. Be dartanan ko'e ma66e janjinoobe duu66e, janjinanbe 6e ko 6e jidi nanugo. ⁴ Be cukkan noppi ma66e gam to 6e nanu goonja, 6e baylitinto far to taalaaji. ⁵ Amma an, nantu hoore maa der huune fu. Munyan tooraaji, wadu golle baajotoodo linjiila, heennyitin golle maa faa wooda.

⁶ Amma min, mi 6adike laataago sadaka, hande kiriseteedi, wakkati yawtugo am 6adake. ⁷ Mi habii hawre woodune, mi yottinii doggudu am, mii joggii goondinki. ⁸ Diga jooni, Joomiraawo kiitotoodo e goonjaaku, e resanimmi riiba kokketeeka poonniitiido nyaanne darnal. Min tan bane hokkete ka. Amma, min e hettiniibe, yidube wittoygo makko fu, o hokkata ka.

Ka Pol bati dow 6e o gollodii

⁹ Tinna garaa to am law. ¹⁰ Gam Demas accii am, sabbu yidde duuniyaaru, o yahii Tesalonika. Kereskes yahii Galaatiya, Titus bo yahii Dalmatiya. ¹¹ Luka tan nun wondi e am. Waddu Marku to aa wara, o nafan am sanne der golle am. ¹² Tikikus, mi

lilii d̄um Efesu. ¹³ To aa wara, gad-danaa am gulunfaare am ne accumi Torowas, wuro Karpus. Gaddanaa am bo dewte am, ko jogii am 6uri woni, dewte am de guri.

¹⁴ Aleksandire bahillo wadani am ko halli puy. Joomiraawo yoban mo ko o wadi. ¹⁵ An bo, hakkilan mo, gam o salake waaji amen e semme.

¹⁶ Nyalaane arandeere ne dari-naami yeeso kiitoowo gam mi toontano hoore am, baa gooto wallay am, 6e fu 6e accii am. To Alla liman 6e d̄um gacce! ¹⁷ Amma Joomiraawo wallii am, semmidinimmi. Kan acci keennyitimmi golle waaji am. Him6e lenyi janani fu nanii waaji d̄in. Nun-nun dadirmi diga e hunnuko jaggere. ¹⁸ Joomiraawo dadinan am ko halli fu, o yottinammi jam to Laamaare makko ne kammu. Teddujal laatanoo mo faa abada. Aami!

Heennyitirde e cannooje

¹⁹ Mi sannii Pirisilla e Akilas, mi sannii getti wuro Onesifor. ²⁰ Erastus darake Korintu, Torofimus bo, mi accii d̄um Miletus oo nyawi. ²¹ Tinna garaa go dabbune wada. Ebulus e Pudes e Linus e Kalawdiya e sakiki-raa6e won6e do fu, sannii maa.

²² Joomiraawo wonda e maa! Moyyere Alla wonda e moodon.

Derewol ɲol Pol wɪnnani Titus

Haala Puddirka

Wakkati Pol yoofitaa de o maɓɓanoo der Roma, den nun o waajii haala linjiila der Kereta, siire ɓurune manɗu der dunde girekiiɓe. Wakkati o yaareteno Roma to laamiido mawdo, laana diyam maɓɓe yaaliniino ɓe Kereta.

Wakkati o yawtata diga don, o accii don mo o gollodintoo, tokkiido mo, mo laataaki Yahuduujoo, Galaatiya. 2.3. De duuddum Pol yowannoo mo o wada golle cadude, der Korintu du. O yowanii mo gollal moyyingo joonne eklesiya ka kanko Pol o titunoo.

Pol batii Titus ɓe potta Nikopolis. E nandi hande diga Maseduwaan nun o winnoy derewol ɲol do, e ɲol Timote aranol. Haala majji e nandi.

Baawo Pol holli no haani ardiibe e wa'i, o batanii bo boofi Yahuduube salotoobe ekkitinol goonawol. O hollii bo ko haani geɓe himbe feere feere wonbe der eklesiya wada. No o heenyitiri derewol makko nani, o batanii moyyere Alla accoore neddo joodoo joonne teddinoore linjiila.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-4
2. Dottiibe eklesiya, 1.5-16
3. Golleeji geɓe himbe feere feere der eklesiya, 2.1-15
4. Joonne goondinbe der duuniyaaru, 3.1-11
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.12-15.

Sannoore

¹ Derewol ɲol do yiwii e am, min Pol, maccudo Alla e lilaado Yeesu Almasiihu. Alla yowanii am mi wada subaabe makko goondina mo. O yowanii am anningo ɓe goonja jaadooha e goondinki men. ² Hande non ɓe goodirta hoolaare heɓugo yonki tabitiiki. Alla mo fewataa haɓɓaniino en alkawal yonki kin diga huune fu tagaaka. ³ No wakkati wadi,

o anninii haala makko diga e waaji di o yowanimmii hande no Alla Kisi-noowo en umuri dum.

⁴ Titus, mi sannii maa, an, laatiido biyam e goonja diga e goondinki men gooti. Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en wadanee moyyere, hokkee bo jam!

Golle Titus der Kereta

⁵ Mi accii maa Kereta gam moyyinaa ko horii moyyineego. Cuɓanaa genni fu dottiiɓe Eklesiya hande no bi'uno maa mi. ⁶ Sey dottiiɓe cubaado fu laato mo walaa gacce. O laato gorko mo debbo gooto, mo ɓiɓɓe mum laatii goondinbe. Biɓɓe ɓen laato ɓe nyo'irtaake baadi baanjaari, dum bo dullere dowtaare. ⁷ Doole ardiido Eklesiya fu laato mo walaa gacce, gam o laati nun gollantoodo Alla. Haanay o laato mawnitiido, dum bo mo mone, maa bo jaroowo bagi, dum bo kabaado, maa bo cuunaado riiba kalluka. ⁸ Amma sey joomum e laatii bernoowo hobe, jidudo ko woodi, mo hakkillo, poonnitiido, laabudo, nantiido. ⁹ Sey joomum e jogii haala kooliniika hande no ka janniniraa. Den o waawan ko semmidini wobe e ekkitinol laabunol, o waawan bo ko jaalii yeddooɓe.

¹⁰ E goonja, duuɓɓe e laatii naranuube, accu du caka Yahuduube goondinbe. Bee laatii batoobe haalaaji di walaa hoore, ɓee yoyra himbe. ¹¹ Sukku kunnude maɓɓe, gam ɓee biisa saareji duuddi. Bee ekkitina ko haanay, gam ɓe keɓa riiba kalluka. ¹² Neddo maɓɓe, mo himbe daari hande annabiijo, batii du, wi'i: «Keretaabe laati nun fewoobe wakkati fu, ɓee laatii bisaaji bondi, ciwankeeɓe, e deereruube.» ¹³ O batii goonja. Gam majjum, felu ɓe e semme, gam ɓe keɓa goondinki geeti. ¹⁴ Be acca tokkugo taalaaji Yahuduube, e oodaaji himbe yoofube goonja. ¹⁵ Huune fu e laabi to laabuɓe. Amma walaa ko laabi, to sobube e ɓe goondinay, gam hakkillo maɓɓe e cuudiidum ɓerne maɓɓe fu sobii.

¹⁶ Bee bi'a 6ee anni Alla, amma golle ma66e e yedda no 6ee anni mo. Bee laatii nyiddube, e nanaruube. Be baawataa ko wadi geetum baa gootum.

2

Ekkitinol goonawol

¹ Amma an, accu batu maada yaada e ekkitinol goonawol. ² Wor6e nayee6e, batu 6e no haani 6e laattoo nantii6e, fotube teddineego, hakkil6e. Be laattoo 6e goondinki mum yandi, 6e gooda yidde e munyal. ³ Batu rew6e nayee6e bo, wonoo hande no haani rew6e goondin6e wonoroo. To 6e laattoo nyo'oobe him6e, dum bo hor6e bagi. Amma 6e laattoo ekkitinoobe ko woodi. ⁴ Be ekkitina rew6e saanoobe yidugo wor6e mum, e sukaa6e mum. ⁵ Be laattoo hakkil6e, laabu6e. Be kiinoo golle wuro ma66e, 6e laattoo yeeddube. Moy fu dwtanoo gorko muudum, gam to haala Alla yennee.

⁶ Waaja gojankee6e, 6e laattoo hakkil6e der huune fu. ⁷ An e hoore maa, laatana 6e misaalu der golle boodde fu. Ekkitin 6e ekkitinol goonawol, e pottunol. ⁸ Haala maa laattoo goonaha, ka yeddataako, gam way6e meeden jiboo, 6e dulla kalluka ka 6e batani en.

⁹ Maccube bo, waaja 6e, 6e nanana joomiraabe ma66e der huune fu. Be gada ko welata 6e, to 6e jeddon-tir e ma66e. ¹⁰ To 6e buju 6e, amma wakkati fu, 6e kollita 6ee laatii hoolaabe, hebbu6e. Be gada dum gam ekkitinol haala Alla kisinoowo en, teddinee der huune fu.

¹¹ E goonja, moyyere Alla hollitake gam him6e fu hisa. ¹² Moyyere nen e ekkitina en accen wonaago der dullere kulol Alla, e suunooji duuniyaaru. Nee ekkitina en bo laatoden hakkil6e, e foonnitiibe, e huloo6e Alla der duuniyaaru nuu do. ¹³ Hande non kedortoden nyalaane barkidinaane, ne tam-mihiden. Nyalaane nen, Yeesu Almasiihu, Alla meeden mawdo, Kisinoowo en, hollitinto e teddunjal.

¹⁴ O hokkii hoore makko gam men, o sooditii en diga ko halli fu. O laatini en him6e makko 6e o woodi, laabinaabe, tinnii6e wadugo golle geete.

¹⁵ Kanjum haani bataa him6e, nun bo haani baajodaa 6e, pelaa 6e e baawde maa fu. Taa accu goddo yawee.

3

No haani goondin6e Yeesu e laatii

¹ Siwtor goondin6e 6e nanana maw6e leydi, e woodube baawde. Be dwtanoo 6e, 6ee ciriyii wadugo golle boodde fu. ² To 6e batu kalluka dow goddo, 6e laattoo deyyube, e sawriibe, e welu6e deedi dow him6e fu. ³ Gam enen bo, een laatinoo 6e walaa hakkillo, nanaruube, e majju6e. Een laatinoo maccube jidaali, e suunooji diye fu. Een goodunoo ganyaani e nawniraagu, een banyontiri, en banyaa, een banyontiri. ⁴ Amma Alla Kisinoowo en hollitii him6e geetaaku mum e yidde mum. ⁵ O hisinii en, amma hinaa gam en gadii golle poon-nitiide, e endam makko o rimatorii en, laatiden hey6e diga e Ruuhu Ceniido laabindo en. ⁶ Alla hokkii en Ruuhu mum ceniido puy, diga e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en. ⁷ O wadii dum diga moyyere makko gam laatoden foonnitiibe, he6a donen yonki tabitiiki, ki tammiden he6ugo. ⁸ Kanka woni haala kooliniika.

Mii yidi tasinaa ka, gam goondin6e Alla tinnoo wadugo golle boodde. Kanjum woni ko woodi, ko nafata him6e. ⁹ Amma wodododa haalaaji di walaa hoore, e jeddi dow habaruuji lenyi, e kabe, e jeddi dow tawreeta. Haalaaji dii don fu nafataa goddum, baanji dii laatii. ¹⁰ Gaddoowo ceen-nol caka him6e, felu mo de woore, de didi, to o salake, takku mo sera. ¹¹ Annu gadoowo hande non laati nun majjudo e hakkeejo, o doyyii hoore makko kiita.

Cannooje e baynaade

¹² To mi lili Artemas naa bo Tikikus to maa, yawda garaa law, tawaa

am Nikopolis, gam ton jidumi dabbugo. ¹³ Tinna ballaa Jenas, moodibbo tawreeta, e Apollos, gam to goddum jaccu 6e der jahaanjal ma66e.

¹⁴ E haani him6e meeden bo ekkitoo wadugo golle boodde. Be balla haa-jaa6e walleego gam to kam6e wal-loo6e 6en 6e gonoo baanji.

¹⁵ Wondube e am fu sannii maa. Emen canna goondin6e yidube men fu.

Moyyere Alla wonda e moodon, on fu.

Derewol ɲol Pol wɪnnani Filemon

Haala Puddirka

Derewol ɲol Pol wɪnnani Filemon do, haala joonne hakkune himbe dido nun ɲol batanta. Pol wɪnni derewol ɲol gam o sawrinana Onesimu, maccudo doggunodo joomiraawo mum Filemon. Filemon laati nun goondindo tawaado der wanjarde Koloosi. Onesimu tuubii, goondini Yeesu diga e waaji Pol. Kan wadi Pol e eela Filemon jaɓa Onesimu hande banniraawo mum, o sawranoo mo bo.

Der duuɓol 62 nun Pol wɪnni derewol ɲol der nanɲore mum arandeere der Roma. Dum nandi hande Tikikus nun yaari derewol ɲol e ɲol Koloosi, Kol. 4.7-9.

Ko hollitii der derewol ɲol woni, tinnaare ne Pol woodi dow moyyingo haala hakkune himbe dido, hande no o woowi wadugo hakkune himbe duuɓe. Ko Almasiihu wadani en hakkune men e Baaba mum, kanjum nun Pol wadani Onesimu hakkune mum e Filemon.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Yettoore Alla gam goondinki Filemon, 4-7
3. Pol e eelana Onesimu sawraare, 8-22
4. Cannooje, 23-25.

Sannoore

¹ Min Pol, e banniraawo meeden Timote nun wɪnni derewol ɲol. Min Pol, mii laatii maɓɓaado gam daliila Yeesu Almasiihu. Emen canna Filemon, jidaado amen, gollodintodo e amen. ² Emen canna bo Afiya, sakiike men debbo, e Arkippus kaɓidoowo e meeden gam linjiila, e goondinbe hawritintooɓe der wuro maa. ³ Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu joomiraawo, hokka on moyyere e jam.

Yidde e goondinki Filemon

⁴ Filemon, mii yetta Alla wakkati fu, mi accay siwtorgo maa der du'aaɓe am. ⁵ E goonja, mi nanii yidde e goondinki maada dow joomiraawo Yeesu e batanee, e no jidirdaa himbe Alla fu. ⁶ Emii eela Alla, gam goondinki kii do hawti en yi'oo der gadu. Den paaminaa geetum fu dum baaweten wadugo gam Almasiihu. ⁷ Banniraawo, ɓerne am seyake puy, hakkillo am fukkake bo, gam yidde maa deyyitinii himbe Alla.

Pol e sawrinana Onesimu

⁸ Mii woodi laawol der kawtal men e Almasiihu mi eelee ko haani gadaa. ⁹ Amma, mii ɓuri yidugo, mi eelee gam yidde, min Pol dottiiɓo, jooni bo mii maɓɓaado sabbu Yeesu Almasiihu. ¹⁰ Mii eelee gam Onesimu ɓiyam mo keɓumi goondini der kasu. ¹¹ Naane, o nafayno maa, amma jooni, o nafan en, min e maa.

¹² Mii wittina mo to maada, jaɓu mo hande min e hoore am. ¹³ Mii yiduno haggugo mo to am, gam o wallammi hande no haani balliraano am jooni no tawaami der kasu gam linjiila. ¹⁴ Amma mi yiday wadugo goddum to hinaa en baddii, gam mi yidaa wadingo maa booddum e doole, amma dum laatoo e sago maa.

¹⁵ Wadoto Onesimu seenniriino e maa wakkati sedda, gam o wonda e maa, e baadey. ¹⁶ O laataaki kade maccudo tan, oo ɓuri maccudo, o laatike banniraawo men jidaado. Min, mii yidi mo sanne. Mii anni aa yidi mo ɓuri, hinaa hande neddo tan, amma hande goondindo joomiraawo.

¹⁷ To a daarii am hande igo maa, den kan, jaɓu mo hande no jabirtaa am min e hoore am. ¹⁸ To o woofaniino maa, dum bo to o joganiino maa nyamaane, yowanam dum. ¹⁹ Min Pol, mii winna ka e junɓo am, mi yoɓete dum. Amma mii siwtoree, an bo aa joganii am nyamaane, nyamaane nen bo, an e hoore maa nun. ²⁰ An banniraawo am, wadanam dum sabbu joomiraawo, deyyitin ɓerne am gam kawtal men e Almasiihu.

²¹ Mii wannanee gam mii hoolii a nananan am, gam mii anni a wadan buri ko eelu maa mi. ²² Sikan, ciriyanodaa am suudu to beeranmi, gam mii miila, Alla jaban du'aaje mon, o wittinanmi to moodon.

Cannooje

²³ Epafaras mo maɓɓidaami gam Yeesu Almasiihu sanni maa.

²⁴ Marku bo, e Aristarkus, e Demas, e Luka gollidoobe e am sannii maa.

²⁵ Moyyere Yeesu Almasiihu Joomi-raawo meeden wonda e moodon.

Derewol Iburaninkee6e

Haala Puddirka

Derewol Iburaninkee6e e woodi nafuwe mawdo der Alkawal Kesal. Binnudo derewol nol batay inne mum, ko baaweten ko bati tan woni, o laati nun Yahuduujo goondindo Yeesu, woliine maamiraa6e men nun hollata dum. Oo anni Alkawal Kiinjal puy, accu du dow golle Leewinkee6e. Diga seede6e linjiila arandee6e nun o nani linjiila.

Yahuduu6e goondin6e Yeesu hande makko nun o wannani, kam6e o baddata. Bee laatii him6e tawaa6e der eklesiya ka o anni, go oo yidi beraago 6e, dum 6ooyataa. Liinyoo6e dewte e miili eklesiya Roma, der leydi Italiya nun o wannani derewol nol. Gam Roma nun him6e arti nani haala derewol nol, diga e derewol nol Kelema mo Roma winni der duu6ol 95 yahugo 96 6aawo Almasiihu rimaa.

Toora batanaaka der don e laatii toora ka Kolodu laamiido toori Yahuduu6e goondin6e Yeesu der duu6ol 49 6aawo Almasiihu rimaa. O riiwi Yahuduu6e goondin6e jaka duu6i sedda diga Roma.

Dum nandi hande derewol nol winnaama hakkune duu6ol 60 yahugo 64 6aawo Almasiihu rimaa.

Binnudo derewol nol, wannii nol gam semmidingo 6e o wannani. Dum nandi bo hande 6e o wannani e tawaa der toora mawka. O wannanii 6e, gam to 6e boppu goondinki.

Der derewol makko, o hollii 6e no Yeesu e 6uri malaykaa6e, e Muusa, e Yosuwaa, e Limaamii6e 6e Alkawal Kiinjal. Dum don fu, e hollita no 6e o wannani e yiduno wittugo der tawaanjal Yahuduu6e dow sujidango Alla. O hollii 6e, no sadaka Almasiihu wadi de woore, e yiyam mum heyii faa e baadey.

O semmidinii 6e e hollugo 6e goondinki him6e arandee6e. O batii

6e, 6e tigga Almasiihu gite, gam kanko nun laatii misaalu munyal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-3
2. Almasiihu e 6uri malaykaa6e mawnugo, 1.4-2.18
3. Almasiihu e 6uri Muusa e Yoosuwa mawnugo, 3.1-4.13
4. Limaamaaku Almasiihu e 6uri limaamaaku fu, 4.14-7.28
5. Alkawal Almasiihu e 6uri alkawalji fu, 8.1-9.28
6. Yiyam Almasiihu e 6uri kiise-teedi fu nafuwe, 10.1-31
7. No goondinki buriri huune fu, 11.1-12.25
8. Haalaaji cakitiidi, 13.1-25.

Alla baddii himbe diga e Biddo mum

¹ Diga ko 6ooyi, Alla baddiino kaakiraa6e meeden de duuddum, e laabi feere feere. O baddii 6e diga e annabi6e. ² Amma der nyalaade cakittiide dee do, o baddii en diga e Biyiiko. E makko Alla tagiri duuniyaaru e kammu. Kanko nun bo Alla suba laato doonoowo huune fu. ³ Kanko nun laatii jaynol jalboowol, kollitoowol teddujal Alla, e no Alla laatii e goonja. Oo jogii huune fu diga e haala makko gooduka baawde. Baawo o laabini hakkeji him6e, o joodake dow kammu, to nyaamo Alla mawdo, mo teddujal.

Biddo e 6uri malaykaa6e

⁴ Biddo e 6urii malaykaa6e manju, kan wadi Alla hokki mo inne 6urune inde ma66e. ⁵ Malaykaajo moy nun Alla meedi ko wi'i:

«An laatii Biddo am,
hanne min nun laatii Baaba maa*?»
Moy o wi'i kade:

«Mi laatanto mo Baaba,
kanko bo, o laatanoo am Biddo*?»

⁶ Kade bo, no o liloyta Afo makko e duuniyaaru, o wi'i:

«Malaykaa6e Alla fu sujidana mo*.»

⁷ Dow malaykaa6e bo Alla wi'ii:

«Oo gollira malaykaa6e makko hande keni,

o wadii 6e jagganoo mo hande delle yiite✧.»

8 Amma dow Bidfo, o wi'i:

«Laamu maa, an Alla, wonoo faa abada!

A laamoranto himbe maa e sawru foonnitaare.

9 Aa yidi foonnitaare, aa wanyi ko halli,

gam majjum, Alla maada subu ma, wuju maa nebbam seyo

buruŋo ŋo wondube e maada✧.»

10 O wi'i kade:

«Joomiraawo, diga fuddfoode, an tagi leydi,

juude maa tagi kammu.

11 Dum fu, dum halkan, amma an, a tabbitinto,

dum fu, dum hiiddan hande kolte,

12 a taggan dum hande toggoore,

dum waylitinte, hande kolte.

Amma an, a waylitintaako.

Duubi maa bo heennyataa✧.»

13 Alla meeday ko wi'i malaykaajo gom:

«Jooda nyaamo am

gam mi wada wanyube maa laatoo jaabirdum koyde maa✧.»

14 Malaykaabe fu laati nun ruuhuuji jaggantoodi Alla, oo lila di gam di gol-lanoo ronoo6e kisidam.

2

To en jeebee kisidam

1 Gam majjum, e haani kakkilannen puy ko nanuden, gam to en boddodee laawol. 2 Haala ka Alla hokki diga e malaykaabe goondii. Woofube e salii6e dwtanaago ka fu, heban kiita kaa do haanani 6e. 3 To non noy dadirten, to en jeebake kisidam mawdam hande dam do? Joomiraawo nun arti batango kisidam dam, den nanube tabbitinani en dam. 4 Alla semmidinii seedaaku ma66e e wadugo maaneeji, e kaaydiniidum, e kaayefiiji feere feere. Alla hollitii dum bo e seen-nango 6e Ruuhu Ceniido hande no o yidiri.

✧ 1:9 Jabuura 45.7-8

✧ 1:12 Jabuura 102.26-28

✧ 1:13 Jabuura 110.1

✧ 2:8 Jabuura 8.5-7

✧ 2:12 Jabuura 22.23

✧ 2:13 Esaaya 8.17-18

Yeesu laatake neddo gam hisina himbe

5 Alla hokkay malaykaabe 6e laamano duuniyaaru garoowu nu batanten. 6 Goddo batii nokkun der Dewtere, wi'i:

«Ume neddo laatii faa ciwtoraa dum? naa 6ii-aadama ko paaledaa dum?»

7 A leesinii mo wakkati sedda ley malaykaabe,

a meelii mo tedduŋal e manŋu.

8 A yowii huune fu ley koyde makko✧.»

No Alla yowani mo huune fu, edum holla no goddum horaaki ko o yowanay mo junŋo. Jooni en ji'ataa taw no o yowanii mo kujje fu junŋo.

9 Amma een ji'a Yeesu leesinanoodo wakkati sedda ley malaykaabe, jooni o meelinaama tedduŋal e manŋu. Gam ume? Gam o toorake, o maayi. Hande non, sabbu moyyere Alla, o maayirani himbe fu. 10 Dum fottanii Alla tagudo huune fu, e mo gam mum huune fu woni, yaara himbe duu66e 6e ke6a tedduŋal. Dum fottanii mo bo, o yottina Yeesu ma66itindo laawol kisidam, o laato kebbudo diga e tooraaji.

11 Gam laa6inoowo, e laa6intee6e fu yiwii diga e baaba gooto. Kan wadi o sentay noddugo 6e banniraa6e. 12 O wi'ii:

«Mi batan banniraa6e am inne maa, mi maantete caka jama'aare maa✧.»

13 O wi'ii kade:

«Mi yowan hoolaare am fu dow Alla.»

Kade bo, o wi'i:

«Mi nani, min e 6i66e 6e Alla hokkimmi✧.»

14 Hande no 6i66e woodiri 6annu e yiiyam, hande non Yeesu bo ettiri 6annu, laatii hande ma66e. O wadii dum gam diga e maayde makko, o halka baawde laamaniido maayde, waato Seydan. 15 Diga e majjum o rindini laatiibe maccube der gonki mum fu, gam 6e kuliino maayde. 16 Gam een anni, malaykaabe bane Yeesu wari wallugo, amma laatiibe

lenyol Iburahiima nun. ¹⁷ Gam majjum, e haani o nanda e banniraa6e makko der huune fu. Hande non o laatorii hooreejo Limaamii6e mo endam, koolaado der golle Alla, gam o moyta hakkeeji jama'aare. ¹⁸ Kanko e hoore makko o tooraama, o jarbaa. Gam majjum, o waawan wallugo jarbaa6e.

3

Yeesu e 6uri Muusa

¹ Banniraa6e goondin6e, onon 6e Alla noddi, gattee hakkillo mon dow Yeesu. Alla liloyi mo gam o laatoo hooreejo Limaamii6e dow goondinki meeden ki ceedotoden. ² O laatake koolaado yeeso Alla cubu6o mo, hande no Muusa laatorii koolaado der suudu Alla fu. ³ E goonja, Yeesu e 6uri Muusa teddu6al, hande no mahoowo 6uriri suudu 6ol o mahi teddu6al. ⁴ Gam suudu fu e woodi mahudo dum, amma mahudo huune fu woni Alla. ⁵ Muusa laatike koolaado der suudu Alla fu, hande jaggiido, oo seedanoo ko batanoytee. ⁶ Amma Almasiihu laatike koolaado der suudu Alla hande 6iddo. Enen laatii 6e suudu makko to en tinake een koolii, een tabbitini ko jurortoden faa heennyitirde.

Naatugo der siwtaare Alla

⁷ Gam majjum, Ruuhu Ceniido wi'i: «Hanne, to on nanii daane Alla, ⁸ to on jorinee 6erde moodon hande no kaakiraa6e moodon wadunoo, no 6e ummanii Alla*, ⁹ 6e jarbii mo der ladde haro. Alla wi'i, ton 6e jarbii am, 6e poonnimmi, baa no 6e ji'ii golle de gadumi jaka duubi lasoy didi. ¹⁰ Gam majjum, mone am ummii dow him6e jaamanuuru nu, bi'umi: "Wakkati fu, 6erde ma66e e majji, 6e annaa laabi am!" ¹¹ Gam majjum, mone am ummii, kuniimi, bi'umi:

«Be naatataa der siwtaare am pay*!»

¹² To non, banniraa6e, kakkilee, gam to goddo moodon woodu 6erne hallune, dulla goondingo, wododoo Alla mo yonki. ¹³ Amma baajontiree nyalaane fu, faa dum wi'ee «hanne» gam to hakke majjin goddo moodon, yoorina 6erne mum. ¹⁴ To en jogake hoolaare men arandeere e semme faa heennyitirde, den en laatike hawtu6e e Almasiihu.

¹⁵ Hande no Dewtere wi'i: «Hanne, to on nanii daane Alla, to on jorinee 6erne mon hande no kaakiraa6e moodon wadunoo, 6e ummanii Alla»

¹⁶ Bey nun nani daane Alla, go 6e ummanii mo? Kambe woni wurti6e diga leydi Misira fu, 6e Muusa ardanii fu! ¹⁷ Bey nun mone Alla ummii dow muudum faa duubi lasoy didi? Kambe woni wadu6e hakke, go maayi der ladde haro. ¹⁸ Bey nun o hunanii 6e naatataa der siwtaare makko? Kambe woni salii6e dowtanaago mo. ¹⁹ En ji'i, 6e away naatugo der siwtaare nen gam 6e goondinay.

4

¹ Alla ha66anii en alkawal naatugo der siwtaare mum. To non, sey kulen, gam to goddo moodon miilu sakitake, dullii naatugo der mayre. ² Gam enen bo, en baajaama linjiila hande kaakiraa6e men. Amma, ka 6e nani nafay 6e, gam no 6e nani, 6e goondinay. ³ Amma enen goondin6e, en naatan der siwtaare ne Alla batani, hande no o wi'i: «Mi hunake e mone bi'umi: "Be naatataa der siwtaare am pay*!"» Nani bo Alla heennyi wadugo golle mum diga o tagi duuniyaaru. ⁴ Bataama kade nokkun der Dewtere, dow nyalaane jeedidawre, wi'aa: «Alla siwtake wadugo golle mum fu der nyalaane jeedidawre*.» ⁵ O wi'i kade der nokkuure wonne: «Be naatataa der siwtaare am pay*.»

* **3:8** Him6e Isira'iila ummanii6e Alla e annabi Muusa wi'i, wittan leydi Misira. * **3:11** Jabuura 95.7-11 * **4:3** Jabuura 95.11 * **4:4** Laatanooji 2.2 * **4:5** Jabuura 95.11

⁶ Artu6e nani linjiila naatay der siwtaare nen, gam 6e dowtaaki. Amma wof6e waawan ko naati kade. ⁷ Gam majjum, Alla resii nyalaane wonne kade, o noddi ne «hanne» o batanii ne 6aawo duubi duuddi, diga e hunnuko Dawda, o wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla, to on joorinee berde moodon*.»

⁸ To Yosua hokkiino 6e siwtaare, Alla batantaano kade siwtaare wonne 6aawo nii. ⁹ To non, nyalaane siwtaare e horanii kade him6e Alla. ¹⁰ Gam naatudo der siwtaare Alla, siwtoto e golle mum kanun bo, hande no Alla siwtorii e de mum. ¹¹ Gam majjum, en tinnee naaten der siwtaare Alla. To goddo tokku misaalu dullere dowtaare him6e Isira'iila, yana.

¹² Haala Alla e woodi yonki, eka woodi semme. Kaa 6uri kaafahi kiye fu, belnaaki becce didi welugo. Kaa naata faa der, ka seenna yonki e ruuhu, jokkule e busam. Eka hiitoo maatirdum, e miilooji berne. ¹³ Walaa fu ko tagaa, ko suudanii Alla, huune fu laafi e gite makko. Kanko jottinoyten ko gaduden fu.

Yeesu e 6uri hooree6e Limaamiibe

¹⁴ Een goodi hooreejo Limaamiibe mawdo jottiido to Alla dow kammu, kanko woni Yeesu, Biddo Alla. Gam majjum, sey jogoden e berde goote goondinki meeden ki ceedotoden.

¹⁵ Een goodii hooreejo Limaamiibe baawoowo endaago en der tampe meeden. Gam kanko e hoore makko o jaribaama der huune fu hande no meeden, amma o waday hakke.

¹⁶ Gam majjum, en battee kittaal Laamaare Alla nal moyyere e hoolaare, gam keben endam, e moyyere, de gooduden bukaata ballal fu.

5

Hooreejo Limaamiibe moyurmeene

¹ Hooreejo Limaamiibe fu, su6ete nun caka him6e, o gollanoo Alla gam ma66e, o yaara dokke e kiiseteedi yeeso Alla gam ikkingo hakkeji.

² O waawan faamugo 6e walaa annal e majju6e, gam kanko e hoore makko oo laatii tampudo der becce fu. ³ Gam sabbu tampere nen nun haani o wada kiiseteedi ikkinooji hakke, hinaa gam jama'aare tan, amma gam hoore makko bo. ⁴ Goddo waawataa ko hokki hoore mum teddunal laataago hooreejo Limaamiibe. Amma Alla nun noddata joomum hande no o noddiri Haruuna.

⁵ Non bo dum laatii e Almasiihu, kanko bane hokki hoore makko teddunal laataago hooreejo Limaamiibe. Alla nun hokki mo dum, de o wi'i:

«An laatii Biddo am, hanne min nun laatii Baaba maa*.»

⁶ O wi'i nokku kade:

«A laatike Limaamiijo faa e baade hande no Malkisadaka*.»

⁷ Wakkati Almasiihu wonunoo e duuniyaaru, o eelii Alla, o eelitii, e bojji mawdi, e gondi, gam Alla hisina mo diga maayde. Alla bo toon-take mo, gam oo woodi kulol Alla.

⁸ Baa no oo laatii Biddo Alla, tooraaji makko ekkitinii mo dowtaago. ⁹ Alla laatinii mo kebbudo, gam majjum o laatanii dwtanii6e mo fu daliila kisidam tabitiidam. ¹⁰ Alla su6i mo, wadi mo hooreejo Limaamiibe hande no Malkisadaka.

En kakkilee to en boppee goondinki

¹¹ Dow haala kaa do, emen goodi haalaaji duuddi, e kujje cadude faamingo, gam on paamataa law. ¹² E haanunoo oon laatii janninoobe diga dum 6ooyi, amma faa jooni oon goodi bukaata jannineego pudfirdum der haala Alla. Haanuno oon nyaama nyaamdu tekkunol, amma faa jooni, kosam nun musinton. ¹³ Musinoowo fu, waawataa suttontirgo haala foonnitaare, gam o laati nun suka. ¹⁴ Amma, maw6e, woowin6e hakkillo mum suttontirgo ko woodi e ko halli nun nyaamdu tekkunol wonani.

6

¹ Gam majjum en accee ekkitaago ekkitinol leesunol dow Almasiihu. En jahee yeeso e ko hebbi. To en daddee

dadda kesa, hande jon: tuubugo golle jaayde, e goondingo Alla, ² e ekkitinooje dow batasi, e yowugo himbe juude, e pintol maaybe, e kade kiita duumiika. ³ En jahee yeeso, kanjum en gadan dum, to Alla jabii.

⁴ Daaree haala himbe wittube der gonki mum kiikki. Be kebiino jaynal Alla. Be mettii dokkal yiwunjal dow, go be kebi gedu e Ruuhu Ceniido. ⁵ Be mettii haala Alla geeta, e baawde jaamanuuru warooru, ⁶ e non fu, go be bitti baawo. Wadataako be bittinee be tuuba kade. Gam dum laatii hande kambe e ko'e maabe, bee tigga kade Biddo Alla dow leggal palaanal, bee jawna mo yeeso himbe fu.

⁷ To leydi e yara diyam toboojam de duuddum, nii fudinana aawudo awdi geeri, den ni hebuwa don barke Alla. ⁸ Amma to gi'e, e tuppe nun ni fudinta, sey ni woppee, booyataa ko ni yaa'ee, ko sakitoytoo fu, sey ni sunnyee yiite.

⁹ Onon, banniraa6e am yidaa6e, baa to emen bata hande non, emen anni oon darii dow laawol boodunjal, njol kisidam. ¹⁰ Gam Alla laataaki mo fonnitaaki. O yeggintaa gadu mon, e yidde ne kollitindon gam inne makko. On kollitii yidde nen e golle de gadudon, e de gadoton faa hanne gam himbe Alla. ¹¹ Amma emen jidi moy moodon fu hollita iri anniya kaa don faa heennyitirde, gam ke6on ko kedidon. ¹² To on laatee ciiwaakuu6e, amma yemminee goondinki e munyal himbe heboobe donnu nu Alla ha66i alkawal mum diga e goondinki.

¹³ No Alla ha66anta Iburahiima alkawal, e hoore makko o hunorii, gam o waawataa ko hunorii burudo mo mannu. ¹⁴ O wi'i: «E goonja, mi barkidinte, mi duudinana lenyol maa!» ¹⁵ Hande non Iburahiima munyiri, o he6i ko Alla ha66ani mo alkawal. ¹⁶ To himbe e hunoo, bee kunoro inne burdo be mannu. Hunayeere nen nun tabbitinta haala, ikkina jeddi fu. ¹⁷ Non bo, no Alla yidi hollugo ronoo6e alkawal mum

e burudum laabugo, no ka o resi waylitintaako pay, o wadii dum e hunayeere. ¹⁸ To non, kujje didi woni waylitintaako, de Alla waawataa ko fewi dow mum, kanje woni: hunayeere e alkawal. Kanjum semmidinta berde men, enen accoy6e huune fu, go kooliden ko bi'aden. ¹⁹ Hoolaarenen e laatani en hande tiggere laana diyam, tiggaane ne dimmataako gam yonkiiji men. Ne yahii faa baawo wudere wirnirde nokkuure burune fu senaago. ²⁰ Don nun Yeesu arti naatani en, o laatani en hooreejo Limaamiibe faa e baadey, hande no Malkisadaka.

7

Limaamiijo bi'eteedo Malkisadaka

¹ Malkisadaka on laati nun laamiido siire wi'eteene Salaam. Oo laatii bo Limaamiijo Alla towudo. Wakkati Iburahiima wartata diga konu nu o jaalii laamiibe, den Malkisadaka fotti e makko, barkidini mo*. ² Kanko nun Iburahiima hokki jakka huune fu. Ko inne Malkisadaka fillitii woni: «Laamiido fonnitaare», kade bo, oo laatii laamiido Salaam, waato «laamiido jam.» ³ O woodaa Baaba, dum bo inna, o woodaa bo kaakiraa6e. O woodaa fuddoode, o woodaa timmoode. O nandinaama e Biddo Alla, oo laatii Limaamiijo faa e baadey.

⁴ Daaree no teddunjal Malkisadaka foti mawnugo, faa Iburahiima maama meeden hokki mo jakka ko he6i diga konu. ⁵ Limaamiibe yiwbe e lenyol Leewi, kambe nun tawreeta hokki laawol jabugo jakka to Isira'iilaabe, banniraa6e maabe, baa no kambe bo be yiwii e Iburahiima hande maabe*. ⁶ Amma Malkisadaka mo jeyaaka der lenyol Leewi, jabii jakka to Iburahiima, o barkidini ke6udo alkawalji Alla. ⁷ Nani bo, jeddi walaa, barkidindo e 6uri barkidinaado mannu. ⁸ Dow wecco arano, Limaamiibe jaboo6e jakka laati nun himbe maayoo6e.

* 6:14 Laatanooji 22.16-17

* 7:1 Laatanooji 14.17-20

* 7:5 Leewi woni maama Muusa e Haruuna.

Amma dow wecco dīfābo, Malkisadaka ceedanaado e wuuri nun jābi ka. ⁹ En baawan ko wi'i Leewi jāboowo jakka, hokkii ka diga e Iburahiima. ¹⁰ Gam Leewi rimaakano taw, go Malkisadaka fotti e maamiiko Iburahiima.

¹¹ Der tawreeta ka Isira'iilaabe hokkaa, 6e lenyol Leewi nun haani su6ee laato Limaamii6e. To golle limaamaaku Leewinkee6e e heb-buno, Limaamiijo goddo hande Malkisadaka bukaakano wara, laato mo lenyol Haruuna bane. ¹² To golle limaamaaku waylitake, doole sariya bo waylitoo. ¹³ Mo haala kan wondanaa laati nun mo lenyol feerewol, mo him6e lenyol mum gollaakino dadey to hirsirde. ¹⁴ Him6e fu e anni no Joomiraawo meeden yiwii diga e lenyol Yahuuda. Lenyol njol, Muusa batanay njol gokka dow limaamaaku.

Limaamiijo goddo nandudo e Malkisadaka

¹⁵ Warugo Limaamiijo goddo, nandudo e Malkisadaka, beydii laabingo haala kan. ¹⁶ O laataaki Limaamiijo hande no him6e subirtee e sariyaaji mum. Amma, o laatike Limaamiijo e baawde yonki ki heen-nyataa. ¹⁷ Gam Dewtere wi'i:

«A laatike Limaamiijo faa e baadey hande no Malkisadaka.»

¹⁸ To non, sariya artuka woppaama, gam ka tampii, ka nafay. ¹⁹ Gam tawreeta Muusa waday goddum kebbudum. Amma jooni, en kebii tammuwe burune woodugo, ne battortoden Alla.

²⁰ Dum don fu, e hunayeere nun laatorii. Amma 6ee to, laataaki Limaamii6e e hunayeere. ²¹ Amma Yeesu kan laatike dum dow hunayeere Alla, bi'udo:

«Min Joomiraawo mi hunike, mi wittataa 6aawo:

“A laatike Limaamiijo faa e baadey*.”»

²² Hande non Yeesu laatorii torma alkawal burunjal woodugo.

²³ Gokka nani kade. Limaamii6e duu66e nun wonuno, gam maayde

e hadannoo 6e tabitaago. ²⁴ Amma no Yeesu e laatii duumiido, limaamaaku makko goddo wattirtaa dum. ²⁵ Gam majjum, o waawan hisingo no haaniri battii6e Alla diga e makko, gam oo wuuri e baadey, oo eelana 6e Alla.

²⁶ Hooreejo Limaamii6e hande oo don nun haanani en. Oo laatii ceniido, mo walaa gacce, ko sobi fu walaa e makko. Oo seenniri e hakkee6e, o bantaama faa dow to buri kammu towugo. ²⁷ O nandaa e hooree6e Limaamii6e. O bukaaka wadugo kiiseteedi nyalaane fu, aran, gam makko, 6aawo mum gam hakke him6e. Kanko, o sakkii hoore makko de woore tan, dum heyi faa e baadey. ²⁸ Tawreeta Muusa subiiino hooree6e Limaamii6e laatii6e him6e tampu6e. Amma hunayeere Alla warune 6aawo tawreeta, joodinii Biddo laatiiido kebbudo faa abada.

8

Yeesu laatii hooreejo Limaamii6e

¹ Hoore haala ka men batanta nani: Een goodi hooreejo Limaamii6e mawdo hande oo do. Oo joodii nyaamo leeso Laamaare Alla mawdo, mo teddujal, dow kammu. ² Kanko nun gollotoo der nokkuure ceniine, der bukaaru goonjuru nu Joomiraawo darini, hinaa neddo.

³ Hooreejo Limaamii6e fu su6a nun gam hokka Alla dokke e kiiseteedi. E haani bo, oo woodi ko o sakkata. ⁴ To e duuniyaaru do nun o wonuno, o laatataakono du Limaamiijo, gam Limaamii6e wadoo6e sadaka hande no tawreeta Muusa batiri na'on. ⁵ Golle limaamaaku de 6e gadata e laatii misaalu, e nandi huune ko woni e goonjuru dow kammu. No Muusa yidunoo darnugo bukaaru, Alla bati mo wi'i: «Tinna, gadaa huune fu, hande misaalu mo kolladaa dow waanne*.»

⁶ Jooni, Almasiihu hebii golle burufe woodugo, gam o laatike hakkunneejo alkawal burunjal woodugo, dariinjal dow alkawalji burudi woodugo.

⁷ Gam e goonja, to alkawal aranal woodaano gacce, bukaata dartugo didaabal walaano. ⁸ Amma Alla felii himbe muudum wi'i:

«Min Joomiraawo mii wi'a on, nyalaade waraan, mi ha66an alkawal kesal e himbe Isira'iila, e 6e Yahuuda.»

⁹ Naj nandataa e alkawal naj ka66unoomi e kaakiraa6e ma66e,

nyaanne ettumi 6e e junno, burtinmi diga leydi Misira.

No 6e jogaaki alkawal am min bo, kokkumi 6e 6aawo.

¹⁰ O wi'i kade:

Daa no alkawal naj ka66anmi e himbe Isira'iila laatoytoo 6aawo nii:

Mi wattan sariyaaji am der hakkillo ma66e,

mi winnan di der berde ma66e,

mi laatoto Alla ma66e,

6e laatoo himbe am.

¹¹ Goddo janjintaa gondaado mum,

naa bo banniraawo mum, wi'a,

Annu Joomiraawo,

gam himbe fu annan am,

diga pettel faa mawdo ma66e.

¹² Gam mi yaafoto boofi ma66e,

mi siwtortaa kade hakke ma66e*.»

¹³ No Alla noddii alkawal naj do kesal, den fu, o laatinii aranal kiinjal. Ko hiiddi, e ko nayyi bo, faanike majjingo.

9

Sadakaaji gadeteedi wakkati Alkawal Kiinjal

(Wurtaago 25.26; 40.17-33)

¹ Alkawal aranal e wooduno sariyaaji dow sujidango Alla e nokkuure ceniine, nyibaane der duuniyaaru. ² Bukaaru tiggaama, enu woodi gadaaji didi. Gada arana e wi'ee gada ceniika, don nun fitilleel resetee, e taaburu, e peen cakkanaako Alla. ³ Baw6awre wudere didawre wiirniraane, don nun gada didaba bi'eteeka, gada buruka senaago fu woni. ⁴ Der makka, e woodi urirde wardi gadiraane kanjeeri, e keesuwal alkawal

gadiraanjal kanjeeri. Der keesuwal naj, loonel gadiraanjal kanjeeri na'on don. Maannu e woni der loonel nel, e sawru Haruuna bilitinjol, e kaaye alluwaaje didi to dookaaji winnaa. ⁵ Dowdowre keesuwal naj, e woodi foto malaykaa6e wi'ete6e kerubaa6e, teddu6e. Biyeede ma66e e suddi ommoode yaaforde hakkeeki. Jooni en baawataa ko batani dum gootel gootel.

⁶ Non non nun huune dum fu resiraa. Den, nyalaane fu, Limaamiibe naata gada bukaaru arana, 6e gada golle sujidango Alla. ⁷ Amma gada didaba, hooreejo Limaamiibe tan nun naatata don de woore der duubol. O naatataa bo, to o jogaaki yiyam o wadirta sadaka gam yaafuye hakke makko e de himbe wadi hinaa e sago.

⁸ Diga e majjum Ruuhu Ceniido e hollita no laawol gada buruka senaago fu ma66itaaki taw, to wecco bukaaru aranu e woni. ⁹ Huune dum e hollita ko woni jooni. Ko dum yidi wi'ugo woni: dokke e sadakaaji cakketeedi waawataa laabingo berne gadoowo dum. ¹⁰ Sariyaaji dii don laati nun di bannu. Dii batana haala nyaamdu, e jaram, e lootuki feere feere. Sariyaaji dii nafii faa wakkati de Alla wayliti di.

Haala sadaka der Alkawal Kesal

¹¹ Amma, Almasiihu warii, laatii hooreejo Limaamiibe dow kujje geete, garooje yeeso. O naatii der bukaaru burunu mawnugo, e burunu hebbugo, nu junno neddo waday, nu jeyaaka bo e duuniyaaru do. ¹² O naatii de woore der nokkuure burne senaago fu, dum heyi faa e baadey.

O naatiday e yiyam ginniiji, e dam nyalbi, amma e yiyam hoore makko. Non non o sooditorii en faa e baadey.

¹³ To yiyam ginniiji e ga'i, e dooni wiige miccaama dow cobudo, edam laabina mo dow laawol diina. ¹⁴ To non, noy yiyam Almasiihu burirtaa laabingo cuudidum berde meeden diga e golle mum baatude? Gam e baawde Ruuhu tabitiido o hokkiri hoore makko Alla, o laatii sadaka kaa

* 8:12 Yeremiya 31.31-34

dō woodaa tuuni, he6a gollanoden Alla mo yonki.

¹⁵ Kan acci Almasiihu laatii beldinoowo, ka66udo alkawal kesal, gam noddaa6e he6a donju duumiiju nu Alla ha66ani 6e alkawal. Dum wadoto, gam o maayii, he6a o sood- itoo him6e wadunoo6e hakke der alkawal aranal.

¹⁶ To derewol donju e batanee, sey laato doneteedo maayii. ¹⁷ Derewol donju nafataa, to doneteedo e wuuri, sey doneteedo maaya go ɲol nafa. ¹⁸ Kan acci go alkawal aranal ha66ee, sey no yiyam reyyitii. ¹⁹ Baawo Muusa jannani him6e sariyaaji gonudi der tawreeta fu, o etti yiyam nyalbi, e dam ginniiji, o hawrontiri e diyam. Den o etti leebi bodeeji, e haako isop, o micci dow dewtere, e dow him6e fu, o wi'i: ²⁰ «Kanjum woni yiyam tabbitinoojam alkawal ɲal Alla ha66i wi'i, dōwtanodon✧.» ²¹ Hande non bo o micci yiyam dow bukaaru, e dow ko 6e kujidiranta Alla fu. ²² Hande no tawreeta resiri, yiyam nun laabinta huune duuddum! To yiyam reyyitaaka bo, yaafuye hakkeji walaa.

Sadaka Yeesu Almasiihu moytii hakke

²³ E haani kujje kollitooje ko woni dow kammu laa6iniree hande non. E haani bo de laa6iniree e sadakaaji 6urudi woodugo. ²⁴ Gam Almasiihu naatay der nokkuure ceniine ne junjo neddo nyi6i, nandune e goonjaare. Amma o naatii dow kammu e hoore makko, gam o daroo jooni yeeso Alla gam men. ²⁵ O naatay ton gam o sakka hoore makko de duuddum, hande no hooreejo Limaamii6e naatirta duu6ol fu der nokkuure 6urune senaago e yiyam mareefu. ²⁶ To hinaa non, Almasiihu toorotono de duuddum diga fuddoode duuniyaaru. Amma jooni, o hollitake de woore tan, der heennyitirde jaamanuuji, gam o ikkina hakkeji diga e hokkugo yonki makko. ²⁷ Neddo fu maayan de woore hande no dum

resirani dum, 6aawo mum Alla hiitoo mo. ²⁸ Hande non bo, Almasiihu sakkii hoore mum de woore tan gam o ikkina hakkeji him6e duu66e. O suppitoyto de didawre, hinaa gam hakke, amma gam o hisina hettiniibe mo.

10

¹ Tawreeta, hollitan nun tan doogi huune geetum, garoojum, ka hollitintaa huune dum e hoore mum. Kan acci ka waawataa ko laatini 6attotoo6e Alla hebbu6e e laawol wadugo sadakaaji gooti ɲin baadey fu, e der duu6ol fu. ² To tawreeta waawino laa6ingo 6e, maa 6e acciino wadugo sadakaaji, berde ma66e bo gaccataako 6e, gam 6e laa6inaama de woore, go dum heyi faa e baadey. ³ Amma kiiseteedi ɲin e siwtora him6e hakkeji mum duu6ol fu. ⁴ Gam wadataako yiyam ga'i, e ginniiji ikkina hakkeji.

⁵ Gam majjum, no Almasiihu warata der duuniyaaru, o bati Alla o wi'i: «A yidaa sadakaaji kiiseteedi e dokke, amma a siriyanaake am 6annu.

⁶ A seyortaako sadakaaji buudeteedi e sadakaaji ikkinooji hakke.

⁷ Den bi'umi: «Mi nani, mii wara wadugo ko jidudaa, an Alla, non non dum winnaa dow am der dewtere taggeteene✧.»

⁸ Aran, o wi'i: «A yidaa sadakaaji kiiseteedi e dokke, e sadakaaji buudeteedi, e sadakaaji ikkinooji hakke. Nani bo, huune dum fu, sakkete nun hande no tawreeta batiri. ⁹ Baawo mum, o wi'i: «Mi nani, mii wara gam mi wada ko jidudaa.» Non Alla mooytiri sadakaaji arandeeji, go o joodini didaba. ¹⁰ En laa6inaama e hakke, gam Yeesu Almasiihu wadii ko Alla yidi. O sakkii 6annu makko de woore, dum heyii faa e baadey.

¹¹ Limaamiijo fu e yaha gol- larde mum nyalaane fu. Oo sakka

sadakaaji gooti dīn de duuddum, amma dī baawataa ko mooyti hakkeji pay. ¹² Amma oo do kan, wadii sadaka goota tan gam mooytugo hakkeji, 6aawo mum o joodii ley nyaamo Alla faa e baadey. ¹³ Ton o hedii Alla wada wanyu6e mo laatoo jaabirdum koyde makko. ¹⁴ Gam e sadaka goota kan o laatiniiri 6e o laa6ini hebbu6e, faa e baadey.

¹⁵ Kanjum bo Ruuhu Ceniido seedanii en, wi'i:

¹⁶ «Joomiraawo wi'i:

Alkawal ŋal ka6banmi e ma66e nani, 6aawo nyalaade dee, mi wattan sariyaaji am der berde ma66e,

mi winnan dī der hakkillo ma66e.»

¹⁷ O wi'i kade: «Mi siwtortaa hakkeji ma66e kade, e boofi ma66e*.» ¹⁸ Nani bo to hakkeji yaafaama, doole bane sadaka ikkinoojum hakke wadee.

En battee Alla

¹⁹ Onon banniraa6e, yiyam Yeesu hokkii en laawol naatugo der nokkuure 6urne senaago. ²⁰ O ma66itanii en laawol kesol, ŋol yonki, gada wudere wirnirde, waato 6annu makko. ²¹ Een goodi hooreejo Limaamiibe ardayaado der suudu Alla. ²² Gam majjum, en battee Alla e berde goote, e goondinki kebbuki, laatoo berde meeden laabinaama e ko gaccotoo en, 6alli men lootiraama e diyam ceniidam. ²³ En ceedee ko kooliden, to en tampee, gam ka6bando en alka-wal e laatii koolaado. ²⁴ En ballontiree gam kolliten yidde hakkune men, gaden bo golle boodu6e. ²⁵ To en accee hawtugo e goondin6e hande no wo66e wadata. Amma baajontiree, hakko du no oon ji'a nyalaane Joomiraawo e faanoo.

²⁶ Gam to en gadii hakke e sago men, 6aawo de annitinden goonja, sadaka gom kade walaa ikkinooowa hakkeji. ²⁷ Ko horii tan woni, kedoden e kulol kiita Alla, e yiite kalkoowe yeddu6e Alla. ²⁸ To neddo tayii tawreeta Muusa, sey o waree, o yurmataake, to him6e dido naa

bo tato seedake dum! ²⁹ To goddo yawike Biddo Alla, go o daarii yiyam alka-wal dam Alla laa6iniri mo huune baanji, go o yenni Ruuhu kokkoowo en moyyere, e goonja, joomum he6an kiita 6uruka hallugo. ³⁰ Gam een anni Alla bi'udo: «Min nun wattotoo, min nun yo6ata.» O wi'i kade: «Joomiraawo hiitoto him6e mum*.» ³¹ Yanugo e junŋo Alla yonkinteejo e hunnii puy!

³² Ciwtoree nyalaade arandeeje, 6aawo de Alla yaynani on, on jarii bone mawde, amma on darike e semme, kabudon. ³³ Wakkati mum, on jennaama yeeso him6e, tooradon, kawtudon e tooretee6e hande moodon. ³⁴ On jurmake ma66aa6e der kasu, nootidon e seyo ko goodudon teetaa, gam oon anni oon goodi kujje 6urude woodugo, tabitintoo6e. ³⁵ Gam majjum, to on boppee hoolaare moodon, gam ne waddanan on riiba mawka. ³⁶ E goonja, oon goodi bukaata munyal, gam ke6on ko Alla ha66ani on alka-wal, to on gadii ko o yidi. ³⁷ E winnii der Dewtere:

«Do e yeeso sedda, sedda tan horii kaanudo wara, waran, o booyataa.

³⁸ Neddo am poonnitiido wuuran e goondinki,

amma to o wittii 6aawo, berne am seyortaako mo*.»

³⁹ Enen, en galaa caka wittoo6e 6aawo gam halka. Amma caka goondin6e, gam yonkiiji men hisa.

11

Goondinki him6e arandee6e

¹ Goondinki laati nun hoolaago a he6ii huune ko kedidaa e wara, e tabbitingo kujje de a yi'ay. ² Sabbu goondinki nun him6e arandee6e he6iri seedaneego geeta yeeso Alla.

³ Diga e goondinki nun paamirden no duuniyaaru e kammu tagiraama e haala Alla. Ko yi'etee bo tagaama diga ko yi'ataake.

⁴ Diga e goondinki nun Habiila hokki Alla sadaka 6uruka ka Kayiinu go Alla daari mo poonnitiido. Alla bo

jabii sadaka makko. Baa no Habiila maayi, goondinki makko e waajoo en faa hanne.

⁵ Diga e goondinki nun Anuhu eenciniraa dow kammu, o maayay. O yiitaaka, gam Alla eencinii mo dow. Ko o eencinee, dewte seedanike mo wi'i, oo fottani Alla. ⁶ Nani bo to hinaa e goondinki, walaa baawoowo ko fottani Alla. Battotoodo Alla fu, sey goondina no Alla na'on, o warjoto dartaane mo.

⁷ Diga e goondinki nun Alla maatiniri Nuuhu dow huune ko yottaaki taw. O huli Alla, den o wadi laana diyam, o dadiniri getti makko. O doyyii duuniyaaru kiita, o roni fonnitaare hebeteene diga e goondinki.

⁸ Diga e goondinki nun Iburahiima dowtoranii noddoo Alla, o yahi leydi ni Alla wi'i o ronani, o yawti, o annaa toy o yahata. ⁹ Diga e goondinki o yahiri der leydi ni Alla habbani mo alkawal, o joodi der bukaaji hande janano, nun bo Isiyaaku e Yaakuubu ronidoo6e alkawal ɲal e makko wadi. ¹⁰ Iburahiima e hedinooyi'a wannarde ne dadfa sementeha, ne Alla diidi, mahi.

¹¹ Diga e goondinki nun Saratu he6iri baawde rimugo suka, baa no o naywii puy, gam o faamii, ka6bando mo alkawal e laatii koolaado*. ¹² Gam majjum diga neddo gooto naywudo, himbe duu66e rimaa. Be duudi hande koo6e tawaade dow kammu, e jaaneeri gonuni onde maayo, ni limataako.

¹³ Der goondinki 6e fu, 6e maayi. Be ke6ay ko Alla habbani 6e alkawal. Amma 6e ji'ii dum, 6e ceyorii dum diga woddi. Den 6e bati no kam6e 6e laati nun ho66e e janan6e der duuniyaaru. ¹⁴ Batoo6e hande nii e holla e laabudum, no e darta leydi halal mum. ¹⁵ To hakkillo ma66e wittiino der leydi ni 6e burtinoo e mum, 6e baawanno ko witti ton. ¹⁶ Amma leydi buruni woodfugo 6e jidi, leydi gonuni dow kammu. Gam majjum

senteene waday Alla o noddee Alla ma66e, gam oo siriyanii 6e wannarde.

¹⁷ Diga e goondinki nun Iburahiima sakkiri Isiyaaku no Alla foonni mo. Biyii6o bajjo, mo Alla wadani alkawalji duuddi nun o siriyino sakkugo. ¹⁸ Dow makko nun Alla batuno, wi'i: «E Isiyaaku nun lenyol noddirteenol inne maa wurtotoo*.» ¹⁹ Iburahiima faamii no Alla e woodi baawde fingingo maaydo. Gam majjum Alla hokkiti mo biyii6o hande pintinaado diga maayde. Edum holla misaalu pintol diga maay6e.

²⁰ Diga e goondinki nun Isiyaaku barkidiniri Yaakuubu e Isuwa gam kujje garooje.

²¹ Diga e goondinki kin nun Yaakuubu barkidiniri 6i66e Yusufu gogooto, no o faanii maayugo. O tuggi sawru makko o jimminii, o teddini Alla.

²² Diga e goondinki nun acci no Yusufu faanii maayugo, o bati 6i66e Isira'iila haala wurtaago ma66e diga leydi Misira. O bati 6e bo ko 6e gadata e yiye makko.

²³ Diga e goondinki nun saareeji Muusa suufiri dum lebbi tati 6aawo no o rimaa, gam 6e ji'ii sukeel ɲel e woodi, 6e kulay bo ka laamiido bati.

²⁴ Diga e goondinki nun acci no Muusa mawni, o salii noddeego suka 6ii Fiirawna debbo. ²⁵ O su6ii hawtugo e himbe Alla der tooraaji ma66e, e no o seyortoo der hakke wakkati sedfa. ²⁶ O faamii yarugo bone gam Almasiihu e laatii jawdi buruni jawdi Misira fu manɲu, gam oo daarii riiba gonuka yeeso.

²⁷ Diga e goondinki o wurtori leydi Misira, o hulay mone laamiido. O darii e semme, hande oo yi'a Alla mo yi'ataake. ²⁸ Diga e goondinki, o wadiri juulde Paska, o wi'i, yiyam miccee e dammude gam to malaykaajo maayde meema afu6e Isira'iila.

²⁹ Diga e goondinki nun, Isira'iila6e joliri maayo Maliya hande dow leydi

* **11:11** Dewte godde wi'i: Diga e goondinki nun Iburahiima he6iri baawde rimugo suka... ✦ **11:18** Laatanooji 21.12

joorni. Amma ɲo modii Misiran-kee6e, no 6e dartata jolugo.

³⁰ Diga e goondinki nun birni-wol piiltitiinol Yeriko yani, no Isira'iilaabe fiiltitii ɲol balde jeedidi. ³¹ Sabbu goondinki nun, Rahab, debbo jeenoowo, dadiri halkidingo e heefer6e, gam o ja66ake Isira'iilaabe daaroobe no leydi resorii e jam.

³² Kaye batanmi kade? Wakkati heyataa am gam mi batana habaru Gedeyon, e Barak, e Samson, e Yefta, e Dawda, e Samuyila, e kade annabiibe wobbe. ³³ Himbe 6ee fu, goondinki nun acci 6e jaalii laamiibe, 6e gadi ko foonnitii, 6e ke6i alkawal Alla. Goondinki kin acci 6e mu66i kunnude jagge, ³⁴ 6e nyifi baawde yiite, 6e dadi diga e kaafaaje belde. Be kebitii semme 6aawo 6e nyawi, 6e laatii waawube konu, 6e jaalii soogeeji janani. ³⁵ Diga e goondinki nun rewbe wobbe hebiri maaybe mum fintinaa.

Gam goondinki nun, wobbe tooraa, salii faabeego, gam 6e ke6a pintol buruɲol woodugo. ³⁶ Wobbe jaancaa, fiyaa bocci, ko buri du, wobbe mum ha66aa e callalluuji, wattaa der kasu. ³⁷ Wobbe bo faddaa kaaye faa maayi, wobbe jarbaa, wobbe, balli mum wud-ditaa ge6e didi, wobbe wariraa e kaafaaje. Bee jiiloo toy fu, 6ee bornii guri baali, e be'i, ko 6e goodi fu teetaa, 6e tooraa, 6e billaa puy. ³⁸ Kambe, duuniyaaru fotay 6e gonoo e mum, 6ee jiiloo der ladde haro, e dow baalle, e luuro kaaye, e der gayde.

³⁹ Be fu 6e kebii seedaneego geeta yeeso Alla, gam goondinki ma66e. Amma 6e ke6ay ko Alla ha66ani 6e alkawal, ⁴⁰ gam Alla e yidi hokkugo en ko buri woodugo, heba to 6e jottoo to kebbudum woni hinaa e men.

12

Joomiraawo e elta en gam oo yidi en

¹ Seedee6e duu66e e fiiltitii en hande duule. Gam majjum enen bo, en boppee doongal fu, e hakke

taariide en e koydum. Den doggen e tinnaare der doggudu dadontiree ɲol desanaden. ² En tiggee gite meeden dow Yeesu, laatiido puddudo goondinki meeden, kanko nun bo hebbinta ki. O hakkilanay senteene maayde dow leggal palaanjal, gam seyo ɲo o resanaa. Jooni oo joodii nyaamo kittaal Laamaare Alla.

³ Miilanee Yeesu munyudo, e tooraaji di hakkee6e toori mo, gam to on tampee, berde moodon biisoo.

⁴ On ka6iday taw e hakke faa yottii maayde. ⁵ On jeggatii bo waaji di Alla waajii on hande sukaa6e muudum, o wi'i:

«Biyam, taa fijir elto Joomiraawo, Taa accu berne maa biisoo to o wooltanii maa.

⁶ Gam Joomiraawo e elta mo o yidi fu, oo fiya 6e o daari sukaa6e makko*.»

⁷ Munyanee elto, annitee no Alla e daari on hande sukaa6e muudum. Suka moy woni mo Baaba mum eltataa dum? ⁸ To Alla eltay on hande no o eltirta sukaa6e makko fu, den, on laataaki woni sukaa6e makko, amma jaaluube laatidon. ⁹ Ciwtoren no baabiraabe meeden 6e duuniyaaru do e elta en, een dwtanii 6e bo. Ume hadata en dwtanaago Baaba men mo dow kammu, gam buuren? ¹⁰ Baabiraabe meeden e elta en der wakkati sedda, no fottirani 6e fu. Amma, Alla e elta en gam dum nafa en, gam o hawta en der senaare makko. ¹¹ Aran, elto fu waddataa seyo, sey biisere berne. Amma 6aawo mum, nee waddana ja6ube ne fu foonnitaare e jam.

¹² Gam majjum, portee juude moodon comude, cemmidinee koppi moodon tampudi. ¹³ Tokkee laabi poortidi, gam to koyɲal layoowal sela laawol, amma ɲal nyawtoo.

¹⁴ Dartee jam hakkune moodon e himbe fu, dartee senaare bo, gam to hinaa e mayre, walaa ji'ooowo Joomiraawo. ¹⁵ Kakkilee gam to goddo dawu hoore mum moyyere Alla, to o laatoo hande dadol kaaduɲol bil-itoowol e raaboo duu66e kaadudum

* 12:6 Ballaaji 3.11-12

mum, e laawa 6e. ¹⁶ Kakkilee gam to goddo moodon laatoo jeenoowo, dum bo jawiido kujje ceniide hande no Isuwa sippiri afaaku mum gam nyaama de woore tan. ¹⁷ Oon anni baawo nii, o yidii baabiiko barkidina mo, amma o salaama. O dartii e bojji, dabare no baabiiko waylitira miilo mum, amma o waaway.

¹⁸ Onon, on garay to waanne meemeteene, kubboore yiite. On garay bo to duule nibbude, to niwre e to hennu semmentewol woni. ¹⁹ On garay bo to walaldu fuuretee, e to daane towne falmata. Nanube daane nen fu, eelii to ne baddu dum kade baa woliine woore. ²⁰ Gam 6e baaway ko munyani haala bi'uka: «Baa to bisa nun battii waanne nen, na faddee kaaye na waree.» ²¹ Ko himbe yi'i don e hunnii, faa Muusa e hoore mum wi'i: «Mi hulii sanne faa mii diwna.»

²² Amma onon, on garii to waanne Siyoona, e wannarde Alla yonkin-teejo, waato Urusaliima ni dow kammu, to malaykaa6e uju ujuneje hawriti e welwelta. ²³ On garii to hawriine afube, 6e inde mum winnaa dow kammu. On garii to Alla kiitotoodo himbe fu, e to yonkiiji foonnitiibe hebbinaa6e. ²⁴ On garii to Yeesu beldindo himbe e Alla der alkawal kesal, e to yiyam mum miccaadam, burudam dam Habiila.

²⁵ Kakkilee, to on calee hettinanaago baddoowo on, gam salii6e nanango seedin6e dum der duuniyaaru do daday kiita. Noy enen miiluden dadiren to en kokkii baddando en diga dow kammu baawo? ²⁶ Wakkati gom Alla dimmiino leydi. Jooni bo, o ha66anii en alkawal, o wi'i: «Mi dimman de woore kade, hinaa leydi tan, amma kammu bo*.» ²⁷ No o wi'i «de woore kade» edum holla no tagaadum fu dimmoto faa ko dimmataako horoo.

²⁸ Gam majjum, no en ke6an laamu nu dimmataako, en jettee Alla, cujidanen mo no fottiri der kulol e ted-

dunjal. ²⁹ Gam Alla meeden laati nun yiite kalkoowe.

13

Waaji cakitiidi

¹ Tinnee jidontiree hakkune mon, gam on laati nun banniraabe. ² To on jeggitee weernugo ho66e, gam wo66e weernii malaykaa6e, 6e an-naa naa malaykaa6e nun 6e beerni. ³ Ciwtoree ma66aa6e der kasu, hande onon e ma66e nun ma66idaa. Ciwtoree bo tooretee6e, hande onon e ma66e nun tooridintee.

⁴ Moy moodon fu teddina teegal, gorko laatoo koolaado dow debbo mum, debbo bo laatoo koolaado dow gorko mum. Gam Alla hiitoto wadoo6e nyiddudum, e jeenoo6e.

⁵ To on accee yidde ceede arditanoo goonki moodon. Ceyoree ko goodudon, gam Alla e hoore mum wi'i: «Mi accataa maa, mi woppataa maa pay*!» ⁶ Gam majjum, en baawan batugo e hoolaare bi'en: «Joomiraawo woni paabotoodo am, mi hulataa.

Ume neddo waawata ko wadanimmi*?»

⁷ Ciwtoree ardiibe, baajiibe on haala Alla. Daaree no gonki ma66e heennyitiri, den, yemminon goondinki ma66e. ⁸ Yeesu Almasiihu gooto on nun, diga keenya, hanne, e faa abada. ⁹ To on accee ekkitinooje janane iri dey fu fooda on. Ko haani woni, moyyere Alla semmida der berde moodon, hinaa sariyaaji dow nyaamduuji. Tokku6e sariyaaji dii don, di nafay dum goddum.

¹⁰ Een goodi hiisirde, amma Limaamiibe gollotoo6e der bukaaru ceniinu woodaa laawol nyaamugo sadaka jowiika dow mayre. ¹¹ Hooreejo Limaamiibe e wadda yiyam bisaaji cakkaadi gam moytugo hakkeji der nokkuure ceniine, amma, balli majji e wuudee yaasi. ¹² Gam majjum nun bo, Yeesu maayoy yaasi wannarde, gam o laa6ina himbe e yiyam makko. ¹³ To non, en burtee taween mo

yaasi wannarde, jaben senteene ne o sentinaa! ¹⁴ Gam der duuniyaaru do, en goodaa wannarde tabitintoone, amma een darta garoore yeeso. ¹⁵ En cakkee wakkati fu Alla jettooje meeden diga e Yeesu, waato ceedoden inne makko wakkati fu. ¹⁶ Amma to on jeggitee wadugo ko woodi. Ballontiree, gam iri kiiseteedi dii don nun Alla yidi.

¹⁷ Downtanee ardiife on, leesinee ko'e mon yeeso ma66e. Gam kam6e nun reeni yonkiiji moodon, 6e jottinan bo Alla golle ma66e. Kokkee 6e laawol 6e gada golle ma66e e seyo, hinna e dumbitaade, gam dum nafataa on.

¹⁸ Du'anee men, gam emen kooli, berde amen e laabi, men tokkoto bo wadugo ko woodi der becce fu. ¹⁹ Mii eela on puy, gadon dum, he6a Alla ma66itanammi laawol mi warta to moodon law.

Du'aare e baynaade

²⁰ Alla kokkoowo jam fintinii Joomiraawo meeden Yeesu diga maay6e. Yeesu on laatike duroowo baali mawdo, o ha66ii alkawal tabitiijal diga e yiiyam makko. ²¹ Alla on hokka on baawde wadugo booddum feere feere fu, he6a kebbinon ko o yidi. O wada der men ko fottani mo, diga e Yeesu Almasiihu mo teddujal laatani faa e baade! Aami!

Heennyitoode e cannooje

²² Banniraa6e, mii eela on jabee waaji dii e munyal, gam sedda tan nun binnanmi on. ²³ Mii maatina on no banniraawo meeden Timote yoofitaama. To o yottake law, mi waridan e makko yi'ugo on.

²⁴ Cannee hooree6e moodon, e him6e Alla fu. Banniraa6e tawaabe leydi Itali sannii on.

²⁵ Moyyere Alla wonoo e moodon, on fu!

Derewol Piyer Aranol

Haala Puddirka

Piyer laati nun gooto der aahiibe Yeesu Almasiihu. O batii no o seedake tooraaji Almasiihu. O laati nun fii Yuhaana, mo Baytisayda, der leydi Galili. Yeesu noddii mo o laatoo aahiijo mum.

Kanko e Yuhaana e Yaakuuba nun takkii Yeesu 6uri, kanko nun bo arti anniti no Yeesu laati nun Almasiihu, Biddo Alla. Amma e nun fu, no gite wojji, Piyer yeddii faa de tati wi'i annaa Yeesu. Amma o annitii boofol makko, Yeesu bo yaafanake mo. Piyer wadii golle mawde der nyalaane juulde Pantekosta, Golle Lilaabe 2. Non bo kade o gollake no hawriine mawne wadete Urusaliima, Golle Lilaabe 15. Yeesu batii no Piyer maayirta, Yuhaana. 21.18.

Kanko nun winni derewol nod-diraanjal inne makko diga e junjo Silaasi. Goondinbe Yeesu Almasiihu sankitiibe der leydi Asiya, to noddetee hanne Turkiya nun o wannani derewol makko. O wannanii be gam o semmidina be, o tiidina be der tooraaji di be kebata gam goondinki ma6be. O wi'i be kakkilana goonki ma6be, be gonoo der laabal, der kawtal ma6be e Almasiihu.

Boliide Piyer godde e hollita no himbe ben tooraama, takkanaa haalaaji di be annanaa. Gam majjum o yidi wittinoygo hakkillooji himbe ben dow Yeesu Almasiihu, mo hoolaare ma6be woni dow mum, ko be tooree. Almasiihu e hoore mum tooraama, amma o yowanii hoore makko Alla kiitotoodo e goonjaaku.

De Piyer du'oto, e maanta Alla, o siwtorii himbe ben no Alla hisiniri dum, e no o hokkiri be tammuwe goonjaare diga e maayde e pintol Biddo makko Yeesu Almasiihu. Piyer tabbitinanii be no munyal ma6be e tinnaare ma6be dow Almasiihu wadataa baanji.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje 1.1-2
2. Tammuwe goonjaare 1.3-12

3. Jogaago hoore mum der laabal 1.13-2.3
4. Hayre yonkinteere e himbe seniibe 2.4-10
5. Goonki gollantoo6e Alla 2.11-25
6. Joonne der teegal 3.1-7
7. Tooraago gam goonjaaku 3.8-4.19
8. Hiinnaago baali Alla 5.1-11
9. Cannooje 5.12-14

Sannoore

¹ Min Piyer lilaado Yeesu Almasiihu wannani on, onon be Alla su6i laatiibe ho6be e sankitii der leyde dee do: Pontus e Galaatiya e Kapadosiya e Asiya e Bitiniya. ² Alla Baaba su6ii on hande no o resirnoo, o seni on e Ruuhu makko, gam dowanodon Yeesu Almasiihu, mo yiyam mum laabini on. Alla duudinana on moyyere e jam!

Tammuwe goonjaare

³ En jettee Alla, Baaba Joomiraawo men Yeesu Almasiihu, dimitoriido en e endam mum mawdam. E pintol Yeesu Almasiihu diga maaybe, o hokkiri en tammuwe goonjaare. ⁴ Een goodi tammuwe hebuge donju nu nyolataa, nu biisataako, nu daylataa bo. Kanju Alla resani on dow kammu. ⁵ O reenirii on e baawde makko gam on goondinii mo. O reenii on gam o hokka on kisidam ciriyiidam hollitaaga der wakkati cakitiiki.

⁶ Oon ceyorii dum, baa no jooni doole tooraaji feere feere e tampina on der wakkati sedda. ⁷ Tooraaji din nun fonnata goondinki mon. Hande no kanjeeri ni tabitintaako lootirtee der yiite, hande non goondinki mon buruki kanjeeri saman faa to woddi, fonnirtee, ki heban maanteego, e teddujal, e manju, nyaanne Yeesu Almasiihu suppitoytoo. ⁸ Yeesu on, baa no on ji'ay mo, oon jidi mo, baa no on ji'ataa mo jooni, e nun oon goondini mo. Dum hebini berde moodon seyo no teddujal, burujo bataneego. ⁹ On keban riiba goondinki mon, kan woni kisidam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabiibe wadii annabaaku dow moyyere ne desanadon, be dartii, be

biditii gam faamugo haala kisidam dam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo der ma66e, hollii 6e dum diga wakkati majjum waray, o sappake 6e tooraaji Almasiihu, e teddujal di njal wadata. Annabii6e 6en dartii faamugo dey dum wadata, e no dum wadirta. ¹² Alla hollii 6e no habaruuji di 6e baajotoo, ko'e ma66e bane 6e baajantoo, amma onon 6e baajantoo. Jooni, waajotoo6e linjiila 6en yottinii on habaru diga e baawde Ruuhu Ceniido, yiwudo dow kammu. Malaykaabe e hoore mum bo dartii faamugo dum no woodi.

Jogaago hoore mum der laabal

¹³ Gam majjum accee hakkillo mon e fini, jogee ko'e mon, jowee tammuwe moodon fu dow moyyere ne Alla hokkata on nyaanne Yeesu Almasiihu suppitooytoo. ¹⁴ Laatee hande sukaa6e dwtii6e, to on tokkee suunooji mon di gonnodon der muudum wakkati on annaano Almasiihu. ¹⁵ Amma laatee seniibe der yaadu mon fu, hande no Alla noddudo on oo Ceniido, ¹⁶ gam Alla wi'i der dewtere: «Laatee seniibe gam min mii Ceniido».

¹⁷ Der du'aaje mon, oon nodda Alla «Baaba» mon, kanko woni kiitotoodo moy fu deydey gadu muudum, o suttontirtaa him6e, gam majjum nyaamee goonki moodon der duuniyaaru do e kulol Alla. ¹⁸ Oon anni on cooditaama diga e goonki baanjahi ki donunodon diga e kaakiraabe moodon. On cooditiraaka e huune ko heennyata, hande cardi maa bo kanjeeri. ¹⁹ On cooditiraama e yiyam Almasiihu teddujam, Almasiihu nandudo e jawgiiri ni walaa elande, ni walaa tuuni. ²⁰ Alla subii mo diga duuniyaaru tagaaka, amma o hollitii mo der jaamanuuji cakiitiidi gam moodon. ²¹ Diga e makko goondindon Alla, pintindo mo diga e maayde, hokki mo teddujal, gam goondinki mon e tammuwe mon fu daroo dow Alla.

²² Jooni no dwtanidon goonja, on cenii ko'e moodon, on jidii banniraabe e yidde ne walaa munaafitaare. Gam majjum, jidontiree e yidde goonjaare, e berde mon fu. ²³ On dimitaa6e de didawre, hinaa e awdi nyoloori, amma e awdi ni nyolataa, e haala Alla yonkinteha, tabitiika. ²⁴ E winnaa:

«Bii-Aadama e nandi hande fudo,
Teddujal ma66e nandi hande pinni fudo,
to fudo yoori pinni mum saaman,
²⁵ amma haala Joomiraawo tabitinto faa abada».

Kanka woni linjiila ka baajadon

2

¹ Gam majjum boppee ko boni fu, hande jamma, fewre, munaafitaare, nawniraagu, e nyoore, ² hande no sukahon keccon yidiri kosam dam jillontiraaka, nun haani onon bo jidiron haala Alla, gam mawnon der makka, kison. ³ Hande no Binni Ceniini wi'i: «On mettii no Joomiraawo weliri».

Hayre yonkintee e him6e seniibe

⁴ Battee Joomiraawo, laatiido hayre yonkintee, ne him6e woppi, goodune saman, ne Alla subii. ⁵ Onon bo, on laati nun hande kaaye de yonki, garee mahiredon suudu ruuhunkewol, gam laatodon waalde limaamiibe seniibe, yaaranoo6e Alla sadakaaji ruuhunkeeji di o jabata diga e Yeesu Almasiihu. ⁶ Gam e winnaa der dewtere:

«Mi yowan dow Siyoona hayre gooraare, subaane, ne saman. Goondindo ne fu sentintaake.»

⁷ Onon goondin6e, hayre nee e woodi teddujal dow moodon, amma dow 6ee do goondinay, Dewtere wi'i dow ma66e:

«Hayre ne mahoo6e woppi
Kayre laatii burune fottugo der gooraare suudu,

⁸ Kayre ferginta him6e, kayre bo doyyata 6e»

Saliibe goondingo haala kan, fergoto dow mayre, kanjum Alla resani 6e.

⁹ Amma onon, on laati nun lenyol cubaanol, on limaamii6e gollantoo6e Laamiido, on him6e lenyol ceniinol, on him6e 6e o su6ani hoore makko, gam baajodon haala golle makko geete. Kanko woni noddudo on, wurtini on der niwre, yaari on der jaygol mum kayniinol. ¹⁰ Aran, on laataakino him6e Alla, amma jooni on laatake him6e makko, on ke6ayno endam makko, amma jooni on ke6ii dam.

Goonki gollantoo6e Alla

¹¹ Banniraa6e am yidaa6e, on laati nun hob6e e janan6e. Gam majjum mii eela on, boddodee jidaali bannu dartooji halka yonkiiji moodon.

¹² Accee joonne moodon e woodi yeeso him6e 6e goondinay, gam baa to 6e gaccake on, e wi'ugo on, on hallu6e, 6e ji'a golle moodon boodude, 6e teddina Alla nyaanne o hollitanii 6e.

¹³ Gam sabbu Joomiraawo, dwtanee maw6e fu, dwtanee laamiido leydi bo, gam kanko 6uri 6e. ¹⁴ Dwtanee maw6e genni bo, gam kam6e laatii lilaa6e makko, gam 6e pooda noppi wadoo6e ko halli, 6e jetta wadoo6e ko woodi.

¹⁵ Gam ko Alla yidi woni, gadon ko woodi, mu66iron kunnude him6e batoo6e ko 6e annaa. ¹⁶ Laatee rindinaa6e, to on coomee ko halli der dimaaku moodon, gonee hande maccu6e Alla. ¹⁷ Teddinee him6e fu, jidee banniraa6e goondin6e, kulee Alla, teddinee laamiido.

Yemmingo Almasiihu

¹⁸ Onon jaggii6e, dwtanee joomiraa6e moodon, hinaa yeeddu6e e diggu6e tan, amma e sadu6e fu. ¹⁹ To on munyanii tooraaji di kaandaa hebugo on, gam daliila Alla, on gadii ko woodi. ²⁰ To on munyanii piide de piyetedon gam on gadii ko woodaa, toy teddu6al mon woni? Amma to on munyanii tooraaji di ke6oton gam sabbu gadu mon geetu, edum fottani Alla, ²¹ gam kanjum

Alla noddani on, Almasiihu e hoore mum toorake, gam moodon bo o toorii. O hollii on laawol gam tokkon koyde makko. ²² Dadey o waday hakke, goddo meeday ko nani fewre der hunnuko makko. ²³ No 6e jennata mo, o yennitaaki 6e, de 6e kollata mo bone, o wattaaki 6e. Amma o yowanii hoore makko Alla, kiitotoodo e goonjaaku ²⁴ Almasiihu roonake hakkeeji meeden dow 6annu mum dow leggal palaan6al, gam laatoden maayu6e wecco hakke, amma laatoden fofoo6e der ko foonniti. On joofake sabbu looci di o fiyaa. ²⁵ Gam on latino nun hande baali majjudi, amma jooni on bittoy to duroowo, deenoowo yonkiiji moodon.

3

Joonne der teegal

¹ Onon rew6e bo, moy moodon fu dwtanoo gorko muudum. Gam to wob6e mab6e goondinay haala Alla, jikku mon waawa ko wayliti 6e, baa to on batay woliine. ² Gam 6e ji'an ko gadoton no laabiri, e no teddinirton Alla. ³ To on dartee 6ari ki yaasi, diga e moordi, dum bo kanjeeri, maa bo gineeji 6ariidi. ⁴ Accee 6ari moodon yiwa diga der 6erde, 6ari ki heen-nyataa, kan woni hakkillo diggu6o, e deyyu6o, kanjum laatii ko teddi yeeso Alla. ⁵ Hande nun rew6e senii6e 6e diga den, yowu6e tammuwe mum dow Alla, woodiniri ko'e mum. Bee dwtanii wor6e ma66e. ⁶ Nun Saratu dwtoranii Ibrahiima, faa o noddi mo joomiraawo. Onon woni 6i66e makko, to on gadii ko woodi, laato on kulay goddum.

⁷ Onon wor6e bo, joododee moy mon fu e debbo mum, der gondal pottun6al. Annitee no rew6e hewtay wor6e semme. Teddinee 6e, gam kam6e bo 6e donidan e mon, yonki ki Alla hokkata der moyyere mum, he6a to goddum ha6u du'aaje mon.

Tooraago gam goonjaaku

⁸ Baawo majjum, on fu laatee woodu6e miilo wooto, jurmontiree,

jidontiree hande mawniraaɓe e miiraaɓe, endontiree, leesinee ko'e mon. ⁹ To goddo wadanii on ko woodaa, to on battee mo, jennudo on bo to on jennitee dum: Amma barkidinee joomum, kanjum Alla noddani on gam donon barke.

¹⁰ Hande no Binni Ceniini wi'i:

«Jiddo wuurugo guurnam geetam,
yi'a nyalaade geete,
sey waawa denɗal mum dow ko halli,
hunnuko mum acca batugo pewe.

¹¹ O acca ko halli, o wada ko woodi,
o darta jam e semme makko fu.

¹² Gam Joomiraawo e hakkilani foon-
nitiibe,
oo nana du'aaje maɓɓe.

Amma oo hokka wadoobe ko halli
baawo.»

¹³ Moy toorata on to oon tinnii
wadugo ko woodi? ¹⁴ Amma baa to on
tooraama gam wadugo ko foonnitii,
on barkidinaabe. To on kulee himbe,
to on accee hakkillooji moodon jiboo!

¹⁵ Teddinee Almasiihu Joomiraawo
der berde moodon. Wakkati fu
ciriye toontaago yamudo on daliila
tammuwe moodon. ¹⁶ Amma toontee
ɓe e diggere, e hakkillo fukkiinjo.
Goodee miilooji berde laabudi, den
gaccotoobe on, e yenna on, gam
jonne moodon woodune der kawtal
mon e Almasiihu senta. ¹⁷ Tooreego
dow wadugo ko woodi to nun Alla
yidiri, e buri tooreego dow wadugo ko
halli. ¹⁸ Gam Almasiihu e hoore mum
maayi de woore, sabbu hakkeoji
ɓiɓɓe Aadama. Kanko poonnitiido,
o maayanii en enen woofube gam o
yaara en to Alla. Himbe warii mo,
amma Ruuhu Ceniido fintinii mo.
¹⁹ E Ruuhu on Yeesu yahi waajoroy
baa e yonkiiji maɓɓaadi der kasu.
²⁰ Kanji woni ruuhuuji himbe ɓe
downtanaakino Alla der jaamanu
Nuuhu, baa no o munyanii ɓe. De
Nuuhu seɓunoo laana diyam mum,
himbe sedda tan naati na, kambe jee-
tato dadi diyam dam. ²¹ Diyam dam
laati nun misaalu batisi kisanan on
dum jooni, hinaa batisi moytoojum

tuuni ɓannu, amma haɓɓidingo e Alla
alkawal e berde laabude nun, diga
e pintol Yeesu Almasiihu. ²² Kanko,
o eencii dow kammu, oo joodi
nyaamo Alla. Malaykaaɓe e mawɓe,
e woodube baawde fu, e dwtanii mo.

4

Goonki kesi

¹ Almasiihu yarii bone der ɓannu
muudum, onon bo goodee iri miilooji
din. Jarudo bone der ɓannu muudum
seedi e hakke. ² Diga jooni faa balde
moodon koriide der duuniyaaru, sey
goniron hande no Alla yidiri, ceedon
e suunooji ɓannu. ³ Goonki mon
ki nyaamunodon naane, gadudon
hande heeferbe, ki heyi, on gonakeno
der hallumaru, e suunooji e jarde
bagi, e fijooji kalludi, e jaamanu-
uji jarde bagi, caafudon tooruuje
karmude. ⁴ No calidon hawtugo e
maɓɓe der fijooji kalludi, kanjum
haaynii ɓe jooni, go ɓee biisa inde
mon. ⁵ Amma ɓe daroyto yeeso Alla,
ciriyyido hiitaago wuurube e maaybe,
ɓe toontoto mo. ⁶ Kanjum wadi
maaybe bo waajaa linjiila, ɓe kiitaa
dow ko ɓe gadi, hande no himbe fu
hiitortee der ɓannu, heba ɓe buurda
e Alla der ruuhu.

⁷ Huune fu ɓadake heennyugo,
gam majjum gadee hakkillo, jogee
ko'e mon gam gadon du'aaje. ⁸ Ko
ɓuri fu, jidontiree e yidde hebbune,
gam yidde e yaafoo hakkeoji duuddi*.
⁹ Beernontiree hakkune mon, hinaa
e dumbitaago.

¹⁰ Baamoy mon hebii dokkal Alla.
Golliree nal gam nafon woɓɓe. Hande
nun kollitirton oon gollira dokke
moyyere feere feereeje de Alla hokki
on. ¹¹ Baajotoodo fu, sey waajoo
haala Alla. Jaggotoodo bo, jaggoo e
semme ne Alla hokki dum, gam der
huune ko gadoton fu, teddinon Alla
diga e Yeesu Almasiihu, mo tedduɗal
e baawde wonani faa abada! Aami

Yarugo bone gam Almasiihu

* 4:8 Ballaaji 10.12

¹² Banniraaፎ am yidaaፎ, to on accee tooraaji buludī keፎandi on gam foonnugo on haaynoo on, hande hu-une koፎum. ¹³ Amma to oon kawti e Almasiihu der toora mum, ceyee oon belbelta boodum to tedduፎal makko suppitoyke. ¹⁴ To on jennaama gam inne Almasiihu, barke laatanto on, gam Ruuhu tedduፎo, laatiido Ruuhu Alla e wondi e moodon. ¹⁵ To goddo e moodon yaru bone gam oo laatii baroowo himፎe, dum bo gam emo laatii gujjo, maa bo gadoowo ko halli, to dum bo dow naatugo haala ka yaalay dum. ¹⁶ Amma to o tooraama gam oo tokkii Almasiihu, to o sentir dum, o yetta Alla gam oo noddee goondindo Almasiihu.

¹⁷ Gam wakkati kiita faanake, Alla fuddiran hiitaago himፎe muudum, to ka fuddirii en enen, noy dum laatantoo himፎe ፎe jabay linjiila Alla?

¹⁸ Binni Ceniini wi'i:
«To poonnitiido hisiri no boni, ume laatantoo kalludo e gadoowo hakke?»

¹⁹ Gam dum don fu, tooreteeፎe no Alla yidiri, yowa yonkiiji mum dow Alla tagoowo, koolaado, ፎe tokka wadugo ko woodi.

5

Hiinnaago baali Alla

¹ Jooni emii badda dottiiፎe eklesiya wonፎe caka mon, gam min bo mii dottiijo hande maፎፎe. Mi seedake tooraaji Almasiihu, mi wonoto der tedduፎal ፎal o hollitoyta. ² Duree himፎe Alla ፎe jowanadon. To on gadee dum e doole, amma e berde goote, hande no Alla yidiri, to on duree ፎe gam heፎugo joddi kalluni, amma gam oon jidi dum puy. ³ To on kollee himፎe ፎe Alla yowani on semme, amma laataneፎe ፎe misaalu. ⁴ To Duroowo mawdo yottake, on meelete meetalol tedduፎal ፎal hiiddataa.

⁵ Onon gojankeeፎe dwtanee dottiiፎe. On fu, ፎornee yakkiinaare hande toggoore hakkune mon, gam e winnaa der Dewtere Ceniine: «Alla e haፎida mawnitiiፎe, amma buytuፎe

ko'e mum oo hokka ፎe moyyere makko.» ⁶ Gam majjum buytee ko'e mon yeeso Alla mo semme, heፎa o mawnina on to wakkati yottake. ⁷ Doontiree sugullaaji moodon fu dow makko, gam emo hakkilani on.

⁸ Kakkilee, oon deeni! Gam ganyo moodon Ibiliisa e yiilito hande jaggere kalፎoore, dartoore mo ne yakkata. ⁹ Kaፎidee e makko, tiidee der goondinki, gam oon anni banniraaፎe moodon sankitiiፎe der duuniyaaru nu, e woodi iri tooraaji dii kanun bo. ¹⁰ Amma to on jarii bone der wakkati sedda, Alla mo moyyere nodduፎo on gam naaton der tedduፎal mum tabitiፎal e Almasiihu, kanko o tiidinan on, o semmidina on, o hebbina on, o darna on. ¹¹ Baawde wonana mo faa abada! Aami.

Cannooje

¹² Silaasi banniraawo men koolaado wallii am winnango on dereyel pettel ፎel, gam tiidፎingo on e seedanaago on no habaru moyyere Alla ne daridon dow mum laati nun goonja.

¹³ Eklesiya gonuka Babiila ka Alla subii sannii on. Marku biyam bo e sanna on. ¹⁴ Cannontiree kannooje de yidde. Jam wona dow moodon onon hawtuፎe der Almasiihu.

Derewol Piyer Didaɓol

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɗol do innii hoore mum Simon Piyer, lilaado Yeesu Almasiihu.

O laatake seedeje ji'udo no yeeso Yeesu waylitorii, o nanii bo daane Alla yiwune diga dow. O siwtorii no Yeesu wadii annabaaku dow maayde makko, kanko Piyer.

Piyer batay 6e o wannani, o batay bo to o woni o wanniri derewol ɗol. Amma goondinɓe Yeesu hande makko o wannani. Dum nandi bo hande Piyer wannii derewol ɗol der goonki mum sakitiinehi. O batanii ekkitinol makko ɗol o janninoo. O batanii bo janninoobe fewrekuube waroobe gam biisa ko o ekkitini.

Ko derewol ɗol tiitii woni, finningo hakkillo 6e o wannani faa 6e ciwtora ko o jannini 6e. Der derewol ɗol, Piyer hollii kiita desaniika janninoobe pewe, o batanii bo munyal Alla mo yidaa baa gooto halka, amma himɓe fu wittaa to makko, tuuba. O heenyitirii derewol makko e waggingo wuuroobe ko Dewtere bati.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1.1-2
2. Noddoore goondinɓe, 1.3-21
3. Ekkitinoobe fewrekuube, 2.1-22
4. Wittoyki Yeesu Almasiihu, 3.1-16
5. Haalaaji cakitiidi, 3.17-18

Sannoore

¹ Derewol ɗol yiwii e am min Simon Piyer. Mii laatii jaggiido e lilaado Yeesu Almasiihu. Mi sannii on, onon heɓuɓe goondinki geeti hande ki amen, gam sabbu foonnitaare Alla men, tawaane der Yeesu Almasiihu, kisinoowo. ² Alla duudinana on moyyere e jam gam oon anni mo, kanko e Joomiraawo meeden Yeesu.

Hulugo Alla

³ Baawde Alla hokkii en huune fu ko haanani en buuriren, e no haani goniren e kulol Alla. Baawde den wallii en annugo Alla noddudo en

kawten der tedduɗal mum, e gee-taaku mum. ⁴ Diga e baawde den keɓuden moyyereji mawdi, tedduɗi, di gadanaden alkawal mum. O wadii dum gam kawton e makko, nandon mo, gam dadon suunooji duuniyaaru kalkooji. ⁵ Gam huune dum, tinnee, beydee dow goondinki moodon geetaaku, dow geetaaku, annal, ⁶ dow annal, nantaare, dow nantaare, tinnaare, dow tinnaare, kulol Alla, ⁷ dow kulol Alla, banniraagu, dow banniraagu, yidde. ⁸ To huune dum fu oon jogii dum no woodi, ko e dum beydo der moodon, dum wallan on beydaago yeeso yeeso der annugo moodon Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁹ Neddo mo huune dum jacci, laati nun bumdo, o yi'ataa, gam o yeggitii no Alla laaɓini mo diga e hakkeji makko jawtudi.

¹⁰ Gam majjum banniraabe am, tinnee no baawirdon fu, gam tabbitinon noddoore ne Alla noddi on, e cubol ɗol o subu on. Gam to on gadii dum on janataa der ko halli abada! ¹¹ Hande non Alla maɓɓitiranta on mammam dammugal Laamaare tabitiine, ne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisinoowo en.

¹² Kanjum acci wakkati fu mii siwtora on huune dum, baa no oon anni dum, heɓa cemmidon der goonja ka jabudon. ¹³ Mii miili, edum foonnitii, mi finnina hakkillooji moodon faa ciwtoron dum to emii wuuri. ¹⁴ Gam mii anni mi ɓooyataa e duuniyaaru do kade, hande no Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu annirinmi dum.

¹⁵ Amma mi wadan ko baawumi fu, gam to mi yawti, baawon ko siwtori kujje dee wakkati fu.

Tedduɗal Almasiihu

¹⁶ E haalaaji di himɓe tafi bane men anniniri on wittoygo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e baawde, amma men ceedike e gite amen manɗu makko! ¹⁷ Alla Baaba hokkii mo tedduɗal wakkati daane ne tedduɗal seedanii mo wi'i: «Oo do nun laatii Biyam jidaado, mo belirmi

berne.» ¹⁸ Menen e ko'e amen men nanii daane nen diga dow kammu, gam emen gondunoo e makko dow waanne seniine.

¹⁹ Dum don fu beydani men tabbitingo ko annabiibe batunoo. On gadii ko woodi no gattudon hakkilooji moodon dow makka, gam haala ma66e e nandi hande fitilleel jalboowel der niwre, e hande hoodere fajiri* jalboore der berde moodon faa de fajiri wadi, ²⁰ Aran, annitee no walaa baawoowo ko faamini ko winnaa der dewte annabiibe e annal hoore mum. ²¹ Hande non, walaa mo meedi ko hebi haala annabaaku e sago hoore mum, amma Ruuhu Ceniido nun wadata himbe e bata haala Alla.

2

Janjinoobe fewrekuube

¹ Hande no annabiibe fewrekuube wonirno caka Isira'iilaabe, non bo janjinoobe fewrekuube wonortoo caka moodon. Be naannan janjinol fewrekuwol, kalkoowol, caka mon. Be jeddan Joomiraawo cooditiido be. Hande non be poodiranta ko'e ma66e halkere yaawune. ² Himbe duubbe tokkan laabi ma66e kalludi, sabbu ma66e, himbe batanan laawol goonja kalluka. ³ Suunooji ma66e waddanan be batugo haalaaji fewrekuuji gam be jammoo on, amma be doyyaamaa kiita diga dum booyii, halkere e nyudanoo be.

⁴ Baa malaykaa6e wadunoobe hakke, Alla accay dum, o ha66ii be e callalluuji, o faddi der niwre jahanama, faa nyalaane darnjal. ⁵ Alla accay duuniyaaru naane, amma o halkii yeddube Alla e ilam tufaana, sey Nuuhu baajotoodo foonnitaare Alla, e himbe jeediido wo66e hisi. ⁶ Alla accay ci'e Sodoma e Gomora, o hiitake, o halki de e yiite faa de laatii dooni, gam dum laatanoo yeddoobe Alla fu misaalu. ⁷ O dadinii Luudu, neddo poonnitiido, mo berne mum biisii puy sabbu baadiiji himbe

bon6e. ⁸ Neddo poonnitiido joodiido caka ma66e on, berne mum laabune naawi dow ko yi'ata, e ko nanata nyalaane fu, sabbu baadiiji bondi di himbe hallu6e wadata.

⁹ Edum holla en no Joomiraawo e anni no reenirta downtantoo6e dum der tooraaji mum. Oo anni bo no o resirta himbe hallu6e gam be kiitee nyaanne darnjal, ¹⁰ accu du tokku6e suunooji balli mum, e wada jidaadi yonki mum, ko e yawii baawde Joomiraawo.

Janjinoobe fewrekuube ben berde mum e yoori, bee goodi manju hoore, bee bata kalluka dow teddu6e won6e dow kammu. ¹¹ Nani bo, baa malaykaa6e bee do buri be semme e baawde, batataa kalluka dow ma66e yeeso Joomiraawo. ¹² Amma himbe ben e laatii hande bisaaji di galaa hakkillo, tagaadi gam nannee, waree. Bee bata kalluka dow ko be annaa, gam majjum be kalkiran hande no bisaaji halkirta. ¹³ Be duggan riiba golle ma66e kallude. Bee ceyoroo wadugo ko woodaa caka nyalooma. Bee laatii cobu6e e nyiddu6e. To be joodike gam be nyaamda e moodon der juulde, bee ceyoroo jammaago on. ¹⁴ Gite ma66e sawtataa daarugo rew6e e suuno, be comataa wadugo hakke, bee pooda be goondinki mum walaa semme der pittii ma66e. Berde ma66e e hebbi suuno ke6al, bone laatanto be. ¹⁵ Be accii laawol poortiijol, be majjii, be tokki laawol Balaama, jidudo heba ceede diga wadugo kalludum. ¹⁶ O felaama gam boofol makko. Babba makko muuma bati e daane neddo, hadi mo wadugo golle haanare makko.

¹⁷ Janjinoobe fewrekuube ben laati nun hande bulli di galaa diyam, e duule de hennu semmentewol soggata, niwre burne ni66ugo nun Alla resani be. ¹⁸ Bee bata haalaaji mawnitiidi, di galaa hoore. Bee yoyra himbe e haalaaji suuno bannu. Himbe ben wurtikeno dum booyay diga majju6e. ¹⁹ Bee ka66ana be alkawal no be

* **1:19** Hoodere fajiri woni Almasihu, jaynoowo der berde goondin6e dum. Daaruu dewtere Kollitinki 22.16

dindan, amma kamḅe e ko'e maḅḅe ḅee laatii maccuḅe suunooji kalluḁi. Gam moy fu laati nun maccuḁo ko jaalii ḁum. ²⁰ Wurtiiḅe e huune coḅuḁum ḁum duuniyaaru, go ḅe an-niti Joomiraawo e Kisinoowo men Yeesu Almasiihu, den ko ḅe bittitii der majji kade faa ḁi jaalii ḅe, heennyi-tirde maḅḅe buran fuddoode jaasugo. ²¹ To ḅe annitayno laawol foonni-taare, ḁum burananno ḅe, e annitingo ḅol, witta totta umuroore ceniine ne ḅe kokkaa ḅaawo. ²² Ko tawi ḅe e tab-bitina haala ballool ḅol ḁo: «Rawaanu wittii e nyaamito tuure mum.» E wi'ee bo kade: «Afaaru lootaanu wittii e talloo der loope.»

3

Wittoygo Joomiraawo meeden Yeesu

(Matiye 24.37-38; 2 Tesalonika 1.7-10; Yahuuda 17-23)

¹ Banniraaḅe am yidaaḅe, derewol ḅol ḁo nun laatii didaḅol ḅol binnanmi on. Der ḁereeji ḁiḁi ḁii fu, mii yidi finningo hakkillooji moodon gam wallugo on miilon no woodiri, ciwtoron ko ekkitinodon. ² Ciwtoree haalaaji ḁi annabiibe seniibe batunoo diga ko ḅooyi, e umuroore Joomiraawo meeden kisinoowo, ne lilaaḅe mon annini on. ³ Aran, annitee ḁum ḁo: Der nyalaade cakitiide, himḅe jaancooḅe, tokkuḅe jidaadi yonki mum waran. Be jaancan on, ⁴ ḅe bi'a: «O haḅḅii alkawru o wittaani, toy mo? Diga ko kaakiraaḅe meeden maayi walaa ko waylitii, no ḁum laatinoo diga fuddoode duuniyaaru, non ḁum laatii faa jooni.» ⁵ Be jeggittii e yidde maḅḅe no diga ko ḅooyi, Alla tagi kammu e leydi e haala muuḁum. O wi'i leydi wurtoo diga diyam, go o tagiri ni e diyam, ⁶ e diyam gootam ḁam kade, duuniyaaru halkiraa e ilam tufaana. ⁷ E haala makko goota kan, o jogorii kammu e leydi, ḁum ji'eten jooni faa nyalaane darḅal yottoo, o halka ḁum der yiite e yedduḅe Alla.

⁸ Banniraaḅe am yidaaḅe, to on jeggitee no to Joomiraawo, nyalaane woore e wa'i hande duuḅi ujuneere, duuḅi ujuneere bo e wa'i hande nyalaane woore. ⁹ Joomiraawo ḅooyataa go hebbina alkawru mum, hande no woḅḅe miili, o munyan on nun tan, gam o yidaa baa gooto halka. Ko o yidi nun, himḅe fu wittaa to makko tuuba.

¹⁰ Nyalaane Joomiraawo waran hande gujjo. Nyalaane nen, kammu majjitan e rimmo manḅo. Ko woni dow kammu fu halkete e yiite. Leydi e golle gadaade dow mayri fu, hiitete.

¹¹ To huune fu halkete hande non, sey annon no nyaamirton goonki mon der laaḅal, oon kuliri Alla!

¹² Onon hediiḅe nyalaane Alla wara, gadee no ne warirta law! Nyaanne mum kammu halkan, huune ko woni dow kammu fu taayan e yiite.

¹³ Amma enen, een kedii hande no Alla haḅḅirani en alkawru, kammu keso e leydi keyri, to foonni-taare tawetee.

¹⁴ Gam majjum, onon banniraaḅe am yidaaḅe, tinnee laatodon ḅe galaa gacce, e tuuni yeeso Alla. Goodee jam der kawtal mon e makko, oon kedorii nyalaane nen. ¹⁵ Paamee no munyal Joomiraawo meeden maḅḅitanii on laawol kisidam. Kanka banniraaḅe meeden Pol, jidaado, wannani on der ḁereeji mum hande no Alla hokkiri mo hakkillo majjum. ¹⁶ Non o winniri ḁum der ḁereeji makko fu. Der majji e woodi nokkuuje godḁe to sadi faa-mugo, himḅe ḅe annaa godḁum, e ḅe bennay der goondinki e waylita mi-ilooji makko, hande non ḅe gadata e nokkuuje godḁe der Dewtere Ceniine. Be gaddanan ko'e maḅḅe halkere.

¹⁷ Amma onon banniraaḅe yidaaḅe, on kebii seedineego, to non kakkilee to himḅe yedduḅe Alla majjina on, sottina on diga darande mon.

¹⁸ Mawnee der moyyere e annugo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisinoowo en! Tedduḅal laatanoo mo diga jooni faa abada! Aami!

Derewol Yuhaana Aranol

Haala Puddirka

Yuhaana lilaado Yeesu nun winni dereeji tati tokkontirɗi noddiraafi inne mum, 6e bi'i, kanko nun bo winni linjiila Yuhaana e derewol kollitinki. Der derewol makko aranol, annaaka deydey bey nun o wannani, amma dum laafi no goondinbe 6e ekkitinooje fewrekuuje toorata nun o tiiti. Ekkitinoobe fewoobe, sankitooobe ekkitinooje fewrekuuje den Yuhaana noddii waybe Almasiihu. Bee ekkitina no Almasiihu laataaki neddo e goonja, hakke fillataa goondindo der kawtal mum e Alla, 6e paalaaka bo e jonne der laabal.

Huune didi nun Yuhaana riiwi der derewol mum:

- 1 Tiidingo jannooobe derewol ɗol, 6e gona der kawtal pottunjal e Alla, e Biddo mum Yeesu Almasiihu, dum yi'ee bo der yidde goonjaare hakkune ma66e.
- 2 Habidingo e ekkitinooje fewrekuuje.

Yuhaana e eela goondinbe 6e gona der jayɗol, gam Alla laati nun jayɗol. Der derewol ɗol, Yuhaana e yidi goondinbe tabbitina no 6ee goodi yonki tabitiiki, 6ee kawti bo e Alla. O hollitii der binni makko no goondindo geeto annitirtee. Kan woni hoolaago no Almasiihu laatake neddo, e dwtanaago oodaaji Alla, e yidugo banniraa6e.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala yonkinteha 1.1-4
2. Niwre e jayɗol 1.5-2.29
3. Bi66e Alla e 6i66e Seydan 3.1-24
4. Ruuhu goonja e ruuhu fewre. 4.1-6
5. Ko yidde wadata 4.7-21
6. Goondinki jaalotooki 5.1-21

Haala ka yonki

¹ Emen binnana on haala neddo gom gonudo*. Men nanii daane makko, men ji'ii mo e gite amen, men daarii mo, men meemi mo e juude amen. Kanko woni haala kokkoowa himbe yonki. ² Yonki kin hollitaama, men ji'ii ki, emen cedaranoo ki. Emen baajoo on haala yonki tabitiiki gonunooki to Alla Baaba, kanki men kollitaa. ³ Ko men ji'i, e ko men nani, kan men batata on onon bo, gam laatodon gootum e amen hande no laatoriden gootum e Baaba e Biddo mum Yeesu Almasiihu. ⁴ Kanka men binnanta on, gam belɗum berne meeden hebba.

Alla laati nun jayɗol

⁵ Habaru ko men nani e Yeesu Almasiihu, kan men batata on haala mum, Alla laati nun jayɗol, niwre walaa e makko. ⁶ To en bi'ii een laatii gootum e makko, ko een tawaa der niwre, en pewii, goonja walaa der gadu meeden. ⁷ Amma to een jaha der jayɗol hande no kanko e hoore makko o wonori der jayɗol, den kan een laatii gootum hakkune meeden, kade bo yiyam Biddo makko Yeesu e laabina en diga hakkeeki men fu.

⁸ To en bi'ii en galaa hakke, en pewanii ko'e men, goonja walaa e meeden. ⁹ Amma to en tuubanii Alla hakke meeden, o yaafoto en, o laabina en e tuuni fu. Gam kanko, o kooliniido, o poonnitiido. ¹⁰ To en bi'ii en gaday hakke, en laatinii Alla pewoowo, haala makko bo walaa der meeden.

2

Almasiihu nun laatii balloowo meeden

¹ Onon sukaa6e am, mi wannanii on dum, gam to on gadee hakke. Amma to goddo moodon wadii hakke, een goodi balloowo to Baaba, kanko woni Yeesu Almasiihu, poonnitiido. ² Kanko, o sakki yonki makko gam hakkeeki meeden yaafee, hakkeeki meeden tan bane, amma hakkeeki himbe duuniyaaru fu.

* 1:1 Yeesu nun wi'aa Gonudo diga fuddoode. Linjiila Yuhaana 1.1-18

3 Ko hollitinta no een anni Alla woni, dōwtanaago oodaaji makko. 4 Bi'udō «emi anni mo,» go dōwtanaaki oodaaji makko, joomum laati nun pewoowo, goonja walaa der joomum. 5 Amma dōwtaniido haala Alla e goonja, yidde Alla hebbii dow joomum. Nunnun annitirten een kawti e makko. 6 Bi'udō e hawti e makko, e haani wonoo hande no Almasiihu wonirnoo.

Ooda kesa

7 Banniraabe am yidaabe, ko binnanmi on hinaa ooda kesa*, ooda booyuka nun, ka nanudon diga fuddoode. 8 E nun fu ooda kesa nun binnanmi on, goonja makka hollitake der Almasiihu, ka hollitake der moodon bo. Gam niwre e yawta, jayjol goonjawol fuddii yawnugo.

9 Miiludō na'on der jayjol, ko e wanyi banniraawo mum, faa hanne der niwre joomum woni taw. 10 Jiddo banniraawo mum der jayjol woni, goddum walaa ko ferginta mo. 11 Amma banyudō banniraawo mum, der niwre woni, oo yaha der niwre, o annaa toy o yahata, gam niwre wuminii mo.

To on jidde kujje duuniyaaru

12 Sukaabe am, mii wannana on gam hakkeji moodon yaafaama gam inne Yeesu. 13 Baabiraabe, mii wannana on gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeebe, mii wannana on gam on jaalake Kalludo.

14 Sukaabe am, mi wannanii on, gam oon anni Baaba. Baabiraabe, mi wannanii on, gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeebe, mi wannanii on gam oon goodii semme, haala Alla bo e semmidi der moodon, kade bo on jaalake Kalludo.

15 To on jidde duuniyaaru e ko woni e mayru fu. Gam jiddo kujje duuniyaaru, yidde Baaba walaa e mum. 16 Gam huune ko woni e duuniyaaru, hande jon ko neddo suunete, e ko gite yi'ata, suunee, e jawdi ni o mawnitorto, kujje de fu yiway e Baaba, e duuniyaaru de yiwi.

17 Duuniyaaru e suuno mum fu heenyan, amma gadoowo ko Alla yidi, taboto faa abada.

Ganyo Almasiihu

18 Sukaabe am, duuniyaaru badake heennyugo. On nanii ganyo Almasiihu waran, jooni du waybe Almasiihu duuube yottake. Kanjum annitirten no wakkati badake. 19 Caka men be yiwi, amma e goonja be laataaki be meeden. Gam to bee laatino be men, be gondanno e meeden. Amma be accii en gam dum hollita no be fu, be laataakino be meeden.

20 Amma onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fu oon anni goonja. 21 Mi wannanay on gam on annaa goonja. Amma gam oon anni ka. Oon anni bo fewre walaa der goonja.

22 Den kan, moy woni pewoowo? Jeddudo Yeesu laati nun Almasiihu, Paabotoodo mo Alla liloy, kanko woni pewoowo, kanko woni ganyo Almasiihu, o yeddi Baaba e Biddo mum. 23 Jeddudo Yeesu laati nun Biddo, walaa Baaba, jabudo Biddo, e woodi Baaba bo.

24 Onon kan haala ka nanudon diga fuddoode, tinnee jogee ka der berde moodon. To haala ka nanudon diga fuddoode tabitake der berde moodon, den kan, oon goodi kawtal e Biddo e Baaba. 25 Almasiihu haabanii en alkawal, alkawal nal woni yonki tabitiiki.

26 Mi wannanii on dum gam sabbu himbe yidube majjingo on. 27 Onon kan, no Ruuhu Ceniido mo Almasiihu hokki on e tabitii der moodon, on bukaaka janninedon. Gam Ruuhu janninan on huune fu, o janninan on goonja, hinaa fewre. Den kan, kawtee e Almasiihu hande no Ruuhu janniniri on.

28 Jooni kan onon sukaabe am, tabitee der kawtal mon e Almasiihu, gam keben cusal daraago yeeso makko nyaanne o suppitoy, heba daden senteene nyalaane garki makko. 29 No oon annii Alla laati nun goonjaajo, annee bo mo gadu mum foonnitii fu, laati nun biyiiko.

* 2:7 Ooda kan nun laatii yidontirgo.

3

Biŕbe Alla

¹ Daaree no Alla Baaba yidiri en, faa noddaden biŕbe makko. Een biŕbe makko e gooŕa. Ko acci duuniyaaru annaa en woni gam nu annaa mo. ² Yidaabe am, jooni en laatake biŕbe Alla. Ko laatoytoden laabay taw. Amma een anni to Almasiihu witooy holliti hoore mum, en nandan e makko, gam en ji'an mo hande no o wa'i. ³ Goodudo tammuwe nen dow Almasiihu, laabinan hoore mum hande no kanko Almasiihu o laatori laabudo.

⁴ Gadoowo hakke fu, yartake sariya Alla. Gam wadugo hakke laati nun yartaago sariya Alla. ⁵ Oon anni Almasiihu wari gam moytugo hakkeji, kanko mo walaa hakke. ⁶ Kawtudo e makko fu wadataa hakke. Gadoowo hakke fu, yi'ay mo, annaa mo bo.

⁷ Sukaabe am, to on accee goddo majjina on! Gadoowo ko goondi fu laati nun gooŕaajo, hande no Almasiihu laatori gooŕaajo. ⁸ Gadoowo hakke fu laati nun neddo Ibiliisa, gam Ibiliisa e wada hakke diga fuddoode. Gam majjum Biddo Alla wari gam halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiido binjel Alla fu, wadataa hakke, gam awdi Alla na'on der makko. Joomum waawataa ko tokkii wadugo hakke, gam Alla laatii baaba makko. ¹⁰ Ko seennontirta biŕbe Alla e biŕbe Ibiliisa nani: mo waday ko goondi fu, neddo Alla bane. Mo yidaa banniraaŕe mum bo, laataaki mo Alla.

En jidontiree hakkune men

¹¹ Habaru nanudon diga fuddoode nani: Jidontiren hakkune meeden. ¹² Haanay gaden hande no Kayiinu wadi kanko laatiido mo Ibiliisa, o warii minnyiiko. Gam ume wadi o warii minnyiiko? O warii mo gam golle makko wooday, go de minnyiiko laatii goondude.

¹³ Banniraaŕe, to on kaydinee to himbe duuniyaaru wanyii on. ¹⁴ No een jidi banniraaŕe meeden, een anni en yartake maayde, en naatii der yonki. Mo yidaa banniraawo mum,

der maayde woni. ¹⁵ Banyudo banniraawo mum fu, laati nun baroowo himbe. Oon anni walaa baroowo baa gooto woodi yonki tabitiiki der mum.

¹⁶ No annitirden ko woni yidde nun, Almasiihu hokkitirii yonki mum gam meeden. To nun enen bo, e haani kokkitiren yonkiji meeden gam banniraaŕe men. ¹⁷ To jom jawdiijo yi'ii banniraawo mum e talakidi, ko yurmaaki mo, noy yidde Alla waawirta ko woni e makko? ¹⁸ Sukaabe am, haanay yidde meeden laato e haala belka tan, sey ka laato e gadu goonjauu.

Daraago yeeso Alla

¹⁹ Kanjum hollata, en na'on der gooŕa, en deyyitinan berde meeden yeeso Alla. ²⁰ To berde meeden gacake en, Alla e ŕuri berde meeden, emo anni huune fu. ²¹ Banniraaŕe am yidaabe, to berde meeden gacacaki en, en daroto yeeso Alla e hoolaare. ²² O hokkan en ko eeluden mo fu, gam en tokkii ooda makko, een gada ko fottani mo. ²³ Ooda ka o hokki en woni, goondinen inne Yeesu Almasiihu, Biddo makko, kade bo jidontiren hakkune meeden hande no o yamiri en. ²⁴ Downtaniido ooda Alla fu e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. Ruuhu mo o hokki en, kanju anninta en oo hawti e meeden.

4

Ruuhu gooŕa e ruuhu fewre

¹ Banniraaŕe am yidaabe, to on goondinee wi'oobe e woodi Ruuhu Alla fu, amma biditee be, heba anniton naa to Alla be yiwi. Gam annabiiŕe fewoobe duuŕbe e sankitii der duuniyaaru. ² No annitirten goodudo Ruuhu Alla woni, to o seedake Yeesu Almasiihu warii, laatii neddo, oo don e woodi Ruuhu Alla. ³ Mo annitay kaa don dow Yeesu fu, woodaa Ruuhu Alla. Ruuhu nu o woodi yiwii diga ganyo Almasiihu. On nanii garki ganyo Almasiihu batanaama, o na'on ko der duuniyaaru.

⁴ Sukaabe am, onon on himbe Alla, on jaalake annabiibe fewoobe, gam Ruuhu gondo der moodon e buri gondo der duuniyaaru semme. ⁵ Kambe himbe duuniyaaru be laati. Gam majjum, be batata haalaaji duuniyaaru, himbe duuniyaaru bo e hettinanoo be. ⁶ Enen, een himbe Alla, annudo Alla fu hettinanto en. Mo laataaki neddo Alla hettinantaako en. Nun ceennontirten Ruuhu goonja e ruuhu fewre.

Alla laati nun yidde

⁷ Banniraaabe am yidaabe, jidontiree, gam yidde yiwi e Alla. Goodudo yidde fu laati nun binjel Alla, e anni Alla bo. ⁸ Mo walaa yidde annaa Alla, gam Alla laati nun yidde. ⁹ No Alla hollitiri en yidde mum nani, o lili Biddo makko bajjo der duuniyaaru, gam keben yonki diga e makko. ¹⁰ Daaru ko woni yidde, enen bane yidi Alla, kanko yidi en, liloy Biddo mum wari laatii sadaka gam hakkeji meeden yaafee.

¹¹ Banniraaabe am, to nii Alla yidiri en, enen bo, e haani jidontiren. ¹² Walaa meedudo yi'ugo Alla abada. Amma to en jidontirii hakkune men, Alla e hawti e meeden, yidde makko e hebbi der men.

¹³ Noy annirten een kawti e makko, kanko bo oo hawti e meeden? Diga e Ruuhu makko nu o hokki en nun. ¹⁴ Menen men ji'ii, emen ceedo bo no Alla Baaba liloy Biddo mum gam wara hisina himbe duuniyaaru. ¹⁵ Ceediido Yeesu laati nun Biddo Alla fu, Alla e hawti e joomum, joomum bo e hawti e Alla. ¹⁶ Enen kan, een anni yidde Alla yidi en, een koolii ne bo.

Alla e hoore mum laati nun yidde, goodudo yidde fu, e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. ¹⁷ Gam to yidde makko hebbii der meeden, en keban cuusal daraago nyalaane darjal. Gam no Almasiihu wa'i, hande nun enen bo ga'uden der duuniyaaru do. ¹⁸ Kulol walaa der yidde,

yidde hebbune e riiwa kulol, gam kulol yiwi diga yaggingo. Kuloowo fu, yidde Alla woni hebbay der joomum.

¹⁹ Enen een jidi Alla gam kanko arti yidi en. ²⁰ Bi'udo e yidi Alla, go e wanyi banniraawo mum laati nun pewoowo. Gam mo yiday banniraawo mum ji'eteedo, waawataa ko yidi Alla mo yi'ataake. ²¹ Daaru ooda ka Almasiihu accani en: jidudo Alla fu, sey yida banniraawo mum bo.

5

Goondinki jaalotooki

¹ Goondindo Yeesu woni Almasiihu fu laati nun Biddo Alla. Jidudo baaba fu, e yidi biddo bo. A yidataa baaba, banyaa biddo. ² No annirten een jidi biibe Alla woni jiden Alla, den tokken oodaaji makko. ³ Tokkugo oodaaji makko woni yidugo mo. Oodaaji makko laataaki doongal, ⁴ gam laatiido mo Alla fu, jaaloto kujje duniyaaru. E goondinki meeden jaalortoden kujje duniyaaru. ⁵ Moy waawata ko jaali duniyaaru? Walaa, to hinaa goondindo Yeesu nun woni Biddo Alla.

Ko Yeesu Almasiihu seedanaa

⁶ Kanko, Yeesu Almasiihu, o wari e diyam e yiyam*. E diyam tan bane o wardi, o wardii e diyam e yiyam fu. Ruuhu e hoore mum seedake dum, gam Ruuhu on woni goonja. ⁷ Seedeabe tato woni, ⁸ Ruuhu e diyam e yiyam, seedaaku mabe fu laatii gootu. ⁹ Een jaba seedaaku himbe, amma seedaaku Alla buri semme, seedaaku nun non Alla seedanii Biddo mum. ¹⁰ Goondindo Biddo Alla fu, hebi seedaaku nu der berne mum. Mo goondinay Alla, laatinii mo pewoowo, gam o jabay seedaaku Alla seedanii Biddo mum. ¹¹ Nani do seedaaku nu: Alla hokkii en yonki tabitiiki, yonki kin der Biddo makko ki woni. ¹² Goodudo Biddo e woodi yonki. Mo walaa Biddo Alla woodaa yonki.

* **5:6** Himbe duube e wi'a diyam dam woni diyam batasi dam Yeesu wadanaa. Yiyam bo e hollita maayde Yeesu.

Heennyitoode derewol ηol

¹³ Onon goondinbe inne Biddo Alla, mi wannanii on dum gam anniton on kebii yonki tabitiiki. ¹⁴ Hoolaare ne gooduden nani: To en eelii mo huune e sago makko, oo nanana en. ¹⁵ No een anni oo nanana en ko eeluden mo, een anni en kebii dum.

¹⁶ To goddo yi'ii banniraawo mum e wada hakke de yaarataa dum der maayde, o eelana joomum Alla, Alla bo hokkan mo yonki. Haala ka nafan dow wadoobe hakke de yaarataa dum der maayde. Amma e woodi hakke jaarooje der maayde. Mi wi'ay eelon Alla gam iri hakke de. ¹⁷ Kujje kallude fu laati nun hakke, amma hakke fu bane yaarata der maayde.

¹⁸ Een anni laatiido binjel Alla tokkataako wadugo hakkeeki, amma Biddo Alla e reeni mo, Ibiliisa kalludo meemataa mo.

¹⁹ Een anni en himbe Alla, go duuniyaaru fu e woni der junjo Ibiliisa.

²⁰ Een anni bo Biddo Alla wari, hokkii en hakkillo annitingo Alla goonjaajo, jooni kanko woodi en, gam en kawti e Biddo makko Yeesu Almasiihu. Yeesu Almasiihu on woni Alla goonjaajo, kanko woni yonki tabitiiki bo.

²¹ Sukaabe am, kakkilanee ko'e moodon e caafi tooruuje.

Derewol Yuhaana Difa6ol

Haala Puddirka

Wo66e e miili debbo e sukaa6e 6e Yuhaana batanta laati nun eklesiya gom e him6e mum.

Haalaaji di derewol ɗol batata e nandi e ka artirkol bati. Haala buruka semme der derewol ɗol woni yidde, e hakkilango way6e Almasiihu e ekkitinoo6e fewrekuu6e.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1-3
2. Goonja e yidde. 4-6
3. Hakkilango ekkitinoo6e fewrekuu6e 7-11
4. Cannooje 12-13

Sannoore

¹ Min dottiijo,* winni derewol ɗol, mi wannanii maa an debbo† mo Alla subii. Mi sannii maa an e bi66e maa fu, onon 6e jidum der goonja. Min tan bane yidi on, annu6e goonja fu e yidi on, ² gam sabbu goonja tabitiika der meeden, gonotooka der meeden faa abada.

³ Alla Baaba, e Biddo mum Yeesu Almasiihu hokka en moyyere e endam e jam, beydana en goonja e yidde.

Goonja e yidde

⁴ Berne am welii sanne, no nanumi bi66e maa wo66e e yaha der goonja hande no Baaba yamiri. ⁵ Jooni, an yeeraajo, ko gonum emi wannanee hinaa ooda kesa, ooda ka kebuden diga fuddoode nun, mi eelii maa, accu jidontiren hakkune meeden. ⁶ Ko woni yidde nun, jahen der ooda Alla. Kanka woni ooda ka nanuden diga fuddoode, kaanuka jahen dow mun.

Hakkilango ekkitinoo6e fewrekuu6e

⁷ Majjinoo6e duu66e sankitake e duuniyaaru. Be jabay Yeesu Almasiihu warii laatii neddo. Ga'udo nun fu, majjinoowo nun, ganyo Almasiihu

nun bo. ⁸ Kakkilanee ko'e moodon, gam to on majjin riiba golle amen he6a ke6on joddi kebbuni.

⁹ Mo daraaki dow kollitol Almasiihu ko yaartii ɗol, walanaa Alla. Dariido e maggol fu, e wonani Baaba e Biddo mum. ¹⁰ To goddo wari caka moodon go waajaaki kollitol ɗol, to on jabee mo der wuro moodon, to on cannee mo bo. ¹¹ Gam cannudo mo, hawti e makko der golle makko kallude.

Cannooje

¹² Ko Haani mi bata on e duudi, amma mi yidaa wannango on dum dum fu der derewol e dawa. Amma mi miili warugo to moodon, gam ke6en badden hunnuko e hunnuko, gam beldum berde meeden hebba.

¹³ Sukaabe miiraawo maa mo Alla subii sannii maa.

* **1:1** Inne nee don nun Yuhaana noddirteno der eklesiyaaji. Der lilaabe Yeesu fu, kanko tan horiino e yonki wakkati mum † **1:1** Wo66e e miili debbo e sukaa6e 6e Yuhaana batanta do, laati nun eklesiya gom e him6e mum. **1:8** +Ninni nun wo66e waylitiri aayaare nen: gam to on majjin riiba golle mon.

Derewol Yuhaana Tata6ol

Haala puddirka

Gorko bi'eteedo Gayus nun Yuhaana wannani derewol mum nɔl do

Enɔl batana bo kade him6e diɔo wob6e: Diyoterefes e Demeteriyus. Enɔl tiidina wallugo him6e woositintoo6e e fina linjiila. Gayus wallitii iri ma66e de duuddum, Yuhaana bo yettii mo no woodi gam oo jab6oo ho66e, amma Diyoterefes kan salake wallugo 6e.

Yuhaana manii Demeteriyus gam geeta ka him6e batanta mo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Manoore Gayus, 4-8
3. Gaccaago Diyoterefes, 9-10
4. Demeteriyus yerdaama, 11-12
5. Cannooje, 13-15.

Sannoore

¹ Min dottiijo*, winni derewol nɔl. Mii wannanee an banniraawo am Gayus, jidaado der goonja.

² Banniraawo am jidaado, mii eela huune fu yahanee yeeso, bannu maa yanda hande no yonki maa yandiri.

³ Berne am weli sanne no banniraabe wob6e wari seedanii am no tinoridaa der goonja, e no jahirtaa der goonja bo. ⁴ Walaa ko buri welingo berne am, to hinaa nanugo no bikkol am e yaha der goonja.

Manoore Gayus

⁵ Banniraawo am jidaado, golle geete de gadataa e wallugo banniraabe baa to 6ee ho66e e hollita aa kooliniido*. ⁶ Be ceedake yidde maa yeeso jama'aare goondinbe do. Wallu 6e hande no fottiranta Alla der jaahaŋal ma66e, den a wadii ko woodi. ⁷ Gam inne Almasiihu 6e gadi jaahaŋal ma66e, 6e kebay goddum e juude 6e goondinay. ⁸ Gam majjum

haani, balliten him6e iri ma66e, gam golliden e ma66e der fiinugo goonja.

Feloore Diyoterefes

⁹ Mi wannanii jama'aare goondinbe derewol, amma Diyoterefes, jidɔo ardingo hoore mum jabay haala amen. ¹⁰ Gam majjum, to mi warii, mi hollan ko o wadata e no o biisirta inne amen. Kanjum tan bane: O jab6ataako banniraabe ho66e, kade bo, yidu6e jab6aago 6e, oo hada dum, oo riiwa 6e diga e eklesiya.

Manoore Demeteriyus

¹¹ Banniraawo am jidaado, taa yemmin ko boni, yemmin ko woodi. Gadoowo ko woodi fu, neddo Alla nun. Gadoowo ko halli bo, annaa Alla.

¹² Demeteriyus kan, him6e fu e seedanoo dum ko woodi, goonja e hoore mum bo e seedanoo mo dum. Menen bo, emen ceedo dum, aa anni bo seedaaku amen e laatii goonja.

Cannooje

¹³ Ko haani mi wannanee e duudi, amma mi yidaa winnugo dum dum fu der derewol e dawa. ¹⁴ Mii haabi yi'ugo maa law, gam badden hunnuko e hunnuko.

¹⁵ Igoobe maa won6e do fu sannii maa. Mi sannii banniraabe fu, gooto gooto. Jam wona e maa.

* 1:1 2 Yuhaana. 1. * 1:5 Banniraabe 6en laatii sankitoo6e linjiila.

Derewol Yahuuda

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɲol do innii hoore mum Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Yahuuda e Yaakuuba fu laati nun miiraabe Yeesu, amma ɓe kollitay haala lenyaaku maɓɓe e makko. Ko ɓe kolliti nun, ɓee laatii maccuɓe Yeesu. Haala tawaaka, e miilooji tawaadi der Yahuuda e nandi puy e ko tawaa der 2 Piyer 2.

Ko derewol Yahuuda tiitii woni, seedingo goondinɓe Yeesu, ɓe kakkilana leloobe haala moyyere Alla, go ɓee jedda no Yeesu e laatii Almasiihu. O hollii ɓe o winnanta, kiita tawuka himɓe waduɓe iri majjum, hande jon Sodoma, e Gomora, e haala Kooraa. Misaaluuji dii, goddi mum tawaaka der Dewtere, amma der dewte Yahuduube godde.

No o batani haala kiita jawtuka e garoowa, den o tiidini ɓe o wi'i: «Yidaabe, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on». Den o heennyitiri derewol makko e du'aare teddinoore Alla.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1-2
2. Halkere ekkitinooɓe fewrekuuɓe, 3-16
3. Tinnaare der goondinki, 17-23
4. Maantugo Alla, 24-25

Sannoore

¹ Derewol ɲol yiwi e am min Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Mi sannii on, onon ɓe Alla Baaba meeden yidi, go noddi on, onon reenaabe gam Yeesu Almasiihu. ² Alla duudinana on endam e jam, e yidde!

Janninoobe fewoobe hiitete

³ Banniraabe am yidaabe, mi yidiino puy winnango on dow haala kisidam kawtudam en en fu. Jooni mi tawii doole nun mi winnana on gam tiidingo on dow hawre goondinki ki

Alla hokki himɓe mum de woore, go ki heyi faa baadey. ⁴ Gam himɓe halluɓe naati caka moodon e yoyre. Bee darta lelugo haala moyyere Alla men, gam ɓe nyaama goonki maɓɓe no ɓe pakkiri fu. Bee jedda Yeesu Almasiihu laatiido hooreejo meeden gooto, e Joomiraawo meeden. Dewte ceniide bataniino halkere maɓɓe.

⁵ Jooni, mii yidi siwtorgo on ko annudon, ko woodi. Wakkati Joomiraawo wurtini himɓe Isira'iila diga Misira, ɓaawo mum o halkii duubbe maɓɓe gam ɓe goondinay. ⁶ Ciwtoree bo malaykaaɓe, saliiɓe ko darii to Alla resani dum, ɓe acci darande maɓɓe. Gam majjum Alla maɓɓi ɓe der kasu tabitiinju, e der niwre, faa nyalaane darɲal, ko ɓe kiitee. ⁷ Kade bo, ciwtoree himɓe Sodoma e Gomora, e himɓe genniije takkiide ton fu. Kamɓe bo, ɓe gadiino hande non, ɓe gadii jeenu e ko luudii fu. Be kalkiraama e yiite tabitiinje, gam dum laatanoo himɓe fu misaalu.

⁸ Hande non, naatuɓe caka moodon ben miilirta miilooji jaarandi ɓe sobingo balli maɓɓe. Bee jawoo baawde Joomiraawo, ɓee bata kalluka dow tedduɓe wonuɓe dow kammu. ⁹ Baa Mika'iilu, hooreejo malaykaaɓe batay kalluka dow Seydan wakkati ɓe jeddontirtano dow ɓannu Muusa. Ka o bati tan woni, o wi'i: «Joomiraawo hiitee.» ¹⁰ Amma himɓe ɓee e bata kalluka dow ko ɓe annaa. Ko ɓe anni dow ko finaa tawa bo, ɓee laatii hande bisaaji di galaa faamu, kanjum majjinta ɓe. ¹¹ Bone laatani ɓe! Gam ɓe tokkii laawol Kayiinu. Be gattii ko'e maɓɓe der majjere, hande ne Balaama*, gam ɓe keɓa jawdi. Be turtii hande no gorko bi'eteedo Kooraa turtiri, go ɓe kalki. ¹² Kamɓe woni e sobina nyaamdu kawtal moodon. Be galaa senteene, ɓee nyaama hande bisaaji. Ko'e maɓɓe tan ɓe paalaa. Bee nandi hande duule de hennu ɓottata, de galaa diyam. Bee nandi hande ledde ceedu, de galaa bikkol, e hande ledde doofaade, yoori. ¹³ Bee cankita gadu

* 1:11 2 Piyer 2.15

maɓɓe kallunɗu, hande no galmaaji diyam maayo wurtinirta guufo. Bee nandi hande koode boosotoode, niwre ɓurune niɓɓugo fu Alla resani ɓe faa abada.

¹⁴ Anuhu taaniraawo Aadamu jeediɗabo, bataniino habaru maɓɓe diga ko ɓooyi, wi'i: «Daaree, Joomiraawo e warida e malaykaaɓe mum seniibe uju ujuneeye. ¹⁵ Oo wara gam o hiito himɓe fu, o halka halluɓe fu, wadooɓe ko halli. O hiitoto ɓe, gam haalaaji kalluɗi ɗi ɓe bati dow makko fu.» ¹⁶ Himɓe ɓen laati nun dumbitintooɓe, ɓee bullikinoo wakkati fu, suunooji maɓɓe nun ɓe tokki. Bee mawnito dow majjum, ɓee mana wobɓe gam ɓe keba ko ɓe jidi.

Yowugo yonki mum dow goondinki

¹⁷ Amma onon yidaaɓe am, ciwtoree haalaaji ɗi lilaaɓe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on diga law. ¹⁸ Be batiino on, ɓe bi'i: «Der jaamanuuji cakitiidi, himɓe jaancooɓe, tokkuɓe jidaadi yonki mum kalluɗi waraan.» ¹⁹ Kamɓe nun don, ɓee ceenna himɓe, miilooji duuniyaaru ɓe goodi, ɓe goodaa Ruuhu Alla. ²⁰ Amma onon yidaaɓe, cemmidinee ko'e mon dow goondinki mon ceniiki sanne, du'ee e baawɗe Ruuhu Ceniido. ²¹ Gonee der yidde Alla, kedee endam Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu jaarandam on to yonki tabitiiki.

²² Jurmee himɓe wadooɓe seko der goondinki mum. ²³ Paabee wobɓe, gam to naatu der yiite. Jurmee wobɓe bo, amma kakkilee, to ɓe raaɓoo on jikku maɓɓe. Banyee faa e toggooje ɗe ɓalli maɓɓe sobini.

Yettoore

²⁴ Alla waawan reenugo on e perge, faa o darna on yeeso tedduɗal makko e seyo, on galaa gacce. ²⁵ Kanko woni Alla gooto, kisinoowo en diga e Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden. Tedduɗal, e manɗu, e baawɗe, e laamaare, laatani mo, diga huune fu tagaaka, non bo faa e jooni, e faa abada abadin. Aami!

Derewol Kollitinki ki Yeesu Almasiihu holliti Yuhaana

Haala Puddirka

Derewol kollitinki e laatani goondinbe hande ko haayni, gam sabbu kaayniidum e kunniidum ko nol batanta. Binnudo nol innii inne mum de naayi, wi'i, kan woni Yuhaana. O hollii no oo laatii maccudo Yeesu Almasiihu. Oo laatii banniraawo goondinbe, jottinoowo ka Alla bati. Yuhaana naywii puy go o winna derewol nol diga dunne Patimos to o yaaraa. Be o arti o wannani woni, eklesiyaaaji jeedidi tawaadi der Asiya pettel, to wi'ete Turkiya hanne. Haala annabiibe wobbe be Alkawal kiinjal e tawaa der derewol nol. Lambaaji duuddi, kollitooji maana huune ko sadi faamugo e tawaa der derewol nol. To en daarii, hande jon, lamba jeedidi, kollitooowa kebbuki Alla e laatii ko mawni der derewol nol.

Ko derewol nol tiitii hollitaama der aayaare arandeere e laabudum, dum wi'i: «Dewtere nee e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollitii mo dum gam o holla jaggiibe mum huune ko waroyta, booyataa».

Derewol nol, wannanaama goondinbe toorotoobe. Bee bukanoo annugo no kiita e wara yeeso, kalludum bo jaalataako e baadey, pintol Almasiihu ma66itii wakkati kesi. Baawo to wakkati kin hebbii, den nun ko darnal wafa.

Tokkontirki haalaaji

1. Dereegi di eklesiyaaaji jeedidi winnanaa, 2-3.
2. Maaneeji jeedidi takkaadi, 4.1-8.6
3. Galaldi jeedidi puureteedi, 8.7-11.19
4. Maaneeji jeedidi, 12-15.8
5. Jarirkon kon mone Alla jeedidon, 16.1-20
6. Haalaaji jeedidi bataadi dow Babiila, 17.1-19.10

7. Kollitinki jeedidi dow no habaru-uji din hebbirta, 19.11-21.8

8. Urusaliima kesol laatiinol debbo jawgiyel, 21.9-22.5.

Haala puddirka

¹ Dewtere nee do, e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollii mo dum, gam o holla gollotoobe makko ko waroyta, booyataa. Yeesu Almasiihu lili malaykaajo mum gam o annina dum Yuhaana, maccudo makko. ² Yuhaana seedake ko o yi'i fu, o batii haala Alla, o seedii ko Yeesu Almasiihu holliti. ³ Barke laatani jannoowo dewtere ne, e nanooobe haala annabaaku nu, go e jogii ko winnaa der mayre! Gam wakkati badike.

Yuhaana e sanna eklesiyaaaji

⁴ Min Yuhaana nun wannani eklesiyaaaji jeedidi tawaadi der leydi Asiya.

Moyyere, e jam laatanoo on diga e Alla gonudo, e goonnodo, e garoowo. Dum laatanoo on diga e ruuhuuji jeedidi, gonudi yeeso kittaal Laamaare makko. ⁵ Dum laatanoo on bo diga e Yeesu Almasiihu, cee-dotoodo koolaado, artudo finti diga e maaybe, laamiido laamiibe duuniyaaru.

Kanko yidi en, go o hisini en diga e hakkeji men, e yiyam makko. ⁶ O latinii en laamiibe, e Limaamiibe Alla baabiiko. Teddujal e Laamaare laatanoo mo, duubi duubaali. Aami.

⁷ Daaree, oo warida e duulere. Himbe fu yi'an mo, baa yuwunooobe mo, lenyi duuniyaaru fu simoto gam makko. Dum laato hande non! Aami^{*}.

⁸ Joomiraawo Alla, gonudo, e goonnodo, e garoowo, mo baawde wi'i: «Min woni arano, min woni sakitiineejo.»

Almasiihu hollitii hoore mum Yuhaana

⁹ Min woni Yuhaana banniraawo moodon. Mi hawtii e moodon der toora, e der Laamaare Yeesu Almasiihu, e der tinnaare makko.

^{*} 1:7 Jekariya 12.10; Yuhaana 19.37

Mi yaaraama e semme dow duunne wi'eteene Patimos gam mi waa-jike haala Alla, ceedaniimi Yeesu. ¹⁰ Nyaanne nyalaane Joomiraawo*, kebbumi Ruuhu, den nanumi 6aawo am daane townne hande galaldi puureteedi. ¹¹ Daane nen e wi'a: «Ko ji'ataa, winnu dum der derewol, lildaa eklesiyaaaji jeedidi dii do: Efesu e Samirna e Pergamu e Tiyatira, e Sardis, e Filadelfiya e Lawdikiya.»

¹² Den jeeyitiimi gam mi daara baddando am, ko ji'umi fitillaaji jeedidi, gadiiraadi kanjeeri. ¹³ Goddo nandudo e Bii neddo e darii hakkune majji, oo 6ornii jabbaare, oo ha6bi belbelol kanjeeri to gabaare makko. ¹⁴ Hoore makko e gaasa makko e rawni tar hande hottollo e kosam, gite makko e wa'i hande denjal yiite. ¹⁵ Koyde makko e jalba hande janni bodeeri buudaani faa wojji coy, daane makko e nandi hande rimmo diyam duuddam. ¹⁶ Oo jogii koode jeedidi e junjo makko nyaamo. Kaafahi belki becce didi e wurtoo diga e hunnuko makko. Yeeso makko e nandi hande naane jalboowe caka nyalooma. ¹⁷ No ji'u moo mi, janumi yeeso makko, laatiimi hande maaydo. Den o yowi junjo makko nyaamo dow am, o wi'i: Taa hulu! Min woni arano, min woni cakitiido, ¹⁸ min woni buurudo. Mi maayiino, amma jooni mii wuuri faa abada. Mii woodi baawde dow maayde e dow joonne maay6e. ¹⁹ Gam majjum, winnu ko ji'ataa, ko wadotoo, e ko wadoyto yeeso. ²⁰ Nani do asiiri koode jeedidi de ji'udaa der junjo am nyaamo, e fitillaaji kanjeeri jeedidi. Koode jeedidi, laatii malaykaa6e eklesiyaaaji jeedidi. Fitillaaji kanjeeri jeedidi bo, laatii eklesiyaaaji jeedidi.»

2

Derewol eklesiya Efesu winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Efesu, bi'aa:

* **1:10** Nyalaane Joomiraawo nen nyaanne alal nun.

Nani haalaaji jogiido koode jeedidi der junjo mum nyaamo, jahoowo hakkune fitillaaji kanjeeri jeedidi: ² Mii anni golle maa, e tinnaare maa, e munyal maa. Mii anni a munyanta hallu6e, a fonnii wi'oo6e e laatii lilaa6e, amma 6e laataaki dum, a tawii 6e laati nun fewoo6e. ³ Aa woodi munyal, a toorake gam inne am, amma a tampay. ⁴ Amma ko pelan maa mi woni, a accii yidde maa arandeere. ⁵ Gam majjum, siwtor diga to janudaa. Tuubu, den gadaa golle maa arandeeje! To hinaa nun, mi waran, mi ikkina fitilla maa e nokkuure mum, sey to a tuubii. ⁶ Amma aa woodi gootum ko woodi: aa wanyi golle Nikolayii6e, hande no min bo banyirmi de.

⁷ Goodudo noppi fu, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido fu, mi hokkan dum nyaama 6i66e legal yonki gonunjal der aljanna Alla.»

Derewol 6e Samirna winnanaa

⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Samirna, bi'aa:

Nani do haalaaji di bi'eteedo arano e sakitiineejo wi'i, kanko maayunoodo ko finti. ⁹ Mii anni toora maa, e talakaaku maa, baa no aa jom jawdiijo. Mii anni kalluka ka wi'oo6e e laatii Yahuduu6e batata dow maa. Amma fewre, 6e laati nun jama'aare saafoo6e Seydan. ¹⁰ Taa hulu toora 6adiika tawugo maa. Daa Seydan ma66an wo66e mon der kasu, gam poonedon, on toorete faa balde sappo. Laata koolaado faa maayde, mi hokkete ke6al jaalorgal, waato yonki.

¹¹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, maayde didawre meemataa dum.»

Derewol 6e Pergamu winnanaa

¹² «Winnan malaykaajo eklesiya Pergamu, bi'aa:

Nani do haalaaji jogiido kaafahi cee6uki, ki beldiiji didi: ¹³ Mii anni to joodidaa, don nun laamorde Seydan woni. Aa jogii inne am, a yedday

goondingo am baa der wakkati Antipas seedeejo am koolaado waraa caka moodon, to Seydan woni. ¹⁴ Amma mii woodi ko pelan maa mi: Aa woodi wo66e tokku6e ekkitinol Balaama. Balaama ekkitiniino Balak wada no him6e Isira'iila yanirta. O acca 6e yakka tew caafiraadum tooru-uje, 6e gada jeenu bo. ¹⁵ Hande nun an bo, aa woodi tokku6e ekkitinol Nikolayii6e. ¹⁶ Gam majjum tuubu, to hinaa nun, 6ooyataa, mi waran to maa, mi habidan 6e e kaafahi gonuki e hunnuko am.

¹⁷ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, mi hokkan dum nyaamdu suudiinu, wi'eteenu "maannu". Mi hokkan mo bo, kaayel daneyel. Dow maggel, inne heyre e winnaa. Goddo annaa inne nen to hinaa kokkaado ne.»

Derewol 6e Tiyatira winnanaa

¹⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Tiyatira bi'aa:

Nani do haalaaji Biddo Alla mo gite mum nandi hande denjal yiite, koyde makko e nandi hande janni bodeeri. ¹⁹ Mii anni golle maa, e yidde maa, e goondinki maa, e ballal nal ballataa wo66e, e munyal maa. Mii anni golle maa cakitiide e buri arandeeje duudugo. ²⁰ Amma woodi ko pelan maa mi. Aa acci Ijabeeli, debbo bi'owo hoore mum annabi-ijo. Oo janjina, oo jarboo gollotoo6e am, gam 6e gada jeenu, 6e yakka tew caafiraadum tooruuje. ²¹ Mi hokkii mo wakkati gam o tuuba, amma o salike ko tuubi, o acca jeenu makko. ²² Gam majjum mi faddan mo dow banni toora, kanko e jeenidoo6e e makko, sey to 6e tuubii ko 6e gadi e makko. ²³ Mi waran 6i66e makko. Eklesiyaaaji fu annan min woni liinyoowo hakkillo e berde. Mi yoban bo moy moodon fu ko wadi.

²⁴ Amma onon horiibe der Tiyatira, onon 6e tokkay laawol nal, onon 6e annaa ko wo66e wi'ata "asiiri Seydan luggudo", mi yowantaa on dongal kuunal. ²⁵ Amma, ko goodudon, jogee dum e semme faa mi wara. ²⁶ Jaaliido,

gadudo golle am faa heennyitirde, mi hokkan dum baawde dow lenyi him6e. ²⁷ O duriran 6e e sawru janni, o pusan 6e hande no payande loopeje pusirtee. ²⁸ Hande no min bo ke6irmi baawde diga Baaba am. Hande non min bo, mi hokkan mo hoodere fajiri.

²⁹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

3

Derewol 6e Sardis winnanaa

¹ «Winnan malaykaajo eklesiya Sardis, bi'aa:

Nani do haalaaji goodudo ruuhu-uji Alla jeedidi, e kooode jeedidi: Mii anni golle maa, aa wi'ee aa buurudo, amma a maaydo. ² Wadu hakkillo, semmidin ko faani waatugo, gam mi tawii golle maa hebbay yeeso Alla am. ³ Gam majjum siwtor no kebirdaa, e no nanirdaa haala Alla, joga ka, tuubu. To a reenaay, mi waran hande gujjo, a annataa bo wakkati de garanmi juhugo maa. ⁴ Amma, aa woodi der Sardis him6e 6e tuuninaay kolte mum. Be bornoto kolte daneeye, 6e jaada e am, gam 6e potanii dum. ⁵ Hande non, jaaliido fu bornoto kolte daneeyi. Mi moytataa inne makko diga dewtere yonki pay. Mi seedoto yeeso Baaba am e yeeso malaykaa6e mum, oo laatii mo am. ⁶ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol 6e Filadelfiya winnanaa

⁷ «Winnan malaykaajo eklesiya Filadelfiya, bi'aa:

Nani do haalaaji Ceniido, Goonjaajo, jogiido ma6bitirgel nel Dawda e junjo mum. To o ma6bitii goddo ma6bataa, to o ma6bii bo, goddo ma6bitintaa. ⁸ Mii anni golle maa. Daaru, mi ma6bitii dammugal yeeso maa nal goddo waawataa ko ma6bi. A woodaa baawde mawde, amma a jogake haala am, a yedday inne am. ⁹ Daaru, mi hokkete jama'aare sujidanoo6e Seydan, wi'oo6e ko'e mum 6ee laatii Yahuduube, amma fewre. Mi accan 6e gara 6e jiccoo

ley koyde maa, den 6e paaman mii yidu ma. ¹⁰ A jogake haala am, a munyii sanne. Gam majjum, min bo, mi reenete der wakkati 6illaare garanoore duuniyaaru gam fonna him6e. ¹¹ Mi faanake warugo. Joga ko goodudaa e semme, gam to goddo etta meetalol maa. ¹² Jaaliido fu, mi wadan dum darjanal der suudu Alla am, o wurtataako e mayru abada. Mi winnan dow makko inne Alla am, e inne wannarde Alla am, waato Urusaliima kesol, yiwoowol diga dow kammu, to Alla am. Mi winnan bo dow makko, inne am heyre.

¹³ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol 6e Lawdikiya winnanaa

¹⁴ «Winnan malaykaajo eklesiya Lawdikiya, bi'aa mo:

Nani do haalaaji bi'eteedo Aami, seedeejo koolaado, e goonjaajo, mo diga e mum Alla tagi huune fu. ¹⁵ Mii anni golle maa, a wulaa a feewaa. Laata buludo, dum bo peewudo! ¹⁶ Amma no aa woni caka caka, a wulaa a feewaa, mi tuutete diga hunnuko am. ¹⁷ Aa wi'a: "Mii laatii jom jawdiijo, mi hawritii jawdi, mi haajaaka goddum". A annaa a laati nun mo walaa goddum, jurminiido, talakaajo, bumdo, e jahoowo funtu. ¹⁸ Ka batan maa mi nani: Soodu to am, kanjeeri laabiniraani yiite, gam laatodaa jom jawdiijo. Soodu gineeji daneeji bornodaa, gam senteene funtu maa to yi'oo. Kade bo, soodu lekki gite mooma, gam ji'aa. ¹⁹ Him6e 6e jidumi, mi felan 6e, mii fooda noppi ma66e. Gam majjum, tinna tuubaa! ²⁰ Mi nani darii e dammugal, mii silmina. To goddo nanii daane am go ma66iti dammugal, mi naatan wuro mum, mi nyaamda e mum, joomum bo nyaamdan e am. ²¹ Jaaliido fu, mi joodinan dum dow kittaalaamaare am, hande no jaaloriimi go joododiimi e baaba am dow kittaalaamaare mum.

²² Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

4

Alla e maantee dow kammu

¹ Baawo majjum, ji'umi dammugal gom e ma66itii dow kammu. Daane ne nanunoomi e baddammi arande, nandune e galaldi puureteedi, wi'immi: «Encu do, mi hollee ko waroyta yeeso.»

² Don maa don, kebbumi Ruuhu. Den ji'umi kittaalaamu dow kammu, goddo e joodii dow maggal.

³ Joodiido on e jalba hande hayre haakoore bi'eteene yaspa, e hayre wodeere, wi'eteene sardis. Cicinga e fiilitii kittaalaala, e jalba hande hayre wi'eteene emerooda. ⁴ Kittaaje laamu laso e naay e fiilitii kittaalaalaala. ⁵ Dottiibe laso e nayo e joodii dow majje, 6ee bornii kolte daneeje, 6ee mellii meetali kanjeeri. ⁶ Den maayye, e rimmo daade towde, e diggaali, e wurtoo diga kittaalaalaala. ⁷ Fitillaaji jeediidi e hu66aa yeeso maggal, kanji woni ruuhuuji Alla jeediidi. ⁸ Huune ko nandi e maayo e woni yeeso kittaalaalaala, e nandi e daanorgal laa6unjal tar.

Kujje yonkinteeje naay e woni caka kittaalaalaala, e fiilitii jal. Ede goodi gite duudde yeeso e baawo fu.

⁹ Huune dum yonki dum, aranum mum e nandi e jaggere. Dida6um, e nandi nyaleel, tata6um, e woodi yeeso hande no neddo. Naya6um bo, e nandi hande ciilal piiroowal.

¹⁰ Huune yonkintejum nayum dum, gootum mum fu e woodi biyeede jeego'o. Biyeede den e woodi gite der e yaasi. Jemma e nyalooma fu, edum wi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido,
non Joomiraawo Alla mo baawde fu
laatii.

O na'onno, o na'on jooni, oo wara!»

¹¹ Huune yonkintejum dum, e teddina, e mana, e yetta joodiido dow kittaalaalaala, mo yonki faa abada. ¹² De dum wadata dum fu, dottiibe laso e nayo ben e jiccoo yeeso joodiido dow kittaalaalaala, 6ee cujidana yonkinteejo faa abada, 6ee padda meetali ma66e yeeso kittaalaalaala, 6ee bi'a:

11 «An Joomiraawo Alla amen,
a fotii hebugo tedduŋal, e manŋu, e
baawde,
gam an tagi kujje fu,
e sago maa de laatorii, e sago maa de
tagiraa.»

5

Dewtere Alla, e kaanudo mabbita ne

1 Baawo mum, ji'umi dewtere der
junŋo nyaamo joodiido dow kittaal
laamu. Dewtere nen e winnaa becce
didi fu, ne mabbaa, ne wadanaa
maaneeji jeedidi. 2 Den ji'umi
malaykaajo semmenteejo gom e bata
e daane towne, e wi'a: «Moy nun foti
takkitingo maaneeji din, den mabbita
dewtere nen?»

3 Baa gooto walaa dow kammu,
e dow leydi e der leydi, baawoowo
ko mabbiti ne, dum bo daarugo
der mayre. 4 Den bullumi puy,
gam goddo hebaaki potudo mabbita
dewtere nen, naa bo daarugo ko
woni der mayre. 5 Den gooto der
dottiiŋe ben wi'immi: «Taa wullu! A
yi'ii jaggere lenyol Yahuuda, yiwudo
diga Dawda, o jaalake. O waawan
ko takkiti maaneeji jeedidi din, o
mabbita dewtere nen.»

6 Den ji'umi Jawgiyel, enel nandi
hande nel hiisaanoma. Jawgiyel nel
e darii hakkune kittaal Laamaare,
e huune nayum yonkintejum, e
dottiiŋe. Enel woodi galaldi jeedidi,
e gite jeedidi, kanjum woni ruuhuuji
Alla jeedidi, lilaadi der duuniyaaru
fu. 7 Jawgiyel nel wari jabi dewtere
nen diga e junŋo nyaamo joodiido
dow kittaal laamu. 8 No nel jabi
ne, huune nayum yonkintejum, e
dottiiŋe laso e nayo ben jiccii yeeso
maggel. Moy mabbe fu e jogii
moolooru, e jarirkon gadiraakon
kanneeri, keewukon wardi. Kanjum
laatii du'aaje himbe Alla. 9 Bee jima
jimol kesol, bee bi'a der maggol:

«An foti etta dewtere nen,
takkitaa maaneeji mayre
Gam a hiisaanoma, a sooditanike
Alla himbe e yiyam maa,

diga lenyol fu, e denŋal fu, himbe fu,
e diga leydi fu. 10 A wadii be
laamiiŋe, e Limaamiiŋe Alla,
gam be laamanoo duuniyaaru.»

11 Mii daara, ko nanumi daade
malaykaaŋe duuŋbe, uju ujuneeje. Be
piilitii kittaal laamu, e huune yonk-
intejum, e dottiiŋe. 12 Bee bata e
daade towde bee bi'a:

«Jawgiyel kiisanooŋel fotii heba
baawde, e jawdi, e faamu,
e semme, e manŋu, e tedduŋal, e
maantooje!»

13 Den nanumi ko tagaa fu, gonudum
dow kammu, e dow leydi, e der leydi,
e der maayo, e ko woni der majjum
fu, e wi'a:

«Maantoore, e manŋu, e tedduŋal, e
baawde
woodani joodiido dow kittaal laamu,
e Jawgiyel, faa abada!»

14 Huune nayum yonkintejum dum,
toontii, wi'i: «Aami!» Dottiiŋe ben bo
jiccii, sujidi.

6

Maaneeji jeedidi

Takkitingo maane arandeere

1 Wakkati daaranmi, ji'umi
Jawgiyel takkiti maaneeji jeedidi din
woore mum. Den nanumi huune
nayum yonkintejum dum, gootum
mum e bata e daane towne hande rig-
gaanjo, e wi'a: «War!» 2 No daarumi, go
ji'umi puccu danewol. Baddiido nel e
jogii biroogal, o hokkaa meetalol, o
yawti hande jaalotoodo gam o jaaloo
bo.

Takkitingo maane didawre

3 Jawgiyel takkiti maane didawre,
den nanumi huune yonkintejum
didabum e wi'a: «War!» 4 Den puccu
gonŋol bodewol wurtii. Baddiido nel
hokkaa kaafahi mawki. O hokkaa bo
baawde sottingo jam e duuniyaaru,
gam himbe warontira.

Takkitingo maane tatawre

5 No Jawgiyel takkiti maane
tatawre, den nanumi huune yonk-
intejum tatabum e wi'a: «War!» Go
ji'umi puccu balewol. Baddiido nel

e jogii etirgel kilo. ⁶ Den nanumi ko wa'i hande daane yiwi hakkune huune yonkintejum nayum. Daane nen e wi'a:

«Etorde alkamaari woore, e etorde gawri tati, soodee ceede joddi golle nyalaane woore. Amma taa sadin nebbam e innabojam.»

Takkitingo maane nayawre

⁷ No Jawgiyel takkiti maane nayawre, den nanumi daane huune yonkintejum nayaɓum, e wi'a: «War!»

⁸ No daarumi, go ji'umi puccu haako haakowol. Baddiido ɗol e wi'ee Maayde, joonne maayɓe e tokki mo. Be kokkaa baawde dow fecco duuniyaaru nayawre, gam ɓe bara himbe e kaafahi, e rafo, e nyawuuji bondi, e bisaaji ladde.

Takkitingo maane jowawre

⁹ No Jawgiyel takkiti maane jowawre, den ji'umi ley hiisirde, yonkiji waraabe gam haala Alla, e gam seedaaku ɗu ɓe ceedanii mo.

¹⁰ Bee bata e daade towde, ɓee bi'a: «Joomiraawo, ceniido, goonjaajo, faa dey kedidaa ko kiitodaa himbe wonbe der duuniyaaru, yamaa ɓe yiyam amen?» ¹¹ Moy maɓɓe fu hokkaa toggoore raneere. Be bi'aa, ɓe ciwtoo taw sedda faa to limgal banniraabe maɓɓe, gollodiiɓe e maɓɓe, wareteebe hande maɓɓe hebbii.

Takkitingo maane jeego'awre

¹² Den ji'umi Jawgiyel takkiti maane jeego'awre. Den leydi dimmii dimmaade mawde, naaje ɓawli hande guda ɓaleya, lewru bo woji hande yiyam. ¹³ Koode kammu yani e leydi hande no ɓiɓɓe ibbe kecce saamirta to hennu mawkol wifii.

¹⁴ Kammu majjiti, hande no daago taggirtee, baalle, e dunde fu eggi e nokkuuje mum. ¹⁵ Den laamiibe duuniyaaru, e himbe tedduɓe, e hooreeɓe soogeeji, e jom jawdiiɓe, e wooduɓe baawde, e maccuɓe, e rimbe fu suudii der lowi kaaye, e hakkune baalle. ¹⁶ Be darii ɓee bi'a baalle e kaaye: «Janee dow amen! Cuudee men e yeeso joodiido dow kittaal

laamu e mone Jawgiyel! ¹⁷ Gam nyalaane mawne ne mone maɓɓe yottake, moy dadata?»

7

Himbe 144 000 wadanaabe maane Alla

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaaɓe nayo e darii to gooraaje duuniyaaru naay. Bee kada keni duuniyaaru naay wifugo dow leydi, e dow maayo, e dow ledde. ² Ji'umi kade malaykaajo goddo yiwoy diga lettugal, e jogii maanordum Alla yonkinteejo. O baddi malaykaaɓe nayo e daane townne, hokkaaɓe baawde wadango leydi, e maayo ko halli. ³ O wi'i ɓe: «To on gadanee taw leydi, e maayo, e ledde ko halli, faa to en gadanii maccuɓe Alla meeden maane dow tiide.» ⁴ Den nanumi limgal wadanaabe maane dow tiide mum: Be gadii himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000) yiwuɓe diga lenyi Isira'iilaabe fu.

⁵ Yiwuɓe e lenyol Yahuuda, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Ruben, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Gada, ujune sappo e dido (12 000).

⁶ Yiwuɓe e lenyol Aser, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Neftali, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Manaasa, ujune sappo e dido (12 000).

⁷ Yiwuɓe e lenyol Simeyon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Leewi, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Isakar, ujune sappo e dido (12 000).

⁸ Yiwuɓe e lenyol Jabulon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Yusufu, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwuɓe e lenyol Benyamin bo, ujune sappo e dido (12 000).

Cuudi baaba dii fu wadanaama maane.

Jama'aare duunne diga lenyi fu

⁹ Baawo mum daarumi, go ji'umi jama'aare duunne, ne limataako. Be yiwii diga e leyde fu, e lenyi fu, e himbe fu, e delle fu. Bee darii yeeso kittaal laamu, e yeeso Jawgiyel. Bee bornii toggooje daneeje, bee jogii licce papaaje e juude ma66e. ¹⁰ Bee bata e daade towde bee bi'a: «Kisidam men yiwii diga e Alla meeden, joodiido dow kittaal laamu, kanko e Jawgiyel.» ¹¹ Malaykaa6e fu e filtitii kittaal laamu, e dottii6e, e huune yonkintejum nayum. Be jiccii yeeso kittaal laamu, 6e kujidani Alla. ¹² Bee bi'a: «Aami! Maantoore, e tedduṅal, e faamu, e jettooje, e manṅu, e baawde, e semme woodani Alla meeden faa abada!»

¹³ Den gooto der dottii6e yamimmi wi'i: «Beey nun himbe bornii6e toggooje daneeje? Toy 6e yiwi?» ¹⁴ Toonti moo mi: «Joomiraawo am, an nun anni.» Go o wi'immi: «Kambe woni yiwoy6e diga toora mawka. Be loonni toggooje ma66e, 6e dawnini de e yiyam Jawgiyel*». ¹⁵ Gam majjum 6e gonii yeeso kittaal laamu Alla. Bee kujidana mo jemma e nyalooma der suudu Alla makko ceniinu. Joodiido dow kittaal laamu reen an 6e. ¹⁶ Be dafataake, 6e dondataake, naaṅe fiyataa 6e, guli bo wadataa 6e. ¹⁷ Gam Jawgiyel gonuṅel caka kittaal laamu duran 6e. Neḷ yaaran 6e to ciibiije diyam kokkoojam yonki. Alla moytan gondi gite ma66e fu.»

8

Takkitingo maane jeedidawre

¹ No Jawgiyel takkiti maane jeedidawre, jam wadi dow kammu faa jaka feccere janni. ² Den ji'umi malaykaa6e jeedido darii6e yeeso Alla, 6e kokkaa galaldi jeedidi puureteedi. ³ Malaykaajo goddo wari darii ley hiisirde. O hokkaa wardi duuddo, o ura, kanjum e du'aaje himbe Alla, o yottina dum dow

hiisirde ne kanjeeri, gonune yeeso kittaal laamu. ⁴ Curki wardi on eencidi e du'aaje himbe Alla diga e junṅo malaykaajo dariido yeeso Alla. ⁵ Malaykaajo on etti heedo urirgo, hebbini ṅo yiite hiisirde, faddi ṅo e leydi. Den riggaṅo e rimmo wadi, maayye maayyi, leydi dimmii.

Galaldi jeedidi puureteedi

Walaldu aranol

⁶ Baawo majjum, malaykaa6e jeedido jogii6e galaldi jeedidi puureteedi, siryii fuurugo di.

⁷ Malaykaajo arano fuuri walaldu mum, den malamalluuje, e yiite jil-lontirṅe e yiyam faddaa e leydi. Feccere leydi tatawre wulaa, den feccere ledde tatawre bo wulaa, non bo, fudo hecco fu wulaa.

Walaldu didabol

⁸ Malaykaajo didabo fuuri walaldu mum. Den huune nandune e waanne hu66oore yiite faddaa der maayo. Feccere maayo tatawre waylitii yiyam. ⁹ Feccere tatawre der huune yonkintejum, gonudum der maayo waati. Feccere tatawre der laanaaje diyam bo halki.

Walaldu tata6ol

¹⁰ Malaykaajo tata6o fuuri walaldu mum. Den hoodere mawne, hu66oore yiite hande docal yiwoy diga dow kammu, yani dow feccere gooruuji tatawre, e ciibiije diyam. ¹¹ Inne hoodere nen e wi'ee «Kaadudum.» Ne haadini feccere diyam tatawre, himbe duu66e maayi gam haadugo diyam dam.

Walaldu naya6ol

¹² Malaykaajo naya6o fuuri walaldu mum. Den feccere naaṅe, e lewru, e koode tatawre fiyaa. No dum fiyaa, go feccere majjum tatawre nibbi, jemma e nyalooma bo majjini feccere jayṅol mum tatawre.

¹³ Baawo mum, ji'umi ciilal e fiira dow kammu. Den nanumi eṅal bata e daane towne, eṅal wi'a: «Kayto!

* **7:14** Maana yiyam dawnindam toggooje ma66e, laatii hakkeji ma66e fu yaafaama.

Kayto! Bone woodani himbe duuniyaaru to malaykaaabe tato horiibe fuurii galaldi mum!»

9

Walaldu joya6ol

¹ Malaykaajo joya6o fuuri walaldu mum. Den ji'umi hoodere yiwi dow kammu yani e leydi. Ne hokkaa ma66itirgel 6unnu luggu6ol 6ol walaa kaddi. ² No ne ma66iti 6ol, go curki tekkuki wurti e maggol. Curki kin e nandi hande curki yiwuki e suudu yiite, ki ni66ini naa6e e hennu. ³ Den ba6atti wurti e curki kin, sankitii e leydi, di kokkaa baawde hande jahe. ⁴ Di bi'aa to di meemu fudo, e huune ko fudata dow leydi, e ledde, amma himbe 6e maane Alla walaa dow tiide mum. ⁵ Di kokkaaka laawol di bara himbe, amma, di toora 6e faa lebbi joyi. Naawella majji e nandi hande naawalla yaare to fidii neddo. ⁶ Wakkati mum, himbe dantan maayde, amma 6e kebataa ne. Be jidan maayde, amma ne doggan 6e.

⁷ Ba6atti din e nandi e pucci ciriyaniidi konu. Huune ko nandi e meetali gadiraadi kanjeeri e woni dow ko'e majji. Geese majji e nandi e geese himbe. ⁸ Gaasa majji e nandi e gaasa rew6e, nyiye majji e wa'i hande nyiye jagge. ⁹ Gabaaje majji e wa'i hande tabbordum kure. Rimmo biyeede majji e wa'i hande rimmo laanaaji di pucci duuddi, ciriyaniidi konu foodata. ¹⁰ Dii goodi 6okkordi e kure hande jahe. Der 6okkordi majji, baawde toorugo himbe faa lebbi joy woni. ¹¹ Malaykaajo 6unnu luggu6ol kaddi walaa, laatii laamiido majji. Inne makko e Iburaninkeere woni, Abaddon, e Yunaninkeere bo, Apolliyon.

¹² Bone arandeere yawtii. Daa, boneeji didi e wara kade.

Walaldu jeego'a6ol

¹³ Malaykaajo jeego'a6o fuuri walaldu mum. Den nanumi daane yiwii to galaldi hiisirde naay ne kanjeeri, gonune yeeso Alla. ¹⁴ Daane nen wi'i malaykaajo

jeego'a6o jogiido walaldu puureteenol: «Fiirtu malaykaaabe nayo ha66aaabe to maayo manjo, wi'eteenjo Efaratis.» ¹⁵ Malaykaaabe nayo 6en firtaa. Be ciriyake gam duu6ol, e lewru, e nyalaane, e wakkati, de 6e barata feccere himbe tatawre. ¹⁶ Mi nanii limgal soogeeji baddiidi pucci: 6e gadii himbe miliyo keme dido (200.000.000). ¹⁷ Nani do no ji'irmi pucci e waddiibe di der jiiki am. Waddiibe pucci din, e 6ornii tabbordum kure bodejum hande yiite, e bula bulajum, e nareerijum hande bu'e naa6e. Ko'e pucci din e nandi hande ko'e jagge. Yiite, e curki, e bu'e naa6e e wurtoo diga kunnude majji. ¹⁸ Boneeji tati din, waato yiite e curki, e ko nandi e bu'e naa6e wurtii e kunnude pucci, wari feccere himbe tatawre. ¹⁹ Gam baawde, e semme pucci din tawaaka maa to kunnude e 6okkordi majji. Bokkordi din e nandi e bolle, dii goodii ko'e, kanje di gadiranta himbe ko halli.

²⁰ Horiibe, 6e boneeji din waray, tubay ko 6e gadi, 6e accay saafugo ginnaaji, e tooruje gadiraade kanjeeri, e cardi, e janni bodeeri, e kaaye, e ledde. Tooruje den yi'ataa, de nanataa, de jahataa. ²¹ Be tuubay 6e acca warugo himbe e saafugo ginnaaji, e jeenu, e guyka.

10

Malaykaajo e dewtel

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo semmenteejo gom kade. Oo jippoo diga dow kammu. Oo 6ornii duulere, cincinga e fiiltitii hoore makko. Yeeso makko e jalba hande naa6e, asaale makko e wa'i hande moosi yiite. ² Oo jogii dewtel ma66itiinjel. O darini koy6al makko nyaamowal dow maayo, nanowal bo dow leydi. ³ O bati e daane towne hande no jaggere hal6irta. No o bati e daane towne, den palmaali jeediidi nanaa. ⁴ No palmaali jeediidi din batidi, ko ciriyiimi mi winna. Amma nanumi daane gom yiwi diga dow kammu,

wi'immi: «Suudu ko palmaali jeedidi dīn wi'i, taa winnu ka!»

⁵ Den malaykaajo mo ji'unoomi e darii dow maayo e dow leydi on, banti junjo mum nyaamo faa dow.

⁶ O hunorii inne Alla, tabitiido faa abada, tagudo kammu e ko woni der mum, tagudo leydi e ko woni der mayri, tagudo maayo e ko woni der maggo. O wi'i: «Dum booyataa kade! ⁷ Amma nyaanne malaykaajo jeedidaḅo fuurata walaldu mum, Alla hebbinan asiiri mum. Dum laatoto hande no o batirnoo annabiibe gol-lantooḅe mo habaru beldo.»

⁸ Den daane ne nanunoomi, yiwoyne diga dow kammu, wi'immi kade: «Yahu ettu dewtel maḅḅitiinḅel, gonuḅel der junjo malaykaajo dariido dow maayo e dow leydi.»

⁹ Jahumi to malaykaajo on, bi'u moo mi, o hokkammi dewtel ḅel. O wi'immi: «Ettu ḅel, modaa! ḅel welan der hunnuko maa hande juuri, amma ḅel haadan der reedu maa.»

¹⁰ Jaḅumi dewtel ḅel e junjo malaykaajo, yakkumi ḅel. ḅel weli der hunnuko am hande juuri, amma no modumi ḅel, ḅel haadi der reedu am!

¹¹ Baawo majjum, bi'aami: «Sey bataa kade ko Alla hollitin maa dow himbe duuḅḅe, e lenyi duuddi, e delle duudde, e laamiibe duuḅḅe.»

11

Seedeeḅe dido

¹ Den kokkaami yommal nandunḅal e sawru poonnirkol. O wi'immi: «Umma, foonnu suudu Alla e hiisirde. Limu sujidoḅe wonuḅe der maggol. ² Amma accu fageere suudu Alla yaasiire, taa foonnu ne, gam ḅe lenyi janani nun hokkaa ne. Be jaaḅan wanḅarde seniine faa lebbi lasoy didi e didi. ³ Mi hokkan seedeeḅe am dido baawde wadugo annabaaku faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati, (1260) ḅee ḅornorii saakiiji.»

⁴ Seedeeḅe dido ḅen woni ledde jaytuuje didi, e fitillaaji didi, dariidi yeeso Joomiraawo duuniyaaru. ⁵ Jiddo wadugo ko halli fu, yiite wurtoto diga

kunnude maḅḅe, halka wayḅe maḅḅe. Nun nun haani jiddo wadango ḅe ko halli fu, wariree. ⁶ Bee goodi baawde maḅḅugo kammu gam to diyam toḅu der balde de ḅe baajotoo haala Alla. Bee goodi bo baawde waylitingo diyeele laatoo yiyam. Be baawan bo ko jippini boneeji feere feere de ḅe jidi fu, e duuniyaaru do.

⁷ To ḅe gaynii seedaaku maḅḅe, tewuwa gom wurtoto diga gayka lugguka, haḅa e maḅḅe, jaaloo ḅe, wara ḅe. ⁸ Balli maḅḅe wonoto der fageere wanḅarde mawne. Ton nun Joomiraawo maḅḅe tigganoo dow leggal palaanḅal. Wanḅarde nen nanditiniraamaa Sodoma e Misira. ⁹ Himbe yiwoyḅe diga duuniyaaru fu, e lenyi fu, e delle fu, e leyde fu, yi'an ḅalli maḅḅe, jaka balde tati e feccere. Be nootataako ḅalli maḅḅe uwee. ¹⁰ Wonuḅe der duuniyaaru seyoto gam maayde maḅḅe. Be gadan juulde, ḅe kokkontira dokke gam annabiibe dido ḅen tooriino ḅe puy. ¹¹ Amma ḅaawo balde tati e feccere den, foofaanjo yonki yiwunjo to Alla, naati e maḅḅe. Be pinti, ḅe ummii ḅe darii, go yi'uḅe ḅe fu, kulol manḅol nanḅi dum. ¹² Den daane towne yiwi dow kammu, e wi'a annabiibe dido ḅen: «Eencee do!» Be eenci dow kammu, der duule, wayḅe maḅḅe e daara ḅe. ¹³ Wakkati mum, leydi dimmii e semme, go feccere wanḅarde sappo'awre mum halki. Dimmaade leydi den wari himbe ujune jeedido (7000). Den horiibe huli, hokki Alla mo dow kammu teddunḅal.

¹⁴ Bone didawre yawti, amma booyataa ko bone tatawre wara.

Walaldu jeedidaḅol

¹⁵ Malaykaajo jeedidaḅo fuuri walaldu mum. Den daade towde nanaa dow kammu, e wi'a: «Baawde laamanaago duuniyaaru fu laatanike Joomiraawo meeden e Almasiihu mum. O laamoto faa abada!»

¹⁶ Dottiiḅe laso e nayo joodiiḅe dow kittaaḅe yeeso Alla jiccii, sujidani Alla, ¹⁷ 6ee bi'a:

«Joomiraawo Alla, mo baawḅe,
An gonudo naane, e jooni, men jettii
maa,
gam a gollirii baawḅe maa mawḅe,
a tabbitinii laamu maa.

¹⁸ Mone wadii heeferḅe,
amma mone maa wari.
Wakkati kiitotodaa maayḅe wadii,
wakkati de barjotodaa annabiḅe
maa,
gollanoḅe maa, wadii,
wakkati de barjotodaa himḅe maa,
hulḅe inne maa wadii,
mawḅe e petton fu,
wakkati bo wadii de kalkataa
halkooḅe leydi.»

¹⁹ Suudu Alla maḅḅitaa dow kammu, pakoroowal alkawal yi'aa der mayru. Den maayye maayyi, rimmo wadi, palmaali falmi, leydi dimmii, malamalluuje mawḅe toḅi.

12

Debbo e kuunja gom

¹ Maane mawne gom hollitii dow kammu. Debbo gom e ḅornii naane, lewru e woni ley koyḅe makko, oo mellii meetalol ḅol koode sappo e diḅi dow hoore makko. ² Oo woodi reedu, go oo halḅa sabbu toora, e naawalla ḅatawre.

³ Maane gom kade hollitii dow kammu, go kuunja gom bodeya, manja, hollitii. Naa woodi ko'e jeediḅi e galaldi sappo, hoore fu e woodi meetalol laamu. ⁴ Bokkordu magga e fooda feccere koode kammu tatawre, e fadda de e leydi. Na darii yeeso debbo paaniḅo rimugo on, gam na moda biyiiko to o rimii. ⁵ Den o rimi biḅḅo gorko. Kanko woni duroowo ḅe lenyi janani fu e sawru janni. Den suka on yawtinaa faa to Alla, e kittaal laamu mum. ⁶ Debbo on doggi yahi der ladde, nokkuure to Alla moyyinannoo mo. Ton o nyaannetee faa balḅe ujuneere e keme diḅi e lasoy tati (1260).

⁷ Go konu ummii dow kammu. Malaykaajo bi'eteedo Mika'iilu, e

malaykaaḅe mum, haḅidi e kuunja ḅan, kanja bo, na haḅidi ḅe, e malaykaaḅe magga. ⁸ Amma kuunja ḅan waaway jaalaago, kanja e malaykaaḅe magga fu, ḅe dulli jayri maḅḅe dow kammu. ⁹ Kuunja manja ḅan wurtinaama yaasi. Kanja woni boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, jarbotooḅo duuniyaaru fu. O faddaama e leydi, e malaykaaḅe makko fu.

¹⁰ Den nanumi daane towne diga dow kammu, e wi'a: «Jooni, kisidam, e semme, e Laamaare Alla meeden, e baawḅe Almasiihu makko warii. Gam gaccotooḅo banniraaḅe meeden, to Alla jemma e nyalooma fu rii-waama diga dow kammu. ¹¹ Amma, ḅe jaalake mo gam daliila yiyam Jawgiyel e gam haala seedaaku maḅḅe. Be jiday yonki maḅḅe faa ḅe kula maayugo. ¹² Gam majjum, kammu e joodiiḅe der mum, belbel-tee! Amma leydi e maayo, bone woodani on! Gam Seydan jippanake on e mone mawne, gam oo anni wakkati seḅḅa horanii mo.»

¹³ No kuunja ḅan yi'i faddaama e leydi, na yanti toorugo debbo dimuḅo biḅḅo gorko on. ¹⁴ Den debbo on hokkaa biyeede dulowwa manja, gam o fiira, o yaha der ladde, to nokkuure ne o moyyinanaa, gam o woddodoo e boddi nin. Ton nun o nyaannetee faa jaka duubi tati e feccere. ¹⁵ Go boddi nin tuuti diyam, edam ila ḅaawo debbo on hande maayo, gam dam ilina mo. ¹⁶ Amma, leydi faabii debbo on, ni omtii, ni yari diyam dam kuunja ḅan tuuti. ¹⁷ Kuunja ḅan monnii debbo on sanne, yahi haḅoygo horiiḅe der lenyol makko, waato dwtaniiḅe ka Alla bati ko e seedanoo Yeesu. ¹⁸ Den kuunja ḅan darii dow jaaneeri fonjo maayo.

13

Bisaaji diḅi burtiidi e maayo

¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa gom e wurtoo der maayo, naa woodi galaldi sappo, e ko'e jeediḅi. Hoore fu e woodi meetalol laamu. Inde jennooje

Alla e winnaa dow ko'e dee fu. ² Bisaa na ji'umi e nandi e muusuuru. Koyde magga e wa'i hande koyde dawaanel. Hunnuko magga e wa'i hande hunnuko jaggere. Kuuna nan hokki bisaa nan baawde mum, e kittaal mum, e baawde mawde. ³ Ko'e bisaa nan woore mum, e nandi hande ko nannano faa waati. Amma jooni nannande magga hoynii. Go himbe duuniyaaru fu haaydinii, e tokki na. ⁴ Be cujidani kuuna nan, gam na hokkii bisaa baawde magga. Den, be cujidani bo bisaa, be bi'i: «Moy nandi e bisaa? Moy waawi ko haadi e magga?»

⁵ Bisaa nan hokkaa hunnuko bata haalaaji mawnitaare, bata kalluka dow Alla. Na hokkaa bo laawol gollirgo baawde magga faa lebbi lasoy didi e didi. ⁶ Na fuddi batugo kalluka dow Alla, e inne mum, e nokkuure to o woni, non bo, e woniibe dow kammu. ⁷ Na hokkaa baawde haugoo e himbe Alla, na jaaloo be. Na hokkaa baawde laamanaago lenyi fu, e himbe fu, e dende fu, e leydiije fu. ⁸ Himbe wonube e duuniyaaru, be inde mum winnaaka der dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru, sujidanani bisaa nan. Jawgiyel kiisanoonel nun woodi dewtere nen.

⁹ Goodudo noppi fu, nana! ¹⁰ Mo dum resani nannee maccunnaaku, nannee. Mo dum resani waree e kaafahi, waree e kaafahi. Gam majjum sey himbe Alla tinno, jogoo goondinki.

Bisaa yiwuna e leydi

¹¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa kuuna e wurtoo diga e leydi. Na woodi galaldi didi nandudi e galaldi Jawgiyel, amma naa bata hande kuuna nan. ¹² Na gollirii baawde bisaa arana yeeso magga. Na dooli duuniyaaru e joodiibe e mayru sujidana bisaa arana nannanoona yidi waatugo ko nyawtaa. ¹³ Bisaa didaba wadi kaayeeffiji mawdi. Na jippini yiite diga dow kammu e leydi, himbe fu e daara. ¹⁴ Na yoyri himbe duuniyaaru e kaayeeffiji. Na

hokkaama baawde wadugo kaayeeffiji din yeeso bisaa arana. Na bati himbe duuniyaaru wada tooruure nandune e bisaa nawnaana e kaafahi ko dadi. ¹⁵ Na hokkaa baawde wattango tooruure nen yonki, faa ne bata gecca, na wada mo sujidanani fu waree. ¹⁶ Bisaa nan dooli himbe fu, teddube e faandube, jom jawdiibe e talakaaabe, rimbe e maccube, be gadanee maane to junjo nyaamo, dum bo to tiide maabe. ¹⁷ Goddo hebataa sooda dum bo sippa to woodaa maane nen, maane nen bo, inne bisaa e lamba mum nun.

¹⁸ Sey neddo heba faamu. Goodudo hakkillo, liiso lamba bisaa nan, gam lamba magga laati nun lamba neddo. Lamba kan woni, keme jeego'o e lasoy tati e jeego'o (666).

14

Jawgiyel e jimol sooditaabe

¹ Den daarumi kade, go ji'umi Jawgiyel e darii dow waanne Siyoonaa. Himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), e wondi e maggel. Inne maggel, e inne Baaba maggel e winnaa dow tiide maabe. ² Nanumi daane yiwoy diga dow kammu kade. Daane nen e wa'i hande rimmo diyam duuddam, e hande riggaano manjo. Daane ne nanumi e wa'i hande moolooji nun fiyete. ³ Himbe ben e yima jimol kesol yeeso kittaal laamu, e yeeso tagaadum nayum yonkintejum, e yeeso dottiiibe. Goddo waaway ko ekkiti jimol nol to hinaa himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), sooditaabe diga duuniyaaru.

⁴ Himbe ben tuuninay ko'e mum e rewbe, gam be jogake ko'e maabe beee laabi. Bee tokki Jawgiyel to nel yahata fu. Kambe woni sooditaabe diga caka himbe, gam be laato arteteebe sakee Alla e Jawgiyel. ⁵ Fewre meeday wurtaago e kunnude maabe, be galaa gacce.

Malaykaabe tato

⁶ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo goddo e fiira hakkune dow e ley. Oo

woodi habaru belḏo, tabitiido, gam o waajoo himḓe duuniyaaru fu, e leydeele fu, e lenyi fu, e delle fu, e jama'aaje fu. ⁷ Oo bata e daane towne, oo wi'a: «Kulee Alla, teddinee mo, gam wakkati o hiitotoo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi, e maayo, e ciibiije diyam!»

⁸ Malaykaajo didabo tokkini arano, e wi'a: «Babiila wanjarde mawne yanii! Ne yanii! Ne yarnii leydeele fu jaram mayre, dam baadi mayre kalluni.»

⁹ Malaykaajo godḏo, tataḓo tokkini ḓe, e bata e daane towne, e wi'a: «To godḏo sujidanii bisaa, e foto magga, go heḓi maane magga e tiine, naa bo e junḓo mum, ¹⁰ joomum yaran innabojam mone Alla. Jaram dam jillontiraaka, baanjaadam der jarirgel mone makko. Joomum tooroto der yiite e kibiriita yeeso malaykaabe seniibe, e yeeso Jawgiyel. ¹¹ Curki yiite tooranḓe ḓe, e eenca dow faa abada. Sujidanḓe bisaa, e foto mum, ko heḓi maane inne magga, ḓe kebataa siwtaare jemma e nyalooma fu.»

¹² Gam majjum sey himḓe Alla, ḏowntaniibe ka o bati, go e goondini Yeesu heḓa munyal.

¹³ Den, nanumi daane diga dow kammu, e wi'a: «Winnu kaa ḏo: “Diga jooni, barke woodani maayuḓe go e hawti e Joomiraawo.” Ruuhu e wi'a: “Goonḓa nun! Be ciwtoto e golle maḓḓe, gam golle maḓḓe tokkan ḓe.”»

Wakkati dugge duuniyaaru

¹⁴ Daarumi, den ji'umi duulere raneere. Godḏo nandudo e Bii nedḏo e joodii dow mayre. Meetalol kanḓeeri e woni dow hoore makko. Oo jogii waarudu belḓol e junḓo makko. ¹⁵ Malaykaajo godḏo wurtoy diga suudu Alla, e bata e daane towne, e wi'a joodiido e duulere on: «Faddu waarudu maa, duggaa, gam wakkati dugge yottake, ko woni e leydi fotii ruggeego!» ¹⁶ Joodiido e duulere faddi waarudu mum e leydi, den ko woni e mayri fu ruggaa.

¹⁷ Malaykaajo godḏo wurtoy diga suudu Alla gonunu dow kammu, kanko bo, oo jogii waarudu belḓol.

¹⁸ Malaykaajo godḏo, dawranoowo yiite wurtoy diga e hiisirde. Oo bata e daane towne, oo wi'a malaykaajo jogiido waarudu welunu on: «Faddu waarudu maa welunu, duggaa ḓiḓḓe innabooje gonude der duuniyaaru, gam de ḓennii.» ¹⁹ Malaykaajo faddi waarudu mum der duuniyaaru. O ruggi ḓiḓḓe innabooje tawaade der leydi, o waanji de der ḓiddirde mawne, ne mone Alla. ²⁰ Biḓḓe innabooje ḓiddaa der ḓiddirde wonune yaasi wanjarde. Yiyam ili diga ḓiddirde nen. Dam hebbi faa yottii to lagame pucci. Dam ili faa jaka kiloo keme tati (300).

15

Malaykaabe jeediido e boneeji cakitiidi

¹ Baawo mum, ji'umi maane gom dow kammu. Maane nen e mawni, nee hunnii bo. Den ji'umi malaykaabe jeediido e jogii boneeji jeediidi. Kanji laatii boneeji cakitiidi di mone Alla hebbirta.

² Ji'umi ko nandi e maayo nanduno e daanorgal, jillontiriinḓo e yiite. Mi yi'ii jaaliiḓe bisaa e foto magga, e lamba inne magga, ḓee darii dow maayo ḓon, ḓee jogii moolooji Alla. ³ Bee jima jimol Muusa, jaggiido Alla, e ḓol Jawgiyel, ḓee bi'a:

«Joomiraawo Alla mo baawde, golle maa e mawni, e haayḏinii! Laabi maa e foortii, e laatii goonḓaaji, an laamaniido leydeele!

⁴ Joomiraawo, moy woni mo hulataa ma? moy woni teddintaa inne maa? Gam an tan laatii Ceniido. Lenyi fu waran sujida yeeso maa, gam ḓe ji'i no golle maa foonnitorii.»

Pehe jeediidi kebbude boneeji jeediidi

⁵ Baawo mum, ji'umi dow kammu, suudu Alla e maḓḓitii, bukaaru e woni der mayru. ⁶ Malaykaabe jeediido jogiibe boneeji jeediidi wurtoy diga suudu Alla nun. Bee ḓornii

gineeji laaʼuudi, jalbooji. Bee kaʼbbi belbeli to gabaaje maʼbbe. ⁷ Gootum der tagaadum nayum yonkintejum dum, hokki malaykaaʼbe jeediido ben pehe kanjeeri jeediidi. Pehe den e hebbi mone Alla buurdo faa abada. ⁸ Den suudu Alla hebbi curki sabbu teddujal Alla e baawde mum. Goddo waaway ko naati der mayru, sey no boneeji jeediidi di malaykaaʼbe jeediido waddi hebbi.

16

Jarirkon mone Alla

¹ Den nanumi daane towne yiwoy diga suudu Alla, e wi'a malaykaaʼbe jeediido ben: «Jahee, deyyitee der duuniyaaru jarirkon mone Alla jeediidon!»

² Malaykaajo arano yahi, reyyiti jarirgel mum dow leydi, buuwe kallude, naawude nanji himbe woodube maane bisaa, e sujidanoobe foto magga.

³ Malaykaajo didaʼbo reyyiti jarirgel mum dow maayo, ʼo waylitii yiyam hande dam maaydo. Den ko woodi yonki der maayo fu, waati.

⁴ Malaykaajo tataʼbo reyyiti jarirgel mum dow gooruuji, e ciibiije, de baylitii yiyam. ⁵ Den nanumi malaykaajo dawranoowo diyeele e wi'a: «An Alla, laatiido poonnitiido, an wonunoo, an woni jooni, an laatii Ceniido, a hitorake e fonnitaare. ⁶ Gam ʼbe deyyitii yiyam himbe maada e dam annabiibe, an bo, a hokkii ʼbe yiyam ʼbe jara! Be kebii ko haanani ʼbe.»

⁷ Den nanumi daane yiwi diga hisirde, e wi'a: «Goonja! Joomiraawo Alla mo baawde, sariyaaji maa e laatii goonjaaji, dii laatii poonnitiidi!»

⁸ Malaykaajo nayaʼbo reyyiti jarirgel mum dow naane, den ʼne hokkaa baawde sunnyugo himbe e yiite magge. ⁹ Guli cattudi wadi himbe. Be jenni inne Alla goodudo baawde dow boneeji din. Amma ʼbe tuubay, ʼbe teddina mo.

¹⁰ Malaykaajo joyaʼbo reyyiti jarirgel mum dow kittaal laamu bisaa. Den laamu magga niʼbbi.

Himbe darii e ʼnata delle mum sabbu naawella. ¹¹ Be jenni Alla mo dow kammu, sabbu buuwe e naawella maʼbbe. Amma, ʼbe tuubay, ʼbe acca golle maʼbbe kallude.

¹² Malaykaajo jeego'aʼbo reyyiti jarirgel mum dow maayo manjo wi'eteeno Efaratis, diyam maggo ʼbeetti, accani laamiibe waroobe diga lettugal laawol. ¹³ Den ji'umi ginnaaji tati, nandudi e paabi, e wurtoo e hunnuko kuunja gom, e diga hunnuko bisaa, e diga hunnuko annabiijo fewrekuujo. ¹⁴ Ginnaaji din yiwii e Seydan. Dii gada maaneeji, dii jaha to laamiibe duuniyaaru fu, dii kawrita ʼbe gam ʼbe kaʼba konu nyalaane darnjal, nyalaane Alla mo baawde. ¹⁵ [Joomiraawo wi'i: «Kettinee! Mii wara hande gujjo. Barke laatani mo daanaaki e reeni gineeji mum gam to o yahu funtu, himbe yi'a centudum makko!]]»

¹⁶ Ginnaaji din hawriti laamiibe to nokkuure wi'eteene e Iburaninkeere, Harmagedon.

¹⁷ Malaykaajo jeediidaʼbo reyyiti jarirgel mum dow hennu, daane towne gom nanaa diga kittaal laamu, der suudu Alla e wi'a: «Dum heennyii!» ¹⁸ Maayye maayyi, rimmo e diggaale wadi, leydi dimmii e semme. Iri dimmaade leydi hande dee don meeday ko wadi diga ko himbe tagaa der duuniyaaru, gam de cattii puy! ¹⁹ Wanjarde mawne seenniraa pecce tati. Banjarde mawde de leydeele godde yani. Den Alla siwtori wanjarde mawne wi'eteene Babiila. O yarini ne jarirgel kebbunel innabojam dam mone makko mawne. ²⁰ Dunde fu halki, baalle bo majjiti. ²¹ Malamalluuje mawde yani dow himbe diga kammu. Malamalluuje den teddugo woore mum fu wadan kilo lasoy didi. Himbe yenni Alla sabbu bone malamalluuje den, gam dum sattii puy.

17

No Babiila hiitortee

¹ Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeedido, jogiibe jarirkon jeedidon wari, wi'immi: «War mi hollee no kaaruwaajo mawdo, joodido dow diyeele duudde hiitor-tee. ² Laamiibe duuniyaaru wadidii jeenu e makko. Himbe buusii e jaram kaaruwaaku makko.»

³ Den Ruuhu hebbimmi, go malaykaajo yaarimmi der haro. Ton ji'umi debbo gom e waddii bisaa bodeya, gooduna inde jennooje Alla. Bisaa nan e woodi ko'e jeedidi e galaldi sappo. ⁴ Debbo on e bornii kolte bode bodeeji, e wattii kanjeeri e kaaye dime, e colle. Oo jogii jarirgel kanjeeri e junjo makko. Jarirgel nel e hebbi karmudum e nyiddudum dum kaaruwaaku makko. ⁵ Inne ne maane mum suudii e winnii e tiine makko: «Babiila wanjarde mawne, inna kaaruwaabe e wadoobe ko nyiddi fu der duuniyaaru.» ⁶ Den ji'umi debbo on e buusi sabbu no o yariri yiyam himbe Alla, e yiyam waraabe gam be ceedii haala Yeesu.

No ji'umoo mi, kaydiniimi sanne. ⁷ Amma malaykaajo on wi'immi: «Gam ume dum haaynii maa? Mi faaminte maanaa cuudiika dow debbo on e bisaa na o waddii, gooduna ko'e jeedidi e galaldi sappo. ⁸ Bisaa na ji'udaa, na na'onno, amma jooni, na walaa. Na wurtoyto diga e gayka lugguka, na yaha halkoygo. Inde himbe duuniyaaru wobbe winnaaka e dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru. Be kaaydinto to be ji'ii na, gam na na'onno, go na walaa kade, amma na wittitoyto.

⁹ Haani neddo heba annal e faamu. Ko'e jeedidi den laati nun baalle jeedidi de debbo joodii dow mum. Kanje woni laamiibe jeedido: ¹⁰ joyo yanii, jeego'abo nun laamii jooni, jeedidabo waray taw. Amma to o warii wakkati sedda o laamotoo. ¹¹ Bisaa gonunooja go na walaa, laatii laamiido jeetatabo. Naa laatii bo gooto der jeedido, go naa yaha halkoygo.

¹² Galaldi sappo di ji'udaa, laatii laamiibe sappo be kebay laamaare

taw. Amma be keban baawde laamaago e bisaa yanne woore tan. ¹³ Be fu, huune gootum be tiitii, be kokka bisaa semme mabbe, e baawde mabbe. ¹⁴ Be kaban e Jawgiyel, amma nel jaaloto be, gam kanjel laatii Joomiraawo joomiraabe, e Laamiido laamiibe. Wondube e maggel, laatiibe noddaabe, e subaabe, e hoolaaabe, jaalodinto e maggel.»

¹⁵ Malaykaajo on wi'immi kade: «Diyeele de ji'udaa kaaruwaajo on e joodii dow mum, woni himbe, e jama'aje, e leydeele, e delle. ¹⁶ Galaldi sappo di ji'uda, kanji e bisaa, wanyan kaaruwaajo on, borta mo, acca mo funtu. Be yakkan tew makko, be padda mo e yiite. ¹⁷ Gam Alla wattii der berde mabbe be gada ko o resi. Be gada hunnuko wooto, be kokka bisaa laamu mabbe, faa de ko Alla bati fu hebbi.

¹⁸ Debbo mo ji'udaa, kanko laatii wanjarde mawne, laamaniine laamiibe duuniyaaru.»

18

Kalkol Babiila

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom kade e jippoo diga dow kammu. Oo woodi baawde mawde, teddujal makko yayni e duuniyaaru fu. ² O batii e daane towne, o wi'i: «Ne yanii! Babiila wanjarde mawne yanii! Ne laatike wonorde ginnaaji, e suudorde ruuhuuji cobudi, e suudorde pooli cobudi, e elliniidi fu! ³ Gam leydeele fu buusii e jaram kaaruwaaku mayre. Laamiibe duuniyaaru jeenii e mayre, tenkuube duuniyaaru hebbi jawdi diga goonnan mayre mawdam.»

⁴ Den nanumi daane wonne diga kammu, e wi'a: «Burtee e mayre, onon himbe am! Gam to on kawtee e hakkeji mayre, gam to boneeji mayre hebu on. ⁵ Gam hakkeji mayre yowontirii faa yottii dow kammu, Alla bo siwtorii gadu mayre kallunu. ⁶ Gadanee ne hande no ne wadani on. Jobitee ne ko ne wadani on de didi. Jarirgel nel ne laawirani on jaram,

laawirane ne e maggel, semme maj-jam bura de dīdī!

⁷ Duudinane ne toora e bojji jaka no ne teddiniri hoore mayre, e no ne wuuriri der goonnan. Gam nee wi'a der berne mayre: "Min laamiido debbo nun, mi gawniijo bane, mi anataa bojji maayde abada!" ⁸ Gam majjum, der nyalaane woore boneeji dīi dō waranan ne: maayde, e bojji, e rafo, ne jaḡan du yiite, gam Alla Joomiraawo kiitotoodo ne, laati nun mo baawde.»

Bojji dow Babiila

⁹ Laamiibe duuniyaaru hawtuḡe e mayre der jeenu e goonnan mayre wullan, simoo to yi'i curki bulol yiite mayre. ¹⁰ Be daroto woddi, gam be kulan kiita mayre heḡa be. Be bi'an: «Kayto! Kayto! Babiila, wannarde mawne, Babiila wannarde semmenteere, der yanne woore tan, kiitadaa!»

¹¹ Tenkuuḡe duuniyaaru wullan, simoo gam mayre, gam goddo soodataa kade gineeji maḡḡe. ¹² Kannḡeri, e cardi, e kaaye dime, e colle, e gude diggude, e gude bodeeje, e bodeeje coy, e ledde luuttooje, e huune feere feere gadiraadum nyiye nyiibi, e huune gadiraadum ledde caadiide, e janni bodeeri, e janni ḡaleeri, e hayre wi'eteeni marba, ¹³ e koḡitaaje ledde bi'eteede kanel, e li'anji, e wardi, e miira, e wardi buudeteedum, e innabojam, e nebbam, e conni, e alkamaari, e na'i, e baali, e pucci, e laanaaji pucci, e maccuḡe, e yonkiiji himḡe.

¹⁴ Tenkuuḡe wi'an wannarde nen: «Ko cuuninodaa heḡugo fu woddiike ma. Jawdi maa, e ko woodi fu majjii, a hebitintaako dum abada.»

¹⁵ Tenkuuḡe heḡuḡe jawdi e mayre, daroto woddi, gam kulol kiita mayre. Be bullan, be cimoo, ¹⁶ be bi'a: «Kayto! Kayto! Wannarde mawne, nee dō jurortono gude diggude e gude bodeeje, e bodeeje coy. Nee dō jurortono kannḡeri e kaaye dime, e

colle! ¹⁷ Jawdi nii fu halkii der yanne woore!»

Boyloobe laanaaje diyam mawde, e yahooobe toy fu der majje, e gollotoobe der majje, e suubotoobe liyyi, darii woddi. ¹⁸ No be ji'i curki bulol mayre yiite, be kalḡi, be bi'i: «Wannarde gom walaa fotidinoone e wannarde nee dō!» ¹⁹ Be darii, be baanja leydi dow ko'e maḡḡe, bee bulla, bee cimoo. Berde maḡḡe e biisii, bee bi'a: «Kayto! Kayto! Wannarde mawne, ne goonnan mum hokki wooduḡe laanaaje diyam fu jawdi, der yanne woore tan, ne halkii!»

²⁰ Kammu, seya gam kalkol mayre! Onon himḡe Alla e lilaḡe, e annabiibe, ceyee onon bo! Gam Alla hiitake ne ko ne wadani on!»

²¹ Den malaykaajo semmenteejo gom etti hayre mawne nandune e namarde, faddi ne der maayo, wi'i: «Ninnii nun Babiila, wannarde mawne faddirtee e semme, ne yi'ataake kade faa abada! ²² Daane fiyoobe moolooji, e yimoobe, e fuuroobe algaytaaji, e fuuroobe galaldi nanataake kade der maa abada! Wadooḡe golle juude feere feere yi'ataake kade der maa. Rimmo namarde nanataake kade der maa. ²³ Jayḡol fitilla yaynataa der maa. Daane jommanjo gorko e jommanjo debbo nanataake kade der maa. Gam tenkuuḡe maa laatinoo mawḡe der leydi. A jammike leydeele duudde e dobo dobooje maa.

²⁴ Yiyyam annabiibe e yiyyam himḡe Alla, e dam waraḡe der duuniyaaru tawaama der maa.»

19

Jimi jaalorgal dow kammu

¹ Baawo majjum, nanumi daane towne hande daane jama'aare duunne dow kammu, e wi'a: «Aleluya*! Kisidam, e tedduḡal, e baawde laatani Alla meeden. ² Kiitaaji makko e laatii goonjaaji, dīi poonnitii! O hiitake kaaruwaajo mawdo biisudo duuniyaaru e kaaruwaaku mum. Alla hiitake mo

* **19:1** Aleluya laati nun haala Iburaninkeere, waato «Jettee Joomiraawo»

gam o reyyitii yiyam gollantooፎ dum.»³ Be bi'i de didawre: «Aleluya! Curki bulol wannarde nen e eenca dow faa abada!»⁴ Dottiiፎ laso e nayo, e tagaadum nayum yonkintejum dum, jiccii sujidani Alla joodiido dow kittaal laamu, e wi'a: «Aamil Aleluya!»

Bangal Jawgiyel

⁵ Daane yiwi diga kittaal laamu, e wi'a: «Jettee Alla meeden, onon gollantooፎ mo fu, onon hulፎ mo, mawፎ e petton!»⁶ Den nanumi hande daane jama'aare duunne, e hande rimmo diyam duuddam, e kade hande riggaano manjo, e wi'a: «Aleluya! Alla Joomiraawo meeden, mo baawde, laamake.»⁷ En ceyee, belbelten, teddinen mo, gam bangal Jawgiyel yottake. Daፆbaado maggel siriyake.⁸ O hokkaama o bornoo kolte diggude, jalbooje, laaፆbude.» Kolte den laatii hande gadu himፎ Alla geetu.

⁹ Malaykaajo wi'immi: «Winnu: «Barke woodani noddinaaፎ nyaamde teegal Jawgiyel!»» O wi'immi kade: «Haala Alla goonaha ka o bati nun don.»

¹⁰ Jicciimi ley koyde makko, gam mi sujidana mo, amma o wi'immi: «Taa wadu dum! Min bo, mi gollantooፎ Alla nun hande maa, e hande ban-niraaፎ maa jogiፎ seedaaku Yeesu. Sujidan Alla!» Goonja ka Yeesu holliti, kanka nun hokki annabiፎ haala ka ፆ bati dow makko.

Almasiihu waran hiitoo bisaa

¹¹ Baawo majjum ji'umi kammu maፆፆitii. Den ji'umi puccu danewol. Baddiido ፆol, e wi'ee Kooliniido, e Goonjaajo. Goonja o hiitortoo, kanka o habirta bo konu.¹² Gite makko e wa'i hande denjal yiite. Oo mellii meetali laamu duuddi. Inne e winna dow makko, goddo annaa ne, to hinaa kanko.¹³ Oo bornii toggoore cownaane der yiyam, inne makko woni: «Haala Alla.»¹⁴ Konunkeeፆ ፆe dow kammu e tokkini mo. Bee baddii pucci daneeji, ፆee bornii kolte daneeje diggude, laaፆbude.¹⁵ Kaafahi

belki e wurtoo diga e hunnuko makko. Kanki o jaalortoo himፆe. O laamoranto ፆe e sawru janni. O biddan innabooje der biddirde mone Alla mawne, laatiido mo baawde.¹⁶ Inne gom e winnaa dow toggoore makko, e dow asaana makko: «Laamiido laamiፎe, e Joomiraawo joomiraaፆe.»

¹⁷ Den ji'umi malaykaajo gom e darii dow naane. O batii e daane towna, o wi'i pooli piirooji dow hennu fu: «Garee kawritee gam juulde Alla wadi.»¹⁸ On yakkan tew laamiፎe, e hooreeፆe soogeeji, e ፆannu semmenteeፆe, e tew pucci, e waddiፎe di, e ፆannu himፆe fu: rimፆe e maccuፆe, mawፆe e petton!»

¹⁹ Den ji'umi bisaa e laamiፎe duuniyaaru, e konunkeeፆe mum. Be kawritii gam ፆe kaፆida e baddiido puccu on, e konunkeeፆe mum.²⁰ Bisaa ፆan nanjaa maፆፆaa, kanja e annabiijo pewoowo gadunoodo haaynaareeji yeeso magga. E haaynaareeji din o jammoriinoo wooduፆe maane bisaa, e sujidanooፆe foto magga. Be fu dido, ፆe paddaa e yonki der maayo yiite kubፆoowe, e kibiriita.²¹ Horiiፆe waraa e kaafahi burtotooki e hunnuko baddiido puccu on. Pooli wari yakki ፆalli maፆፆe, faa di kaari.

20

Laamaare duubi ujuneere

¹ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom e jippoo diga dow kammu. Oo jogii callalluwol manjol, e maፆፆitirgel gayka lugguka.² O nanja kuuna, boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, o habbi ፆa faa duubi ujuneere.³ O watti ፆa der gayka lugguka, o maፆፆi, o fedii. Den o takki takkanne dow makka, gam to o jammoo leydeele kade faa duubi ujuneere hebba. Baawo majjum, o maፆፆitinte wakkati sedda.

⁴ Den ji'umi kittaaje laamu e joodiፎe dow majje. Be kokkaama baawde hiitaago. Den ji'umi yonkiiji ፆe ko'e mum wudditaa gam ፆe

ceedanike Yeesu, e gam 6e baajike haala Alla. Be kujidanaay bo bisaa, e foto mum. Be kebay maane dow tiide, dum bo e juude ma66e. Be pintii, 6e laamodii e Almasiihu duu6i ujuneere. ⁵ Maay6e horii6e fintay faa duu6i ujuneere hebbi. Kanjum woni pintol aranol. ⁶ Barke e cenaaki woodani wonu6e der pintol aranol! Maayde didawre woodaa baawde dow ma66e. Be laatanto Alla e Almasiihu Limaamiibe, 6e laamodoo e makko duu6i ujuneere.

Seydan jaalaama

⁷ To duu6i ujuneere hebbii, Seydan yoofete, wurtoo e kasu mum. ⁸ O jam-moto leydeele gonude der gooraaje duuniyaaru naay, waato Gog, e Magog. O hawritan de gam konu, de duudan hande jaaneeri maayo. ⁹ Be cankitii der duuniyaaru fu, 6e piiltitii him6e Alla, e wanjarde jidaane. Amma yiite jippii diga kammu, halki 6e. ¹⁰ Seydan jammotoodo 6e, faddaa der maayo yiite e kibiriita, to bisaa e annabiijo pewoowo woni. Don nun 6e toorotoo jemma e nyalooma, faa abada.

Nyalaane darjal

¹¹ Baawo majjum, ji'umi kittaal laamu manjal daneyal, e joodiido dow maggal. Leydi e kammu doggi yeeso makko, yi'aaka kade. ¹² Mi yi'ii maay6e, maw6e e petton e darii yeeso kittaal laamu. Dewte ma66itaa. Den dewtere wonne ma66itaa, kayre woni dewtere yonki. Maay6e hiitaa hande no winniraa der dewte, moy fu jaka golle mum. ¹³ Maayo tuuti maay6e mum. Maayde e joonne maay6e bo tuuti maay6e mum. Den moy ma66e fu, hiitaa deydey golle mum. ¹⁴ Maayde, e joonne maay6e wattaa der maayo yiite. Maayo yiite non woni maayde didawre. ¹⁵ Neddo mo inne mum winnaaka der dewtere yonki, faddaama der maayo yiite.

21

Kammu kesu e leydi keyri

¹ Baawo majjum, ji'umi kammu kesu e leydi keyri, kammu aranu e leydi arandeeeri majjitii, maayo bo walaa. ² Ji'umi wanjarde ceniine, waato Urusaliima kesol e jippoo diga dow kammu, diga to Alla. Nol siriyake hande debbo ciriyiido fotta e gorum. ³ Mi nanii daane towne diga to kittaal laamu, e wi'a: «Joodorde Alla caka him6e nani, o wonoto e ma66e, 6e laatoo him6e makko, Alla e hoore mum wondan e ma66e. ⁴ O moytan gondi gite ma66e fu. Maayde, e bojji, e toora wonataako kade, gam kujje arandeeje fu yawtii.»

⁵ Joodiido dow kittaal laamu wi'i: «Mi wadan huune fu laatoo kesum!» O wi'i: «Winnu haalaaji dii, gam di laati nun goonjaaji, kooliniidi.» ⁶ O wi'immi kade, «Huune fu hebbii! Min woni arano, min woni sakitiineejo, min woni fuddoode, e heennyitirde. Dondaado fu, mi hokkan dum diyam yonki, o yobataa. ⁷ Jaaliido heban huune dum fu, mi laatoto Alla makko, o laatoo biddo am. ⁸ Amma hulhul6e, e 6e walaa goondinki, e sobu6e, e waroobe him6e, e jeenoobe, e wadoobe dobo dobooje, e safoobe tooruuje, e fewoobe fu, maayo yiite ku66oowe e kibiriita nun woni gedu ma66e. Kanjum woni maayde didawre.»

Urusaliima kesol

⁹ Baawo majjum, gooto der malaykaa6e jeediido jogiinoobe jarirkon jeediidon kebbukon boneeji jeediidi cakitiidi, wari, baddimmi wi'i: «War mi hollee jommanjo debbo, debbo Jawgiyel.»

¹⁰ Den keewumi Ruuhu, go malaykaajo on yaarimmi dow waanne mawne towne. O hollimmi Urusaliima, wanjarde seniine yiwi diga dow kammu to Alla, e jippo. ¹¹ Teddujal Alla e woni der mayre. Nee jalba hande hayre rimre, e hande hayre wi'eteene yaspa, laabune hande daanorgal. ¹² Birniwol manjol, towunol e fiiltitii wanjarde nen. Nee woodi dammude sappo e didi, dammugal fu e woodi malaykaajo. Inde lenyi 6i66e Isira'iila

sappo e dīdī, e wīnnii dow dammude den. ¹³ Dammude tati e woni far let-tugal, tati far sobbiire, tati far hoore fudo, tati bo far gorgal. ¹⁴ Birniwol wannarde nen e woodi kaaye dadfa sappo e dīdī. Inde lilaabe Jawgiyel sappo e dīdī, e wīnnii e majje.

¹⁵ Malaykaajo baddannoodo am e jogii yommal poonnirgal, ŋal kanjeeri, gam o foonnira wannarde, e dammude mayre e birniwol mayre. ¹⁶ Becce mayre naay fu e foti, juutugo e yaajugo fu e foti. Malaykaajo foonni wannarde nen e poonnirdum mum. Juutugo mayre wadīi kilo-meeta ujune dīdī e keme dīdī (2200), non bo yaajugo e towugo mayre foti. ¹⁷ O foonni bo birniwol mayre, ŋol wadi kuule hemure e lasoy dīdī e naay, (144) jaka poonnol himbe. ¹⁸ Birniwol ŋol, hayre yaspa nun mahiraa. Wannarde nen bo mahiraa e kanjeeri laabuni, e jalba hande daanorgal laabuŋal. ¹⁹ Wannarde nen dadfa bombooru mum moyyiniraama e kaaye dime feere feere. Arandeere, Yaspa, dīdawre, safiir, tatawre, agate, nayawre, emerooda, ²⁰ joyawre, sardoniisi, jeego'awre, sarduwan, jeedīdawre, kirisoliti, jeetatawre, haako haakoore, jeenayawre, topas, sappo'awre, kirisoparas, sappo e go'awre, yasente, sappo e dīdawre, ametis. ²¹ Dammude sappo e dīdī den wadīraama e sokiyaaje daneje sappo e dīdī. Dammugal fu wadīraa sokiyaare woore. Jayri wannarde nen wadīra e kanjeeri laabuni, jalboori hande daanorgal laabuŋal.

²² Mi yi'ay suudu Alla der wannarde nen, gam Joomiraawo Alla mo baawde, e Jawgiyel nun laatii suudu Alla mayre. ²³ Wannarde nen bukaaka naaje, naa bo lewru yannana dum, gam tedduŋal Alla yannanta ne, Jawgiyel laatii fitilla mayre. ²⁴ Leydeele fu yahan der jayŋol mayre, laamiibe duuniyaaru waddan jawdi mum der mayre. ²⁵ Dammude mayre maabbataako nyalooma, gam jemma walaa der

mayre. ²⁶ Be gaddan jawdi e tedduŋal leydeele der mayre. ²⁷ Ko sobi fu naatataa der mayre. Gadoowo ko sentinii, e pewoowo naatataa ton. Amma naatoobe ton woni, be inde mum winnaa der dewtere yonki, ne Jawgiyel.

22

¹ Baawo majjum, malaykaajo hol-limmi maayo diyam yonki. Diyam dam e laabi hande daanorgal. Maayo ŋon e yiwa diga kittaal laamu Alla, e Jawgiyel. ² Diyam maayo ŋon e ila caka jayri wannarde nen. Leggal kokkoowal yonki e tawaa fonŋo maggo dīdī fu. Leggal ŋal e rima bikkol de sappo e dīdī der duuŋol, waato de woore der lewru fu. Haako maggal e laatii lekki nyawtoohi himbe. ³ Naaloore tawataake kade der siire nen.

Kittaal laamu Alla e Jawgiyel wonoto der mayre, jaggiibe makko sujidanana mo. ⁴ Be ji'an yeeso makko, inne makko winnete e tiide maabe. ⁵ Jemma walaa ton kade, be kaajataake jayŋol fitilla, e jayŋol naaje, gam Joomiraawo Alla laatoto jayŋol maabe. Be laamoto faa abada.

Gartol Yeesu

⁶ Malaykaajo on wi'immi: «Haalaaji dīi do e laatii goonja, dīi laatii kooliniidi bo. Alla Joomiraawo gattudo haala mum der annabiibe, lili malaykaajo mum gam o holla jeyaaabe makko ko waroyta, booyataa.»

⁷ Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara booyataa!» Barke laatani dōwtaniido ko woni der dewtere annabaaku nee do.

⁸ Min, Yuhaana, min nani kujje dee, yi'i de. Baawo no nanumi, ji'umi de, jicciimi yeeso malaykaajo kolludo am de, gam mi sujidana mo. ⁹ Amma o wi'immi: «Taa wadu dum, min bo, mi laati nun jaggiido hande maa, e ban-niraaabe maa annabiibe, e dōwtaniibe haalaaji gonudi der dewtere nee do. Sujidan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kade: «Taa suudu haalaaji annabaaku gonudi der dewtere nee do, gam

wakkati ɓadake. ¹¹ Gadoowo ko halli, tokkoo wadugo ko halli. Cobudo, tokka wadugo ko sobi. Poonnitiido, tokkoo wadugo ko foonniti. Ceniido, tokkoo wonaago der senaare!»

¹² Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara, ɓooyataa. Mi waddan barjaari gam mi warjoo moy fu deydey golle mum.

¹³ Min woni arano e sakitiineejo, min woni fuddoode e heennyitirde.»

¹⁴ Barke laatani loonnuɓe toggooje mum gam ɓe baawa ko nyaami ɓiɓɓe leggal yonki, ɓe naatira bo wannarde diga e dammude! ¹⁵ Amma laatiibe dawaadi, e wadoobe dobo dobooje, e jeenoobe, e waroobe himbe, e saafuobe tooruje, e yidube fewre go e fewa fu, wonoto yaasi.

¹⁶ Min Yeesu, mi lilii malaykaajo am, o seedoo kujje de der eklesiyaaaji. Min woni mo lenyol Dawda, e taani-

iko, min woni hoodere fajiri jal-boore!

¹⁷ Ruuhu e jommanjo debbo darii e wi'a: «War!» Nanudo fu sey wi'a: «War!»

Dondaado fu, wara. Jidudo diyam yonki fu, jaba dam, yobataa!

¹⁸ Min, Yuhaana, mii bata moy fu, nanudo haala annabaaku gonuka der dewtere nee do hakkila. To goddo beydii goddum dow kujje dee, Alla beydanan joomum boneeji batanaadi der mayre. ¹⁹ To goddo buytii goddum der haalaaji dewtere annabaaku ne, Alla suttan gedu joomum e leggal yonki, e diga wannarde seniine, ko batanaa der dewtere ne.

²⁰ Ceediido kujje dee wi'i: «E goonja, mii wara, ɓooyataa!» Aami! War Yeesu Joomiraawo!

²¹ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon on fu!